

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯШЕЛ ҮЗӘН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
МАМАДЫШ-ӘКИЛ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

КАРАР

«14» февраль, 2019 ел,

№ 137

Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Мамадыш-Әкил авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында

Россия Федерациясе Торак кодексына, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законга, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлдәгә 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законына, Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Мамадыш-Әкил авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына таянып, Мамадыш-Әкил авыл җирлеге Советы карар чыгарды.:

1. Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Мамадыш-Әкил авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен әлеге карарга кушымта нигезендә расларга.

2. Үз көчен югалткан дип танырга:

-Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы Мамадыш-Әкил авыл җирлеге Советының 2014 елның 26 июндәгә 91 номерлы «Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы «Мамадыш-Әкил авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында " карары

-Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы Мамадыш-Әкил авыл җирлеге Советының 2014 елның 26 июндәгә 91 номерлы «Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы «Мамадыш-Әкил авыл җирлеге «муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» карарына үзгәрешләр керту турында " Мамадыш-Әкил авыл җирлеге Советының 2017 елның 15 ноябрдәгә 87 номерлы карары

-Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы Мамадыш-Әкил авыл җирлеге Советының 2018 елның 9 июлдә кабул ителгән 112 нче номерлы «Мамадыш-Әкил авыл җирлеге Советының 2014 елның 26 июндә кабул ителгән 91 нче номерлы «Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы «Мамадыш-Әкил авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында "карарына үзгәрешләр керту турында" карары

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында урнаштыру (<http://pravo.tatarstan.ru> Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталы составында Зеленодольск муниципаль районы сайтында (<http://zelenodolsk.tatarstan.ru>) «Интернет " мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә, шулай ук мәгълүмат стендларында Мамадыш-Әкил авыл җирлеге адресы буенча түбәндәгә адреслар буенча: Мамадыш-Әкил авылы, Ленин урамы, 50 йорт (җирлек администрациясе бинасы), Татар Танае авылы, Үзәк урамы, 1а йорт (авыл мәдәният йорты бинасы), Пановка авылы, Центральная урамы, 26в йорт (авыл клубы бинасы).

4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үзем артыннан калдырам Мамадыш-Әкил Авыл Җирлеге Башлыгы

авыл җирлеге башлыгы,
Совет рәисе

Ф. Ф. Мирхатуллин

Карар белән расланган
Мамадыш-Әкил авыл советы
жирлеге Советының 2019 елның 14 февралендәге 137 номерлы карары

ТЕРРИТОРИЯНЕ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ КАГЫЙДӨЛӨРЕ
МАМАДЫШ-ӘКИЛ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ»
ЗЕЛЕНОДОЛЬСК МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

Кисәк 1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1.1. Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Мамадыш-Әкил авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба – кагыйдәләр), Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Мамадыш-Әкил авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территорияләрен карап тоту һәм жыештыру буенча тәртип һәм таләпләр билгели (алга таба-кагыйдәләр) – муниципаль берәмлек), шул исәптән Ел фасыллары буенча яшел утыртмаларны, кече архитектура формаларын, стационар булмаган сәүдә объектларын, хезмәт күрсәтү өлкәсенең стационар булмаган объектларын, төзекләндерү элементларын тоту тәртибен, биналарның фасадларын ремонтлау һәм буяу эшләрен башкару тәртибен, каты көнкүреш калдыкларын жыю һәм чыгару тәртибен, юлларны эксплуатацияләү, территорияне яктырту, Күмү һәм жирләү урыннарын карап тоту, территория мохитенең һәркем өчен мөмкин булуын, территорияне бәйрәмчә рәсмиләштерү максатларында, чисталык, тәртип, югары эстетик сыйфатларны һәм яшәү мохитенең уңайлылыгын тәмин итү, шулай ук әлеге кагыйдәләргә бозган өчен җаваплылыкны күздә тоту.

1.2. Әлеге кагыйдәләр муниципаль берәмлекнең бөтен территориясендә гамәлдә, муниципаль берәмлек территориясендә урнашкан биналарның, корылмаларның хужалары һәм арендаторлары булган барлык юридик, физик һәм вазыйфаи затлар тарафыннан үтәлергә тиеш. Төзекләндерү, карап тоту һәм жыештыру муниципаль берәмлекнең бөтен территориясә һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп), корылмалар, инженерлык коммуникацияләре һәм корылмалары (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап торырга һәм жыештырылырга тиеш.

1.3. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү һәм карап тоту өлкәсендәге мөнәсәбәтләргә хокукый җайга салу Россия Федерациясә Конституциясә, Россия Федерациясә Граждан кодексы, «Россия Федерациясендә жирле үзидәрә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Конституциясә, «Татарстан Республикасында жирле үзидәрә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, башка федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла, Россия Федерациясә региональ үсеш министрлыгының 2011 елның 27 декабрәндәге 613 номерлы боерыгы, Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Мамадыш-Әкил авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы, Мамадыш-Әкил авыл жирлегенең башка муниципаль хокукый актлары һәм әлеге Кагыйдәләр белән расланган Муниципаль берәмлекләр территорияләрен төзекләндерү буенча нормаларны һәм кагыйдәләргә эшләү буенча методик рекомендацияләргә.

1.4. Әлеге Кагыйдәләрдә түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

Территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләргә белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка

ашыру, муниципаль берәмлек территориясенең санитар һәм эстетик торышын тәэмин итүгә һәм яхшыртуга, торак пунктларның территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, жир кишәрлекләрен, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны, якын-тирә территорияне карап тотуга юнәлтелгән эшчәнлек.

Төзекләндерү чараларына түбәндәгеләр керә:

- биналарның, корылмаларның, урамнарның, майданнарның, тротуарларның фасадларын ремонтлау, проектлау, бизәү һәм төсләр белән бизәү, шулай ук аларны тышкы яктырту буенча эшләр башкару;
- жирлек халкының күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыру;
- вакытлы объектларны функциональ-нигезләнгән урнаштыру;
- муниципаль берәмлекнең бәйрәмчә бизәлеше;
- муниципаль берәмлек территориясен яшелләндерү;
- коммуналь һәм башка калдыкларны жыю, туплау, саклау, чыгару, транспортировкауны оештыру һ. б.;
- жирле өһәмияттәге автомобиль юлларын тоту, эксплуатацияләү (алга таба-автомобиль юллары);
- урнаштыру, төзү, тоту, инженерлык, коммуникацион челтәрләрне, биналар, корылмалар, техник корылмалар һәм элементлар, шул исәптән су белән тәэмин итү, канализация, энергия белән тәэмин итү, жылылык белән тәэмин итү һ. б.

Территорияне төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналарның фасадлары, төзелмәләр, корылмалар, кече архитектура формалары, стандарт булмаган корылмалар, мәгълүмат щитлары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган күрсәткечләр, шул исәптән:

- йортлар, биналар, корылмалар фасадлары, шулай ук арка юллары порталлары, түбәләр, коймалар һәм саклагыч рәшәткәләр, түбәләр, козырькалар, тәрәзәләр, керү төркемнәре, керү ишекләре, балконнар, тышкы баскычлар, эркерлар, лоджияләр, карнизлар, столляр әйберләре, ставни, су-Көнчыгыш торбалары, фасадларны өстәмә жиһазлау, йорт яны территорияләре;
- коймалар (коймалар), коймалар, капкалар;
- бәйрәм бизәлеше предметлары;
- сыйфатсыз стационар булмаган корылмалар, вакытлыча объектлар, корылмалар;
- жәяүлеләр коммуникацияләре;
- транспорт, инженерлык коммуникацияләренең техник зоналары, инженерлык коммуникацияләре, су саклау зоналары;
- балалар, спорт майданчыклары һәм башкалар.;
- төзелеш майданчыклары, ремонт, реконструкция объектлары һәм башкалар;
- контейнер майданчыклары, калдыкларны саклау, туплау урыннары;
- хайваннарны йөртү һәм өйрәтү өчен майданчыклар;
- муниципаль берәмлек территориясендә автостоянкалар, транспорт чараларын урнаштыру һәм саклау майданчыклары;
- яктырту элементлары (тышкы сәнгать яктырту);
- тышкы мәгълүматны урнаштыру элементлары һәм реклама конструкцияләре;
- капитал төзелеш объектлары элементлары;
- кече архитектура формалары;
- яшелләндерү элементлары;
- урам коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар (аерым урнашкан урам жиһазлары объектлары, тукталыш пунктлары, телефон будкалары, мәгълүмат

һәм реклама урнаштыру өчен объектлар (тумбалар, стендлар, табло, урам сәгать җайланмалары һәм башка шундый корылмалар яки җайланмалар), жәмәгать бәдрәфләре, урналар һәм чүп җыючылар);

- су җайланмалары;
- территорияне инженерлык әзерләү һәм яклау элементлары;
- йөгертмә;
- һәм башкалар.

Төзекләндерү элементларының нормалаштырыла торган комплексы - муниципаль берәмлек территориясендә куркынычсыз, уңайлы һәм кызыклы мохит булдыру өчен төзекләндерү элементларын минималь яраштырып тору.

Төзекләндерү элементларының нормалаштырыла торган комплексы жирле нормалар һәм территорияне төзекләндерү кагыйдәләре составында жирле үзидарә органы тарафыннан билгеләнә.

Төзекләндерү эшләре алып барыла торган территория - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү объектлары: мәйданчыклар, ишегаллары, кварталлар, функциональ-планлаштыру белеме, административ округлар һәм шәһәр округлары территорияләре, шулай ук бердәм шәһәр төзелеше регламентациясе (сак зоналары) яки визуаль-киң кабул итү принцибы буенча бүлеп бирелә торган территорияләр (төзелешле мәйдан, якындагы территория һәм төзелешле урам), муниципаль берәмлекнең башка территорияләре, шул исәптән:

- күп катлы йортлар, индивидуаль торак төзелеше, Биналарны эксплуатацияләү һәм аларга хезмәт күрсәтү, төзелеш өчен бирелгән биналар, корылмалар урнаштыру өчен жир участкалары, шулай ук административ һәм офис биналары, мәгариф, фән, сәламәтлек саклау һәм социаль тәэминат, физик культура, спорт, мәдәният, сәнгать һәм мәдәният объектлары, гараж, бакчачылык һәм башка объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән жир участкалары;

- мәйданнар, урамнар, юллар, автомобиль юллары, Яр Чаллы, скверлар, бульварлар, бакчалары, парклар, урман парклары, пляжлар, балалар, спорт һәм спорт-уен мәйданчыклары һәм башка шундый объектлар;

- аеруча саклана торган табигый территорияләр һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге жирләр;

- жирләү урыннары;

- яшел үсентеләр белән шөгыйльләнүче яшел үсентеләр;

- ясалма юл корылмалары;

- барлык төр транспорт вокзаллары станцияләренә территорияләре һәм капитал корылмалары, транспорт чараларын саклау һәм техник хезмәт күрсәтү урыннары, юл сервисы объектлары;

- причаллар, дебаркадерлар, кече суднолар стоянкалары, яр бие корылмалары, Корылмалар, көймәләр станцияләре һәм башкалар.;

- житештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару өчен урыннар, жиһазлар һәм корылмалар һ. б.;

- житештерү объектлары һәм зоналары территорияләрен, инженерлык инфраструктурасы зоналарын, махсус билгеләнгән зоналарны, чүплекләргә дә кертеп, житештерү һәм куллану калдыкларын күмү өчен полигоннарны, шул исәптән аларны күмү өчен, ассенизация һәм компостлау кырларын, үлән базларын, шулай ук тиешле санитар-саклау зоналарын да кертеп, төзекләндерү объектлары.

Территорияләргә - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү нормаларында һәм территорияләргә төзекләндерү кагыйдәләрендә билгеләнгән объектлар: төзекләндерү элементларын нормалаштырыла торган комплекс, аларны әлеге территориядә урнаштыру кагыйдәләре һәм кагыйдәләре. Мондый

территориялар түбәндәгеләр булырга мөмкин: төрле функциональ билгеләнешле мәйданчыklar, жәяүлеләр коммуникацияләре, юл йөрү урыннары, жәмәгать киңлекләре, участкалар һәм торак төзелеше зоналары, житештерү төзелешенең санитар-сак зоналары, рекреация объектлары, торак пунктның урам-юл челтәре, инженерлык коммуникацияләренең техник (сак-эксплуатация) зоналары.

Территорияләрне жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын жыю, махсус билгеләнгән урыннарға чыгару, башка чүп-чар, кар чыгару, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирәлекне саклауга юнәлтелгән башка чаралар. Карап тоту һәм жыештыру өчен беркетелгән территория-жир кишәрлекләренең кадастр планнары, аренда килешүләре яки башка килешүләр, карарлар белән билгеләнгән чикләрдәге территория.

Яшелләндерү-үсемлек компонентларын актив кулланып, муниципаль берәмлек мохитен формалаштыруны тәэмин итә торган территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оешмасы, шулай ук муниципаль берәмлек территориясендә элек барлыкка килгән яки башта булган табигый мохитне саклау.

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - гомуми файдалану территорияләрендә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар; Чикләнгән территория - предприятиеләрнең, оешмаларның, учреждениеләрнең яшелләндерелгән территорияләре;

Махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, питомниклар үсентеләр; Хужалык мәйданчыгы-торак зонада урнаштырылган киёмнәрне киптерү мәйданчыгы, чүп жыючылар өчен мәйданчыklar, келәмнәрне чистарту һәм йорт әйберләрен киптерү мәйданчыгы;

Яшел үсентеләр-агач, агач-куак, куаклык һәм үлән үсә торган үсемлек.

Ул утырту һәм парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы булып тора.

Каты көнкүреш калдыклары (каты көнкүреш калдыклары) - физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарында барлыкка килә торган калдыklar, шулай ук физик затлар тарафыннан шәхси һәм көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерү максатларында торак урыннарында куллану барышында үзләренең куллану үзенчәлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыklar шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге процессында барлыкка килә торган калдыklar һәм физик затлар тарафыннан куллану процессында торак биналарда барлыкка килә торган калдыklar составы буенча мондый калдыklar да керә.

Зур габаритлы калдыklar-каты коммуналь калдыklar (мебель, көнкүреш техникасы, торак биналарны агымдагы ремонтлаудан калдыklar һ. б.), аларның күләме аларны контейнерларда урнаштырып куярга мөмкинлек бирми

Каты көнкүреш калдыкларын чыгару графигы-каты көнкүреш калдыкларын чыгару килешүенең состав өлеше, каты көнкүреш калдыклары күләме һәм чыгару вакыты күрсәтелгән.

Каты көнкүреш калдыкларын чыгару графигын өзү - маршрут, каты көнкүреш калдыкларын чыгаруның сәгатьләп графигын үтәмәү.

Контейнер мәйданчыгы-әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендә Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеләнгән каты коммуналь калдыklar туплау урыны .

Каты коммуналь калдыklarны, зур габаритлы калдыklarдан тыш, урнаштыру өчен билгеләнгән Контейнер - чүп жыючы.

Зур габаритлы калдыктарны туплау өчен билгелэнгән Бункер - чүп жыючы .
Житештерү һәм куллану калдыктары (алга таба - калдыктар) - житештерү, эшләр башкару, хезмәтләр күрсәтү процессында яисә куллану процессында барлыкка килгән матдәләр яисә предметлар, аларны бетерү өчен билгелэнгән яисә закон таләпләре нигезендә бетерелергә тиеш

Калдыктарны сортировкалау-житештерү һәм куллану калдыктарын аеру һәм (яки) көлү, билгеле бер критерийлар нигезендә, сыйфат ягыннан аеручы өлешләргә туры килә.

Каты көнкүреш калдыктары жыю (КГМ) - эш чүп-чарларын чистарту, контейнерлар тутыру һәм контейнер майданчыктарын чистарту белән бәйлә чаралар комплексы. КГМ жыю-контейнер майданчыгы территориясендә (бункер-туплаучы булмаса) КГМ складлау чаралары яисә кгм территориясеннән жыелган бункерларны комплекслы жыю.

Каты коммуналь калдыктарны чыгару - каты коммуналь калдыктарны жыю урыннарыннан аларны эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өчен файдаланыла торган объектларга кадәр ташу.

Каты көнкүреш калдыктарын чыгару турында килешү (КГМ) - заказчы һәм подрядчы чүп-чар чыгару оешмасы арасында төзелгән юридик көчкә ия язма килешү (КГМ).

Каты көнкүреш калдыктарын чыгару графигы-каты көнкүреш калдыктарын чыгару килешүенә состав өлеше (КГМ), каты көнкүреш калдыктары күләме (КГМ) һәм чыгару вакыты күрсәтелгән;

Чүп - чарны-житештерү һәм куллану калдыктары жыелган, аларны рөхсәтсез (рөхсәтсез) ташлау (урнаштыру) яисә складлау нәтижәсендә барлыкка килгән, күләме буенча 1 куб метрдан артаган.

Рөхсәтсез чүп-чар ташлау - рөхсәтсез калдыктар ташлау яисә каты көнкүреш калдыктары ташлау, КГМ, житештерү һәм төзелеш калдыктары, юридик яки физик затлар эшчәнлегә барышында барлыкка килгән башка чүп-чар 50 кв. м. дан артык майданда һәм 30 куб. м. дан артык майданда.

Калдыктарны утильләштерү-товарлар (продукция) житештерү, эшләр башкару, хезмәтләр күрсәтү өчен калдыктарны кабат куллану, шул исәптән турыдан-туры билгеләнешле калдыктарны (рециклинг) кабат куллану, аларны тиешле эзерлектән (регенерация) соң житештерү циклына кире кайтару, шулай ук аларны кабат куллану өчен файдалы компонентлар чыгару (рекуперация) .

Калдыктарны зарарсызландыру-калдыктарның массаларын киметү, аларның составын, физик һәм химик үзенчәлекләрен үзгәртү (шул исәптән кешенә сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирәлеккә тискәре йогынтыны киметү максатларында).

Йорт салу-аның янәшәсендәге жир участогы белән шәхси торак йорт.

Төзелеш объекты паспорты-объектның исеме, төзүче (заказчы), эш башкаручының (подрядчы, генподрядчының) исеме, объект буенча эшләрне башкаручы фамилиясе, вазыйфасы һәм телефон номерлары, эшләрне башлау һәм тәмамлау вакыты, төзелеш объектында билгелэнгән объект схемасы күрсәтелгән мәгълүмат щиты.

Жир участокларының хокукка ия булуучылары (алга таба – хокукка ия булуучылар) милек формасына, нинди ведомствога ия булуына карамастан, жир кишәрлеген милек итеп алган теләсә нинди юридик һәм физик затлар, даими (срогы чикләнмәгән), түләүсез вакытлыча файдалануга, гомерлек мирас итеп биләү, арендага, субаренда билгелэнгән тәртиптә санала.

Якын-тирә территория-мондый жир кишәрлеге барлыкка килгән очракта, бина, корылма, жир участогы янындагы Гомуми файдаланудагы территория һәм аның чикләре тәртип нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгелэнгән, Россия Федерациясе субъекты законы белән

билгелэнгән (Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 1 статьясындагы 37 пункты).

Беркетелгән территория-әлеге Кагыйдәләрдә билгелэнгән тәртиптә, милек формасына, тоту һәм санитар чистарту өчен ведомствога карамыйча, юридик яки физик затка беркетелгән җир кишәрлеге.

Беркетелгән территория тора:

- хокукка ия булучылар өчен-җирдән файдалану территориясеннән һәм яқындагы территориядән;

- биналар һәм корылмалар хужалары һәм арендаторлары, шулай ук алар янындагы территорияләрдән тора.

Ишегалды территориясе-торак бина янындагы һәм гомуми кулланыштагы, шул исәптән анда яшәүче, периметр буенча торак биналар, корылмалар, коймалар белән чиклэнгән затлар территориясе. Ишегалды территориясендә балалар майданчыклары, ял итү урыннары, автомобильләр парковкалары, яшел үсентеләр һәм башка жәмәгать файдаланылышы объектлары урнаштырыла.

Балалар майданчыгы-Р 53102-2008 ГОСТ таләпләренә туры китереп тулы күләмдә җиһазландырылган майданчык. Терминнар һәм билгеләү»

Территорияне санитар җыештыру – үз эченә алган чаралар комплексы:

- беркетелгән һәм яқын-тирә территорияне даими, вакытында җыештыру;

- җитештерү һәм куллану калдыкларын, каты, сыек һәм азык-төлек калдыкларын җыю һәм чыгару;

- вакытында урып-җыю һәм кардан һәм боздан чистарту;

- биналар, корылмалар һәм кече архитектура формаларын чисталыкта тоту.

Биналарны, корылмаларны карап тоту-объектлар белән яки объектларда үткәрелә торган план-кисәтү чаралары комплексы:

- төзәтү торышын саклау;

- вакытыннан алда тузуны, картаюны, җимерелүне, үлүне кисәтү;

- эксплуатацияләү, хезмәт итү вакытын арттыру;

- ватык, кимчелекләрне, кимчелекләрне, җитешсезлекләрне бетерү;

- бирелгән техник шартларга яки күрсәтмәләргә туры китереп, тышкы кыяфәтне торгызу һәм яхшырту.

Эчтәлек һәм санитар чистарту объектлары булып тора:

- машиналар йөрү өлеше һәм җәяүлеләр тротуарлар проспектлар, урамнар һәм тыкрыклар, тыкрыклар;

- майданнар, күперләр, юлүткәргечләр, баскычлар, кичү юллары;

- парклар, урман парклары, скверлар, бакчалары, аллеялар, газоннар, агачлар, куаклар;

- спорт һәм балалар майданчыклары, аттракционнар майданчыклары(урыннары), стадионнар, жәйге эстрада майданчыклары, пляжлар, бәдрәфләр, вокзал, көймәләр һәм коткару станцияләре;

- фасадлар, биналар һәм корылмалар диварлары, коймалар, коймалар, капкалар;

- төзелеш майданчыклары;

- кече архитектура формалары һәм конструкцияләре (беседкалар, күләгә асмалары, беседкалар, беседкалар, чөчәк түтәлләре, эскәмияләр, фонтаннар, урналар, реклама стендлары, декоратив һәм комлык бассейннары, коймалар, телефон будкалары (асылмалы), автотранспортны көтү павильоннары);

- инженерлык коммуналь инфраструктура объектлары (пар казаннары, чистарту корылмалары, насос станцияләре, трансформатор подстанцияләре корылмалары, кайнар һәм салкын су, газ бирү өчен торба үткәргечләр, канализация агымнары, яңгыр һәм тал суы бүлеп бирү өчен торба үткәргечләр, яңгыр канализациясе һәм гомумсплав канализациясе коелары, субүлгеч (дренаж) канаулар һәм желоба,

урам утлары баганалары (таянычлар), калдыкларны жыю өчен контейнерлар һәм аларны урнаштыру өчен майданчыклар һ. б.);

- монументаль-декоратив сәнгать әсәрләре, һөйкәлләр, тарихи һәм архитектура кыйммәткә ия объектлар;

- су чыганаклары, чишмәләр һәм су объектлары;

- үзәкләштерелгән хужалык-эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналарын тәзү (арт. су скважиналар, каптажларны, чишмәләрне һәм коеларны тәзекләндерү һәм ремонтлау);

- зират;

- базарлар, кибетләр, сәүдә павильоннары, киосклар, палаткалар, лотоклар;

- жәмәгәт транспортының утырту майданчыклары;

- торак йортлар, административ һәм сәнәгәт биналары;

- сәүдә, жәмәгәт туклануы һәм мөдәни-көнкүреш билгеләнешендәге объектлар;

- торак төзелеш зонасында, шулай ук гараж-төзелеш кооперативлары территорияләрендә һәм гаражларның күпләп жыелу урыннарында урнашкан шәхси гаражлар, күмәк һәм түләүле автостоянкалар;

- бакча, дача, яшелчәчелек берләшмәләре.

Беркетелгән территорияләрне карап тоту һәм жыештыру өчен җаваплы затлар (алга таба - җаваплы затлар) - жир кишәрлекләре, биналар, төзелмәләр, корылмалар һәм ясалма корылмалар, жир асты инженерлык коммуникацияләре, шулай ук төзелгән шартнамәләр нигезендә территорияләрне карап тоту һәм жыештыру эшләрен башкаручы физик затлар һәм юридик затлар.

Җаваплы затлар-әлеге Кагыйдәләр нигезендә жыештыру һәм тоту өчен территория беркетелгән юридик, вазыйфаи һәм физик затлар.

Җаваплы затлар булып тора:

- хокукка ия булучылар, йорт хужалары;

- биналарның, төзелмәләренең һәм корылмаларның хужалары (арендаторлары, кулланучылар) һәм милекчеләре, яисә аларның бер өлеше, шулай ук биналарда, корылмаларда урнашкан биналарның хужалары (арендаторлары, кулланучылар);

- жир мөнәсәбәтләрендә катнашучыларның барысы да.

Башкаручылар – муниципаль берәмлек территорияләрен жыештыручы, житештерү һәм куллану калдыкларын бу урынга жыю һәм чыгару, объектларны һәм территорияләрне тәзекләндерү һәм саклау буенча башка эшләр һәм хезмәтләр күрсәтүче юридик, вазыйфаи һәм физик затлар.

Буш урын-табигый (гранит отвесная дивары, сулыклар яр буе линиясе) яисә ясалма (коймалар һәм башка киртәләр, бина дивары, төзелмәләр һәм корылмалар) чикләүләр булмаган территория.

Тротуар-асфальт-бетон яисә башка капламы булган жәяүлеләр зонасы, урам һәм урам буйлап 1,5 метрдан да ким булмаган киңлектәге юллар.

Авария хәлендәге эшләр-инженерлык коммуникацияләрендә, башка объектларда кешеләрнең иминлегенә турыдан-туры куркыныч янауы куркынычны бетерү өчен жир эшләре башкаруны таләп итә торган зыян күргән очракта, ремонт-торгызу эшләре;

Ордерны гамәлдән чыгару-объектта эшләр житештерү хокукын мөхрүм итү;

Ташландык транспорт чарасы – милекче тарафыннан алты ай вакытка калдырылган һәм аннан да күбрәк хәлдә (ишекләр, кузов пыяласы, кузовның башка элементлары, кертелмәгән ишекләр булмау, ишекләр һәм т.п. исраф итү мөмкинлегенә булмау аркасында), шулай ук билгеләнеш буенча файдалану билгеләре булган (спущенные көпчәкләре, тәгәрмәчләре яки башка конструктив детальләр булмау һәм башкалар), һәм шул ук вакытта гомуми файдалану урыннарында (йорт яны территорияләрендә (йорт яны территорияләрендә) була торган), транспорт чараларын (транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус

билгелэнгән урыннардан тыш) саклау өчен билгеләнмәгән яисә транспорт чараларын (парковкалар, парковка урыннары, түләүле автостоянкалар, гаражлардан яки башка биналардан, техниканы саклау өчен билгелэнгән биналардан тыш) урнаштыру өчен махсус билгелэнгән урыннарда озак вакыт (алты ай һәм аннан да күбрәк) булган яисә транспорт чараларын, жәяүлеләр үтүгә, территорияне жыештыруга, ашыгыч хезмәт автомашиналары, башка махсус транспорт чаралары, подъездларга чүп жыю машиналарынан тыш керү өчен билгелэнгән урыннарда, жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре таләпләрен бозып урнаштырылган һәм чүп контейнерлары. Ташланган транспорт чарасы автомобильләренең йөрүенә, жәяүлеләр үтүгә, территорияне жыештыруга, ашыгыч хезмәтләр автомашиналарын, башка махсус транспортны, подъездларга чүп жыю машиналарын, чүп контейнерларын йөртүгә, шулай ук потенциал террористик куркынычны бетерү максатларында билгелэнгән тәртиптә эвакуацияләнергә тиеш.

Транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгелэнгән урыннар – закон нигезендә оештырылган автомобиль стоянкалары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техника саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгелэнгән биналар; Россия Федерациясе Министрлар Советы-Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «юл хәрәкәте кагыйдәләре турында » 1993 ел, 23 октябрь, 1090 нчы карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгелэнгән парковкалар (парковка урыннары).

Төзекләндерү - бозылган төзекләндерүне норматив актларның техник таләпләренә туры килә торган халәتكә китерү; елның салкын вакытында объектның эшләү мөмкинлеген күздә тоткан төзекләндерү өлешчә яңадан торгызу рөхсәт ителә;

Юл-транспорт чаралары хәрәкәте өчен файдаланыла торган жир полосасы яисә ясалма корылманың өслеге. Юл бер яки берничә машиналар йөрү өлешен, шулай ук трамвай юлларын, тротуарларны, юл кырыйларын һәм алар булганда бүлү полосаларын үз эченә ала;

Юл киеме-түбә, нигез һәм өстәмә катлау (суыту, жылылык изоляциясе, дренирующие һ. б.) булган юлның конструктив элементы.);

Техник заказчы - төзүче тарафыннан вәкаләт бирелгән һәм төзүче исеменнән инженерлык эзләнүләрен үтәү турында, проект документларын эзерләү, капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау, сүтү турында килешүләр төзи торган юридик зат өлешчә эш төрләрен башкаруга биремнәр эзерли, инженерлык эзләнүләрен башкаручы һәм (яки) проект документларын эзерләүне, төзелеш, реконструкцияләүне, капитал ремонт, капитал төзелеш объектларын сүтеп ташлый торган затларга, өлешчә төр эшләренә башкару өчен кирәкле материаллар һәм документлар бирә. , проект документларын раслай, капитал төзелеш объекттын файдалануга тапшыруга рөхсәт алу өчен кирәкле документларны имзалай, шәһәр төзелеш эшчәнлегенә турындагы законнарда каралган башка функцияләренә гамәлгә ашыра (алга таба - техник заказчы функцияләре). Техник заказчының функцияләре бары тик инженерлык эзләнүләр, архитектура-төзелеш проектлау, төзелеш, реконструкция, капитал ремонт, капитал төзелеш объектларын сүтү өлкәсендә үзеннән-үзе көйләнә торган оешма ағзасы, 48 статьяның 4_1 өлешендә, 52 статьяның 2_1 һәм 2_2 өлешләрендә, 55_31 статьясының 5 һәм 6 өлешләрендә каралган очраклардан тыш гына үтәлгән мөмкин.

Жир эшләре - жир катламын тигезләү, жир өслеген башкача каплау һәм (яки) төзекләндерү объектларын төзегәндә, реконструкцияләгәндә, капитал яки агымдагы ремонтлаганда, монтажлаганда һәм аларның аерым элементларын, реклама конструкцияләрен, жир асты түшәү (шул исәптән кабель элементләрен

күчерү өчен), инженерлык-техник челтәрләренә инженерлык-техник тәэмин итү процессында билгеләнгән урынга урнаштыру (шул исәптән күчерү өчен) үз эченә алган эшләр комплексы, электр челтәре хужалыгы объектлары, шулай ук әлеге кагыйдә таләпләренә туры китереп, жир эшләрен башкаруга махсус язма рәхсәт нигезендә тикшерү эшләрен үткәргәндә;

Эшләр житештерү зонасы-эшләр житештерү өчен бүлөп бирелгән территория, шулай ук эшләр башкаруда кулланыла торган территория, шул исәптән материалларны, жайланмаларны, механизмнарны, көнкүреш шәһәрчөкләрен вакытлыча урнаштыру өчен;

Инженерлык коммуникацияләре-жир асты һәм жир өсте челтәрләре, ачык һәм ябык канализация трассалары, электр, жылылык, газ, су белән тәэмин итү, элемент челтәрләре, Электротранспорт элемент челтәрләре, шулай ук аларда Корылмалар; Капиталь ремонт - капитал төзелеш объектларын капитал ремонтлау (линияле объектлардан тыш)) - капитал төзелеш объектларының яисә мондый конструкцияләренә элементларын алыштыру һәм (яки) торгызу, капитал төзелеш объектларын яки аларның элементларын инженерлык-техник тәэмин итү системаларын һәм инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләрен алмаштыру һәм (яки) яңадан торгызу, шулай ук төзүче конструкцияләренә мондый конструкцияләренә күрсәткелләрен яхшыртучы элементларны һәм (яки) күрсәтелгән элементларны торгызу.

Гомуми файдаланудагы территорияләренә гамәлдәге, планлаштырылган (үзгәртелә торган, яңа төзелә торган) чикләрен һәм сызыклы объектлар белән шөгылләнүче һәм (яки) Линияле объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән территорияләренә чикләрен билгели торган линияләр .

Өченче категория объект - вакытлыча, сезонлы яки ярдәмче билгеләнештәге биналар һәм корылмалар, шул исәптән жәмәгать бәдрәфләре, спорт мәйданчыклары;

Муниципаль берәмлек Башкарма комитеты тарафыннан бирелә торган жир эшләре башкаруга хокук бирүче Ордер-документ;

Жир асты инженерлык корылмаларының һәм коммуникацияләренә сак зонасы-Жир асты инженер коммуникацияләре буенда (тирәсендә) урнашкан территория, аның чикләре законнар һәм башка норматив хокукый актлар нигезендә әлеге Корылмалар һәм коммуникацияләренә хужалары белән килештермичә эшчәнлекнең теләсә нинди төрләрен үткәрү тыела торган объект категориясенә, шулай ук жир асты инженер корылмалары һәм коммуникацияләренә торышын, карап тотуны һәм эксплуатацияләүне гамәлгә ашыручы органнар белән килештермичә һәм башка төр норматив хокукый актлар нигезендә билгеләнә;

Боерык – муниципаль берәмлекнең автомобиль юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләүгә яисә туктатуга Башкарма комитет рәхсәте;

Капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләү (линия объектларыннан тыш) - Капиталь төзелеш объектының, аның өлешләренә (биклекләренә, катлар саны, мәйданның, күләмнең) параметрларын үзгәртү, шул исәптән үзгәртеп кору, капитал төзелеш объектын киңәйтү, шулай ук Капиталь төзелеш объектының төзелеш конструкцияләрен алмаштырудан һәм (яки) яңадан торгызудан тыш, мондый конструкцияләренә аерым элементларына шундый ук яисә башка күрсәткелләрен яхшыртучы элементларны һәм (яисә) торгызудан тыш, Капиталь төзелеш объектының ;

Килешүче оешмалар-оешмалар, учреждениеләр, шулай ук кызыксынган затлар - үзләренә ризалыгын бирә һәм эшләр башкаруга шартлар бирә торган жир участкалары хокукына ия булучылар;

Төзелеш мәйданы-төзелеш, реконструкция, капитал ремонт объектларын урнаштыру өчен билгеләнгән тәртиптә бирелгән (яки кулланыла торган) жир

кишәрлеге, шулай ук материалларны һәм конструкцияләрне складлау, машина һәм механизмнарны, вакытлыча биналар һәм корылмалар урнаштыру өчен билгеләнгән тәртиптә бирелгән (реконструкция, капитал ремонт чорында));

Ордерның гамәлдә булуын туктатып тору-ачыкланган житешсезлекләрне тулысынча бетергәнчегә кадәр чорда эшләрне башкаруны вакытлыча тыю;

Эшләр житештерүче-Жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен башкаручы юридик яки физик зат (генподрядчы да, субподрядчы да));

Проект (төзелеш, эшләр житештерүне оештыру) - билгеләнгән тәртиптә текст рәвешендә һәм карталар (схемалар) рәвешендә материалларны үз эченә алган һәм объект һәм аның өлешләрен төзүне һәм үзгәртеп коруны тээмин итү өчен архитектура, конструктив һәм инженер-техник чишелешләрне билгели торган, шулай ук эшләр житештерү урынында урнашкан объектка ремонт (капитал ремонт) үткөрү өчен билгеләнгән проект документлары;

Ремонт-объектның төзеклеген һәм эшкә яраклылыгын (шул исәптән аның эксплуатацион характеристикаларын) торгызу эшләре, кирәк булганда башкарыла торган, аларны башкарганда объектның ышанычлылыгы һәм иминлегенең конструктив һәм башка характеристикаларына кагылмый торган эшләр.

Мәгълүмат урнаштыру чаралары-конструкцияләр, Корылмалар, техник жайланмалар, сәнгать элементлары һәм мәгълүмат тарату өчен билгеләнгән башка йөртүчеләр.

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - «кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәжбүри булган мәгълүматны кулланучыларга житкерү өчен биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында товар сату, хезмәт күрсәтү урынында оешма һәм (яки) турыдан-туры билгеләнә торган мәгълүмат конструкциясе булган территорияне төзекләндерү элементы, ә атап әйткәндә - оешманың фирма исеме(исеме), аның урнашкан урыны (адресы)һәм аның эш режимы, шулай ук закон үз көченә урнаштырырга яки эшлекле әйләнеш гадәтәннән чыгып урнашырга тиешле һәм реклама белән бәйле максатларны күздә тотмаган мәгълүмат. «Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары» һәм «тышкы мәгълүмат чарасы» төшенчәләре бердәй.

Стационар булмаган сәүдә объекты-инженер-техник тээмин итү чөлтәрләренә тоташу (технологик тоташтыру) булмауга карамастан, жир участогы белән ныклы бәйләнмәгән вакытлыча корылма яки вакытлыча корылма, шул исәптән күчмә корылма .

Яңгыр канализациясе (яңгыр канализациясе) - өске (яңгыр, тал), су сибү һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән инженерлык корылмалары (желоблар, яңгыр кирәк-яраклары, лотоклар һәм торбалар, коелар, канава) белән технологик бәйле комплекс.

Йорт билгеләре-аншлаг бинасында (корылмада, корылмада) урнашкан аншлаг (урамның исеме, мәйданы, проспекты күрсәтеп), номер билгесен (йортның һәм корпусның номерын күрсәткече), подъезд һәм фатирларның номерын күрсәткече, инвалидлар өчен объектны ала алырлык халыкара символын, флагодержатели, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын гидрантының күрсәткече, грунт геодезия билгеләре күрсәткече, магистрале камералары һәм суүткәргеч чөлтәр кое күрсәткечләре, жирлек канализациясенең канализация күрсәткече, Корылмалар күрсәткече жир асты газүткәргечләре;

Жир кишәрлеге - Жир өслегенең бер өлеше, аның чикләре федераль законнар нигезендә билгеләнгән;

Бинаның проект колер паспорты (фасадларның төсе) - килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ, ул жирлек территориясендә урнашкан

аерым бина фасадының бер архитектура һәм төс чишелешен билгели һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләрне билгели;
Йорт яны территориясе-яшелләнәдерү элементлары, керү юллары, йорт подъездлары, мәйданчыклар (балалар, спорт мәйданчыклары, ял итү өчен, контейнерлар өчен, этләрне йөртү өчен) һәм өйгә хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләнәдерү өчен билгеләнгән башка объектлар;
Транспорт чарасын юу-транспорт чарасы өсләгеннән (шул исәптән кузов, тәгәрмәч, узеллар, агрегатлар), салоннан, кабинадан, кузовтан, тузаннан, пычрак, су һәм (яки) юу чараларын кулланып башка пычрату, һәм (яки) юу җайланмалары (щеток, кыргыч, гөбәкләр, ботак) һәм (яки) юу өчен билгеләнгән җайланмаларны тулысынча яки өлешчә бетерү белән бәйлә чаралар. Транспорт чарасының юу машинасы-тузан, пычрак, башка пычраткыч матдәләр щеток, губок, ботак ярдәмендә юу, транспорт чарасыннан кулланыла торган су һәм (яки) юу чаралары белән бәйлә булмаса, шулай ук транспорт чарасын щеткалар һәм (яки) кыргыч ярдәмендә чистарту, кардан һәм (яки) наледи ярдәмендә чистарту;

Территорияләрне санитар карап тоту һәм төзекләнәдерү максаты белән беркетү тәртибе

Торак пунктларның территорияләрен төзекләнәдерү, аларның оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә, шәхси җир чыгару һәм янәшәсендәге территория чикләре һәм аның янәшәсендәге территориянең кимендә биш метр чикләрендә, яки әлеге эшчәнлек төрен үтәү йөкләнгән махсуслаштырылган предприятиеләр һәм оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Җирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау чараларын тормышка ашыру максатыннан җирлек территориясе аны җыештыру һәм тиешле оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә гражданнар, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар өчен беркетелә:

Йортлар эчендәге күп катлы йортлар микрорайоннарының әлеге торак фондына хезмәт күрсәтүче торак предприятиеләренә беркетелә.

Торак-төзелеш кооперативлары (ТТК), торак милекчеләре ширкәтләре (ТСЖ), ведомство йортлары-ТТК, ТСЖ һәм ведомство торак фонды карамагындагы оешмалар яки торак фондқа хезмәт күрсәтергә вәкаләтле оешмалар, шулай ук идарәче компанияләр, периметр буенча территориянең 5 метрдан да ким булмаган өлешә (урам ягыннан - юл йөрү өлешенә кадәр) торак йортлардан (тротуарларны, автотранспорт өчен парковка, махсус транспорт мәйданчыклары, балалар мәйданчыклары, газоннар, подъезд өчен керү юлларын исәпкә алып).

Социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - керү юллары, автотранспорт өчен парковкалар, җир бүлөп бирү чикләрендә, шулай ук периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган киңлектәге территорияләр (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) беркетелгән.

Встроенных биналарда урнашкан социаль өлкә учреждениеләре территорияләрен җыештырган һәм карап тоткан өчен әлеге предприятиеләр җаваплы.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының" Татарстан Республикасы территориясендә ваклап сату базарларын оештыру планын раслау турында "2007 ел, 19 июль, 311 нче карары белән расланган Татарстан Республикасы территориясендә ваклап сату базарларын оештыру планына үзгәрешләр кертү хакында" 2007 ел, 19 июль, 311 нче карары

Шәхси йортлар (домовладельцы) өчен-жир бүлеп бирү чикләрендә участкалар, шулай ук периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган киңлектәге территория (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр), күрше жирдән файдаланучылар, шулай ук подъездлар, жәяүлеләр юллары жирлек юлына тоташтырганчыга кадәр.

Ваклап сату предприятиеләре (лареклар, киосклар, павильоннар, жәйге кафе һәм башка вакытлыча урам сәүдәсе объектлары) - периметр буенча сәүдә ноктасыннан 5 метрдан да ким булмаган күләмдә жир участкалары (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр).

Сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре, автомагистральләрдә урнашкан заправка станцияләре өчен - жир чыгару чикләрендә, керү юллары, автотранспорт өчен парковкалар һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган киңлектәге территория (урам ягыннан-юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр), күрше жирдән файдаланучылар булмаганда.

Гараж кооперативлары - керү юллары, жир бүлеп бирү һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган территориядә (урам ягыннан-юл йөрү өлешенә кадәр) жир кишәрлекләре.

Бакчачылык ширкәтләре һәм дача кооперативлары өчен - жир бүлеп бирү чикләрендә һәм периметр буенча 50 метрдан да ким булмаган ирекле киңлектәге жир участкалары. Шулай ук юлларның, керү юлларының һәм жир өсте периметры буенча 250 метр радиуста юл буйларының санитар-экологик торышы өчен дә җаваплы.

Аерым коммуналь билгеләнештәге житештерү корылмалары (ЦТП, ТП, ВЗУ, КНС һәм т.д.) периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) корылма диварларыннан яисә участок коймасыннан 5 метрдан да ким булмаган оешмалар өчен керү юллары.

Зират-корылмага хезмәт күрсәтүне башкаручы оешма һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган территориядә (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр).

Контейнер майданчыклары һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган радиуста әйләнә - тирә территория (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) - майданчык хужалары яки каты көнкүреш калдыкларын (каты көнкүреш калдыкларын) чыгару килешүе буенча гамәлгә ашыручы предприятиеләр өчен.

Чит ил кулланучылары булмаган очракта (урам ягыннан - юлның машиналар йөри торган өлешенә кадәр) 50 м киңлектәге базарларда - керү юллары, автотранспорт өчен парковкалар, жир өсте һәм аның янәшәсендәге территория чикләрендә участкалар (урам ягыннан-юл йөрү өлешенә кадәр).

Урып-жыю эшләр өштүрү һәм житештерү өчен җаваплылык йөкләнә:

Тротуарлар буенча:

- урам һәм юл йөрү юллары буенда урнашкан яки машиналар йөрү өлешенән чыккан газон һәм торак биналарының подъездларыннан турыдан-туры чыкмый торган предприятиеләргә-алар машиналар йөрү өлешен җыештыруга җавап бирә торган норматив актлар белән беркетелгән предприятиеләргә;

- торак биналарының подъездларыннан, шулай ук ишегалды территорияләренә, ишегалларына керү юлларына, йорт биләмәләре территориясендә урнашкан жәяүлеләр юлларына турыдан - туры чыгу юллары булган предприятиеләр карамагында яки Идарәдә әлеге йорт салу урнашкан предприятиеләр;

- күперләрдә, юл үткәргечләрдә, эстакадаларда, шулай ук инженерлык корылмаларына һәм баскыч җыеннарына тоташкан техник тротуарларга-инженерлык корылмалары балансында булган предприятиеләргә.

Сарайлар, гаражлар, периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган радиуста "ракета" һәм "пенал" кебек металл тентлар тирәсен җыештырган өчен (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) төзелеш хужасы жаваплы.

Яшеллөндөрү объектлары (парклар, скверлар, ял зоналары, юлларның машиналар йөри торган өлеше буенда газоннар, бүлү полосаларының яшел зоналары, елга буенда су саклау зоналары) буенча - өлеге яшеллөндөрү объектлары урнашкан яки аларга норматив-хокукый актлар беркетелгән махсус оешмаларга яисә Мамадыш-Өкил башкарма комитеты тарафыннан аларга хезмәт күрсәтүгә контрактлар төзелгән.

Периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган радиуста аерым басып торучы реклама объектлары янындагы территорияләрне (урам ягыннан - юлның машиналар йөри торган өлешенә кадәр) реклама конструкцияләрәннән - реклама конструкцияләренәң хужаларына җыештырган өчен.

Төзелешләрне сүткәннән соң, озак вакыт файдаланылмый торган һәм үзләштерелми торган территорияләрне җыештырган һәм карап тоткан өчен - объектларны яки өлеге территориядән файдаланучыларга яки заказ бирүчеләргә бирелгән оешмаларга, төзелешләрне сүтү буенча эшләр башкаручы подрядчы оешмаларга.

Тирә - юньне җыештырган, төзеклөндөргән, тирә - юньне чиста тоткан, жир бүлеп бирү һәм периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган киңлектәге автоюллар (урам ягыннан-юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр), жир асты сулары янәшәсендәге объектлар хужаларына.

Мачт янындагы территорияләрне һәм тротуарларда һәм яшел зоналарда урнашкан тышкы яктырту баганалары территорияләрен кул белән җыештырган өчен-өлеге территорияләр урнашкан предприятиеләргә.

Коймалар, коймалар тоту, аларны вакытында буяу һәм игъланнар, реклама, листовкалар һәм граффити отчеты өчен жаваплылык үз милкәндә булган предприятие һәм оешмаларга йөкләнә.

Шәһәр пассажир транспортының утырту мәйданчыкларын - алар карамагында булган предприятиеләргә җыештырган өчен.

"Ракушка" һәм "пенал" кебек металл тентлар тирәсендә периметр буенча 5 метрдан да ким булмаган радиуста (урам ягыннан - юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) тирә-юньне җыештырган өчен тимент хужасы жавап бирә.

Көнкүреш чүп - чарын, сөүдә предприятиеләре янындагы территориядән, автостоянкалар, гаражлар, түлөүле парковкалар һәм башка шундый объектларны эксплуатацияләүче вазифаи затлар алып чыккан өчен.

Бер бинада кулланучылар яки берничә кулланучы (арендатор) урнашкан булса, территорияне санитар карап тоту өчен жаваплылык бина хужасына яисә аның вәкаләтле вәкиленә йөкләнә. Бу очракта жаваплылык зоналарын чикләү шулай ук аренда килешүе яки бинаның барлык кулланучылары кул куйган килешү белән билгеләнергә мөмкин.

Чиктәш территорияләренәң милекчеләре ризалыгы җитмәгән очракта килешү якларның вәкаләтле вәкилләре кул куйган беркетмә белән рәсмиләштерелгән җирлек администрациясә карары буенча гамәлгә ашырыла.

Вакытлыча хокукый актлар белән беркетелмәгән территорияләрне карап тоту муниципаль ихтияжларны тәмин итү өчен сатып алулар башкаруга контракт төзелгән оешмага йөкләнә.

Кисәк 2. ТЕРРИТОРИЯНЕ ТӨЗЕКЛӨНДӨРҮ ЭЛЕМЕНТЛАРЫ

2.1. Территорияне инженерлык эзерләү һәм яклау элементлары

2.1.1. Территорияне инженерлык эзерләү һәм яклау элементлары территорияләрдән куркынычсыз һәм файдалануның уңайлылыгын, аны яңа төзелеш яки реконструкция белән бәйлә табигий һәм техноген йогынтыдан яклауны тәмин итә. Территорияне инженерлык эзерләү һәм яклау элементларын проектлау рельеф оештыру һәм өске суларның агынты буенча чаралар составында башкарыла.

2.1.2. Төзекләндерү проеклаганда рельеф оештыру бурычлары территориянең функциональ билгеләнешенә һәм аны үзгәртеп кору һәм реконструкцияләү максатларына бәйлә рәвештә билгеләнә. Реконструкцияләнә торган территория рельефын оештыру, рельефны, туфрак катламын, булган яшел үсентеләрне максимал саклауга, өске су бүлү шартларын саклауга, төзелеш майданчыгында кысыла торган грунтлардан файдалануга юнәлдерү.

2.1.3. Рельефны оештырганда калыңлыгы 150-200 мм булган туфракның уңдырышлы катламын һәм аны вакытлыча саклау өчен урын жиһазландыруны күздә тотарга кирәк, ә анда теләсә нинди төрнең нормадан артык пычрану булмавы расланган очракта - пычрактан саклау чаралары. Территориядә грунтны чөчү вакытында минераль грунтлардан һәм туфракның югары уңдырышлы катламнарыннан гына файдаланырга мөмкин.

2.1.4. Террасировании рельефа проектировать подпорные диварлар һәм откослар. Максимал рәхсәт ителгән углов откослар күләме грунт төрләренә бәйлә рәвештә билгеләнә.

2.1.5. Үткөрү откосларын ныгыту. Материалны һәм ныгыту технологиясен сайлау откосның урнашу урынына бәйлә, ул склонга механик йөкләнеш дәрәжәсе, склонның круизлары һәм формалаша торган мохит.

Жирлек төзелешендә ачык русел откосларын ныгытуны, сулыкка өске стока элэгүне һәм ярларны механик йөкләнешнең югары дәрәжәсе шартларында жимерүне булдырмый кала торган материаллар һәм кабул итүләр кулланып алып барырга: терәк диварларны, дивар блокларын кулланып, яр буйларын формалаштыру, плитәләр белән тышлау һәм тегүләрне, тдп.

2.1.6. Подпорные диварлар проектировать белән аерманы исәпкә алып, высот сопрягаемых террас. Рельефның 0,4 метрдан ким булуы сәбәпле, бортлы таш яки табигий ташны окладка рәсмиләштерергә тәкъдим ителә. Рельефның 0,4 м артык төшүе вакытында терәк диварларны югары террасаның гравитацион (монолит, массалы кладкадан) тотрыклылыгын яки свай (юка анкерлы, свайные ротверки) төрләре белән терәү стогы буларак проектларга тәкъдим ителә.

2.1.7. Транспорт коммуникацияләрен урнаштырганда терәк диварларны һәм югары бровкаларны, ГОСТ Р 52289, ГОСТ 26804 нигезендә чикләргә. Шулай ук әлегә корылмалар буенда урнашкан жәяүлеләр сукачларын, терәк диварлар биеклегендә 1,0 м дан артык, ә чүкү - 2 м дан артык биеклектә урнаштыру 0,9 м дан да ким түгел.

2.1.8. Магистраль урамнар буенда урнашкан рельефның ясалма элементлары (терәк диварлар, жир өемнәре, уемкалар) тавыш саклау экраннары буларак файдаланыла ала.

2.1.9. Өслек суларының агымын проеклаганда, СНиП 2.04.03 белән эш итәргә кирәк. Стока оештырганда рельеф оештыру һәм су бирү жайланмаларының ачык яки ябык системасын оештыру мәсьәләләрен комплекслы хәл итүне тәмин итә: су-Көнчыгыш торбалары (водостоклар), лотоклар, кюветлар, тизтоклар, яңгыр кирәк-яраклары коеларын. Өслекле су бүлешен жир эшләренәң минимал күләме белән проеклаштыру һәм туфракның эрозиясе мөмкинлеге булмаган тизлек белән су стогын күздә тоту.

2.1.10. Ачык су бирү жайланмаларын куллану Парклар һәм урман парклары территорияләре чикләрендә рәхсәт ителә. Көн буена яки бөтен периметр буенча

(одерновка, таш куәт, монолит бетон, жыю тимер-бетон, керамика һ.б.) ачык лоткалар (канаулар, кюветлар), грунт төрләрә белән бәйлә рәвештә кюветлар ташкыны кабул итәргә.

2.1.11. Су бирү элементларының өслегенә карап кабул ителә торган су тизлеген исәпкә алып минималь һәм максималь уклоннарны билгеләргә. Яңгыр сулары агымы мөмкин кадәр күбрәк булган рельеф участкаларында тизлекне (баскыч күчешләр) тәмин итү.

2.1.12. Рекреация объектлары территорияләрендә су бүлү лоткалары газонлы жәяүлеләр коммуникациясенә капламын тәмин итә алалар, аларны куәт элементларынан (яксы булыжник, колот яки брусчатка, таш плитка һ.б.) башкарырга киңәш ителә, ялганлыклар югары сыйфатлы балчык эретмәсә белән катырырга рәхсәт ителә.

2.1.13. Яңгыр кирәк-яраклары өчен коелар яңгыр канализациясенә ябык системасы элементлары булып тора, проект рельефын киметү урыннарында билгеләнә: керү урыннарында һәм кварталлардан чыгу урыннарында, су керү ягынан киселешләр алдыннан жәяүлеләр кичү зоналарына, урамнарның машиналар йөри торган өлешләре лоткаларында, урамнарның озынлыгына карап (әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымтаның 1 нче таблицасы). Мамадыш-Әкил авыл жирлегә территориясендә коеларны һәм испан майданчыкларын урнаштыру киңәш ителми.

2.1.14. Жәяүлеләр коммуникацияләрендә субүлгеч лоткалар яба торган рәшәткәләр урнаштырганда, ребра рәшәткаларның жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешә буенча урнашмаска, ө кабыргалар арасында тишәкләрнең киңлегә 15 мм дан артмаска тиеш.

2.1.15. Кызыл линияләрдә урам киңлегә 30 м дан артык һәм 30 промилле (3%) читендә яңгыр кирәк-яраклары арасындагы ераклыкны 60 м дан да артык түгел билгеләргә кирәк. Урамнарны, квартал эчендәгә юлларны, юлларны, бульварларны, елгаларга трасса торган скверларны яңгыр кирәк-яраклары арасындагы араны ике тапкыр арттырырга мөмкин. Канализация күләмен квартал эчендәгә территорияләр чикләрендә формалаштырганда аның чикләренә яңгыр канализациясен кертүне күз алдында тотарга кирәк, бу исәп-хисап белән нигезләргә кирәк.

2.2. Яшелләндерү

Санитар врачының " санпин 2.2.1. Агачлар һәм яшелләндерүнең төп төрләрә: массивлар, төркемнәр, солитерлар, тере изгородлар, кулислар, бискетлар, шпалерлар, газоннар, чәчәк түтәлләрә, төрле төр утыртмалар (аллея, гади, чәчәк бәйләмнәрә һ.б.) булырга мөмкин. Агачлар төрләрен сайлауга бәйлә рәвештә, үсемлекләрнең күләмле-пространстволы структурасы билгеләнә һәм үзара һәм торақ пункт төзелешә белән яшелләндерү территорияләре участкаларының визуаль-композицион һәм функциональ бәйләнешләрә тәмин ителә.

2.1.2. Муниципаль берәмлек территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләрне грунтка утырту һәм үсемлекләрне махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һәм тдп.). Стационар һәм мобиль яшелләндерү табигый һәм ясалма рельеф элементларында архитектура-Ландшафт объектларын (газоннар, бакчалары, чәчәк түтәлләрә, куаклар һәм агачлар белән майданчыклар һәм тдп.) төзү өчен файдаланыла.

2.3. Яшелләндерү, яшелләндерү объектын төзекләндерү эшләре, нинди формаларга карамастан төзекләндерү объекты милкә бары тик муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты вәкаләтле органнары белән мәжбүри рәвештә

килешенгән проект буенча гына үткәрелә. Яшелләндерүне проектлаштырганда исәпкә алырга: агачлар һәм куаклар утыртмаларының инженерлык челтәрләренә, биналар һәм корылмаларга минималь ераклыктары, ком, ямлар күләме һәм утыртмалар утырту өчен траншея (әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымта). Торак пунктның төрле территорияләрендә мөмкин кадәр үсентеләр санын (әлеге кагыйдәгә карата 2 нче кушымтаның 3 нче таблицасын) үтәргә, төрле функциональ билгеләнештәге участокларда яшелләндерелә торган территорияләренең якинча процентын, утырту материалын сортировкалау өчен параметрларны һәм таләпләрне үтәргә (әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымтаның 4-9 таблицаларын).

4.4. Муниципаль берәмлек территориясендә яшел үсентеләр системасын проектлау һәм формалаштыру жирлек экосистемасының үзрегуляциягә сәләтлелеген югалту факторларын (теге яки бу дәрәжәдә) исәпкә алып алып алып барырга. Үсентеләр һәм торак пунктның яшелләндерелә торган территорияләре яшәүгә сәләтлелеген тәэмин итү өчен кирәк:

- хужалык эшчәнлегенә билгеләнгән режимнары һәм норматив рөхсәт ителгән рекреацион йөкләнеш зурлыгы нигезендә жирле эһәмияттәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре зоналарында территорияне төзекләндерергә (әлеге кагыйдәгә 2 кушымтаның 10, 11 таблицалары));

- әйләнә - тирә территорияләрдән техноген йөкләнеш дәрәжәсен исәпкә алу;

- утырту өчен, антропоген факторлар йогынтысына аларның тотрыклылыгын исәпкә алып, жайлаштырылган утырту материалын сайлап алуны гамәлгә ашырырга.

1.2.5. Торак пунктның төрле территорияләрендә тискәре техноген һәм климатик факторлар йогынтысында саклагыч чыганаclarны формалаштырырга; берничә фактор йогынтысында территорияне функциональ билгеләнештәге иң эһәмиятле булган интенсивлык һәм (яки) алып баручыны сайларга.

4.1.1. Яклау өчен Нче жил кулланырга киңәш ителә Яшел ятмаларны ажурной конструкцияләр белән вертикальной сомкнутостью полога 60-70%.

4.2. Тавыш ышыклау ятмалары бер йола яки күпъяеллык гади агачлар рәвешендә 7 метрдан да ким булмаган проектларга тәкъдим ителә, алар арасында өлкән агач күсәләре арасында 8-10 метр (киң кырлы), 5 - 6 м (уртан куянлы), 3 - 4 м (кроль тар), покрон киңлеген куаклар белән тутырырга тәкъдим ителә. Тавышны киметүнең көтелгән дәрәжәсе 2 нче кушымтаның 7 нче таблицасында күрсәтелгән.

4.3. һаваның пычрану дәрәжәсе югары булган шартларда күп кенә агач-куак утыртмаларын формалаштырырга киңәш ителә: Яхшы жилләтү режимында - ябык типтагы (кронны юарга), жилләтү Начар режимда - ачык, фильтрлаучы тибындагы (крон юдырмасын).

2.3. Каплама төрләре

2.3.1. Әслек капламнары муниципаль берәмлек территориясендә Куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт шартларын тәэмин итәләр, шулай ук мохитнең архитектур-сәнгать йөзен формалаштыралар. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү максатларында түбәндәге капламалар билгеләнә:

- асфальтобетоннан, Цементобетоннан, табигый ташлардан һәм тдп. материаллардан торган каты (капиталь) монолит яки жыелма командалар;

- йомшак (жайсыз) - табигый яки ясалма сыпучык материалларынан (ком, вак таш, гранит высевкалар, керамзит, резин куян куян һ. б.) башкарыла торган, табигый халәттә, тыгызланган яки ныгытылган коры катнашмалар;

- үлән капламын әзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган газонные;

- югарыда күрсәтелгән катламнарның катнаш, кушылмаларын тәкъдим итүче (мәсәлән, газонга һәм тдпга күмелгән плитка).

2.3.2. Проектта кулланыла торган каплам төре шууга юл куймый торган ныклы, ремонт үткәргече, экологик яктан әһәмиятле итеп билгеләргә тәкъдим ителә. Иң чик йөкләнешне, хәрәкәтнең характерын һәм составын, проектка вакытында гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып, каплау төрләрен сайлап алырга; йомшак - аерым территорияләренә (балалар, спорт майданчыкларын, этләренә, йөрү юлларын һәм башка объектларны) төзекләндергәндә аларның специфик үзенчәлекләрен исәпкә алып.

2.3.3. Катлы төр каплау киңәш ителә билгеләргә белән шероховатой өслеге белән коэффициент сцепления бу коры торышы кимендә 0,6, бу мокром-кимендә 0,4. Кафель, метлах плиткасы, урам коммуникацияләре территориясендә, жир өсте һәм жир асты кичүләрендә, баскычлар баскычларында, биналарның керү төркемнәре канатлы майданчыкларында ясалма һәм табигый таштан шома яки изоляцияләнгән плитәләр куллану рәхсәт ителми.

1.3.4. Жир асты суларын чыгаруны тәэмин итә торган катлы катлам өслеге өстендә уклонны күздә тотарга кирәк - яңгыр канализациясе системасы булганда аны кимендә 4 промилле билгеләргә кирәк; яңгыр канализациясе системасы булмаганда-5 промилле. Максималь уклоннарны Транспорт һәм жәяүлеләрнең хәрәкәт шартларына бәйле рәвештә билгеләргә кирәк.

2.3.5. Муниципаль берәмлекнең ижтимагый урыннары территориясендә барлык киртәләр (юл, баскычлар, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмати һәм урам техник җиһазлары, шулай ук жәмәгать транспорты тукталышлары һәм урам аша чыгу урыннары зоналарында тротуар крае) тактиль каплау полосалары белән бүлүп бирергә кирәк. Тактиль катламны кирегә кадәр 0,8 метр арага, урам якларына, куркыныч участок башына кадәр, хәрәкәт юнәлешен үзгәртү һәм тдпга кадәр башларга киңәш ителә. Әгәр тактиль катламында 15 мм киң һәм 6 мм тирәнлектә озын көпшәле бородкалар бар икән, аларны хәрәкәт юнәлеше буенча урнашырга киңәш ителми.

2.3.6. Егәрлектә урнашкан агачлар өчен яклауның башка төрләре (көпшәле рәшәткәләр, бордюрлар, периметраль эскәмияләр һ. б.) булмаганда саклагычларның үтәлешен күздә тотарга киңәш ителә радиусындагы капламнарның бер төре-вак таш, галеч, газонлы «йөзлек». Защитное катлам булырга мөмкин үтәлгән бер дәрәжәдә яки югарырак каплау жәяүлеләр коммуникацияләре.

2.3.7. Кулланыла торган капламның колористик карарын формалаштырыла торган мохитнең төсле чишелешен исәпкә алып, ө торак пунктның ижтимагый урыннары территорияләрендә - бу территорияләрнең чәчәк хәл итү концепциясенә туры килә торган итеп башкарырга тәкъдим ителә.

2.4. Каптыру

2.4.1. Өслекләренә сопряжения элементларына бортлы ташларның төрле төрләрен, пандуслар, баскычлар кертә.

Борт ташлары

2.4.2. Тротуар һәм машиналар йөрү өлешендә, кагыйдә буларак, юл борт ташлары билгеләнә. Борт ташлары юл йөрү өлеше дәрәжәсеннән 150 мм ким булмаган күләмдә норматив артып китә, ул өслек өслеге ремонтлаганда да сакланырга тиеш. Газон белән каплату урыннарында автотранспорт керүне булдырмау өчен шәһәр һәм район әһәмиятендәге урамнарда, Шулай ук зур хезмәт күрсәтү объектлары каршындагы автостоянкалар майданчыкларында югары борт ташын куллану тәкъдим ителә.

2.4.3. Газон белән жәяүлеләр коммуникацияләрен каплауга бәйле рәвештә, газон дәрәжәсенән кимендә 50 мм артучы бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газонны саклый һәм аның хезмәт итү вакытын арттырып, пычракка һәм үсемлек Чүп-чарына элэгүне булдырмый кала. Жәяүлеләр зоналары территориясендә төрле типтагы каплау өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, валуны, керамик борт һәм тдп.) кулланырга мөмкин.

Баскычлар, баскычлар, пандуслар

4.4. Жәяүлеләр коммуникацияләреннән качып йөргәндә 60 промиллдан артык баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк. Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда жәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар һәм картлар йортларында баскычлар һәм баскычлар, баскычлар, баскычлар 50 промиллдан артык йөргәндә, аларны пандус белән озатып йөргәндә, һичшиксез, күз алдында тотарга кирәк. Проектлау өчен билгеләнгән юл юллары белән яки башка очракларда жәяүлеләр коммуникацияләре чыкканда тротуарны каплап, юл катламы дәрәжәсенә төшерү өчен бордюрлы пандусны күздә тотарга кирәк.

2.4.5. Ачык баскычларны рельефның баскычларында проеклаганда баскычлар биеклегенә 120 мм дан да артмаска тиеш, киңлегенә - 400 мм дан да ким булмаска тиеш һәм чиккән баскычка таба 10-20 промилле. һәр 10-12 баскычтан соң 1,5 метрдан да ким булмаган озынлыктагы майданчыклар оештырырга киңеш ителә. Барлык баскычлары тышкы баскычлар чикләрендә бер марша билгеләргә кирәк. Одинаковыми буенча киңлегенә һәм биеклегенә подъем баскычлар. Торак пунктның барлыкка килгән территорияләрен реконструкцияләү шартларында баскычларның биеклегенә 150 мм ка кадәр артырга мөмкин, ә баскычларның киңлегенә һәм майданның озынлыгы 300 ммга кадәр һәм 1,0 метрга кадәр киметеләргә мөмкин.

2.4.6. Пандус мәжбүри тәртиптә булырга тиеш үтәлгән берсе берничә материал белән шороховатой текстура өсләгенә башка горизонталь канавок. Гражданныр өчен пандус конструкцияләр булмаса, мәжбүри рәвештә 75 мм биеклектәге Киртәле бортик һәм поручняны күздә тотарга кирәк. Подъем биеклегеннән пандус уклонына бәйлелек әлегә кагыйдәләргә карата 12 нче кушымтаның таблицасы буенча кабул ителәргә киңеш ителә. Бордюрлы пандус уклонын, кагыйдә буларак, 1:12 кабул ителәргә кирәк.

2.4.7. Пандус борылганда яки аның озынлыгы 9 метрдан да ким булмаска тиеш һәр 9 метр саен 1,5 x 1,5 м үлчәмле горизонталь майданчыкларны күз алдында тотарга кирәк. Горизонталь участкаларны пандус башында һәм ахырында тире-юндәгә өсләкләрдән текстура һәм төс белән аерылып торган итеп башкарырга кирәк.

2.4.8. Ике як буенча да баскычлар яки пандусны мәжбүри тәртиптә 800 - 920 мм биеклектә түгәрәк яки турыпочмаклы чөчүне күздә тотарга кирәк, кул белән каплау өчен уңайлы һәм дивардан 40 мм. баскычлар киңлегенә белән 2,5 м һәм аннан да күбрәк аерым поручняларны күз алдында тотарга кирәк. Пандус яки баскычның озынлыгын һәр яктан кимендә 0,3 метрга, йомрыланып һәм шома концлары белән куярга. Проектлаганда кулның металл белән аралашуын тыя торган поручней конструкцияләрен күз алдында тоту.

2.4.9. Баскычны яки керү төркеме пандусын, крыльцны төзү, эксплуатацияләү, карап тоту бары тик муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән килештерелгән проект буенча гына гамәлгә ашырыла.

2.4.10. Баскычлар, пандуслар, терәк диварлар, башка техник инженерлык корылмалары белән тыгыз бәйләнештә торган зоналарда 2.1.5 пункты нигезендә чаралар башкарырга. чын кагыйдәләр.

2.5. Коймалар

2.5.1. Муниципаль берәмлек территориясендә төзекләндерү максатларында төрле киртәләрне куллануны күздә тотарга: билгеләнеше (декоратив, саклагыч, аларның кушылуы), биекlege (Түбән - 0,3 - 1,0 м, урта - 1,1 - 1,7 м, югары - 1,8 - 3,0 м), материал төре (тимер-бетон һәм башкалар), караш өчен үтә күренмәле, саңгыраулар), стационар дәрәжә (даими, вакытлыча, күчмә).

4.2. Киртәләрне проектлауны геолокацион урынга һәм ГОСТлар, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталоглары, индивидуаль проектлау проектлары нигезендә билгеләргә кирәк.

1.5.2.1. Авыл жирлегенең магистральләре һәм транспорт корылмалары коймаларын 2.1.7 пункты нигезендә проектларга кирәк. чын кагыйдәләр.

1.5.2.2. Тарихи-мәдәни мирас һәйкәлләре территорияләрен коймаларын әлеге территорияләр өчен билгеләнгән регламентлар нигезендә башкарырга кирәк.

1.5.2.3. Ижтимагый, торак, рекреацион билгеләнеш территорияләрендә саңгыраулар һәм тиммер-бетон киртәләрне проектлау тыела. Декоратив металл коймалар куллану киңәш ителә.

2.5.3. Авто-мото транспорт чараларын газонга, Яшел үсентелергә участоклар, балалар, спорт мәйданчыклары һәм газон аша троп таптату ихтимал, аларнып юлларга, автотранспорт стоянкаларына тоташкан урыннарда 0,5 м дан да ким булмаган саклагыч металл коймалар урнаштыру зарур. Киртәләрне якинча 0,2 - 0,3 метр ераклыкта газон территориясендә урнаштырырга кирәк. Саклагыч коймаларны төзү, карап тоту, эксплуатацияләү өчен милекчеләр, баланс тотучылар, идарә итүче (хезмәт күрсәтүче) оешмалар, жир кишәрлекләрен, газоннардан, яшел үсентеләр булган участоклардан, балалар, спорт мәйданчыкларынан файдаланучылар һәм башкалар жаваплы.

4.4. Жир асты корылмалары белән кисешкән урыннарда Урта һәм югары киртәләрне проектлаганда ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирә торган коймалар конструкцияләрен күздә тотарга кирәк.

2.5.5. Интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зоналарында яисә төзелеш һәм реконструкция эшләрен житештерү зоналарында агачлар үскән очракта яклауның башка төрләре булмаганда, 0,9 һәм аннан күбрәк биеклектәге саклагыч киртәләрне, 0,8 м һәм аннан күбрәк диаметрлы, яше, агач тоқымынан һәм башка характеристикаларга карап күздә тотарга кирәк.

1.5.6. Ишегалды территориясен законсыз урнаштырылган киртәләрдән (баганалар, чылбыр, коймалар һәм тдп.) арындырырга торак фондка хезмәт күрсәтүче оешмалар бурычлы.

2.5.7. Барлык очракларда да заводтан чыгарылмаган Материаллардан, куллану калдыкларының элементлары (автомобиль покрывкалары, шиналар, пластик һәм пыяла шешәләр һ. б.) тарафыннан эшләнгән киртәләрне урнаштыру тыела, әгәр билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект документлары белән башкача каралмаган булса;

2.6. Кече архитектура формалары

2.6.1. Кече архитектура формаларына (МАФ) түбәндәгеләр керә: монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, жирлек жиһазлары, коммуналь-көнкүреш һәм

техник жиһазлар. Кече архитектура формаларын проеклаганда һәм сайлаганда сертификациялэнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңеш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, шәһәрнең күп функцияле үзәкләре һәм кече архитектура формалары зоналары өчен индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проект төзөргә тәкъдим ителә.

Яшелләндрерү өчен жайланмалар

1.6.2. Рәсмиләштерү өчен, мобиль һәм вертикаль яшелләндрерү кулланырга түбәндәге төр жайланмалар: трейяжи, шпалеры, перголы, цветочницы, вазоны. Трельяж һәм шпалера-жиңел агач яки металл конструкцияләр рәвешендә решетки яшелләндрерү өчен вьющимися яки опирающимся үсемлекләр, кулланылырга мөмкин оештыру өчен почмакларын тыныч ял итү, яшерергә нче кояш, коймалар майданчыклары, техник жайланмалар һәм корылмалар. Пергола - беседка, галерея яки навес рәвешендәге жиңел решетчатое корылма, ул «Яшел тоннель» буларак кулланыла, майданчыклар яки архитектура объектлары арасында күчү. Цветочницы, вазоны - зур булмаган емкость белән үсемлек җире, алар высаживаются чәчәк кишетләре үсемлекләр.

Су жайланмалары

2.6.3. Су жайланмаларына фонтаннар, эчәргә яраклы фонтаннар, бюветлар, чишмәләр, декоратив сулыклар керә. Су жайланмалары декоратив-эстетик функция башкара, микроклимат, һава һәм акустик мохитны яхшырта. Барлык төр су жайланмаларын дренаж челтәренә һәм яңгыр канализациясенә артык су бирер торган су сиптерү торбалары белән тәэмин итергә кирәк.

2.6.3.1. Фонтаннар индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектларга тәкъдим ителә.

2.6.3.2. Эчәргә яраклы фонтаннар типлаштырылган проект буенча да, махсус эшләнгән проект буенча да үтәлгән булырга мөмкин, аларны ял итү зоналарында урнаштырырга кирәк һәм спорт майданчыкларында тәкъдим ителә. Эчәргә яраклы фонтанны урнаштыру урыны һәм аңа яқын килү каты өслек белән жиһазландырылырга тиеш, биеккә өлкәннәр өчен 90 см дан да артмаска һәм балалар өчен 70 см дан да артмаска тиеш.

2.6.3.3. Декоратив сулыкларны рельеф кулланып яки тигез өслектә газон, плитка өслеге, чәчәк түтәлләре, агач-куак утыртмалары белән бергә төзөргә кирәк.

Муниципаль берәмлек жиһазлары

4.4. Муниципаль берәмлек жиһазларына түбәндәгеләр керә: жәмәгать урыннары, рекреация һәм ишегаллары территорияләрендә урнашкан ял чабышларының төрле төрләре; эскәмияләр һәм өстәлләр-өстәл уеннары өчен майданчыкларда, жәйге кафе һәм башкалар.

2.6.4.1. Урнаштыру скамей предусматривать бу каты төрләрен каплау яки фундамент. Ял итү зоналарында, урман паркларында, балалар майданчыкларында йомшак өслеккә эскәмияләр урнаштыру рөхсәт ителә. Нигез булганда, аның бер өлеше үтәргә түгел чыгыш ясаучылар өстендә Жир өслеге. Олкен кешенеп ял итү өчен биеклек каплау дәрәжәсен алып утыргычлар яссылыгына кәдр 420-480 мм. чикләрендә кабул итерге.

2.6.4.2. Жирле өһәмияттәге махсус саклана торган табигать территорияләре территориясендә агач кисү, бүрәнәләр һәм коры почмаклар булмаган катламнардан эскәмияләр һәм өстәлләр үтәргә мөмкин.

2.6.4.3. Муниципаль берәмлек жиһазларының саны территориянең функциональ билгеләнүенә һәм бу территориядә килүчеләр санына бәйле рәвештә билгеләнә.

Урам коммуналь-көнкүреш жиһазлары

2.6.5. Урам коммуналь-көнкүреш жиһазларына чүп жыючылар-контейнерлар һәм чүп савытлары керә. Теге яки бу төр коммуналь-көнкүреш жиһазларын сайлаганда төп таләпләр: экологик яктан чиста булу, куркынычсызлык (кискен почмаклар булмау), куллануда уңайлылык, чистартуның жиңеллеге, жәлеп итәрлек тышкы кыяфәте булырга мөмкин.

2.6.5.1. Муниципаль берәмлек территориясендә көнкүреш чүп-чарын жыю өчен урамнарда, майданнарда, рекреация объектларында аз -абаритлы (кече) контейнерлар (0,5 куб.м дан да ким) һәм (яки) чүп савытларын, аларны жыеннарда билгеләп, сәүдә һәм жәмәгать туклануы объектларына, жәмәгать билгеләнешендәге башка оешмаларга, жир асты кичүләре, торақ йортлар һәм транспорт корылмаларына (вокзал, шәһәр яны электричкасы станцияләренә) кулланырга һәм урнаштырырга кирәк. Кече контейнерлар һәм урналар урнаштырганда (алда санап үтелгән объектларның мәжбүри билгеләнүен исәпкә алмыйча) Интервал түбәндәгечә булырга мөмкин: төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә - 60 м дан артык түгел, муниципаль берәмлекнең башка территорияләрендә - 100 м дан да артык түгел. Шулай ук чүплекләргә жәмәгать транспорты тукталышларында куярга кирәк. Барлык очрақларда да жәяүлеләргә йөртүгә, инвалид һәм балалар коляскаларын йөртүгә комачауламаучы раслауны күз алдында тотарга кирәк. Өлеге максатлар өчен билгеләнмәгән савыт һәм савытларны (пластик һәм металл көнкүреш чиләкләре, банклар, тартмалар, тартмалар, бочки һәм т.д.) чүп-чар жыю өчен куллану рәхсәт ителми.

2.6.5.2. Көнкүреш чүп-чарын жыю жиһазландырылган майданчыкта урнаштырылган төрле төрдәге контейнерларга һәм калдыкларны бетерүне тәэмин итә торган машина һәм механизмнарга карап башкарылырга тиеш. Майданчыкны, аның тирәсендәге территорияне пычрату, чүпләү рәхсәт ителми. Контейнерлар хужасы территориясендә, махсус жиһазландырылган майданчыкта саклана ала.

Урам техник жиһазлары

2.6.6. Урам техник жиһазларына таксофоннарны каплау, почта тартмалары, су сату автоматлары һ.б., сәүдә палаткалары, инженерлык жиһазлары элементлары (инвалид коляскалары өчен күтәрелеш майданчыклары, күзәтү люкалары, яңгыр кирәк-ярақлары коелары рәшәтмәләре, жир асты коммуникацияләренең вентиляция шахталары, телефон элементәсе шкафлары һәм т.п.) керә.

2.6.6.1. Урам техник жиһазларын урнаштыру жиһазларга уңайлы якин килүне тәэмин итәргә һәм 35-01 СП 3 бүлегенә туры килергә тиеш.

2.6.6.2. Жәмәгать, торақ, рекреацион билгеләнеш территорияләрендә таксофоннар урнаштырганда аларның электрошатуларын күз алдында тотарга кирәк. Таксофоннар урнаштыру урыннары канал (труба) телефон канализациясе һәм канал (труба) заклад жайланмаларын электроэлемент өчен мөмкин кадәр якынаюда проектларга тиеш.

2.6.7. Инженерлык жиһазлары элементларын рәсмиләштерү, карап тоту, файдалану формалаша торган мохитне төзекләндерү дәрәжәсен бозмый, хәрәкәт итү шартларын начарайта торган, техник шартларга каршы килә торган, шул исәптән:

- жәяүлеләр коммуникацияләре (шул исәптән урам аркылы чыгу юллары) территориясендә урнашкан күзәтү колодецларының люклары түбәләрен

проектларга, монтажларга, монтажларга, яқындагы өслеккә капланган бер дәрәжәдә тотарга кирәк, башка очракта тамганы 20 мм дан артмаган, ә люк һәм тротуар крайлары арасында зазорлар 15 мм артмаган;
- вентиляция шахталарын рәшәткә белән жиһазландырырга.

2.7. Уен һәм спорт жиһазлары

2.7.1. Муниципаль берәмлек территориясендә уен һәм спорт жиһазлары уен, физкультура-сәламәтләндрәү жайланмалары, Корылмалар һәм (яки) аларның комплекслары белән тәкъдим ителгән. Балалар һәм яшүсмерләр өчен уен һәм спорт жиһазлары составын сайлаганда төрле яшь төркемнәренәң анатомо-физиологик үзенчәлекләренә туры килүен тәэмин итәргә кирәк (әлеге кагыйдәгә 2 нче кушымтаның 13 нче таблицасы).

Уен жиһазлары

2.7.2. Уен жиһазлары санитар-гигиена нормалары, баланың гомерен һәм сәламәтлеген саклау таләпләренә туры килергә, техник куллануда уңайлы һәм куркынычсыз, эстетик яктан булырга тиеш жәлеп итә, чистартырга һәм кардан һәм боздан. Уен һәм спорт жиһазларын ремонтлауны таләп итә торган төзек булмаган һәм төзек булмаган килеш файдалану тыела. Уен һәм спорт жиһазлары белән шөгылләнүче территориядә төзелеш материаллары, калдыклары, кар, боз урнаштыру, урнаштыру тыела.

Тәкъдим ителә куллану модульле жиһазлар тәэмин итүче вариантность сочетаний элементларын.

2.7.3. Уен жиһазлары материалына һәм аны эшкәртү шартларына таләпләр:

- су бетүне, усуну, януны, сколаны булдырмау өчен махсус эшкәртелгән каты агач тоқымыннан ясалган агач жиһаз; изоляцияләнгән, үткен почмаклар киселгән;
- металлны күбесенчә жиһазларның житешми торган конструкцияләре өчен кулланырга, ышанычлы кушылмаларга һәм тиешле эшкәртүгә ия булырга (дым чыдам буяу, коррозиягә каршы катлам); металлопластик кулланырга киңәш ителә (зарарланмый, тутмый, салкынга чыдам));
- бетон һәм тимер-бетон элементлары жиһазлар кирәк үтәргә берсе-бетон маркалы кимендә 300, морозостойкостью кимендә 150, ия шома өслекләре;
- пластик һәм полимерлардан ясалган жиһазларны шома өслеклә һәм ачык, чиста төсле төсле буяулар белән, климат факторларының йогынтысыннан чәчәк атмый торган итеп башкарырга кирәк.

1.7.4. Уен жиһазларының конструкцияләренә карата таләпләрдә кискен почмакларны төшереп калдырырга, баланың тән өлешләрен атарга, аларның хәрәкәт халәтендә жиһаз элементлары астына эләгүенә; жиһазларга йөкләмә тулысынча бала кулы белән капланырга тиеш; эчке киңлектәгә тирәнлектәгә уен жиһазлары комплексына балаларга ашыгыч ярдәм күрсәтү өчен 500 мм ким булмаган диаметр белән эчкә тишек (икедән дә ким булмаган) керү мөмкинлеген күз алдында тотарга кирәк.

2.7.5. Балалар уен майданчыкларында уен жиһазларын урнаштырганда, әлеге кагыйдәләргә карата 15 нче кушымтаның п 2 нче таблицасы нигезендә минималь куркынычсызлык ераклыгын үтәргә кирәк. Әлеге ераклык чикләрендә майданчык территориясендә уен жиһазларының башка төрләрен, эскәмияләрне, урналарны, бортлы ташларны һәм каты өслек төрләрен, шулай ук ботакларны, кәүсәләрне, агач тамырларын урнаштыру рәхсәт ителми. Уен жиһазларының һәм аның аерым өлешләренәң параметрларына карата таләпләр әлеге кагыйдәгә карата 14 нче кушымта нигезендә кабул итәргә.

Спорт җиһазлары

2.7.6. Спорт җиһазлары халыкның барлык яшь төркемнәре өчен билгеләнгән, спорт, физкультура мәйданчыкларында, яки рекреация составында махсус җиһазландырылган җәяүлеләр коммуникацияләрендә урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт җиһазлары завод эшләп чыгару, шулай ук махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәдән һәм брусълардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, сколлар һәм тдп.булмау). Урнаштыру вакытында сертификацияләнгән җиһазлар каталогларына таянып эш итәргә.

2.7.7. Стационар булмаган уен, спорт, күңел ачу җиһазларын (батутлар, надув конструкцияләре, уен аттракционнары һ. б.) кулланган вакытта куркынычсыз эксплуатацияләү кагыйдәләре, шул исәптән ышанычлы ныгытылу һ. б. мәжбүри тәртиптә үтәлгән тиеш.

2.7.8. Уен, спорт, күңел ачу җиһазларын (батутлар, кабартылган конструкцияләр, уен аттракционнары һ.б.) урнаштыру һәм сезонлы эксплуатацияләү муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән рөхсәт булганда (Килештерү), срокларны күрсәтеп рөхсәт ителә. Җиһазларны эксплуатацияләгәндә мәжбүри тәртиптә жайланмалардан куркынычсыз файдалану һәм эксплуатацияләү кагыйдәләре урнаштырылган булырга тиеш (танышу өчен уңайлы һәм аңлаешлы итеп).

2.8. Яктырту һәм яктырту җиһазлары

2.8.1. Төрле шәһәр төзелеше шартларында муниципаль берәмлек территорияләрен ямьле зоналаштыру һәм светокомпозицион бурычларны хәл итү, шул исәптән кирәккә булган очракта, коммуналь, яктырту, архитектура һәм мәгълүмати яктыртуны күз алдында тотарга кирәк.

2.8.2. Төп өч төркемне проектлаганда яктырту жайланмаларының һәрберсен (функциональ, архитектур яктырту, яктылык мәгълүматы) тәэмин итәргә кирәк:

- селитеб территорияләрен ясалма яктырту һәм тышкы архитектур яктырту нормаларында каралган күләм һәм сыйфатлы күрсәткечләр (СНиП 23-05);
- электр жайланмалары урнаштыру кагыйдәләре (ПУЭ) буенча жайланмалар эшенең ышанычлылыгы, халыкка хезмәт күрсәтүче персоналның иминлеге һәм кирәкле очракларда, вандализм аркасында саклану;
- кулланыла торган жайланмаларның экономиялелеге һәм энергоэффективлыгы, электр энергиясен рациональ бүлү һәм куллану;
- яктырту жайланмалары элементлары эстетикасы, аларның дизайны, материалларның һәм эшләнмәләрнең сыйфаты, көндөзгә һәм төнгә вакытта кабул итүне исәпкә алып;
- жайланмаларның төрле режимнарында хезмәт күрсәтү һәм идарә итү уңайлылыгы.

Функциональ яктырту

2.8.3. Функциональ яктырту (ФО) Транспорт һәм җәяүлеләр зоналарында юл катламнарын һәм киңлекләренә стационар яктырту жайланмалары белән гамәлгә ашырыла. ФО урнаштыру, кагыйдә буларак, подразделяют бу гадәти, высомачтовые, парпетные, газонные һәм встроенные.

2.8.3.1. Гап-гади установках светильники располагать бу опорах (венчающие, консольные), подвесах яки фасадах (бра, плафоннар) биеклектә 3 кадәр 15

м.аларны кулланырга киңәш ителә Транспорт һәм жәяүлеләр зоналарында буларак, иң традицион.

2.8.3.2. Югары сортлы жайланмаларда яктырту приборлары (прожекторлар яки яктырткычлар) 20 метрдан артык биеклектәге баганаларда урнашырга кирәк. Бу жайланмаларны киң киң киң киң киңлекләренә, транспорт чишелешләрен һәм магистральләренә, ачык паркингларны яктырту өчен файдаланырга киңәш ителә.

2.8.3.3. Парапет жайланмаларында яктырткычларны, сынык сызык ясап, яки пунктир белән 1,2 метрга кадәр биеклектә, юлүткәргечләренә, күперләренә, эстакадаларның, пандусларның, чишелешләренә машиналар йөрү өлешен киртәләүче, шулай ук тротуарлар һәм мәйданчыкларны көйләргә кирәк. Аларны кулланыуны техник-икътисадый һәм (яки) сәнгать аргументлары белән нигезләргә кирәк.

1.8.3.4. Газон яктырткычлар, гадәттә, хезмәт итә яктырту өчен газонов, цветников, жәяүлеләр юллары һәм мәйданчыклары. Алар жәмәгәт урыннары һәм рекреация объектлары территорияләрендә минималь вандализм зоналарында каралырга мөмкин.

2.8.3.5. Баскычларда урнаштырылган яктырткычлар, терәк диварлар, коймалар, биналар һәм корылмалар цоколлары, МАФ, жәмәгәт билгеләнешендәге территорияләренә жәяүлеләр зоналарын яктырту өчен файдаланырга киңәш ителә.

Архитектура яктырту

1.8.4. Архитектур яктырту (АЖ) кичке жирлектә сәнгатьчә чагылышлы визуаль мохит формалаштыру, архитектура, тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен, инженерлык һәм монументаль сәнгать һәйкәлләрен, МАФ, доминант һәм истәлекле объектларны, Ландшафт композицияләрен ачыклау, яктылык ансамбльләре тәзү өчен кулланыла. Ул, гадәттә, объектларны стационар яки вакытлы яктырту жайланмалары белән, нигездә, алгы өслекләрен тышкы яктырту белән башкарыла.

2.8.4.1. АЖ вакытлы жайланмаларына бәйрәм иллюминациясе керә: яктылык гирляндалары, челтәрләр, контур обтяжкалар, яктылык -ография элементлары, кыздыру лампаларыннан панно һәм күләмле композицияләр, разрядлы, светодиодлар, яктылык үткәргечләр, яктылык проекцияләре, лазерлы рәсемнәр һәм т.п.

2.8.5. Архитектур яктырту максатларында шулай ук биналар, корылмалар, яшел үсентеләр фасадларына салына торган прожекторларны монтажлау өчен ФО - жайланмалары, иллюминация, яктылык һәм реклама өчен кулланыла ала.

Дөнъяви мөгълүмат

2.8.6. Дөнъяви мөгълүмат (СИ), шул исәптән дөнъяви реклама, жирлек киңлегендә жәяүлеләргә һәм автотранспорт йөртүчеләренә юнәлеш бирергә һәм авиакомпозицион бурычларны хәл итүдә катнашырга тиеш. Халык яшәеше уңайлылыгын бозмый торган гамәлдәге юл хәрәкәте кагыйдәләренә каршы килми торган, ут ансамбленә расчәт арасынан төгәл кабул итүен һәм гармониялеләген тәэмин итә торган мондый мөгълүмат элементларының урнаштырылуын, габаритларын, формасын һәм төсле параметрларын исәпкә алырга.

Чыганаклар света

2.8.7. ФО һәм АО стационар жайланмаларында энергоэффектив яктылык чыганаклары, эффектив яктырту приборлары һәм системалары, дизайн һәм

эксплуатация характеристикалары буенча сыйфатлы эшләнмәләр һәм материаллар: терәкләр, кронштейннар, саклагыч рәшәткәләр, экраннар һәм гамәлдәге милли стандартлар таләпләренә җавап бирә торган конструктив элементлар кулланырга кирәк.

2.8.8. Чыганаclar света бу установках ФО сайларга, таләпләрне исәпкә алып, яхшырту юнәлеш бирү, формалаштыру уңайлы күрү шартлары, шулай ук, кирәк булган очракта, светоцветового зоналаштыру.

2.8.9. АО һәм СИ җайланмаларында барлыкка килгән яктылык һәм төсле адаптация шартларын исәпкә алып, ак яисә төсле ут чыганаclarын һәм барлык төркемнәрнең яктырту җайланмалары уртак гамәлләре белән барлыкка килә торган суммар күрү эффекттын исәпкә алып, бигрәк тә торақ пунктның яисә яктылык ансамбленең конкрет киңлегендә эшләүче хроматик уты белән куллануга төкәдим ителә.

Транспорт һәм җәяүлеләр зоналарын яктырту

2.8.10. Транспорт һәм җәяүлеләр зоналары ФО установкаларында турыдан-туры, таркалган яки чагылдырылган утның Түбән полусферына юнәлдерелгән яктырткыч приборларны куллану. Чикләнмәгән яктылык бүлү белән яктырткычларны (үтә күренмәле яки яктылыкны чагылдыручы материалдан шарлар тибындагы) куллану газон, фасадларда (бра һәм плафоннар тибындагы) һәм венчающими һәм консольле приборлар белән баганаларда рәхсәт ителә.

2.8.11. Урамнарның машиналар йөри торган өлешен һәм интенсив җәяүлеләр хәрәкәте зоналарында тротуарларны яктырту өчен төрле биеклектә яктырткычлы икеконсоль баганалар кулланырга кирәк.

2.8.12. ФО яктырткычлары Транспорт һәм җәяүлеләр зоналары тибын, урнашуну һәм аларны урнаштыру ысулын сайлау булдырыла торган масштабны исәпкә алып тормышка ашырырга. Җәяүлеләр зоналарында яктырткычлар урнаштыру биеклегә, кагыйдә буларак, 3,5 метрдан да ким булмаган һәм 5,5 метрдан да артмаган Яктырткычлар (бра, плафоннар) биналарда урнашкан юлларны, тротуарларны һәм майданчыкларны яктырту өчен 3 метрдан да ким булмаган биеклектә билгеләнә ала.

2.8.13. Магистраль урамнарның машиналар йөри торган өлешен яктырту өчен урам яктырткычларының баганалары борт ташының шәхси чигендә 0,6 метрдан да ким булмашка мөмкин, җирле әһәмияттәге урам чөлтәрәндә бу араны автобус булмаган очракта 0,3 метрга кадәр киметү рәхсәт ителә йөк машиналарының даими хәрәкәте. Янгын гидранты, урам һәм юлларның бер өлеше арасында таяныч булырга тиеш түгел.

2.8.14. Магистраль урамнар һәм юллар кисешкән урыннарда терәкләр тротуарларны яба башлаганчы һәм аларны урнаштыру линиясенә бердәм юлын бозмыйча, төрле керемнәрдән 1,5 м га якин булмашка тиеш.

Яктырту җайланмаларының эш режимнары

2.8.15. Электр энергиясен рациональ файдалану һәм торақ пункт мохитенәң визуаль төрлеләген тәэмин итү максатларында барлык өч төркем яктырту җайланмаларын (ФО, АЖ, СИ) проектлаганда аларның түбәндәге эш режимнарын күздә тотарга кирәк:

- кичке будничный режим, анда барлык стационар җайланмалар ФО, АЖ һәм СИ эшли, моннан тыш, бөйрәм яктырту системаларыннан тыш;

-төнге дежур режим, ФО, АЖ һәм СИ җайланмаларында Мамадыш-Әкил Башкарма комитетының яктырту нормалары һәм боерыклары белән рәхсәт ителә торган яктырту приборларының бер өлеше сүндерелергә мөмкин;

-бәйрәм режимы, тәүлек сәгатьләре һәм атна көннәрендә өч төркемгә стационар һәм вакытлы яктырту җайланмалары эшләп килә, алар Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә;

- ФО һәм АОның стационар һәм вакытлы җайланмалары өчен рекреацион зоналарда (кышын, көзен) күздә тотылган сезонлы режим.

2.8.16. Яктырту җайланмаларының барлык төркемнәрен дә, ведомствога карамыйча, кертү кич белән табигый яктырту дәрәжәсен 20 лк кадәр киметкәндә башкарыла ала. Отключение җитештерергә:

- иртәнге 10 лк кадәр яктыртылыкны арттырганда ФО-җайланмалар; кичке режимга күчкәндә урам яктырткычларының бер өлешен өзеп кую вакыты Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә, көндезгә һәм төнге режимга жәяүлеләр тоннельләрен яктыртуны яңадан тоташтыра, шулай ук төнлә төнлә төнлә урам утларын кабызып һәм өзеп куярга кирәк;

- җайланмалар Мамадыш-Әкил башкарма комитеты карары нигезендә, ул күпчелек яктыртыла торган объектлар өчен кышкы һәм жәйгә яртыеллыкка кичке режимны төн уртасына кадәр билгели, ә кайбер объектларда (вокзаллар, шәһәр төзелеше доминантлары, җирлекләргә һәм ТМП. га керү урыннары) җайланмалар закаттан алып таңга кадәр эшли ала;

- СИ җайланмалары тиешле ведомство яки хужаларны хәл итү буенча.

2.9. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

2.9.1. Реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру, эксплуатацияләү, карап тоту һәм демонтажлау, муниципаль берәмлек территориясендә Реклама турында Россия Федерациясә законнары, Зеленодол муниципаль районы Советы карары белән расланган Зеленодол муниципаль районы территориясендә реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турындагы Нигезләмә һәм әлегә Кагыйдәләр нигезендә башкарыла. Нигезләмә белән реклама конструкцияләренә һәм тышкы мәгълүмат чараларына бердәм таләпләр билгеләнә. Нигезләмә таләпләрен бозып һәм каралмаган реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру, эксплуатацияләү, карап тоту рәхсәт ителми.

2.9.2. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан ухоженными булырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтеп торырга, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын җыештырырга тиеш.

2.9.3. Рәхсәт ителми куллану тышкы реклама һәм мәгълүмат белән испорченным сурәте яки башка сурәтләре.

Реклама конструкциясендәгә мәгълүматны бетергәндә реклама кыры баннер тукумасы якты тоннар белән алмаштырылырга тиеш.

Автотранспортны газоннарга илтүче реклама конструкцияләрендә сурәтләренә (плакатлар) алыштыру тыела.

Биналарда, корылмаларда, җир кишәрлекләрендә аларны урнаштырганда реклама конструкцияләре һәм тышкы мәгълүмат чаралары бинаның, корылмаларның архитектурасына туры килергә тиеш һәм җирлекнең, майданнарның, биналарның, төзелмәләренә һәм корылмаларның бердәм архитектур-сәнгати йөзен бозмаска тиеш.

Билгелэнгән бушлыклардан һәм режимлы табличкалардан тыш, реклама конструкцияләре, тышкы мәгълүмат чаралары вәкаләтле орган белән килештерелгән килешү, рәхсәт нигезендә урнаштырыла, эчтөлөгә кулланыла һәм аның нигезендә тулысынча кулланыла.

Тышкы реклама һәм мәгълүматны аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм мәгълүматны полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау рәхсәт ителми.

4.4. Реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын монтажлаганнан (демонтаждан) соң реклама конструкцияләре һәм (яки) тышкы мәгълүмат чаралары хужасы бозылган төзекләндерүне, урнаштыру урыннарын, шул исәптән электр жиһазларын, өч тәүлек эчендә торгызуны гамәлгә ашырырга тиеш.

2.9.5. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын тиешенчә тотмаган, жир кишәрлеген жыештырган һәм санитар тәртиптә тоту, аларны урнаштыру (монтажлау) һәм демонтаж өчен тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хужалары җаваплы.

2.9.6. Кибетләр, жәмәгать туклануы предприятиеләре, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм мәдәни-тамаша предприятиеләре өчен яктылык элмәүләре һәм реклама урнаштыру Башкарма комитет органнары белән килештерелгән күрсәтмәләр һәм эскизлар буенча башкарыла.

2.9.7. Дөнъяви реклама һәм элмә такталардан файдаланучы предприятиеләр аларны көн саен караңгы төшкәч кертәргә һәм янган газосвет торбаларын һәм электролампларын вакытында алмаштыруны тәмин итәргә тиеш.

Шөһәр пассажир транспортының биналарында, койма, тукталышларында, яктырту баганаларында, агачларда нинди дә булса игъланнар һәм башка мәгълүмати хәбәрләргә ябыштыру һәм урнаштыру тыела.

2.9.8. Үз белдегә белән урнаштырылган реклама яки башка игъланнар, барлык объектларның (биналарның һәм корылмаларның фасадлары, кибетләргә, тышкы яктырту баганалары һәм т.д.) исемлекләрен һәм сурәтләргә бетерү буенча эшләргә оештыру, нинди ведомство булуга карамастан, торак предприятиеләренә, шулай ук әлеге объектларның милекчеләренә яки арендаторларына йөкләнә.

2.9.9. Милекчеләр, арендаторлар башка биналар, корылмалар, төзелгән биналар, киосклар, павильоннар, реклама конструкцияләре, тышкы мәгълүмат чаралары һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка затлар хокукка ия булырга тиеш, :

- өгәр мондый элмә, тышкы мәгълүмат, реклама эксплуатацияләнмәсә, зыян күрүгә (арендатор (субарендатор) һәм башка очракларга ия булса, тышкы мәгълүматны, реклама урнаштыру чарасын демонтажлау.

-фасадларда афишаларны, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне, ут-техник җайланмаларны, тәрәзәләргә (шул исәптән тәрәзә чокырының эчке ягыннан), калган ишекләрдәгә (шул исәптән эчке яктан: тышкы якка авышкан ишек өслегенә, пыяласы куелмаган ишекләргә (тышкы якка) куллану максатларында урнаштыру, файдалануга юл куймаска;

- тәртип табличкаларыннан тыш, реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыруны, урнаштыруны, монтажлауны, карап тотуны, эксплуатацияләүне, бинаның стенасы, элементлары өслегенә, яшерен металл каркас кулланмыйча гына рәхсәт итмәскә.

2.9.10. Дөнъяви реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат, элмә такталарын куллана торган предприятиеләр көн саен аларны тәүлекнең караңгы

вакыты житкөч кертергә һәм янган газосвет трубкаларын һәм электролампларын һәм башка электр-техник жайланмаларны алмаштыруны тээмин итэргә тиеш.

2.9.11. Яшел Үзән муниципаль районы Советы карары белән расланган «Яшел Үзән муниципаль районы территориясендә реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турында Нигезләмә» таләпләрен бозып тышкы мәгълүмат чараларын, реклама конструкцияләрен урнаштыру, эксплуатацияләү, карап тоту рөхсәт ителми.

2.9.12. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын кысрыклаганда корылмаларга һәм корылмаларга зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

2.9.13. Шулай ук биналар фасадларында, корылмаларның тышкы стеналарында һәм киоскларда, коймаларда, павильоннарда, яктырту баганаларында, реклама конструкцияләрендә һәм тышкы мәгълүмат чараларында, авылларда һәм асфальтта һәм башка шундый максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда язмалар һәм сурәтләрне, граффити (урнаштыру ысулына карамастан) урнаштыру тыела.

Реклама конструкцияләр һәм тышкы мәгълүмат чаралары булырга тиеш техник яктан исправными һәм эстетически ухоженными. Хужалары реклама конструкцияләре һәм тышкы мәгълүмат чаралары тиеш күзәтеп торырга, аларны тиешле торышы, житештерергә, аларны ремонтлау.

2.9.14. Рөхсәт ителми куллану реклама конструкцияләр һәм тышкы мәгълүмат чаралары белән испорченным сурәте яки башка сурәтләре.

Реклама конструкциясендәгә мәгълүматны бетергәндә реклама кыры баннер тукумасы якты тоннар белән алмаштырылырга тиеш.

2.10. Сыйфатсыз стационар булмаган корылмалар

2.1. Алар-ваклар сату, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм туклану объектлары, тукталыш павильоннары, жир өсте бәдрәф кабиналары, бокс гаражлар, башка төрле дәрәжәдәге объектлар. Корылмаларның бизәкләү материаллары санитар-гигиена таләпләренә, янгың куркынычсызлыгы нормаларына, жирлек дизайны һәм яктырту таләпләренә, жирлек мохитенең характерына һәм озак вакытка эксплуатацияләү шартларына жавап бирергә тиеш. Шул остеклении витрин кулланырга кирәк безосколочные, ударостойкие материаллар, куркынычсыз упрочняющие многослойные пленочные катламнары, поликарбонатные пыяла. Мини-маркетларны, мини-базларны, сәүдә рәтләрен проектлаганда тиз төзелә торган модульле комплексларны кулланырга кирәк.

2.1.2. Муниципаль берәмлек территориясендә некапиталь, стационар булмаган корылмаларны урнаштыру һәм эксплуатацияләү муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән төзекләндерү проекты (тышкы бизәлешнең эскиз проекты) нигезендә гамәлгә ашырыла һәм жәяүлеләр хәрәкәтенә комачауламаска, янгыңга каршы таләпләрне бозмаска, алар урнашкан территорияне һәм бүлмәләренә инсоляцияләү шартларын, торак пункт мохитен начарайтырга һәм территорияне һәм төзелешләренә төзекләндерергә тиеш. Теркәлгән мәдәни һәйкәлләр саклау зоналары чикләрендә корылмаларны урнаштырганда аерым саклана торган табигать территорияләре зоналарында Корылмалар параметрлары (биеклеге, Киңлеге, Озынлыгы) функциональ билгеләнеше һәм аларны урнаштыруның башка шартлары һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерелергә тиеш.

2.1.1. Вестибюль козырьлары, биналар аркаларында, газоннарында, мәйданчыкларда (балалар, ял итү, спорт, транспорт стоянкаларында), шөһәр пассажир транспортының утырту мәйданчыкларында, яңгыр сулары, су үткөрү һәм

канализация челтәрләренең, торбаүткәргечләренең сак зонасында, шулай ук тукталыш павильоннарыннан 10 м якынарак, 25 м - вентиляция шахтадан, 20 м - торак урыннар тәрәзәләреннән, сәүдә предприятиеләренең витриналары каршында, 3 м - агачның

2.1.2. «Пик» сәгатенә ике юнәлештә жәяүлеләр хәрәкәтенең фактик интенсивлыгы 700 пештан артмаган очракта, 4,5 м дан артык (шәһәр әһәмиятендәге урамнар) һәм 3 м дан артык (район һәм жирле әһәмияттәге урамнар) тротуарларда корылмалар урнаштыру мөмкин./Фәрит Мөхәммәтшин: "Телебез яшәсә, без дә яшәрбез!"

2.3. Ваклап сату, көнкүреш хезмәтә күрсәтү һәм туклану предприятиеләре корылмаларын жәяүлеләр зоналары территорияләрендә, паркларда, торак пункт бакчаларында урнаштырырга тәкъдим ителә. Корылмалар каты өслек төрләренә билгеләнергә, яктырту җиһазлары, чүп - чар өчен кече контейнерлар, туклану корылмалары-бәдрәф кабиналары белән җиһазландырылырга тиеш (200 м майданлы жәмәгать бәдрәфләре булмаганда).

1.1.2. Тукталыш павильоннары урнаштыру урыннарда жир өсте пассажир транспорты тукталышларын күз алдында тотарга. Павильонны урнаштыру өчен 2,0 x 5,0 м һәм аннан да күбрәк үлчәмле каты өслекле майданчыкны күз алдында тотарга. Машиналар йөрү өлеше кырыннан якындагы павильонның конструкциясенә кадәр ераклыкны кимендә 3,0 м, павильонның Ян конструкцияләреннән алып агач көчсәсенә кадәр ераклыкны компактлы куянлы агачлар өчен кимендә 2,0 м билгеләргә кирәк. Тукталыш пунктларын проекткаганда һәм тукталыш майданчыклары коймаларын урнаштырганда тиешле ГОСТ һәм СНиП белән эш итәргә кирәк.

2.1.2. Бәдрәф кабиналарын мәҗбүри урнаштыру жәмәгать бәдрәфләренең үткәрүчәнлек мөмкинлеге булмаган яисә җитәрлек булмаган очракта торак пункт территорияләрендә актив йөрүне күздә тотарга кирәк: массакуләм чаралар үткәрү урыннарында, эре сәүдә һәм хезмәт күрсәтү объектларында, рекреация объектлары территориясендә (паркларда, бакчаларында), жирлекләренең АЗС урнаштыру урыннарында, автостоянкаларда, шулай ук сәүдә һәм туклану биналарында. Бәдрәф кабиналарын йорт яны территориясендә урнаштыру рөхсәт ителми, шул ук вакытта торак һәм жәмәгать биналарына кадәр ераклык 20 метрдан да ким булмаска тиеш. Бәдрәф кабиналарын эксплуатацияләгәннән соң территорияне башта төзекләндерүне торгызырга кирәк.

2.11. Биналар, төзелмәләре һәм корылмаларны рәсмиләштерү һәм җиһазлау

2.11.1. Бина җиһазларын проекткаштыру һәм эксплуатацияләү бинаның проект колернасы паспорты (фасадларны төсле хәл итү) һәм муниципаль берәмлекнең вәкаләтле органнары белән килештерелгән Корылмалар нигезендә гамәлгә ашырыла, үз эченә түбәндәгеләр керә: диварларның тышкы өслеген тезористик хәл итү, түбә бизәү, бинаның конструктив элементлары җиһазларының кайбер мәсьәләләре (керү төркемнәре, крыльцо, цоколи һ. б.), антенна, су Көнчыгыш торбалары, отмоствалар, йорт билгеләре, саклагыч челтәрләр һәм т .п .п. Бинаны, керү группасын эксплуатацияләү рөхсәтеннән башка рөхсәт ителми.

2.11.2. Биналарның һәм корылмаларның колористик чишелешен муниципаль берәмлек урамнары һәм территорияләре төзелешенең гомуми төсле хәл итү концепциясен исәпкә алып проекткаларга кирәк.

2.11.2.1. Көймәләр һәм балконнар остекления, рамнары алыштыру, торак пунктларның тарихи үзәкләрендә диварларны буяу шәһәр төзелеше регламенты составында урнаштыру мөмкинлеге.

2.11.2.2. Торак пунктның магистраль урамнары буйлап урнашкан биналарда тышкы кондиционерлар һәм антенналар-«тэлинкэ» урнаштыру ишегалды фасадларын күз алдында тотарга.

2.11.3. Жирлек биналарында һәм корылмаларында Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә түбәндәге йорт билгеләре, табличкалар мәжбүри рәвештә урнаштырылырга тиеш: урамның, мәйданы, проспектның исеме күрсәткече, йорт һәм корпусның номерын күрсәткече, подъезд һәм фатирларның номеры күрсәткече, инвалидларның үтемләгән халыкара символы, флагны төшерүчеләр, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын гидрантының күрсәткече, грунт геодезик билгеләр күрсәткече, магистрале камералары һәм суүткәргеч челтәр коелары күрсәткечләре, жирлек канализациясенә канализация күрсәткече, жир асты газүткәргеч корылмаларының күрсәткече. Конкрет бинада йорт билгеләре составы һәм аларны урнаштыру шартлары биналарның урам-юл челтәренә бәйлә функциональ билгеләнеше һәм урыннары белән билгеләнә.

Жирлек биналары, корылмалары һәм торак йортлары Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә урам күрсәткечләре белән жиһазландырылырга тиеш.

2 бүлек. Биналардан һәм корылмалардан өске су бүлүне тәэмин итү өчен алар периметры буенча ышанычлы гидроизоляцияле отмосткалар урнаштыруны күздә тотарга. Отмостканың уклонын бинадан читкә кимендә 10 промилле кабул итәргә. Бина һәм корылмалар өчен отмосткалар киңлеге - 0,8 - 1,2 м, катлаулы геологик шартларда (карстлы грунтлар) - 1,5-3 м. бина жәяүлеләр коммуникациясенә кушылган очракта, отмостканың ролен гадәттә каты өслекле тротуар башкара.

2.11.5. Оештырганда су белән скатные түбәләр аша водосточные торбалар:

- бина стеналарында торбалар урнаштырганда фасадлар пластикасын бозмаска, ялган кушылмаларның герметиклыгын тәэмин итәргә һәм су агымының исәп-хисап күләмнәренән чыгып, кирәкле үткөрү мөмкинлеген тәэмин итәргә;

- 200 мм дан артык торбадан чыга торган судагы ирекле рәвештә егылу биеклегенә юл куймаска;

- урыннарда торбадан төп жәяүле коммуникацияләренә су агымын киредән ким булмаган каты катлам булуын, яки бу Кагыйдәләрнең 2.1.14 пункты нигезендә ябылган яки ябылган рәшәткәләр белән капланган лотоклар урнаштыруны күздә тотарга);

- күздә тотарга дренаж урнаштыру урыннарында су стока берсе труба бу газон яки башка йомшак төрләрне каплау.

2.11.6. Торак, сәүдә һәм жәмәгать билгеләнешендәге биналарның керү төркемнәре яктырту жиһазлары, элмә такталары (козыряк), өслекләренә сопряжения элементлары (баскычлар һәм ТМП.), инвалидлар һәм аз хәрәкәтләнүче халык төркемнәре (пандуслар, перила) һәм башка кирәкле элементлар белән жиһазландырылырга тиеш.

2.11.6.1. Керү төркемнәре булганда каты өслекле мәйданчыклар һәм яшелләндерү буенча төрле кабул итүләр булырга тиеш. Керү урыннарында мәйданчыкларны оештыру участок территориясә чикләрендә дә, килешү нигезендә урнаштырылган һәм эксплуатацияләнгән торган жирлекнең ижтимагый территорияләрендә дә каралырга мөмкин.

2.11.6.2. Жиңел транспортны вакытлыча парклау өчен керү төркемнәре каршындагы мәйданның бер өлешен куллануны рәхсәт итәргә, шул ук вакытта жәяүлеләр агымын үткөрү өчен кирәкле узу киңлеге тәэмин ителсә, бу исәп-хисап (әлеге кагыйдәгә 3 нче кушымта) белән расланырга тиеш. Бу очракта аеручы элементлар (стационар яки күчмә коймалар), контейнер яшелләндерүне күздә тотарга кирәк.

2.11.6.3. Тротуарлар зонасында керү төркемнәре минималь норматив киң тротуарлы урам-юл челтәре булган очракта керү төркеме элементлары (баскычлар, пандуслар, крыльцо, яшелләндерү) яндагы тротуарларга 0,5 метрдан да артмаса тиеш.

2.11.7. Жәяүлеләрне һәм чыгыш ясаучы пыяла витриналар түбәдән кар катламы һәм боз сөңгеләре кимүдән саклау өчен, шулай ук боз сөңгеләре барлыкка килүне булдырмау өчен түбәнең тышкы периметры буенча электр контурын кулланырга кирәк.

2.11.8. Техник идәнгә керү ишекләре, подваллар, чарлаklar, биналарның һәм корылмаларның түбәләре йозакка ябылырга тиеш.

2.11.9. Кибетләр, жәмәгать туклануы һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары витриналары яктырту жайланмалары белән жиһазландырылырга тиеш.

Витриналарны яктырту тәүлекнең караңгы вакыты житү белән көн саен мәжбүри рәвештә башкарылырга тиеш.

2.11.10. Керү урыннары, биналар, корылмалар, витриналар, иллюминацияләр, элмә такталар, тышкы реклама һәм мәгълүмат объектлары, телевизион антенналар, кече архитектура формалары, шулай ук киосклар, павильоннар һәм лотоклар һ.б. булырга тиеш.

Яраксызга килгән, зарарланган, шулай ук ремонт таләп итүче керү төркемнәре, баскычлар, баскычлар, поручнялар, пандуслар, биналар һәм корылмаларның витражлары, витриналар, иллюминация, элмә такталар, тышкы реклама һәм мәгълүмат объектлары, телевизион антенна жайланмалары, шулай ук аларның конструктив элементлары, кече архитектура формалары, киосклар, павильоннар һәм лотоклар һ.б., аларны куркынычсыз эксплуатацияләү максатларында алыштырылырга яки ремонтланырга тиеш.

2.11.11. Керү төркемнәре булганда каты өслекле мәйданчыклар һәм яшелләндерү буенча төрле кабул итүләр булырга тиеш. Керү урыннарында мәйданчыкларны оештыру участок территориясе чикләрендә дә, килешү нигезендә урнаштырылган һәм эксплуатацияләнә торган жирлекнең ижтимагый территорияләрендә дә каралырга мөмкин.

2.11.12. Төю:

- күпфатирлы йортта биналарның милекчеләренең ризалыгы булмаса күпфатирлы йортта керү группасын урнаштыру;
- торак бина милекчеләренең ризалыгы булмаса керү группасын урнаштыру өчен балкон куллану;
- күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен вәкаләтле орган белән килештермичә үз белдеге белән урнаштыру.

2.12. Мәйданчык

2.12.1. Жирлек территориясендә балалар уеннары, өлкәннәр өчен ял итү, спорт белән шөгыльләнү, чүп жыючылар урнаштыру, этләрне урамда йөртү һәм дрессировкалау, автомобиль стоянкалары кебек мәйданчыкларның түбәндәге төрләрен проектларга тәкъдим ителә. Жирле әһәмияттәге махсус саклана торган табигый территорияләренең теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләре һәм зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыру һәйкәлләрне саклау, табигаттән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерелергә тиеш.

Балалар мәйданчыклары

2.12.2. Балалар майданчыклары төрле яшьтөгә балаларның уеннары һәм актив ялы өчен билгеләнгән: мәктәп алды (3 яшькә кадәр), мәктәпкәчә (7 яшькә кадәр), кече һәм урта мәктәп яшендөгә (7-12 яшь). Майданчыклар төрле яшь төркемнәре өчен аерым майданчыклар рәвешендә яки яшь кызыксынулары буенча зоналаштырылган комплекслы уен майданчыклары буларак оештырыла ала. Балалар һәм яшүсмерләр өчен (12-16 яшь) спорт-уен комплекслары (микроскалодром, Велодром һәм ТМП.) һәм самокатларда, ролик доскаларында һәм тимераякта шуу өчен махсус урыннар булдыру тәкъдим ителә.

2.1.3. Торак йортлар һәм жәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтөгә балалар майданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 м дан да ким түгел, кече һәм урта мәктәп яшендөгә - 20 м дан да ким түгел, комплекслы уен майданчыклары-40 м дан да ким түгел, спорт-уен комплекслары-100 м дан да ким түгел. төркем яки микрорайонның яшелләндерелгән Территорияләрендә, спорт-уен комплекслары һәм шуу өчен урыннар - торак район паркларында урнаштырырга.

2.1.2. Торак билгеләнешле территорияләрдә балалар уеннары өчен майданчыклар 1 кешегә 0,5-0,7 кв. м исәбеннән проектларга тиеш. Майданчыкларны урнаштыру күләме һәм шартлары балаларның яшь төркемнәренә һәм жирлектә торак төзелеше урыннарына бәйле проектларга тәкъдим ителә.

2.12.4.1. Мәктәп алды яшендөгә балалар майданчыклары аз күләмдә булырга мөмкин (50 - 75 кв. м), аерым урнашырга яки өлкәннәр тыныч ял итү майданчыклары белән бергә булырга мөмкин - бу очракта майданчыкның гомуми майданы 80 кв. метрдан да ким булмаска тиеш.

2.12.4.2. Уен майданчыкларының оптималь күләмен мәктәпкәчә яшьтөгә балалар өчен - 70 - 150 кв.м, мәктәп яшендөгә балалар өчен - 100 - 300 кв. м, комплекслы уен майданчыклары - 900 - 1600 кв. м. билгеләргә тәкъдим ителә. Күрше балалар һәм өлкәннәр майданчыкларын куе яшел үсентеләр һәм (яки) декоратив диварлар белән аерырга киңәш ителә.

2.12.4.3. Тарихи яки югары тыгыз төзелеш шартларында майданчыкларның күләме гамәлдәге территорияль мөмкинлекләрдән чыгып, муниципаль берәмлекнең якин-тирә территорияләрендә яки әлегә Кагыйдәләренең 4.3.4 пункты нигезендә төзелеш составында норматив күрсәткечләренә компенсацияләү белән кабул ителергә мөмкин.

2.12.5. Балалар майданчыклары жәяүлеләр өчен транзит хәрәкәтеннән, юллардан, борылу майданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, чүп жыючыларны урнаштыру өчен майданчыклардан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларыннан киртә булырга тиеш. Балалар майданнарына карашны юл йөрүдән һәм урамнардан оештырырга кирәк түгел. Балалар майданчыкларын яшел үсентеләр (агачлар, куаклар) изоляцияләү шарты белән, балалар майданчыклары чикләреннән кунак стоянкаларына һәм автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларына кадәр – СанПиН, чүп жыючы майданнарны 20 метрдан 100 метрга кадәр кабул итәргә кирәк., шөһәр пассажир транспорты маршрутларының соңгы тукталышларында (50 м дан да ким түгел) туктаусыз-аермалы майданчыкларда.

2.1.2. Травматизм булмасын өчен балалар майданчыкларын үзгәртеп корганда территориядә чыгыш ясаучы төп яки аскы ботакларның, Жир өслеге өстендөгә иске, киселгән жиһазларның (стойкалар, фундаментларның), жиргә зыян күрмәгән металл чокырларның (кагыйдә буларак, турникларның һәм качельларның) булуын булдырмый калырга кирәк. Якин-тирә территорияләренә реконструкцияләгәндә балалар майданчыкларын эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын складлау урыннарыннан изоляцияләргә кирәк.

2.12.7. Балалар майданчыгында территорияне төзөклөндөрү элементларының мәжбүри исемлеге түбөндөгөлөрнө үз эченә ала: йомшак өслөк төрлөрө, газонлы майданчык өслөгөн тоташтыру элементлары, яшеллөндөрү, уен жиһазлары, эскәмияләр һәм урналар, яктырту жиһазлары.

2.12.7.1. Йомшак өслөк төрлөрөн (ком, уплотненное ком грунтовой нигезендә яки гравий крошке, йомшак резина яки йомшак синтетик синтетик) балалар майданчыгында уен жиһазлары урнашкан урыннарда һәм балалар егылу мөмкинлегенә белән бәйлә башка төрлөрнө күздә тотарга. Эскәмияләр урнаштыру урыннарын каты өслөк төрлөрө яки нигез итеп әлегә Кагыйдөлөрнөң 2.6.4.1 пункты нигезендә жиһазландырырга тәкъдим ителә. Майданчыкларны үлән каплаган вакытта каты, йомшак һәм катнаш капламнар белән жиһазлауга жәяүлеләр юлларын күз алдында тотарга кирәк.

2.12.7.2. Өчен сопряжения майданы һәм газон кулланырга садовые бортовые тырышучы белән скошенными яки закругленными краями.

2.12.7.3. Балалар майданчыкларын агач һәм куак утыртмалары белән яшеллөндөрергә, аларның инсоляциясен исәпкә алып, 5 сәгать ут көнө эчендә. Майданның Көнчыгыш һәм төньяк ягыннан агачлар 3 метрдан да ким булмашка тиеш, ә көньяк һәм көнбатыш яктан майданнан 1 метрдан да ким булмашка тиеш. Мәктәпкәчә яшьтөгә майданчыкларда көпчөклә үсемлекләр төрлөрөн куллану рөхсәт ителми. Балалар майданчыкларының барлык төрлөрөндә дә агулы жилөк-жимешләр белән үсемлекләр куллану рөхсәт ителми.

2.12.7.4. Уен жиһазларын урнаштыру 14 нче таблицада күрсәтелгән куркынычсызлыкның норматив параметрларын исәпкә алып, әлегә кагыйдөгә 2 нче кушымта проектын эшлөү. Спорт-уен комплекслары майданчыклары майданчыгында үз-үзеннө тоту һәм спорт-уен жиһазлары куллану кагыйдөлөрө белән стөнд ясарга киңөш ителә.

2.12.7.5. Яктырту жиһазлары майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшлөргә тиеш. Яктырту жиһазларын 2,5 метрдан ким биөклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

Ял майданчыклары

2.12.8. Ял майданчыклары өлкөннөр өчен тыныч ял итү һәм өстөл уеннары өчен каралган, аларны торак төзелешө участокларында, торак төркемө һәм микрорайонның яшеллөндөрөлгән территориялөрөндә, паркларда һәм урман паркларында урнаштырырга кирәк. Ял майданчыкларын үткөрү өчен урыннар билгелөргә, тукталышлар, борылу майданчыклары белән танышырга киңөш ителә - алар арасында һәм ял итү майданчыгы арасында яшеллөндөрү полосасын (куаклар, агачлар) кимендә 3 м. каралырга кирәк. Ял итү майданчыгы чиклөрөннөн автомобиль саклау урыннарына кадәр ераклыкны СанПиН 2.2.1/2.1.1200, шөһәр пассажир транспорты маршрутларының соңгы тукталышларында туктаусыз-борылма майданчыклардан кабул итөргә кирәк.

2.12.9. Торак территориялөрдә ял итү майданчыкларын жан башына 0,1-0,2 кв. м исәбөннөн проектларга кирәк. Майданчыкның оптималь күлөмө 50-100 кв.м, ял майданының минималь күлөмө - 15-20 кв. метрдан да ким булмашка тиеш. Бер майданчыкта тыныч ял һәм шау-шу өстөл уеннары берлөшөргә киңөш ителми. Парклар территориялөрөндә үлөндә ял итү өчен күллөк майданчыклары оештыру киңөш ителә.

2.12.10. Ял майданчыгында төзөклөндөрү элементларының мәжбүри исемлеге гадөттө үз эченә ала: каты өслөк төрлөрө, газонлы майданчык өслөгөн тоташтыру элементлары, яшеллөндөрү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстөлләр, урналар (ким дигөндө, һәр эскәмиядә берәр), яктырту жиһазлары.

2.12.14.1. Жирлек территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, шәхси домовладельцы, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык субъектлары тәэмин ителәр:

- каты көнкүреш калдыклары жыюны махсус жиһазландырылган каты көнкүреш калдыклары (каты көнкүреш калдыклары) майданчыларында урнаштырылган контейнерларга житештерергә. Каты көнкүреш калдыклары контейнер майданчыгы (каты көнкүреш калдыклары) территориясендә хокукына ия булмаган очракта, уңга ия эш башкаручы (контейнер майданчыгы булган яки хезмәт күрсәтүче) белән контейнер майданчыгы һәм каты көнкүреш калдыклары контейнеры (ТКО) бирү, жыештыру, техник карап тоту өчен килешү төзәргә тәкъдим ителә);

- контейнер майданчыгын һәм каты көнкүреш калдыклары контейнерын техник яктан төзек хәлдә тоту, хужасы реквизицталарын, каты көнкүреш калдыклары ташучы подрядчы оешманы күрсәтеп маркировканы буяп, шулай ук чүп чыгару графигын кертәргә;

- контейнерлар белән майданчыкларга түләүсез йөрү мөмкинлеген тәэмин итәргә.

Торак йортлардан, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмаларыннан, Мәдәният, балалар һәм дөвалау оешмаларыннан, предприятиеләрдән, төзелеш майданчыкларыннан, дача, гараж жәмгыятьләреннән, башка оешмалардан һәм башка оешмалардан күрсәтелгән оешмаларга һәм торак хужаларына, шулай ук махсус оешмалар яки шәхси эшмәкәрләр белән килешүләр нигезендә житештерү һәм куллану калдыкларын башка житештерүчеләргә житештерү һәм куллану калдыкларын чыгару тәкъдим ителә.

2.12.14.2. Калдыклар чыгаруны гамәлгә ашыручы затлар бурычлы:

- торак фонды, оешма, учреждение, предприятие, берләшмәләр һәм муниципаль берәмлекнең башка территорияләреннән калдыкларны һәм хужалык-фекаль агымнарны вакытында алып чыгарга (килешү нигезендә) ;

- хәрәкәт һәм тукталышлар схемалары белән маршрут графикларының һәр махсуслаштырылган машинасына төзәргә;

- заказчы белән килештерелгән маршрут графикларының мәжбүри үтәлүен тәэмин итәргә;

- каты коммуналь калдыкларны махсус полигоннарда (санкцияләнгән чүпләкләргә), ә корыч су-чистарту станцияләренә чыгару. Житештерү һәм куллану калдыкларын ташу түбәндәге ысуллар белән гамәлгә ашырыла: авария хәлендәге хәлләр тудыруны, әйләнә-тирә мохиткә һәм кешеләр сәламәтлегенә зыян китерүне кисәтүче, транспорт чаралары белән махсус жиһазландырылган яки жайлаштырылган (ябулы кузов идәнне ябучы) транспорт чаралары белән аларны югалту мөмкинлеген кире кагу;

- сәнәгать нетоксик калдыклары чыгару, алга таба технологик эшкәртеләргә тиеш булмаган, сәнәгать калдыклары өчен полигоннарда яки контроль һәм күзәтчелек органнары рөхсәтеннән чүпләккә яки каты көнкүреш калдыклары полигонына;

- торак фонды территорияләреннән көнкүреш калдыкларын иртәнге 7 сәгатьтән 22 сәгатькә кадәр чыгару.

2.12.14.3. Калдыкларны вакытлыча саклаганда ишегалды чүп жыюникларында (контейнерларда) аларны каплау һәм бүлү мөмкинлегенә төшереп калдырылырга тиеш. Елның салкын вакытында (температура -5 һәм аннан да түбәнрәк булганда) саклау срогы контейнерлар тутырылмаган очракта, жылы вакытта (+5 артык уңай температура булганда) өч тәүлектән артмаска тиеш (көндәлек чыгару).

2.12.14.4. Канализацияләnmәгән йортларда сыек калдыкларны жыю өчен ишегалды киртәләре куела, алар каты фракцияләр бүлгегә өчен түбәле су үткәрми торган һәм жир өсте өлешенә ия булырга тиеш. Жир өсте өлеше помойниц һәм

ишегалды жыештыручылар булырга тиеш непроницаемой өчен грызунов. Жир өслегенә кадәр 0,35 м дан артык нечкэрәкләр белән пычрату рөхсәт ителми. Ишегалды жыештырулары торак биналардан, балалар учреждениеләреннән, ял итү урыннарыннан 20 метрдан да ким булмаган һәм 100 метрдан да артык булмаган арага, коелардан 50 метрдан да ким булмаган арага чыгарылырга тиеш. Водонепроницаемый выгреб аны тутыру буенча чистартылырга тиеш, әмма алты айга бер тапкырдан да ким түгел. Ишегалды жыештыручылар бүлмәләре чисталыкта булырга тиеш. Аларны урып-жыюны көн саен башкарырга кирәк. Бинаны атнага бер тапкыр дезинфекция чаралары белән кайнар су белән юарга кирәк.

2.12.14.5. Азык-төлек калдыкларын махсус билгеләнгән «азык калдыклары» дип язылган жыентыкларга жыярга рөхсәт ителә. Махсуслаштырылган азык-төлек хужалыклары белән килешүләр булмаган очракта, каты көнкүреш калдыклары белән бергә азык-төлек калдыкларын жыю рөхсәт ителә. Сәүдә һәм жәмәгать туклануы объектларында азык-төлек калдыкларын вакытлыча саклау, аларның милек рәвешләренә карамастан, бары суытыла торган биналарда гына башкарылырга тиеш.

2.12.14.6. Жәйге чорда калдыкларның металл жыентыкларын (контейнерлар) юарга («алыштырылмый торган» системада 10 көнгә бер тапкырдан да ким булмаган очракта, «алыштырыла торган» очракта — калдыклардан соң), агач жыентыкларны — дезинфекцияләргә (һәр төрмәдән соң) кирәк.

2.12.14.7. Контейнерларның техник һәм санитар торышы, контейнер майданчыкларының, чүп үткәргечләрнең, чүп кабул итү камераларының, урамдагы чокырлар, аларның тирә-якларындагы чисталык һәм тәртип өчен җаваплылык аларның хужалары җаваплы.

Күп катлы, йорт яны территорияләре һәм шәхси торак төзелеше территориясендә контейнер майданчыкларын урнаштыру, карап тоту, урнаштыру урыннары өчен җаваплылык теләсә кайсы милек формасын, оештыру-хокукый рәвешне, әлеге торак фондына хезмәт күрсәтүче шәхси эшқуарга йөкләнә.

Контейнер майданчыкларын һәм жыелган бункерларны урнаштыру урыннарын карап тоту өчен, башка территорияләрдә, шул исәптән милек хокуклары, биләмәләре һәм файдалану хокукында булган затларга җаваплылык йөкләнә.

2.12.15. Майданчыкларны торак бина тәрәзәсеннән, балалар учреждениеләре участоклары чикләреннән ерак түгел, ял итү урыннарын 20 метрдан да ким булмаган ераклыкка, торак төзелеше участкаларында урнаштырырга кирәк-ерак подъезддан жәяүлеләр сукмаклары буенча 100 м юллардан да ерак түгел, шул ук вакытта майданчык территориясе юл йөрүгә комачауларга тиеш, әмма транспорт йөртүгә комачауламаска тиеш. Майданчыкны аерым урнаштырганда (транспортта йөрүдән тыш) контейнерлар чистарту һәм борылу майданчыклары булу өчен транспортның уңайлы керү мөмкинлеген күздә тотарга (12 м x 12 м). Майданчыкларны транзит Транспорт һәм жәяүлеләр коммуникацияләреннән тыш, биналарның урам фасадларынан читтә урнаштыру киңәш ителә. Майданчык территориясен су басу зонасында (янәшәсендәгә төзелеш, асылмалы яки яшел үсентеләр утырту) урнашырга киңәш ителә.

Контейнер майданчыклары, контейнер һәм туплаучы бункерлар урнаштыру урыннары көнкүреш һәм зур габаритлы чүп-чарлардан даими чистартылып торырга, чисталыкта һәм тәртиптә булырга, матурланырга һәм ремонтланырга тиеш. Контейнер һәм бункер-торгызу төзекләндерелергә тиеш булмаган тупланмалар алыштырылырга, урнаштыру урыннарыннан бетерелергә тиеш.

Предприятие, оешма, торак төзелеш һ.б. территориясендә контейнерлар һәм бункерлар техник яктан төзек хәлдә булырга, хужасы, подрядчы оешма

реквизитларын күрсәтеп, каты көнкүреш калдыклары чыгаручы, калдыкларны чыгару вакытын күрсәтеп маркировкага ия булырга тиеш.

2.12.16. Торак билгеләнеше территориясендә 1 кешегә 0,03 кв. м яки чүп үткәргечләре булган торак йортларның 6 - 8 подъездына 1 майданчык проектлый; әгәр подъездлар азрак булса - һәр йорт каршындагы бер майданчык.

2.12.17. Чүп жыючыларны урнаштыру майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгелә үз эченә ала: каты өслек төрләре, тирә-юнь территорияләре белән майданчык өслеген тоташтыру элементлары, каты көнкүреш калдыклары жыю өчен контейнерлар, яктырту жиһазлары. Майданчыкны яшелләндерү проектын эшләргә киңәш ителә. Контейнер майданчыгында чүп чыгару графигы күрсәтелергә тиеш оешма чүп-чарны ташучы телефоннарның исемнәре һәм контакт телефоннарының исемнәре.

2.12.17.1. Майданчыкны транспорт йөртүнең шундый ук капламасын билгеләргә кирәк. Майданчыкның капламын, суны тундыруга һәм контейнерны туктатуга юл куймас өчен, машиналар йөрү өлешендә 5-10% тәшкит итүче билгеләргә кирәк.

2.12.17.2. Якын - тирә юл янындагы майданчыкка, кагыйдә буларак, бер дәрәжәдә, бордюр ташын, газон - бакча борты яки 1,0-1,2 метр биеклектәге декоратив дивар урнаштырмыйча гына туры килә.

2.12.17.3. Яктырту жиһазларының эшләвен терәк биеклегә 3 метрдан да ким булмаган территорияне яктырту режимында билгеләргә.

2.12.17.4. Яшелләндерү киңәш ителә житештерергә агачлар белән югары дәрәжәдәге фитонцидности, густой һәм плотной крона. Майданчыкларны визуаль изоляцияләү өчен декоратив стенкалар, трельяжлар яки жыләк-жимешсез югары куаклар рәвешендәге периметраль тере шәһәрчәкләр кулланы рөхсәт ителә.

Этләр өчен майданчыклар

2.12.18. Этләрне йөртү өчен майданчыклар микрорайоннан һәм торак районның гомуми файдаланы территорияләрендә, Яшел утыртмалардан буш урыннар, 1 нче сыйныф магистральләренең техник зоналарында, 110 кВттан артык көчәнәшле электр тапшыру линияләре астында, беренче һәм икенче поясларның су белән тәэмин итү чыганакаларының санитар зонасынан читтә урнаштырырга киңәш ителә. Майданчыкны табигый комплекс территорияләрендә урнаштыру табигаттән файдаланы һәм әйләнә-тирә мохитне саклау органнары белән килештерергә киңәш ителә.

2.12.19. Торак билгеләнәшәндәге территорияләрдә урнашкан этләрне урамда йөртү өчен майданчыклар күләме 400 - 600 кв.м, башка территорияләрдә 800 кв. м. га кадәр кабул итәргә киңәш ителә, гамәлдәге төзелеш шартларында, территорияль мөмкинлекләрдән чыгып, майданчыкларның киметелгән күләмен кабул итәргә мөмкин. Майданчыкларның үтемләлеген 400дән артык түгел. территориядә һәм тыгыз торак төзеләше булган микрорайоннарда 600 м дан да артмаска киңәш ителә. Майдан чигеннән торак һәм жәмәгать биналары төрәзәләренә кадәр ераклык 25 метрдан да ким түгел, ө балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт майданчыклары, ял майданчыклары участкаларына кадәр - 40 метрдан да ким түгел.

2.12.20. Этләрне урамда йөртү өчен майданчык территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеген төрле каплау, коймалар, эскәмияләр (ким дигәндә), урналар (ким дигәндә), яктырту һәм мәгълүмати жайланмалар үз эченә ала. Тәкъдим ителә предусматривать периметральное яшелләндерү.

2.12.20.1. Этләрне урамда йөртү өчен билгеләнгән майданның бер өлешен каплау өчен, хайваннарның азыгын жәрәхәтләндерми торган яхшы дренаж тәэмин итүче

тигез өслекне (газон, Комлы, комлы-жир), шулай ук даими жыештыру һәм яңарту өчен уңайлы булуны күздә тотарга киңәш ителә. Майданы поверхностей өчен билгеләнгән хужалары эт, киңәш ителә проектировать белән твердым яки комбинированным Төре каплау (плитка, утопленная бу газон һәм башкалар). Майданга якин килү каты өслек белән жиһазландырылырга тәкъдим ителә.

2.12.20.2. Шул ук вакытта элементлар һәм коймалар секцияләре арасындагы ераклык, аның түбән ягы һәм жире арасында хайваннар өчен майданчыктан чыгып китәргә яки үзенә травма ясарга мөмкинлек бирмәвен исәпкә алырга киңәш ителә.

2.12.20.3. Майданчык территориясендә майданчыктан файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмати стендны карарга киңәш ителә.

2.12.20.4. Яшелләндерү тәкъдим ителә проектировать берсе периметральных плотных утырту Югары куаклар рәвешендә тере изгороди яки вертикаль яшелләндерү.

Этләр өчен майданчыклар дрессировки

2.12.21. Этләрне өйрәтү өчен майданчыклар торак һәм ижтимагый билгеләнештәге төзелешләрдән 50 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга киңәш ителә.

2.12.22. Этләрне дрессировкалау майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеген йомшак яки газон каплау, коймалар, эскәмияләр һәм урналар (майданчыкка кимендә 2 ел), мәгълүмат стенды, яктырту жиһазлары, махсус тренировкалар жиһазлары үз эченә ала.

2.12.22.1. Майданчыкны каплау малларның азыгын (газон, ком, ком-жир) түгел, шулай ук даими жыештыру һәм яңарту өчен уңайлы дренаж тәэмин итүче тигез өслеккә ия булуны күздә тотарга киңәш ителә.

2.12.2.2. Койма, кагыйдә буларак, 2,0 метрдан да ким булмаган биэлектәге койма (металл челтәр) күрсәтелергә тиеш.

2.12.2.3. Этләрне дрессировкалау өчен майданчыклар уку, күнегүләр, спорт кирәк-яраклары һәм корылмалар, яңгырдан элөп куелган, инвентарь, жиһазлар һәм ял итү өчен көнкүрөш бинасы белән жиһазландырырга тәкъдим ителә.

Автостоянкалар майданчыклары

2.12.23. Муниципаль берәмлек территориясендә түбәндәге автостоянкаларны күз алдында тотарга кирәк: автомобильләрне, урамнарны (йөрү өлешендә парковка рәвешендә), әдәпсез («карманов» рәвешендә һәм машиналар йөрү өлешендә чигенергә), кунак (торак төзелеше участогында), халык автомобильләрен саклау өчен (микрорайон, район), объектлы (объект яки объектларның төркемендә), башка (йөк, күчүче һ.б.).

2.12.24. Исәпкә алырга кирәк, дип ераклык чикләре автостоянки кадәр тәрәзәләр торак һәм ижтимагый биремнәр кабул ителә нигезендә СанПиН 2.2.1/2.1.1200. Приобъект автооанкалары майданчыкларында инвалидлар автомобильләре өлешен СНиП 35-01 нигезендә проектларга, киң катлам бүлекләгечләр булмаса, ике яки аннан да күбрәк урынны блоктарга, ә бары тик үтә күренмәле сары тамгалар ярдәмендә генә.

2.12.25. Шөһәр пассажир транспорты тукталышлары зонасында автостоянкалар майданчыкларын урнаштыру рөхсәт ителми, автостоянкага керү урыннары оештыру ахырыннан 15 метрдан да ким булмаसा тиеш.

2.12.26. Автостоянкалар майданчыкларында территорияне төзекләндерү элементларын кирәкле урнаштыру һәм эксплуатацияләү өчен мәжбүри рәвештә каплау элементлары исемлеген, өслекләргә сопряжения элементлары, бүлү

элементлары, яктырту һәм мәгълүмати жиһазлар үз эченә ала. Автомобильләрне озаклап саклау өчен майданчыклар асылмалы, боксларның жиңел үсентеләре, күзәтү эстакадалары белән жиһазландырылырга мөмкин.

2.12.26.1. Майданчыкларны каплатып, транспорт юлларының шундый ук капламасын проектларга тәкъдим ителә.

2.12.26.2. Юл хәрәкәте белән майданчыкның каплануына борт ташын салмыйча, газон белән бәйлә - әлеге Кагыйдәләрнең 2.4.3 пункты нигезендә.

2.12.26.3. Майданчыкларда бүлү элементлары тамгалар (ак полосалар), яшелләнделерелгән полосалар (газоннар), контейнер яшелләнделерү рәвешендә башкарылырга мөмкин.

2.13. Жәяүлеләр коммуникацияләре

2.13.1. Жәяүлеләр коммуникацияләрен муниципаль берәмлек территориясендә жәяүлеләр өчен элемент һәм хәрәкәт итү тәэмин итә. Жәяүлеләр коммуникациясенә тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаклар керә. Торак пункт территориясендә жәяүлеләр коммуникацияләрен проектлаганда транспорт коммуникацияләре белән кисешүнең минималь күләмен, жәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексез эшләвен, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәт итүләре өчен куркынычсыз, тоткарлыксыз һәм уңайсыз хәрәкәт итү мөмкинлеген тәэмин итәргә кирәк. Жәяүлеләр коммуникацияләре системасында төп һәм икенче дәрәжәдәге жәяүлеләр элементәсе бүлүп бири.

2.13.2. Жәяүлеләр коммуникацияләрен проектлаганда озын буйлы уклонны 60 промилле, поперечный уклон (берлекле яки двускатный) - оптималь 20 промилле, минималь - 5 промилле, максималь - 30 промилле кабул итәргә киңәш ителә. Инвалид коляскаларның хәрәкәт итүен исәпкә алып, жәяүлеләр коммуникацияләре клоннары артмаска киңәш ителә: озын - 50 промилле, поперечный - 20 промилле. 30-60 промилле тайпылышлары булган жәяүлеләр коммуникацияләрендә 100 м дан ким булмаган 5 м озынлыктагы горизонталь участоклар оештырырга киңәш ителә. Рельеф шартлары буенча югарыда күрсәтелгән уклоннарны тәэмин итеп булмый торган очрактарда баскычлар һәм пандуслар урнаштыруны күздә тотарга тәкъдим ителә.

2.13.3. Тротуарларны киңәйтү кирәк булган очракта якындагы төзелеш составында жәяүлеләр галереялары оештырырга мөмкин.

Төп жәяүлеләр коммуникацияләре

2.13.4. Төп жәяүлеләр коммуникацияләре торак, жәмәгать транспорты тукталышлары, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре, рекреацион территорияләр белән элементне, шулай ук жәмәгать зоналары һәм рекреация объектлары составында тарту корылмаларының төп пунктлары арасында элементне тәэмин итә.

2.13.5. Төп жәяүлеләр коммуникацияләрен трассацияләү урамнар һәм юллар буенда (тротуарлар) яисә аларның бәйсез рәвештә башкарылырга мөмкин. Төп жәяүлеләр коммуникацияләренең киңлегенә «пик» сәгатьләрендә жәяүлеләр хәрәкәте интенсивлыгына һәм әлеге кагыйдәгә 3 нче кушымта нигезендә бер хәрәкәт полосасының үткәрүчәнлегенә бәйлә рәвештә исәп тотала. Тарту пунктлары арасында яки бу юнәлешкә почмак белән кыска юнәлешләр буенча жәяүлеләр коммуникацияләрен трассировкалау (рекреацион юллардан тыш) 30лап.°

2.13.6. Транспорт юллары белән төп жәяүлеләр коммуникацияләре кисешкән очракта да бордюрлы пандуслар урнаштыру тәкъдим ителә. Жәяүлеләр коммуникацияләрендә баскычлар, пандуслар, күперләр урнаштырганда әлеге

элементларның үткөрүчәнлек сәләтен тигезләп булдыруны тәэмин итәргә киңәш ителә. Автотранспорт чараларын тукталыш һәм кую өчен гамәлдәге жәяүлеләр коммуникацияләрен һәм алар янындагы газоннарны куллану рәхсәт ителми.

2.13.7. Шуны да күздә тотарга кирәк: төп жәяүлеләр коммуникацияләре буенда урнашкан биналар элементлары һәм техник жайланмалар юл киңлегенә кимегә тиеш түгел, шулай ук юл өслегенә тигез 2 м.төп жәяүлеләр коммуникацияләре киңлегенә белән 1,5 м саен 30 м. аша хәрәкәт итү өчен киңлекләренә (разъезд мәйданчыкларын), инвалидларны каршы юнәлешләрдә кресло - коляскаларда хәрәкәт итүне тәэмин итү өчен, киңлекләренә (разъезд мәйданчыкларын) киметергә киңәш ителә.

2.13.8. Анда урнаштырылмаган стационар булмаган корылмалар, кагыйдә буларак, жәяүлеләр өлеше, корылманы урнаштыру өчен бүлеп бирелә торган участок киңлегенә һәм килүчеләр һәм сатып алуучылар өчен билгеләнгән буфер зонасы киңлегенә (0,75 м дан да ким түгел) тәшкил итә. Кресло-коляскаларда инвалидлар хәрәкәткә мөмкин булган участкаларда жәяүлеләр коммуникацияләре киңлегенә 1,8 метрдан да ким булмаска тиеш.

2.13.9. Рекреация объектлары составында жәяүлеләр коммуникацияләре 100 дән артык кеше һәм гектарга кадәр, һәр 100 метрдан ким булмаган саен, эскәмияләр һәм урналар урнаштыру өчен мәйданчыклар белән жиһазландырырга тәкъдим ителә.

мәйданчыклар ким дигәндә, бер тапкыр, ике урна (чүп - чар өчен кече контейнерлар), шулай ук коляскалы инвалидлар өчен (эскәмияләр янында 85 см дан да ким булмаган буш урын) урнашуга исәп тотарга киңәш ителә.

2.13.10. Кагыйдә буларак, төп жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә Территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләре үз эченә ала: каты каплау төрләре, өслекләренә сопряжения элементлары, чүп-чар өчен урналар яки кече контейнерлар, яктырту жиһазлары, эскәмияләр (рекреация территориясендә).

2.13.10.1. Төп жәяүлеләр коммуникацияләрен каплау һәм конструкцияләренә карата таләпләренә аларны бөтенсез эксплуатацияләү мөмкинлегенә белән, ө 2,25 м һәм аннан күбрәк булган очракта махсус транспорт чараларын эпизодик яктан йөртү мөмкинлегенә белән билгеләргә тәкъдим ителә. Киңәш ителә предусматривать мощение плиткой. Югары бровкаларда урнашкан жәяүлеләр коммуникацияләре киртәләрен соколлар һәм террас проектлау, өлгегә Кагыйдәләрнең 2.1.7 пункты нигезендә житештерергә.

2.13.10.2. Билгелә булмаган стационар булмаган корылмалар урнаштыру мөмкин.

Икенче дәрәжәдәге жәяүлеләр коммуникацияләре

2.13.11. Икенче дәрәжәдәге жәяүлеләр коммуникацияләре, кагыйдә буларак, территория чикләрендә төзелеш һәм төзекләндерү элементлары (мәйданчыклар) арасында, шулай ук рекреация объектлары (сквер, бульвар, парк, урман паркы) территориясендә хәрәкәт итүне тәэмин итә. Икенче дәрәжәдәге жәяүлеләр коммуникацияләре киңлегенә, гадәттә, яқынча 1,0 - 1,5 м кабул ителә.

2.13.12. Икенче дәрәжәдәге жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә, гадәттә, төрле каплау төрләрен үз эченә ала.

2.13.12.1. Скверлар, бульварлар, торак пункт бакчалары юлларындагы каты өслек төрләре каралырга тиеш. Киңәш ителә мощение плиткой.

2.13.12.2. Эре рекреация объектлары (парклар, урман парклары) юлларында йомшак яки катнаш капламаларның төрле төрләрен, табиғый грунт өслеклә жәяүлеләр сукмакларын күздә тотарга киңәш ителә.

2.14. Транспорт юллары

2.14.1. Транспорт юллары-кварталлар, зур рекреация объектлары, житештерү һәм жәмәгать зоналары территорияләре арасында транспорт элементәсе тәэмин итүче транспорт коммуникацияләре системасы элементлары, шулай ук торак пунктның урам-юл челтәре белән элементә.

2.14.2. Транспорт йөрешен проектлау СНИПны исәпкә алып алып алып алып алып алып бара 2.05.02. Юлларны проекткаганда ландшафтның сакланышын һәм әйләнә-тирә территорияләренең экологик торышын тәэмин итү.

2.14.3. Велосипед юлларын комплекслы төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегә үз эченә ала: каты өслек тибы, якин-тирә территорияләр белән велосипед юллары өслеген тоташтыру элементлары.

2.14.3.1. Урам һәм юллар буенда урнашкан велосипедларда яктылыкны, рекреацион территорияләрдә - велосипед юллары буенда яшелләндерү күздә тотарга кирәк.

2.14.3.2. Юл буйларында ятмалар габаритларны киметүгә китерергә тиеш түгел, юл өслеген каплау дәрәжәсе буенча иреклекнең биеклегенә 2,5 метрдан да ким булмашка тиеш.

Кисәк 3. ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ИЖТИМАГЫЙ БИЛГЕЛӘНЭШ

3.1. Гомуми нигезләмәләр

3.1.1. Ижтимагый билгеләнештәге территорияләрдә төзекләндерү нормалаштыру объектлары булып түбәндәгеләр тора: торак пунктның ижтимагый киңлекләре, участоклар һәм ижтимагый төзелеш зоналары тора, алар төрле ярашларда муниципаль берәмлекнең ижтимагый территорияләренең барлык төрләрен формалаштыралар: шәһәр һәм жирле әһәмияттәге үзәкләр, күп функцияле, магистраль һәм махсус ижтимагый зоналар.

3.1.2. Ижтимагый билгеләнеш территорияләрендә төзекләндергәндә түбәндәгеләрне тәэмин итәргә кирәк ителә: күз күрәме өчен территорияләренең ачыклығын һәм үтүен (чукраклар булмау), халыкның тоткарлыксыз хәрәкәт итү шартлары (кече шилле төркемнәрне дә кертеп), тарихи барлыкка килгән планлаштыру структурасына һәм төзелеш масштабына ярдәм итү алымнарын, әйләнә-тирә мохиттән төзекләндерү элементларының стиль бердәмлегенә ирешүне.

3.2. Ижтимагый киңлекләр

3.1. Муниципаль берәмлекнең ижтимагый киңлекләрен жәяүлеләр коммуникацияләре, жәяүлеләр зоналары, актив йөри торган ижтимагый төзелеш участкалары, торак пункт составында урнашкан яшелләндерү участкалары, примагистраль һәм күп функцияле зоналар, шәһәр һәм жирле әһәмияттәге үзәкләр үз эченә ала.

3.1.1. Жәяүлеләр коммуникацияләре һәм жәяүлеләр зоналары торак пункт территориясе буенча жәяүлеләр өчен элементә һәм хәрәкәт итүне тәэмин итә (2.13, 7.2 һәм 7.3 пунктлар өслеге кагыйдә).

3.1.2. Приобо - шәһәр әһәмиятендәге сүдә, мәданият, сәнгать, мөгариф һәм башка объектлар; алар территория бүлөп бирү белән оештырылырга мөмкин, йә

аннан башка, бу очракта участок чикләре биналар һәм корылмалар төзелешенең тышкы контурына туры килә торган урыннар билгеләргә мөмкин.

3.1.1.3. Муниципаль берәмлекнең ижтимагый киңлекләр территориясендә яшелләндерү участкаларын чөчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркемләп, гади агачлар, вертикаль, күптәруслы, яшелләндерүнең мобиль формалары рәвешендә проектларга.

3.1.2. Кагыйдә буларак, муниципаль берәмлекнең ижтимагый киңлекләрен төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге: плитка егәрлеге рәвешендәгә каты өслекләрдән каплау төрләре, өслекләрне сопряжения элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, урам техник җиһазлары, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, җирлек мәгълүмат чыганаclarы, яшелләндерү участкаларын саклау элементлары (металл коймалар, махсус капламалар һәм т.п.).

4.2.1. Жәмәгать урыннары территориясендә декоратив-гамәли сәнгать әсәрләре, декоратив су җиһазлары урнаштыру тәкъдим ителә.

4.2.2. Жәяүлеләр зоналары һәм коммуникацияләр территориясендә тышкы реклама чараларын, ваклап сату, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм туклану, тукталыш павильоннары, бәдрәф кабиналары урнаштыру мөмкин.

4.3.3. Приобъект территорияләре булган очракта, Ижтимагый төзелеш участкалары территориясендә коймалар һәм тышкы реклама чаралары урнаштырылырга мөмкин. Тарихи, килеп туган төзелешләр, муниципаль берәмлекнең ижтимагый үзәкләре составында участкаларны урнаштырганда стационар яшелләндерүнең булмавы мөмкин.

3.3. Жир кишәрлекләре һәм махсус зоналар ижтимагый төзелеш

3.3.1. Ижтимагый төзелеш участкалары (әлеге Кагыйдәләрнең 3.2.1.2 пунктында каралган кагыйдәләрдән тыш) - ул чикләнган яки ябык режимлы жәмәгать учреждениеләре участкалары: хакимият һәм идарә органнары, хастаханә һәм тдп.объектлар. Алар приобъект территориясе бүлөп бирү яки аннан башка оештырылырга мөмкин-бу очракта участок чикләре биналар һәм корылмалар төзелешенең тышкы контурына туры килә торган итеп билгеләнә. Махсус ижтимагый төзелеш зоналары (хастаханә, студентлар шәһәрчеге һәм тдп.) участкалар Төркеме рәвешендә формалаша.

3.3.1. Участокларны һәм жәмәгать төзелешендәгә махсус зоналарны төзекләндерү проекткага һәм тармак белгечлегенә бирем нигезендә проекткана.

1.3.2. Ижтимагый төзелеш участкаларында (приобъект территорияләре булган очракта) һәм ижтимагый төзелешнең махсус зоналары территорияләрендә территорияне төзекләндерүнең мәжбүри элементлары исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслекләрне тоташтыру элементлары, яшелләндерү, чүп-чар өчен урналар яки контейнерлар, яктырту җиһазлары, учреждениеләрне мәгълүмати рәсмиләштерү чыганаclarы. Килүчеләрне кабул итү белән бәйле учреждениеләр өчен эскәмияләр мәжбүри урнаштыруны күз алдында тотарга.

3.3.2.1. Киртәләрне, тышкы реклама чараларын урнаштыру мөмкин; тарихи, килеп туган төзелешләр, торақ пунктның ижтимагый үзәкләре составында участкаларны урнаштырганда стационар яшелләндерүнең булмавы рөхсәт ителә.

Кисәк 4. ТОРАК БИЛГЕЛӘНЭШЕНДӘГӘ ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ

4.1. Гомуми нигезләмәләр

4.1.1. Торак билгеләнешендәге территорияләрдә төзекләндерү нормалаштыру объектлары булып, гадәттә, жәмәгать киңлекләре, торак төзелеше участкалары, балалар бакчалары, мәктәпләр, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау тора, алар төрле кушылмаларда торак төркемнәр, микрорайоннар, торак районнар формалаштыра.

4.2. Ижтимагый киңлекләр

4.2.1. Торак билгеләнешле территорияләрдә жәмәгать киңлекләрен жәяүлеләр коммуникацияләре системасы, торак группаларга, микрорайоннарга, торак районнарга хезмәт күрсәтү учреждениеләре участкалары һәм гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр формалаштырырга киңәш ителә.

4.2. Торак группаларга, микрорайоннарга, торак районнарга хезмәт күрсәтү учреждениеләрен керү урыннары белән жиһазландырырга тәкъдим ителә. Халык саны күп булган хезмәт күрсәтү учреждениеләре өчен (сәүдә үзәкләре, базарлар, сырхауханәләр, полиция бүлекләре) автостоянкалар урнаштыруны күздә тотарга. Полиция бүлеге, янгын депосы, ашыгыч ярдәм подстанцияләре, базарларның, шәһәр әһәмиятендәге объектларның торак билгеләнештәге территорияләрендә урнашкан участкаларында тимер коймалар булырга мөмкин.

4.2.3. Жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә һәм хезмәт күрсәтү учреждениеләре участкаларында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегә түбәндәгеләрдән гыйбарәт: каты өслек төрләре, өслекне сопряжения элементлары, чүп-чар өчен кече контейнерлар, яктырту жиһазлары, мәгълүмат йөртүчеләр.

4.2.3.1. Плитка егәрлеге рәвешендә каты өслек, шулай ук мобиль яшелләндерү, урам техник жиһазлары, эскәмияләр урнаштыру тәкъдим ителә.

4.3.2. Тышкы реклама, неапиталь булмаган корылмалар урнаштыру мөмкин.

4.4. Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр, гадәттә, торак төркемнәрне, микрорайоннарны, торак районнарны яшелләндерүнең бердәм системасы рәвешендә формалаштырыла. Яшелләндерү системасы жәяүлеләр һәм транспорт коммуникацияләре (газоннар, гади агач һәм куаклар утыртмалары), торак төзелеше участкаларынан читтә яшелләндерелгән майданчыклар (спорт, спорт-уен, этләренә йөртү өчен һ.б.), рекреация объектлары (скверлар, бульварлар, микрорайон бакчалары, торак район парклары) үз эченә ала.

4.3. Торак төзелеше участкалары

4.3.1. Торак төзелеше участкаларын проектлаштыру, карап тоту объектларын йорт яны территориясеннән күмәк яки индивидуаль файдалану характерын исәпкә алып башкарырга кирәк. Моннан тыш, тарихи төзелеш составында, төзелешнең тыгызлыгы югары булган территорияләрдә, магистральләр буенда, төзекләндерелә торган территорияләрдә аларны урнаштырганда торак төзелеше участкаларын төзекләндерү үзенчәлекләрен исәпкә алырга кирәк.

4.3.2. Йорт яны территорияләреннән (күпфатирлы төзелеш) күмәк файдалану белән торак төзелеш участогы территориясендә мәжбүри тәртиптә транспорт белән йөрү (йөрү), жәяүлеләр коммуникацияләре (төп, икенче), майданчыклар (мәктәпкәчә яшәтәге балалар өчен уеннар өчен, өлкәннәр өчен ял итү, чүп жыючылар, кунак автостоянкалары урнаштыру, керү төркемнәре каршында), яңгыр канализацияләре урнаштыру, яшелләндерелгән территорияләр күздә тотарга кирәк. Әгәр территориянең күләме мөмкинлек бирә икән, участок чикләрендә спорт майданчыклары һәм мәктәп яшендәге балалар өчен

мәйданчыклар, этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар урнаштыру тәкъдим ителә.

4.3.3. Кагыйдә буларак, коллектив файдаланудагы торак төзелеш участогы территориясендә төзекләнדרү элементларының мәжбүри исемлеге: юл катламының каты төрләр, мәйданчыкларны каплауның төрләр төрләр (әлеге Кагыйдәләрнең 2.12 бүлекчәсе), өслекләрне сопряжения элементлары, мәйданчыкларны жиһазлау, яшелләнדרү, яктырту жиһазлары, яңгыр сулары канализациясе булу.

4.3.3.1. Торак кишәрлекне яшелләнדרүне торак йортның отмосткасы һәм керү юлы (йорт яны яшелләнדרү полосалары), юлның һәм тышкы чикләре арасында формалаштырырга киңәш ителә: йорт яны полосаларында - чәчәк түтәлләр, газоннар, вьющиеся үсемлекләр, куакларның компакт төркемнәре, аерым зур булмаган агачлар; участокның калган территориясендә - ирекле композицияләр һәм яшелләнדרү алымнары.

4.3.3.2. Әгәр ул магистраль урамнар буенда торак кишәрлекләрен әлеге Кагыйдәләрнең 4.3.4.3 пункты нигезендә урнаштыру шартларына каршы килми икән, торак төзелеше участогын койма белән әйләндереп алу мөмкин.

4.3.4. Тарихи төзелеш составында, төзелешнең тыгызлыгы югары булган территорияләрдә, магистральләр буенда урнашкан торак урыннары төзекләнדרү эшләре шөһәр төзелеше шартларын һәм аларны урнаштыру таләпләрен исәпкә алып проектлана.

4.3.4.1. Саклау зоналары территорияләрендә һәйкәлләрне төзекләнדרү проектларын саклау зоналары режимнары һәм төзелешнең типологик характеристикалары нигезендә алып барырга тәкъдим ителә.

4.3.4.2. Төзелеш тыгызлыгы югары булган торак участокларда (20 мең кв. метрдан артык) төзекләнדרү алымнарын кулланырга кирәк, шул ук вакытта участок территориясенең норматив күрсәткечләре хисабына тәэмин ителә:

- гадәттә торак төзелеше участогы территориясендә тормышка ашырыла торган кайбер функцияләрне (өлкәннәр ялы, спорт һәм балалар уеннары, кунак стоянкалары) һәм төзекләнדרү элементлары (яшелләнדרү һәм башкалар) торак төзелеше составына күчерү.

- спорт, балалар мәйданчыклары (Кече уен жайланмалары) урнаштыру өчен жир асты һәм жир асты корылмалары түбәләрен куллану һәм яшелләнדרү (газон, вак тамыр системалы куаклар)-шул ук вакытта югарыда күрсәтелгән мәйданчыклардан чыгу-чыгу һәм гаражларның вентиляция шахталарына кадәр ераклык 15 метрдан да ким булмаска тиеш.

4.3.4.3. Магистраль урамнар буенда торак участкаларын урнаштырганда, аларны тоташ койма белән әйләндереп алу һәм мәйданчыклар (балалар, спорт мәйданчыклары, чүп жыючылар урнаштыру өчен) урнаштыру рөхсәт ителми.

4.3.4.4. Реконструкцияләнгән торак йортлар территорияләрендә авыру һәм зәгыйфьләнгән агачларны бетерүне, сәламәт агачларны саклауны һәм декоратив рәсмиләштерүне, ялланмаган төзелешләрне (складлар, сарайлар, табигый барлыкка килгән гаражлар, шул исәптән «Ракушка» тибындагы урыннары) юк итүне, төзекләнדרүнең мораль һәм физик яктан искергән элементларын алыштыруны күздә тотарга.

4.4. Балалар бакчалары һәм мәктәпләр участкалары

4.4.1. Балалар бакчалары һәм мәктәпләр территорияләрендә транспорт белән йөрү (йөрү), жәяүлеләр коммуникацияләре (төп, икенче), керү урыннары (баш, хужалык), балалар уеннары өчен мәйданчыклар, спорт белән шөгыльләнү

(мәктәпләр участкаларында - спортядро), яшелләнделерелгән һәм башка территорияләр һәм корылмалар күздә тотарга кирәк.

4.4.2. Балалар бакчасы һәм мәктәп территориясендә төзекләнделерү элементларының мәжбүри исемлеге: юл йөрү билетларының каты өслеге, төп жәяүлеләр коммуникацияләре, майданчыкларының (балалар уен майданчыкларынан тыш) каты өслекләрен тоташтыру элементлары, яшелләнделерү, коймалар, майданчыклары жиһазлау, эскәмияләр, урналар, яктырту жиһазлары, мөгълүмати бизелеш ташучылар, яңгыр сулары канализациясен урнаштыру.

4.4.2.1. Сыйфатында каты төрләре покритий кулланырга цементобетон һәм плиточное мощение.

4.4.2.2. Балалар бакчалары һәм мәктәпләр территорияләрен яшелләнделергәндә, агулы жиләк-жимешләр белән үсемлекләр куллану рөхсәт ителми.

4.4.3. Кварталның инженерлык коммуникацияләрен проектлаганда аларны балалар бакчасы һәм мәктәп территориясе аша трассаларга күчерү рөхсәт ителми. Балалар бакчасы һәм мәктәпнең үз инженерлык челтәрләре, уен һәм спорт майданчыклары аша узуну күздә тотып, су асты инженер челтәрләренән бинага кадәр кыска ара буенча проектларга тәкъдим ителә (хужалык зонасы ягыннан сузарга киңәш ителә). Майданчыклар, юллар, проходлар территорияләрендә күзәтү коеларын урнаштыру рөхсәт ителми. Аларны участок чикләрендә башка территорияләрдә урнаштыру урыннарын тотып алырга яки куркыныч турында кисәтүче билгеләр белән бүлөп бирергә тәкъдим ителә.

4.4.4. Балалар бакчалары һәм мәктәпләр биналарының яссы түбәсе, күп катлы торак төзелеше чолганышында урнашкан очракта, жәлеп итәрлек тышкы кыяфәтен күз алдында тотарга киңәш ителә.

4.5. Озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау участкалары автотранспорт чаралары

4.5.1. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы Саклау участогында гараж яки машина кую урыннары, майданчык (туплану), чыгу һәм керү урыннары, жәяүлеләр юллары каралган. Автотранспорт чараларын даими һәм кыска вакыт эчендә саклау участкаларына килү юлларын жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешми торган итеп билгеләргә. Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит жәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогын калган территориядән 3 метрдан да ким булмаган яшел үсентеләр полосасынан арындырырга кирәк.

4.5.2. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы Саклау участогында урнаштыру өчен кирәк булган төзекләнделерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгене үз эченә ала: каты өслек төрләре, өслекләренә сопряжения элементлары, коймалар, чүп-чар өчен урналар яки кече контейнерлар, яктырту жиһазлары, мөгълүмат жиһазлары (күрсәткечләр).

4.5.2.1. Жәяүлеләр сукмакларында съезд - бордюр пандусны - юл йөрү дәрәжәсенә (участокка кимендә бер) күз алдында тотарга.

4.5.2.2. Участок чикләре буйлап күп үсүче куаклар утырту һәм агачлар утырту зарур.

4.5.3. Күп катлы торак һәм ижтимагый төзелешләргә урнаштырылган яссы һәм аз авыш түбәсе булган автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау өчен корылмаларда түбәле яшелләнделерү каралырга мөмкин. Түбәсендә яшелләнделерү эшләре алып бару тәкъдим ителә, аның майданы түбәле яшелләнделерү майданының 10% тан да ким булмашка тиеш, яссы тамыр системалы агачлар һәм куаклар утыртырга тиеш.

4.15.4. Стационар булмаган гараж корылмаларында автомобильләр саклау өчен билгеләнгән территорияне төзекләндерү юлларны һәм юл буйларын каты каплау төре, яктырту жиһазлары белән таныштырырга тәкъдим ителә. Гараж корылмалары яки отсеклар унификацияләнгән, яшелләндерү элементлары һәм коймалар урнаштыру белән күздә тотарга.

4.5.5. Парковкалар һәм стоянкалар территорияләрен карап тоту. Парковкалар, стоянкалар һәм аның янәшәсендәге территорияләрен карап тоту СНиП 2.05.02 нигезендә башкарыла.-85, шулай ук чын кагыйдәләр белән.

Парковкаларны һәм тукталышларны оештыру, эксплуатацияләү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыручы затлар милек формаларының бәйсезлегенә бурычлы:

- парковка һәм стоянкаларның техник торышын, аларның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан вакытында чистартуны, шулай ук мәгълүмати-басма продукция һәм тд.;

- парковкалар һәм стоянкалар территориясендә материаллар, төрле конструкцияләрен һәм парковкалар янындагы территорияләрдә, төрле конструкцияләрен туплауга юл куймаска;

- парковка һәм тышкы яктырткычлар территориясен, утның тигез бүленешен тәэмин итүче, СанПиН 42-128-4690-88 таләпләренә туры килә торган, әлеге кагыйдә таләпләренә туры килә торган итеп жиһазландырырга;

- парковка һәм стоянкалар территориясендә башка капитал һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоннары, киосклар, тиресләр төзүгә юл куймаска;

- машина кую урыннары һәм машина кую урыннары территориясендә автомобиль юу һәм ягулык-майлау материаллары агулы автомобильләренә кую тыела;

- янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен үтәү белән парковкалар һәм стоянкалар территориясен карап тотарга. Даими рәвештә территорияне санитар эшкәртеп, чистартып торырга, чүп контейнерлары (урналар) куярга, каты көнкүреш калдыкларын, карны даими чыгаруны тәэмин итәргә, контейнерлар (чүп савытлары) тулып тормый);

- билгеләнгән территориядә булган корылмаларны, корылмаларны вакытында ремонтлау һәм буяу;

- транспорт чараларының һәр тукталышында (тукталышында), шул исәптән социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектлары янында (физкультура-спорт оешмалары, мәдәният оешмалары һәм башка оешмалар урнашкан йортларны да кертеп), ял урыннарын 10 проценттан да ким булмаган (ләкин бер урыннан да ким булмаган), I, II группа инвалидлары, шулай ук III төркем инвалидлары, транспорт чаралары һәм инвалидларга (яисә) хезмәт күрсәтүче транспорт чаралары белән тәэмин итү. Күрсәтелгән транспорт чараларында "Инвалид»дигән опознавка билгесе куелырга тиеш.

Кисәк 5. ТЕРРИТОРИЯЛӨРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ РЕКРЕАЦИОН БИЛГЕЛӘНЭШТӨГЕ

5.1. Гомуми нигезләмәләр

5.1.1. Рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә төзекләндерү нормалаштыру объектлары булып, гадәттә, рекреация объектлары - жирле әһәмияттәге аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары территорияләре: ял итү зоналары, парклар, бакчалар, бульварлар, скверлар тора. Рекреация объектларын төзекләндерү жирле әһәмияттәге махсус сакланыла торган табигать

территорияләре территорияләре территорияләре территорияләре өчен хужалык эшчәнлегенә билгеләнгән режимнарына туры китереп башкарылырга тиеш.

5.1.2. Бакча-парк сәнгате, тарих һәм архитектура һәйкәлләрен төзекләндерү, кагыйдә буларак, аларның тарихи йөзе, планировкасы, яшелләндерү, үсемлекләр ассортиментын торгызуны үз эченә ала. Парк территориясен төзекләндерү элементлары белән жиһазлауны һәм жиһазландыруны ул урнашкан территориянең тарихи-мәдәни регламенты (булган очракта) нигезендә проектларга кирәк.

5.1.3. Рекреация объектларының планлаштыру структурасы, кагыйдә буларак, территориянең шәһәр төзелеше, функциональ һәм табигый үзенчәлекләренә туры килергә тиеш. Төзекләндерүне проектта табигый саклау факторларының өстенлекле якларын тәэмин итә: зур рекреация объектлары өчен - табигый, табигый характердагы ландшафтны зарарсызландыру; кече рекреация объектлары өчен (скверлар, бульварлар, бакчалар) - утыртылган агачларны актив карау; рекреация объектлары өчен - торак пунктның югары техноген һәм рекреация йөкләмәләреннән саклау.

5.1.4. Рекреация объектларын реконструкцияләгәндә каралырга:

- урман парклары өчен: тотрыклы эшләргә сәләтле экосистемалар булдыру, чик рекреацион йөкләнеш урнаштырып, ландшафтлар һәм агачлар кыйммәтләренә бәйләп рәвештә территорияне функциональ зоналаштыруны үткөрү, урман паркларының төрле зоналары өчен куллану режимнары һәм төзекләндерү чаралары үткөрү;

- Парклар һәм бакчалар өчен: планлаштыру структурасын реконструкцияләү (мәсәлән, юл-сукмак челтәренә тыгызлыгын үзгәртү), агачлар тыгызлыгы югары булган участкаларны кисү, авыруларны, Иске, законсыз агач һәм үсемлекләргә бетерү, аларны декоратив-яфраклы һәм буяулы формаларга алмаштыру, ял итү майданчыкларын, балалар майданчыкларын оештыру;

- бульварлар һәм скверлар өчен: катлаулы вертикаль структура булган төркемнәр һәм куртин формалаштыру, авыруларны, иске һәм житез булмаган агачларны бетерү, юллар һәм якин-тирәдәге агачлар арасындагы араны булдыру һәм арттыру, аеруча куркыныч зонадан читтә утырту материалы утырту, утырту һәм карап тоту буенча махсус технологияләр кулланып, утырту материалы утырту.

5.1.5. Рекреацион билгеләнеш территорияләрендә инженерлык коммуникацияләрен проектта территориянең, нигездә, проход коллекторларында яки рекреация объектларын урап узганда, алып барырга.

5.2. Ял зоналары

5.2.1. Ял итү зоналары-актив күпләп ял итүне, коену һәм рекреацияне оештыру өчен билгеләнгән һәм жиһазландырылган территорияләр.

4.2. Сулыкның яр буе өлешендә ял итү зоналарын проектта Пляж майданы һәм пляжларның яр буе линиясе озынлыгын килүчеләр санын исәпләү буенча кабул итәргә кирәк.

5.2.3. Ял зонасы территориясендә урнаштыру киңәш ителә: юл йөрү мөмкинлеге булган медицина хезмәтә күрсәтү пункты, коткару станциясен, жәяүлеләр юлларын, инженерлык жиһазларын (эчәргә яраклы су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу, суларга пычранган өслек сулары керүдән саклау). Медицина пункты, гадәттә, коткару станциясе янында урнашкан һәм «Медпункт» язуы яки ак фондагы Кызыл Хач сурәте белән, шулай ук ашыгыч ярдәм машинасының тоткарлыксыз күтәрелү мөмкинлеге булган санитар транспорт парковкасы урынына жиһазландырыла. Медпункт бинасын 12 кв.метрдан да ким

булмаган майданда урнаштырырга тәкъдим ителә, алар Табигый һәм ясалма яктыртылган, суүткәргеч һәм бәдрәфкә ия.

4.4. Ял зонасы территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге: юл катламының каты төрләре, катнаш юллар (плитка, газонга баткан плитка), яшелләндерү, эчәргә яраклы фонтаннар, эскәмияләр, чүп - чар өчен кече контейнерлар, Пляж жиһазлары (Кояштан, ятаклардан, чишенү кабиналары), бәдрәф кабиналары.

5.4.1. Проектлаганда яшелләндерү белән тәэмин итү:

-үлән капламын, агач-куак һәм яр буе үсемлекләрен саклау ял зонасының гомуми майданының 80% ка ким түгел;

- сулык ярларын яшелләндерү һәм формалаштыру (оползневых һәм эродирүемых склонах ка яр ныгыту поясы, склоновые водозадерживающие поясы - баш дренаж һ. б.);

- башка максатлар өчен ял зонасы территориясеннән файдаланмауга юл куймау (этләрне урамда йөртү, уен шәһәрчәкләре, аттракционнар һәм тдп.).

4.2. Коймалар, урам техник жиһазлары («су», «туңдырма»сәүдә арбалары) урнаштыру мөмкин.

5.3. Парклар

5.3.1. Муниципаль берәмлек территориясендә паркларның түбәндәге төрләре проектлана: күп функцияле, махсуслаштырылган, торақ районнар парклары. Паркны төзекләндерү аның функциональ билгеләнешенә бәйле. Парк территориясендә 10 гектардан артык тукталыш павильоннары белән жиһазландырылган мини-транспорт эшчәнлеген өчен жирле юллар системасын (яңгырдан, эскәмиядән, урнадан элгечләр, транспорт хәрәкәте расписаниесен) күз алдында тотарга кирәк.

Күпфункцияле парк

5.3.2. Күпфункцияле парк даими рәвештә ял итү, күңел ачу, актив һәм тыныч ял итү, өлкәннәр һәм балалар өчен аттракционнар урнаштыру өчен билгеләнгән.

5.3.3. Күпфункцияле парк территориясендә аллея системасы, юллар һәм майданчыклар, парк корылмалары (аттракционнар, беседкалар, павильоннар, бәдрәфләр һ.б.) күздә тотыла. Төзекләндерү чаралары һәм юлларның тыгызлыгы паркның төрле зоналарында рөхсәт ителгән рекреацион йөкләнешкә туры килергә тиеш (әлеге кагыйдәгә карата 10, 11 нче кушымтаның таблицалары). Майданчыкларның билгеләнеше һәм күләме, парк корылмаларының сыйдырышлыгы әлеге кагыйдәләргә карата 5 кушымтаны исәпкә алып проектларга тиеш.

5.3.4. Күпфункцияле парк территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге: каты өслек төрләре (плитка егәрлеге) төп Сукмаклар һәм майданчыклардан (спорт һәм балалардан тыш), өслекләргә тыгызлау элементлары, яшелләндерү, декоратив-гамәли бизәлеш элементлары, су җайланмалары (сулыклар, фонтаннар), эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, коймалар (парк) тулаем алганда, аттракцион зоналары, аерым майданчыклар яки үсентеләр), майданчыклар жиһазлары, урам техник жиһазлары («су», «туңдырма» арбалары), яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, парк зонасы яки гомумән парк турында мәгълүмат йөртүчеләре.

5.3.4.1. Яшелләндерү буенча төрле төр һәм алымнарны куллану киңәш ителә: вертикаль (Пергола, трельяжи, шпалеры), мобиль (контейнерлар, вазоннар),

агачлардан, куаклардан декоратив композициялар, чәчәк бизәлеше, экзотик үсемлекләрдән декоратив композициялар булдыру.

5.3.4.2. Мелкозничной сәүдә һәм туклану, бәдрәф кабиналары урнаштыру мөмкин.

Махсуслаштырылган парклар

5.3.5. Муниципаль берәмлекнең махсуслаштырылган парклары махсус ял төрләрен оештыру өчен билгеләнгән. Парк корылмаларының составы һәм саны, төзекләндерү элементлары, кагыйдә буларак, паркның тематик юнәлешенә бәйле, проектлау һәм проект карары белән билгеләнә.

5.3.6. Кагыйдә буларак, махсуслаштырылган парклар территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә төп юлларны каплауның каты төрләре, өслекләргә чагыштыру элементлары, эскәмияләр, урналар, мөгълүмат жиһазлары (парк схемасы) үз эченә ала. Коймалар, бәдрәф кабиналары урнаштыру рәхсәт ителә.

Торак район паркы

5.3.7. Торак район паркы торак район халкының актив һәм тыныч ялын оештыру өчен билгеләнгән. Парк территориясендә аллея һәм сукмаклар системасы, майданчыклар (балалар, тыныч һәм актив ял итү, спорт) каралырга тиеш. Парк территориясә яки аның составында торак районның спорт комплексы, балалар спорт-уен комплекслары, роликларда шуу урыннары булырга мөмкин.

5.3.8. Торак район паркы территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә төп юлларны каплауның каты төрләре, өслекләргә тыгызлау элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, майданчыкларны жиһазлау, яктырту жиһазлары үз эченә ала.

5.3.8.1. Торак район паркын яшелләндергәндә әлегә климат зонасы өчен хас булган үсемлекләр төрләрен кулланып чәчәк бизәүне күз алдында тотарга.

5.3.8.2. Парк территориясендә коймалауны, урам техник жиһазларын («су», «туңдырма» сәүдә арбаларын) һәм азык-төлек булмаган стационар булмаган туклану корылмаларын (жәйге кафе) урнаштыруны күздә тотарга мөмкин.

5.4. Бакча

5.4.1. Торак пункт территориясендә түбәндәгеләй төр бакчаларны формалаштырырга киңәш ителә: ял бакчалары, Корылмалар каршындагы бакчалар, бакча-күргәзмәләр.

Ял һәм ял бакчасы

5.4.2. Ял һәм ял итү бакчасы халыкның кыска вакытлы ялын оештыру өчен билгеләнгән. Бакча территориясә буенча транзит жәяүлеләр хәрәкәте рәхсәт ителә.

5.4.3. Ял һәм йөрү бакчасы территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә: плитка егәрлегенә рәвешендәгеләй юллардагы каты каплау төрләре, өслекләргә сопряжения элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, урналар, урам техник жиһазлары («су» арбалары, «туңдырма»), яктырту жиһазлары.

5.4.3.1. Шулай ук каплауның колористик чишелешен, су жайланмаларын, декоратив-гамәли бизәлеш элементларын, архитектура-декоратив яктырту

жиһазларын урнаштыруны, яшеллэндерү пейзаж характерын формалаштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

5.4.3.2. Коймалар, ашамлыксыз Корылмалар (жәйге кафе) урнаштыруны күздә тотарга мөмкин.

Биналар һәм корылмалар каршындагы бакчалар

4.4. Биналар һәм корылмалар каршындагы бакчалар иҗтимагый оешмалар биналарында, тамаша учреждениеләре һәм башка биналарда һәм жәмәгать билгеләнешендәге корылмаларда формалаша. Бакчаның планлаштыру структурасы, кагыйдә буларак, объектка рациональ якин килүне һәм килүчеләрне эвакуацияләүне тиз тәэмин итәргә тиеш.

5.4.5. Бакчаны төзеклэндерү элементлары исемлеген әлеге Кагыйдәләрнең 5.4.3 пункты нигезендә кабул итәргә кирәк. Яшеллэндерү һәм чәчәк бизәү алымнарын биналарның һәм корылмаларның функциональ билгеләнешенә карап кулланырга: партерлар (репрезентатив, парад бакчасы), интерьерлар - ял мәйданчыклары, кулис, беседкалар, Ландшафт чәчәкләре (тамаша учреждениеләре каршындагы бакча).

Бакча-күргәзмә

5.4.6. Бакча-күргәзмә (скульптуралар, чәчәкләр, декоратив - гамәли сәнгать әсәрләре һ.б.), кагыйдә буларак, мөстәкыйль объект яки паркның бер өлеше буларак эшли торган экспозиция территориясе. Бакча-күргәзмә оештыру экспозицияне отышлы күзаллауга һәм аны караганда уңайлы хәрәкәт булдыруга юнәлдереләргә тиеш.

5.4.7. Корылмаларда бакча төзеклэндерүнең тәкъдим ителә һәм рөхсәт ителә торган элементлары исемлеген әлеге Кагыйдәләрнең 5.4.3 пункты нигезендә кабул итәргә киңәш ителә. Моннан тыш, оешма схемалары һәм экспозиция исемнәре булган мәгълүмат жиһазларын урнаштырырга тәкъдим ителә. Яшеллэндерү алымнарын экспозицияне карау өчен яхшы шартлар тудыруга юнәлдерәргә: газон партерлары, Яшел кулислар һәм боскетлар.

5.5. Шулла, скверлар

5.5.1. Бульварлар һәм скверлар кыска вакытлы ял итү, йөрү, жәяүлеләр өчен транзит хәрәкәтләрен оештыру өчен билгеләнгән.

5.5.2. Бульвар һәм скверлар территориясендә төзеклэндерү элементларының мәжбүри исемлеге юллар һәм мәйданчыкларны каплауның каты төрләре, өслекләргә тыгызлау элементлары, яшеллэндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар яки кече контейнерлар, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары үз эченә ала.

5.5.2.1. Юллардагы өслекләргә каплау нигездә плитка егәрлеге рәвешендә проектларга, капламның колористик чишелешен, декоратив-гамәли бизәлеш элементларын, Түбән декоратив киртәләргә урнаштыруны күздә тотарга.

5.5.2.2. Бульварларны яшеллэндергәндә, эчке территорияләргә урамнардан бульварда, эре жәмәгать биналары каршында фонтаннар урнаштырып, чәчәк түтәлләргә ватып, яр буенда бульварларда су көзгесенә мөрәжәгать иткән ял мәйданчыклары булдырырга киңәш ителә. Скверларны яшеллэндергәндә, яшеллэндерү киңлеген күрү алымнарын куллану.

5.5.2.3. Техник жиһазлар («су», «туңдырма» арбалары) урнаштыру мөмкин.

Кисәк 6. ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ЖИТЕШТЕРҮ БИЛГЕЛӘНЭШЕ

6.1. Гомуми нигезләмәләр

6.1.1. Житештерү билгеләнешендәге территорияләрдә төзекләндерү эшләрен проектлауга карата таләпләр ведомство нормативлары белән билгеләнә. Житештерү билгеләнешендәге территорияләрдә төзекләндерү нормалаштыру объектлары булып, кагыйдә буларак, житештерү төзелеше зоналарында һәм санитар-сак зоналары яшелләнделерелгән территорияләрендә ижтимагый киңлекләр тора. Төзекләндерү һәм яшелләнделерү алымнарын житештерүнең тармак юнәлешенә карап, әлеге Кагыйдәләргә 6 нчы кушымта нигезендә кулланырга кирәк.

6.2. Санитар-саклау зоналарының яшелләнделерелгән территорияләре

6.2.1. Житештерү билгеләнешендәге санитар-яклау зоналарын (ТКЗ) яшелләнделерүнең майданы СанПиН 2.2.1/2.1.1200 таләпләренә туры китереп проект карары белән билгеләнергә тиеш.

4.2. СЗЗЗЗ-яшелләнделерелгән территорияләрне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге үз эченә ала: якин-тирә территорияләр белән яшелләнделерелгән участокны (борт ташы, терәк стена, башкалар) тоташтыру элементлары, утыртмаларны һәм яшелләнделерү участкаларын яклау элементлары.

6.2.1. Яшелләнделерүне бертөрлелек һәм монотонлыкны төшереп торучы матур композицияләр рәвешендә формалаштырырга.

Кисәк 7. ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ОБЪЕКТЛАРЫ ТРАНСПОРТ ҺӘМ ИНЖЕНЕРЛЫК КОММУНИКАЦИЯЛӘРӘ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕНДӘ МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ БАШЛЫГЫ

7.1. Гомуми нигезләмәләр

7.1.1. Муниципаль берәмлекнең транспорт коммуникацияләре территорияләрендә төзекләндерү объектларын нормалаштыру, карап тоту объектлары булып кызыл линияләр чикләрендә торап пунктның урам-юл челтәре, төрле типтагы жәяүлеләр кичү урыннары тора. Төзекләндерү эшләрен билгеле бер категорияле урамнар челтәренә, аерым урам яки майдан, урам яки майданның бер өлешен, транспорт корылмасын проектларга мөмкин.

7.1.2. Инженерлык коммуникацияләре территорияләрендә төзекләндерү объектлары булып, магистраль челтәрләренә сак-эксплуатация зоналары, ЛЭП һ.б. тора., жир өсте, инженерлык коммуникацияләре, аларның элементлары, конструкцияләре, шул исәптән биналар, корылмалар һәм башкалар, аларны тиешенчә карап тоту, ремонтлау һәм куркынычсыз эксплуатацияләү максаты белән.

Инженерлык челтәрләре, шул исәптән электр белән тәмин итү, яктырту, элемтә, телекоммуникацияләр һ.б. проект документлары нигезендә үтәлергә һәм кулланылырга тиеш.

1.1.3. Жирлекнең Транспорт һәм инженерлык коммуникацияләре территорияләрендә комплекслы төзекләндерү эшләрен проектлаштыру һәм эксплуатацияләүне, СНиП-35-01, СНиП-2.05.02, ГОСТ Р 52289, ГОСТ Р 52290-

- Люк, колодец, рәшәткә түбәләре жи́мерелгән, шулай ук алар булмаганда кичекмәстән киртәләнергә һәм тиешле юл билгеләре белән билгеләнергә тиеш. Аларны алыштыру 3 сәгатътән дә артмаска тиеш.

- башка территорияләрдә әлегә житешсезлекләре бетерү, әлегә Кагыйдәләр таләпләре нигезендә, куркынычсызлыкны тәмин итү максатыннан, алар табылган вакыттан алып, 2 тәүлек эчендә башкарылырга тиеш.

4.1.2. Инженерлык коммуникацияләрендә, корылмаларында ремонт, монтаж эшләре башкарганда, аларның конструктив элементларында, люкларны, коеларны ачкан вакытта, машиналар йөрү өлешендә, тротуарларда, юлларда, муниципаль берәмлек урамнарында әлегә Кагыйдәләрнең таләпләре мәжбүри рәвештә үтәлергә тиеш.

4.7. Магистраль урамнарны кисешкән урыннарда, эстакадаларда, күперләрдә һәм юл үткөргечләрендә яктырту өчен яктырткычлар ике яклы (симметрияле яки шахмат тәртибендә), бүлгеч полосаның аскы өлешендә, шулай ук трослардагы биек баганалар арасындагы подвескалы яктырткычлардан урнашырга кирәк. Ераклык арасында кредитор билгеләргә карап тибындагы светильников, чыганакалары света һәм үрләр аларны урнаштыру, әмма артык түгел 50 м. бәлки урнаштыру жиһазлар декоративно-сәнгать (бәйрәм) яктырту.

7.3. Мәйдан

7.3.1. Функциональ билгеләнеше буенча, гадәттә, төп (хакимият органнары, ижтимагый оешмалар биналарында), объект (һәйкәлләр, музейлар, сәүдә үзәкләре, стадионнар, парклар, базарлар һ.б.), ижтимагый-транспорт (вокзаллар янында, керү урыннарында), мемориаль (истәлекле объектлар яки урыннар янында), транспорт чышелешләре мәйданнары билгеләнә. Төзекләндерү эшләрен проектлаганда жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәтен, төп һәм жирле транспорт агымнарын Максималь Дәрәжәдә бүлүнә тәмин итә.

7.3.2. Мәйдан территориясә үз эченә: машиналар йөрү өлеше, жәяүлеләр өлеше, участоклар һәм яшелләндерү территорияләре. Киңлекләре күп катлы оештырганда жәяүлеләр өлеше өлешчә яки тулысынча көндәзгә өслек белән бергә алып барырга, ә жир асты дәрәжәсендә жәяүлеләр өчен юл аркылы чыгу урыннары зонасында шәһәр массакуләм транспорты тукталышларын һәм станцияләрен, жиңел автомобильләре парковкалау урыннарын, инженерлык жиһазлары һәм коммуникацияләре, төяү-бушату мәйданчыклары, бәдрәфләр, чүп жыю өчен контейнерлар белән мәйданчыклар урнаштырырга кирәк.

7.3.3. Мәйдан территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеген әлегә Кагыйдәләрнең 7.2.2 пункты нигезендә кабул итәргә. Мәйданның функциональ билгеләнешенә карап түбәндәгә өстәмә төзекләндерү элементларын урнаштыру тәкъдим ителә:

- төп, объект, мемориаль мәйданнарда-монументаль-декоратив сәнгать әсәрләре, су жайланмалары (фонтаннар));

- ижтимагый-транспорт мәйданчыкларында тукталыш павильоннары, ваклап сату, туклану, көнкүреш хезмәтә күрсәтү, тышкы реклама һәм мөгълүмат чаралары бар.

7.3.3.1. Мәйданының жәяүлеләр өлешен каплау төрләре, гадәттә, махсус билгеләнештәгә автомобильләр (янгын сүндерүчеләр, авария хәләндәгә, урып-жыю һ.б.), жиңел автомобильләре вакытлыча парковкалау мөмкинлеген күз алдында тотарга тиеш.

7.3.3.2. Жәяүлеләр өчен мәйданындагы автомобильләре вакытлыча калдыру урыннарын төс яки каплау фактурасы, мобиль яшелләндерү (контейнерлар, вазоннар), күчерелмә киртәләре белән бүлөп бирү мөмкинлегә бар. Керү киңлегә әлегә кагыйдәгә 3 нче кушымта нигезендә проектларга.

7.3.3.3. Яшеллөндөрү мәйданын кулланырга периметральное яшеллөндөрү, насаждения үзөгөндө мәйданы (сквер яки куркынычсызлык утраучыклары), шулай ук совмещение бу кабул итүлөр. Торак пунктның тарихи мохите яки килеп туган төзелеш шартларында компакт һәм (яки) яшеллөндөрүнең мобиль алымнарын куллану тәкъдим ителә. Куркынычсызлык утраучыгын мәйданда яшеллөндөрүне парта яшеллөндөрүе яки югары утыртмалар рөвешендә, машина йөртүчеләр өчен өлгә Кагыйдөләрнең 7.4.2 пункты нигезендә, тормышка ашырырга кирәк.

4.4. Жәяүлеләр кичү юллары. Велосипед инфраструктурасы. Жирлекнең әйләнә-тирә мохиткә үтемлелегенә аерым таләпләр.

7.4.1. Жәяүлеләр кичү урыннарын жирлек урамнары һәм юллары белән төп жәяүлеләр коммуникацияләре кисешкән урыннарда урнаштыру. Жәяүлеләр кичү урыннарын урамның бер өлеше (жир өсте) белән бер дәрәжәдә, йә урамның машиналар йөрү өлешеннән тыш (жир өсте һәм жир асты юллары) проектларга.

7.4.2. Сакланыла торган хәрәкәт урамнарындагы жир өсте жәяүлеләр кичү урынын урнаштырганда, зонада биналар, неапиталь булмаган корылмалар, реклама щитлары, 0,5 м дан артык яшел үсентеләр урнаштыру рөхсәт ителми торган өчпочмакны тәэмин итәргә киңәш ителә.

7.4.3. Жир өсте жәяүлеләр кичү урыннарын төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге: юл тамгасы, съезд өчен тротуар дәрәжәсеннән пандуслар, яктырту жиһазлары.

4.4. Велосипед юлларын жирлекнең барлык өлешләрен, велосипедта тоткарлыксыз йөрү өчен шартлар тудырып, бәйләргә тиеш.

7.4.5. Велосипед инфраструктурасы объектларына түбәндәге төп таләпләр куела: Куркынычсызлык, Элемтә, туры линиялелек һәм уңайлылык. Куркынычсызлык интенсив транспорт һәм жәяүлеләр агымнарыннан велосипед хәрәкәте изоляциясен һәм «машина йөртүче - велосипедчы» күренешен тәэмин итүне күздә тоту. Бәйлелек һәм туры линиялелек велосипедка пункттан ә пункттан б пунктка кыска юл белән барып житү мөмкинлеген тәэмин итә. Комфортлы үз эченә түбәндәге характеристикаларны ала: хәрәкәт полосасының киңлеге, каплау материалы, кискен өемнәр булмау, яктырту һ. б.

7.4.6. Велосипед хәрәкәтеннән нәтижәле файдалану өчен түбәндәге чараларны күздә тотарга кирәк:

- 1) Бердәм ябык системага интеграцияләнгән велосипед юллары маршрутлары;
- 2) жәяүлеләр һәм автомобиль хәрәкәте тыкрыгында веломаршрутларның уңайлы һәм куркынычсыз кисешүләре (мәсәлән, интенсив йөрү автомобиль чормалары);
- 3) районда автомобиль транспорты хәрәкәтенең гомуми тизлеген киметү, велосипедчылар юл йөрү өлешеннән имин файдалана алсын өчен (бу яңа велосипед юллары төземичә генә велосипед маршрутлары челтәрен киңәйтәргә мөмкинлек бирәчәк);
- 4) маршрутта биеклеке бытбылдык зоналарында киртәсез мохит оештыру;
- 5) велосипед юлларын йөрү зоналарында гына түгел, ТПУ зоналарына һәм юлдан тыш транспорт тукталышларына алып баручы маршрутларда да оештыру;
- 6) ТПУ һәм тышкы транспорт тукталышлары зоналарында, шулай ук район активлык үзәкләрендә җаваплы саклау белән куркынычсыз велопарковчалар.

7.4.7. Велосипедны ел әйләнәсендә куллану өчен түбәндәге чараларны күздә тотарга кирәк:

- 1) параллель рөвештә машиналар үтеп баручы велосипед юллары кышкы чорда кар чистарту өчен файдаланылачак Яшел полосаны бизәү;

- 2) кышкы чорда велосипедчыларга машиналар йөрү өлөшөндө хезмэт күрсөтүдө өстөнлекке юнөлөш бирү;
- 3) кышын велоюлларга хезмэт күрсөтү өчөн заманча технологик чишелешләрне, мәсәлән, өслекләрне жылыту өчөн кулланырга;
- 4) Барлык велодорожки булырга тиеш яктыртылган;
- 5) иң загруженные веломаршруты булырга мөмкин крытыми;
- 6) велопарковки зур сыйдырышлы проектировать крытыми;
- 7) кышкы чорда велосипедлар өчөн шипованные резина куллану.

7.4.8. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсөтү объектларын проектлаштырганда һәм эксплуатацияләгәндө өлкән яшьтәге затлар һәм инвалидлар өчөн жирлекнең әйләнә-тирә мохитеннән файдалану мөмкинлеген, әлеге объектларны өлкән яшьтәге затлар һәм инвалидларның йөртүенә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән жиһазландыру мәжбүри тәртиптә жиһазлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк пандус, поручней рәвешендә персоналны чакыру кнопкасы белән.

7.4.9. Өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итүче техник чаралар һәм жиһазларны проектлау, тәзү, урнаштыру, расланган проект документациясә нигезендә, яңа төзелеш вакытында мәжбүри рәвештә гамәлгә ашырырга кирәк.

7.5. Транспорт, инженерлык техник зоналары коммуникацияләр, су саклау зоналары

7.5.1. Жирлек территориясендә шәһәр төзелешен жайга салу линияләре белән бүлөп бирелә торган техник (сак-эксплуатация) зоналарның түбәндөгә төрлөрөн күздә тота: магистраль коллекторлар һәм торба үткәргечләр, югары һәм түбән көчәнеш кабельләре, Түбән токтар, югары вольтлы тапшырулар линияләрен, метрополитенны, шул исәптән вак салыну һәм тд.

7.5.2. Магистраль коллекторлар һәм торба үткәргечләр, югары, түбән көчәнеш кабельләре һәм йомшак токтар, югары вольтлы тапшырулар линияләре, кагыйдә буларак, каты өслекке транспорт-жәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштыру, яктырту жиһазлары, тышкы реклама һәм мөһүмат чаралары урнаштыру, майданчыктар (балалар, ял итү, автомобиль стоянкалары, чүп жыючылар урнаштыру) урнаштыру, теләсә нинди төр корымалар тәзү рөхсәт ителми. коммуникацияләрнең техник зонасында узучы техникадан тыш, анык булмаган стационар булмаган.

7.5.3. 110 кВт ким көчәнеш белән югары вольтлы тапшырулар линияләре зонасында этләрне йөртү һәм өйрөтү өчөн майданчыктар урнаштыру мөмкинлеге бар. Яшелләндерүне зонаның тышкы ягы буенча чөчөк түтөлләре һәм газоннар рәвешендә проектларга тәкъдим ителә, алга таба - куаклар һәм Түбән үсүче агачлар белән өске (неглубокой) тамыр системалы утырту.

4.4. Тимер юлга бүлөп бирелгән полосаларны төзекләнדרү Снпны исәпкә алып 3-01 проектлы.

7.5.5. Су саклау зоналары территорияләрен төзекләнדרү су законнары нигезендә проектлана.

Кисәк 8. ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ ОБЪЕКТЛАРЫН ЭКСПЛУАТАЦИЯЛӘҮ

8.1. Гомуми нигезләмәләр

8.1.1. Кагыйдэләрнең әлеге бүлегендә куллану кагыйдәләре структурасы һәм эчтәлеге буенча төп принциплар һәм тәкъдимнәр тупланган.

8.1.2. Төзекләндерү объектларын эксплуатацияләү кагыйдәләре түбәндәге бүлекчәләр бар: территорияләрне җыештыру, төзекләндерү элементларын тоту тәртибе, территорияләрне яшелләндерү һәм яшел үсентеләрне карап тоту эшләре, юлларны карап тоту һәм эксплуатацияләү, территорияне яктырту, коммуникацияләрне төзегәндә, ремонтлаганда һәм реконструкцияләүдә эшләр башкару, хайваннарны тоту, җирлекнең әйләнә-тирә мохитеннән һәркем файдалана алырлык булуына аерым таләпләр, җирлекнең бәйрәмчә бизәлеше, төзекләндерү объектларын эксплуатацияләүне контрольдә тоту турында төп нигезләмәләр.

8.1.3. Якын-тирә территорияне ныгыту һәм билгеләү тәртибе:

8.1.3.1. Муниципаль берәмлекнең барлык территориясә җаваплы затларга беркетелә.

8.1.3.2. Территорияне ныгыту һәм аның чикләрен билгеләү территорияләрне җыештыру һәм карап тотуның схематик карталарын төзү нигезендә башкарыла һәм Мамадыш-Әкилловск башкарма комитеты җитәкчесе тарафыннан раслана. Мамадыш муниципаль районы Башкарма комитеты җитәкчесе үзенә беркетелгән территория турында мәгълүматны җаваплы затларга җиткерү, шулай ук беркетелгән территориянең эчтәлеген һәм санитар чистартуын контрольдә тоту системасын билгели.

8.1.4. Әйләнә-тирә территория билгеләнә:

8.1.4.1. Җир биләмәләреннән файдалану, шулай ук аерым торучы биналар, корылмалар өчен:

- периметр буенча 50 метр киңлеккә (сәүдә павильоннары һәм киосклар өчен — периметр буенча 10 м киңлеккә);

- әгәр җирдән файдалану территориясенең периметр буенча — санитар-сак зонасы чикләрендә 50 метрдан артыграк санитар-сак зонасы бар икән;

- ике күрше җирдән файдалану территориясә, йә биналар, корылмалар белән аерым төзелә торган биналар, корылмалар арасында 50 метрдан кимрәк ара булганда-алар арасында урнашкан участок уртасына кадәр;

- җирдән файдалануның ике күрше территориясә, яки аерым торучы биналар, корылмалар арасында 50 метрдан артык ара булганда, алар арасында урнашкан участок уртасына кадәр, әмма 55 метрдан да артмаска тиеш.;

- аерым биналарда, корылмаларда урнашкан биналар өчен-периметр буенча бина участогының җаваплы заты белән шөгыйльләнә торган озынлыгы буенча 10 метр киңлеккә.

8.1.4.2. Урамның машиналар йөри торган өлешендә тоташ төзелеш урыннарында урнашкан биналар, корылмалар һәм биналар өчен:

1 — ике яклы һәм берьяклы төзелеш алып барган урамнарда-бина буенда җаваплы зат биләгән участок озынлыгы буенча һәм тротуар һәм Яшел зонаның киңлегенә кадәр.

8.2. Территорияне җыештыру

8.2.1. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру - хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә, милек хокукында яки башка төрдәге җир кишәрлекләрендә урып-җыю эшләрен оештыруны һәм җитештерүне тәэмин итәргә, шулай ук үз вакытында һәм сыйфатлы итеп тәэмин итәргә тиеш гамәлдәге җир законнары, торак урыннар территорияләрен карап тоту буенча санитар кагыйдәләр (СанПиН 42-128-4690-88) нигезендә даими чисталыкны тәэмин итүче санитар чистарту һәм җыештыру (СанПиН 42-128-4690-88), әлеге Кагыйдәләр нигезендә башкарыла.

8.2.1. Жирлек территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, шәхси домовладельцы, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык субъектлары жыелышка, саклауга һәм чыгаруга тиешле килешүләр төзү юлы белән каты көнкүреш калдыклары белән мөрәжәгать итүне тәмин итәргә тиеш.

8.2.1.2. Территорияне жыештыруга, шул исәптән беркетелгән территория һәм калдыкларны һәм кар чыгару өчен башкаручылар белән килешүләр төзегән җаваплы затлар контрольдә тотуны тәмин итәргә һәм башкаручылардан башкарылучы эшнең вакытында һәм сыйфатын таләп итәргә тиеш.

8.2.1.3. Муниципаль берәмлек территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык субъектлары бурычлы:

чүп савытлары, контейнерлар булуны тәмин итү □ ,
каты көнкүреш калдыкларын, контейнер майданчыкларын, ө яраксыз биналарда жыю өчен □ ,

корылмаларда һәм корылмаларда сыек калдыклар өчен жыентыклар (жылыткычлар) булдыру □ ;

контейнерларга, контейнер майданчыкларына ирекле керү мөмкинлеген тәмин итү □ ;

аларны исраф итүче чүп савытлары, контейнерлар тотуны тәмин итү □

жирлек территорияләрен чүп-чардан арындыру □ ;

айга бер тапкырдан да ким булмаган вакытында чүплекләргә чистарту һәм дезинфекция белән тәмин итү □ ,

сыек калдыклар өчен контейнерлар, контейнер майданчыклары, жыентыклар (кугычлар) □ ;

житештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларның үтөлешен контрольдә тотуны тәмин итә □

аларны бетерү графигын үтәү □ ;

* контейнер майданчыкларын үз вакытында буяу һәм юу. □

Каты көнкүреш калдыкларын жыю, саклау һәм чыгару турында шартнамә эшчәнлекне гамәлгә ашыру урынында сакларга һәм кагыйдәләргә үтәүне (күзәтчелек) гамәлгә ашыручы затларның беренче таләбе буенча территориядә юридик зат яки шәхси эшмәкәр урнашкан ИК, ТМШ язмача таләбе буенча тапшырырга кирәк.

4.2. Сәнәгать оешмалары саклагыч яшел полосалар булдырырга, торак кварталларны житештерү корылмаларынан киртәләргә, төзеклектә һәм чисталыкта булырга тиеш.

8.2.3. Муниципаль берәмлек территориясендә житештерү һәм куллану калдыкларын санкцияләnmөгән урыннарда урнаштыру, төзелеш материаллары, утын, печән, ашламалар һәм башкалар урнаштыру тыела; вакытлыча складлау Мамадыш-Әкил башкарма комитеты рөхсәте рәсмиләштергәндә ике айдан да артмаска рөхсәт ителә.

Рөхсәтсез урыннарда житештерү һәм куллану калдыкларын урнаштырган затлар үз хисабына әлеге территорияне жыештырырга һәм чистартырга тиеш.

Жир кишәрлекләре хужалары, кулланучылар яки милекчеләр үз территорияләрендә рөхсәтсез калдыклар урнаштырудан юл куймаска тиеш.

8.4. Санитар карап тоту максатларында муниципаль берәмлек территориясендә тыела:

8.4.1. чүп-чар кабул итү камераларына автотранспорт чаралары белән керү юлларын ябу.

4.2. сәнәгать, көнкүреш һәм коммуналь калдыкларны, чүп-чарны, яфракларны, агач кисүләргә һәм башкаларны, шул исәптән контейнерлар һәм урналарда, махсус җайланмалар кулланмыйча, яндыру. Муниципаль берәмлек

территориясендә сәнәгать һәм көнкүреш калдыкларын, әлеге максатлар өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш, заказларга;

8.4.3. переполнять контейнерлар-жыючылар белән көнкүреш һәм коммуналь калдыклар һәм пычрату территориясен алар тирәсендә;

4.4. муниципаль берәмлек территориясендә калдыкларны һәм чүп-чарны контейнерлар һәм чүп-чарлардан башка ташларга, рөхсәтсез калдыклар һәм чүп-чар ташлау урыннары булдырырга;

8.4.5. чүп-чарны, чүп-чарны турыдан-туры кырларга, бакчаларга, урманнарда, болотларга, паркларга, газоннарда, су объектларына һәм аларның яр буе саклау полосаларына һәм башка урыннарны чыгарырга һәм ташларга. Калдыкларны ташганда машина йөртүче үзе белән, хәрәкәт маршрутын һәм калдыкларны тапшыру урынын күрсәтеп, документларга ия булырга тиеш. Маршруттан тайпылышлар рөхсәт ителми.

8.4.6. азык-төлек калдыкларын һәм икенчел чималны (текстиль, банклар, шешәләр, кәгазь, полиэтилен пакетлар һ. б.) чүп үткәргечләрдән һәм чүп жыючылардан сайларга;

8.4.7. бу максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда азык калдыклары өчен савытларны юарга;

8.4.8. территорияләренә пычратуга китерүче ачык ысул белән чүп-чар, оча торган, чи-чи һәм тузан ташу;

8.4.9. ишегалларында һәм урамнарда сыек калдыклар агызырга, шулай ук моның өчен яңгыр сулары канализациясенә коеларын һәм су агымнарын кулланырга кирәк;

8.4.10. бер ишегалдында берничә тигез санитар жайланма (бәдрәфләр, Загреб ям һәм тд.);

8.4.11. канализацияләнмәгән торак йортларның һәм башка корылмалардан, яңгыр канализациясенә, рельефка, кюветка һәм су объектларына агынты һәм канализация суларын чыгаруны оештырырга. Йорт биләмәләре өчен чокырлар урнаштыру тыела.

8.4.12. чүп-чарны машиналар йөрү өлешенә һәм яңгыр сулары канализациясе коеларына салырга;

8.4.13. кышкы урып-жыю эшләрен үткөрү өчен транспорт чаралары, башка механизмнар яки башка ысул белән тоткарлану.

8.4.14. Торак фондына хезмәт күрсәтү оешмалары тәэмин итәргә тиеш:

хезмәт күрсәтелә торган территориядә каты калдыклар өчен жыентыклар урнаштыру, ә анализланмаган биналарда сыек калдыклар өчен жыентыклар (эретмәләр) булу мөмкинлеген бар ;

территорияне вакытында жыештыру һәм аның санитар торышын даими күзәтү ; калдыкларны чыгаруны оештыру һәм калдыкларны чыгару графигының үтәлешен контрольдә тоту ;

контейнерлар һәм чүп жыючылар урнаштыру өчен майданчыклар янында ирекле подъезд һәм яктырту ;

чүп-чар өчен контейнерлар һәм чүп жыючыларның төзек хәлдә булуы (башка оешмалар балансында булган контейнерлар һәм бункерлардан тыш) территорияне чүп-чардан һәм пычрактан башка ;

халык арасында территорияне жыештыруны оештыру буенча киң аңлату эшләре алып бару.

8.2.5. Муниципаль берәмлек территориясендә житештерү һәм куллану калдыкларын махсус жайланмалар кулланмыйча яндыру тыела.

8.2.6. Торак йортлардан, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмаларынан, Мәдәният, балалар һәм дөвәләу оешмаларынан көнкүреш калдыкларын чыгару

әлеге оешмалар һәм торак милекчеләре, шулай ук көнкүреш калдыкларын чыгару буенча махсуслаштырылган оешма белән килешүләр нигезендә башкарыла.

8.2.7 ремонт вакытында барлыкка килгән калдыкларны чыгару гамәлгә ашырыла

төзелеш калдыкларын һәм чүп-чарны чыгару буенча махсус оешма белән килешүләр нигезендә әлеге урынга махсус билгеләнгән урыннарда куллану ремонтты башкарган затлар тарафыннан.

Ремонт вакытында барлыкка килгән калдыкларны каты көнкүреш калдыклары һәм КГМ калдыкларын вакытлыча саклау урыннарына урнаштыру тыела.

8.2.8. Урамнарны, мәйданнарны, скверларны һәм башка жәмәгать урыннарын житештерү һәм куллану калдыклары белән чүп-чардан арындыруны булдырмау өчен ишек төбөндә, канатлы, үтәли торган һ.б. чүп-чарларны вакытлыча саклау өчен махсус билгеләнгән (чүп савытлары, бакалар) куелырга тиеш.

Житештерү һәм куллану калдыкларын вакытлыча саклау өчен савытлар урнаштыруны һәм аларны вакытында чистартуны тиешле территорияләргә жыештыру өчен жаваплы затлар башкара. чын кагыйдәләр.

Чүп савытларын (бакларны) төзек һәм пөхтә тотарга, чүп-чар жыелган саен чистартырга, ремонтларга, матурларга кирәк.

Чүпләргә карап тоту, чистарту аларны тутыру буенча милекчеләр, арендаторлар тарафыннан үз көче белән яки жыештыручы оешма белән килешү нигезендә башкарыла. Чүп савытларын юу, ремонтлау, буяу мәжбүри тәртиптә хәл, пычрануга карап башкарыла.

Әлеге Кагыйдәләрдә күрсәтелгән жаваплы затлар бурычлы:

1) каты коммуналь калдыкларны, зур габаритлы, төзелеш чүп-чарын һәм башка калдыкларны әлеге кагыйдәләр таләпләренә туры китереп жыеуны, жыеуны, жыеуны, чыгаруны оештырырга;

2) каты коммуналь калдыклар жыеу өчен урналар, контейнер мәйданчыклары һәм контейнерлар, бункер-туплаучылар һ. б. булуны тәэмин итәргә, ә яраклаштырылмаган биналарда, корылмаларда сыек калдыклар өчен жыеуны (жылыткычлар) жиһазландырырга;

3) контейнерларга, бункерларга-туплаучыларга һәм контейнер мәйданчыкларына иреккә керү мөмкинлеген тәэмин итү;

4) каты коммуналь калдыклар жыеу өчен контейнерлар, чүп савытлары, бункер-жыеулар төзек хәлдә тотуны тәэмин итү;

5) сыек калдыклар өчен чүпләргә, контейнерлар, бункерларны һәм контейнер мәйданчыкларын, жыеуны (выгребларны) вакытында чистартуны һәм дезинфекцияне тәэмин итәргә;

6) житештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны бетерү графигының үтәлешен тикшереп торуны тәэмин итү;

7) каты коммуналь һәм башка калдыкларны вакытында чыгару;

8) контейнерларны, бункерларны һәм контейнер мәйданчыкларын үз вакытында буяу һәм юу.

Чүп савытын чүп белән шыплап тутыруы рәхсәт ителми, чүп савытыннан 3 метр радиуста территория чиста булырга тиеш.

8.2.9. Житештерү һәм куллану калдыкларының контейнер мәйданчыгынан 1(бер) метр ераклыкта киртәләрдән, шулай ук чүп-чар транспортына контейнерлардан чыгарылган вакытта калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы оешма хезмәткәрләре башкара.

8.2.10. Житештерү һәм куллану калдыкларын контейнер мәйданчыгынан һәм территориядән чыгару һәм чыгару, 1(бер) метр ераклыгында, шулай ук контейнерлардан калдыкларны транспортлауны гамәлгә ашыручы транспортка төшеп калган вакытта калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы оешма

хезмәткәрләре тарафыннан башкарыла. Калдыкларны ташу, авария килеп чыгу, транспортлана торган калдыклар белән кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерү мөмкинлеген юкка чыгара торган ысуллар белән чыгару зарур.

8.2.11. Төнлә урып-жыю вакытында алдан кисәтүче тавыш биру чаралары күрергә кирәк.

8.2.12. Автобус тукталышларын жыештыру һәм чистарту өлеге тукталышлар урнашкан урамнарны жыештыру бурычы булган оешмалар тарафыннан башкарыла.

8.2.12.1. Соңгы автобус тукталышларын, диспетчерлык пунктлары территорияләрен жыештыруны һәм чистартуны өлеге объектларны файдаланучы оешмалар тәэмин итә.

Әгәр объектны, жир кишәрлеген, жир кишәрлеген арендау килешүләре, жир кишәрлегеннән түләүсез файдалану, гомерлек мирас итеп файдалану килешмәләре белән башкасы билгеләнмәгән булса, өлеге объектларның хужалары сәүдә, туклану, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары урнашкан тукталышларны жыештыруны һәм чистартуны гамәлгә ашыра.

8.2.13. Өлеге максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда автотранспорт чараларын юу тыела.

8.2.14. Су колонкаларының тиешле санитар-техник торышы, шул исәптән аларны чүп-чардан, боздан һәм кардан чистартып тору, шулай ук аларга имин якин килүне тәэмин итү колонкалар урнашкан оешмалар башкара.

8.2.15. Базарлар территориясен чистарту һәм жыештыру эшләрен оештыру базар администрациясенә өлеге кагыйдәләр, гамәлдәге санитар нормалар һәм базарларда сәүдә кагыйдәләре нигезендә йөкләнә.

8.2.16. Скверларны һәм алар янындагы тротуарларны, юлларны һәм газоннарны карап тоту һәм жыештыру Мамадыш - Әкил авыл жирлегенә бюджетында бу максатларга тиешле финанс елына каралган акчалар хисабына тормышка ашырыла.

8.2.17. Сәүдә, жәмәгать туклануы объектлары, автозаправка станцияләре, автостоянкалар, автомоек, автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү станцияләре, коммуналь-көнкүреш объектлары хужалары, күпләп, ваклап сату, вак-төяк, киём-салым, азык-төлек базарлары һәм складлар, объектлар, ял итү һәм пляжлар төзелеш чорында төзелеш мәйданчыклары, мәдәният һәм ял парклары администрацияләре һ. б. булырга тиеш.:

- хезмәткәрләр өчен дә, килүчеләр өчен дә стационар бәдрәфләр (канализация булмаганда биотуалетлар) булуны тәэмин итәргә.

- Өлеге объектларда пычрак чокырлар урнаштыру тыела. Бәдрәфләр (биотуалетлар) махсус жиһазландырылган биналарда яки жирле үзидарә органнары белән килешү буенча бүлеп бирелгән мәйданчыкларда урнаштырыла.

- Биотуалетлар урнаштыру өчен мәйданчыклар тигез булырга, хезмәт күрсәтү максатларында махсус транспорт өчен керү юллары булырга тиеш.

- Бәдрәфләр техник яктан төзек булырга тиеш.

- Бәдрәфләрне жыештыру тәүлегенә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә башкарыла, биотуалетларны чистарту атнага бер тапкырдан да ким түгел.

8.2.18. Күперләренә, юл үткәргечләренә, жәяүлеләр кичү юлларын кардан һәм чүп-чардан чистарту, шулай ук коллекторларны, яңгыр сулары канализациясе торбаларын һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын һәм башка инженер-техник корылмаларны карап тоту өлеге объектларга хезмәт күрсәтүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

8.2.19. Канализацияләре булмаган торак биналарда, жиңел булмаган төтен, диварлары һәм түбәләр белән уртақ жыю өчен, ямага эре айберләргә эләгергә комачаулаучы рәшәткәләр белән жылытылган чокырлар каралырга тиеш.

Йорт биләмәләре өчен су сибү, ташландык чокырлар һәм пычрак чокырлар урнаштыру, житештерү һәм куллану калдыкларын урамда йөрүгә чыгару, шул максатлар өчен билгеләнмәгән урыннар урнаштыру тыела.

4.20. Махсус транспорт булган оешмаларга килешүләр яки бер тапкыр бирелә торган гаризалар буенча сыек нечистотлар чыгарырга. Алга таба утильләштерү өчен сыек калдыкларны, агынты суларны чыгару билгеләнгән тәртиптә жиһазландырылган чистарту станцияләренә генә башкарыла. Урам чокырларын вакытында чистартмаган өчен йорт хужалары һәм объектларның милекчеләре жаваплы.

4.21. Милекчеләр, биналарны, биналарны, корылмаларны кулланучылар, шул исәптән калдыкларны вакытлыча урнаштыру урыннарын эксплуатацияләүче урыннар турыдан-туры чүп жыючыларга һәм чокырларга подъездларны тәэмин итәргә тиеш.

8.22. Ишегалды, Оешма, предприятие территорияләренән өске һәм грунт суларына бүлеп бирелгән су канатларын, лоткларны, торбаларны, дренажларны чистарту һәм жыештыру зарур.

8.23. Су, сыек калдыклар, яңгыр суларын тротуарларга, газоннарга, юлның машиналар йөрү өлешенә, жирлек рельефына агызырга ярамый, ә авария эшләре башкарылганда суны агызганда коммуникацияләр хужалары белән килештереп, яқындагы фекаль яки яңгыр сулары канализациясенә махсус отводлары яки шланглары буенча гына рөхсәт ителә.

8.24. Житештерү һәм куллану калдыкларын саклау һәм утильләштерү санкцияләнгән урыннарны карап тоту һәм файдалану билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырырга.

Инженерлык-техник коммуникацияләрне эксплуатацияләгәндә, кар коеларын, жир асты коммуникацияләрен чистартканда, чүп-чарны, чистарту эшләре белән шөгыльләнүче оешмалар көче белән кичекмәстән чыгарылган махсус тарага куярга кирәк.

Урамнарның машиналар йөри торган өлешенә, тротуарларга һәм газоннарга чиста булмаган чүп-чар ташлау тыела.

8.25. Мамадыш-Әкил авыл жирлегә чигендә уза торган тимер юл (откослар уемка һәм өем, тимер юллар аша чыгу) элөгә корылмалардан файдаланучы тимер юл оешмалары көчләре һәм чаралары белән жыештырырга һәм карап торырга тиеш.

8.26. Электр тапшыру линияләрен, газ, суүткәргеч һәм жылылык челтәрләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән территорияләрне жыештыру һәм чистарту элөгә челтәрләрне һәм электр тапшыру линияләрен файдаланучы оешмалар көче һәм чаралары белән башкарыла. Әгәр элөгә пунктта күрсәтелгән челтәрләр хужалыксыз булса, территорияне жыештыру һәм чистарту эшләре алып барылырга тиеш, аның белән хужасыз милекне саклауны һәм эксплуатацияләүне тәэмин итү турында килешү төзелгән оешма төзелгән.

8.2.27. Тикшерү коеларын, жир асты коммуникацияләрен чистартканда туфрақ, чүп-чарны, чистартылмаган урыннарны чистарту эшләре белән шөгыльләнүче оешмалар көче белән кичекмәстән махсус тарага куярга кирәк.

Урамнарның машиналар йөри торган өлешенә, тротуарларга һәм газоннарга чиста булмаган чүп-чар ташлау тыела.

8.2.28. Урамнарда юл хәрәкәтенә комачаулык тудыручы предметларны жыю элөгә объектларга хезмәт күрсәтүче оешмаларга йөкләнә.

8.29. Жирле үзидарә органнары ирекле нигездә муниципаль берәмлек территориясен жыештыру, төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләрен башкару өчен гражданның жәлеп итә ала.

Муниципаль берәмлек территориясен жыештыру, төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләрен башкаруга гражданның жәлеп итү Мамадыш-Әкиллов башкарма комитеты карары нигезендә башкарыла.

8.20.30. Күп катлы торақ төзелеше йорт яны территориясендә тыела:

- Торақ пунктлар чикләрендә (газоннарны, чәчәк түтәлләрен һәм үләннәр белән шәгыйльләнүче башка территорияләргә дә кертеп), балалар һәм спорт мәйданчыкларында, хайваннарны йөртү өчен мәйданчыкларда, шулай ук йорт яны территориясендә урнашкан хужалык мәйданчыкларында транспорт чараларын урнаштыру,

- транспорт чараларын юу. Бу максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда автомобиль-мото транспорт чаралары, тракторлар, тагылма һәм башка механизмнар юу тыела;

- яфрактарны, калдыктарның теләсә нинди төрләрен һәм чүп-чарны яндыру;

- контейнер мәйданчыкларына керү юлларын бушатырга;

- Башкарма комитет һәм әлегә йорт милекчеләренең гомуми жыелышы карарынан башка йорт яны территорияләренең коймаларын Россия Федерациясе Торақ кодексы нигезендә билгеләргә;

- Башкарма комитетның тиешле рәхсәте һәм Россия Федерациясе Торақ кодексы нигезендә әлегә йорт милекчеләренең гомуми жыелышы карарынан башка вак хужалык һәм ярдәмче ишегалды корылмаларын (утын сарайлары, будкалар, гаражлар, Күгөрчен, теплица, бәдрәфләр) үз белдекләп төзәргә;

- йорт яны территорияләрен металл лома, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, йорт кирәк-ярактары, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыктары белән бутарга;

- чүп-чарны һәм чүп-чарны юарга;

- тиешсез урыннарда савытларны һәм башка калдыктарны складларга һәм сакларга;

- балалар, спорт һәм башка шундый ук мәйданчыкларда, газоннарда, яшел үсентеләр булган территорияләрдә, ел фасылына карамастан, транспорт чараларын кую яки куюны тормышка ашырырга;

- тиешле хокук билгеләүче документлардан башка автотранспорт чараларын түләүле стоянкалар оештыруны гамәлгә ашырырга;

- тимер-бетон блоктар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән квартал эчендәге юлларны үз белдекләп ябарга;

- ишегалды территорияләрен механик рәвештә жыештыруга һәм житештерү һәм куллану калдыктарын чыгаруга киртә тудырырга;

- эскәмияләргә пычрату.

8.31. Сәүдә, туклану, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары янында һәм башкалар тыела.:

- товарның савытын һәм запасларын сакларга, складларга, объект бинасыннан читтә сәүдә жиһазларын сакларга, складларга, аның өчен билгеләнгән урыннарда, газон, түбәдә;

- сәүдә чөптәренең стационар һәм стационар булмаган объектлары янында сәүдә-суыткыч жиһазларын һәм башкаларны куярга.

1.2.32. Муципаль белем бирү территориясендә юлларны кардан һәм боздан, автотототранспорт чараларын калдырып 12 сәгатътән артык вакыт эчендә, шулай ук 22 сәгатътән 6 сәгатъкә кадәр булган чорда, шулай ук кар яву вакытында

автомобильный транспорт чараларын калдыруда чагылган юлларны кардан һәм боздан чистарту һәм жыештыру буенча махсус техника белән каршылау тыела.

1.3. Язгы-жәйге чорда территорияне жыештыру үзенчәлекләре

8.3.1. Территорияне язгы-жәйге жыештыру 15 апрельдән 15 октябрьгә кадәр башкарыла һәм урамнарны, тротуарларны, майданнарны юу, су сибү һәм юу күздә тотыла.

Климат шартларына бәйле рәвештә, Мамадыш-Әкил башкарма комитеты карары белән язгы-жәйге жыештыру чоры үзгәртелергә мөмкин.

8.3.2. Юешке урам һәм майданнардагы юл кичкеленә дучар ителергә тиеш.

8.3.3. Лотоклар һәм ком, тузан, чүп-чар жыештыруны юу эшләреннән соң иртәнге сәгать 7гә төмамларга кирәк.

4.4. Тротуарларны һәм ишегалды территорияләрен, яшел үсентеләрне һәм газоннарны юу һәм су сибү оешмалар һәм биналарның милекчеләре көче белән башкарыла.

1.3.5. Юл өслекләрен һәм тротуарларны юу, шулай ук тротуарларны билгеләү эшен иртәнге сәгать 23дән 7 сәгатькә кадәр башкарырга, ә урамнарның йөрү өлешен юешләп, иртәнге сәгать 9дан 21 сәгатькә кадәр башкарырга кирәк.

8.4. Көзге-кышкы чорда территорияне жыештыру үзенчәлекләре

8.4.1. Көзге-кышкы жыештыру эшләре 15 октябрьдән 15 апрельгә кадәр үткөрелә һәм чүп-чар, кар һәм боз, пычрак, ком, бозлавыкка каршы реагентлар белән урамнарны чүп-чардан арындыруны күздә тотыла.

Климат шартларына бәйле рәвештә Мамадыш-Әкил башкарма комитеты карары белән көзге-кышкы жыештыру чоры үзгәртелергә мөмкин.

Кар, боздан чистартуны, ком сибүне һәм махсус бозлавыкка каршы препаратлар белән эшкәртүне кичекмәстән кар явуы яки бозлавык барлыкка килү белән башларга кирәк.

8.4.2. Биналарның, корылмаларның, керү төркемнәренә түбәләренә, карнизларга һәм козырькаларына нормадан артык йөкләнешне булдырмау өчен, шулай ук конструкцияләренәң жимерелүенә юл куймас өчен, кар һәм барлыкка килгән боз сарымнары һәр күп кар явып үткәннән соң, саклык чараларын үтәп, әлеге биналарның, корылмаларның хужалары тарафыннан кичекмәстән жыештырылырга тиеш, шул исәптән мәжбүри тәртиптә жыештыру эшләрен башлаганчы куркынычсызлык чараларын тәэмин итеп, чистартылырга тиеш: кизү тору, сигналлар белән киртәләнергә тиеш, башка керү иминлеген тәэмин итү, биектә эшләүче затларны иминиятләштерү жиһазлары белән тәэмин итү.

8.4.2.1. Түбәләренә һәм козырекларны вакытында кардан һәм боздан чистартуны, карнизов, балкон һәм лоджийдан боз, кар һәм боз сөңгеләрен бетерүне гамәлгә ашырырга кирәк. Түбәне кардан чистартмыйча, кар катламнары булдырмыйча, вакыт-вакыт чистартырга кирәк. Боз кисәкләре, боз сөңгеләр төшерү, түбәләренә кардан чистарту торак милекчеләре яки идарә оешмалары тарафыннан башкарыла.

Биналарның түбәсен кардан, боздан һәм боз сөңгеләрдән чистарту куркыныч участкаларны алдан әйләндереп алу белән башкарылырга тиеш. Кар һәм наледлар ташыган, боз сөңгеләр сөргән вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр житештергәндә агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләренәң, яктырту һәм элементә, юл билгеләре, юл светофорларының, юл коймаларының һәм юл жиһазларның, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенәң һәм инженерлык

элементларының сакланышын тээмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

8.4.2.2. Биналарның түбәсен кардан, боздан һәм боз сөңгеләре чистартып тору куркыныч участокларны алдан әйләндереп алу белән башкарылырга тиеш.

8.4.2.3. Биналарның түбәсен кардан, боздан һәм боз сөңгеләр чистартуны аларны тротуарларга агызып, урам ягына мөрәжәгать иткән түбә скаты өслегеннән бары тик тәүлекнең якты вакытында гына башкарырга ярый. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәсеннән кар ташлау эчке ишегалды территорияләренә башкарылырга тиеш. Кар чыгар алдыннан кешеләрнең иминлеген һәм агачларның, куакларның, урам электр элементсенең һава линияләренең, үсемлекләренең, реклама конструкцияләренең, светофор объектларының, юл билгеләре, элемент линияләренең, элмә такталарның тулы сакланышын тээмин итүче саклау чаралары үткәргә кирәк.

8.4.2.4. Түбәдән ташланган яки оешма территорияләреннән жыелган карны, төзелеш мәйданчыкларын һәм торак-коммуналь хужалык оешмаларын 24 сәгать эчендә алып чыгарга кирәк. Предприятие, оешма, автомобиль парковкалары, тукталышлар, төзелеш мәйданчыклары территорияләрендә карны этеп чыгару тыела. Махсус оешмалар тарафыннан жыештырыла торган юлда карны түбәдән алып, юл катламыннан сметалы кар чыгарганчы ташларга һәм алар белән уртак валга салырга кирәк.

8.4.2.5. Ишегалды территорияләреннән һәм квартал эчендәге юллардан чистартылган кар вакытлыча автотранспортның ирекле йөрүенә һәм жәяүлеләр хәрәкәтенә комачауламый торган урыннардагы ишегаллары территорияләрендә саклана. Кар жыйганда яшел үсентеләргә зыян китерү рөхсәт ителми.

8.4.2.6. Юлларны, тротуарларны, йорт яны территорияләрен һәм башкаларны жыештыру кышкы чорда һава шартларына бәйсез рәвештә жәяүлеләрнең һәм транспорт чараларының нормаль хәрәкәтен тээмин итәргә тиеш.

8.4.7. Кышкы чорда юлларны жыештыру үз эченә ала:

1) шәһәр жир өсте транспортының машиналар йөри торган өлешен, тукталышларны һәм тукталыш платформаларын кардан чистарту, кар көртләренә чыгу һәм кар чыгару;

2) кар яву вакытыннан алып бозлавыкка каршы катнашмалар белән шәһәр жир өсте транспортының машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, тукталышларны һәм тукталыш платформаларын эшкөртү.

8.4.8. Юлның машиналар йөри торган өлешеннән, тротуарлардан, парковкалардан (парковка кармалары), шәһәр жир өсте транспортының тукталышларыннан һәм тукталыш платформаларыннан кар катламы урнашканнан соң, жирдән файдаланучылар, юлларның ике якларында урнашкан биналар (кишәрлекләр) арендаторлары белән килешүләр төзү белән даими рәвештә чистартылырга тиеш.

Барлык тротуарлар, ишегаллары, подъездларга якын килү юллары, керү төркемнәре, шул исәптән территорияне жыештыру өчен беркетелгән урыннар, урам, мәйданнар, базар мәйданнары һәм башка участокларны, шул исәптән камилләштерелгән, асфальт өслекле урыннарны кардан һәм кырыйларын чистартып, кирәк булганда ком сибәргә һәм хәрәкәт өчен куркынычсыз хәлдә тотарга кирәк.

8.4.9. Тукталыш пунктларыннан, жир өсте жәяүлеләр кичүеннән, күперләрдән һәм юл үткәргечләрдән, халык күпләп йөри торган урыннардан, хастаханәләр территориясенә һәм башка социаль мөһим объектларга керү һәм башка социаль мөһим объектлардан карны беренче чиратта (сайлап алу) чыгару 24 сәгать дәвамында башкарыла.

Урамнардан, майданнардан, күперләрдән, баскычлардан, плотиналардан, скверлардан һәм бульварлардан кар һәм бозны кичекмәстән кар яву башлана һәм, беренче чиратта, магистраль урамнардан, автобус трассаларынан, күперләрдән, плотиналардан һәм юл үткәргечләрдән, жәяүлеләрнең туктаусыз, куркынычсыз хәрәкәтен тәэмин итү өчен, транспорттан, кыйналган урыннардан арындырырга кирәк.

8.4.2.10. Кар яву вакытында тротуарларда урнашкан шөһәр жир өсте транспортының тукталышларын һәм тукталыш платформаларын жыештыру тәүлегенә ике тапкыр житештерелергә тиеш.

8.4.2.11. Тукталыш пунктлары территорияләренә хезмәт күрсәтүдә бордюр ташыннан 0,5 м ераклыкта машиналар йөрү өлешен чистартырга кирәк. Юлның машиналар йөри торган өлешенә карны этеп чыгару рәхсәт ителми.

8.4.2.12. Тротуарларны һәм жәяүлеләр юлларын жыештыруны (хәрәкәт итү һәм карны билгеләү) торак фондын техник эксплуатацияләү кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә башкарырга кирәк.

Тротуарлар һәм юллар булырга тиеш чистартылган нче кар һәм наледи кадәр асфальт. Бозга (бозлавык) килгәндә, бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелә, аннары бозны (бозлавык) бетерә.

8.4.2.13. Кар теземнәргә һәм өемнәргә кар салу эшләре кар яву вакытынан алып 6 сәгатътән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 12 сәгатътән дә соңга калмыйча I һәм II сыйныф тротуарларында төгәлләнергә тиеш.

8.4.2.14. Сгребание һәм жыештыру скалыванием белән бер үк вакытта ясалырга яки аннан соң кичекмәстән кар белән бергә жыелырга тиеш. Теземнәргә яки өемнәргә жыелган кар һәм сукмак бу максатлар өчен махсус билгеләнгән урыннарда чыгарыла.

8.4.3. Жыештыру лотовой зона кышкы вакытта күздә тотарга тиеш:

- 1) чистарту бордюрного таш верха узу өчен снегопогрузчика;
- 2) кар бураны үткәннән соң метр зонасын бордюр ташына кадәр чистарту һәм Кар валын формалаштыру;
- 3) немедленную һәм даими расцветку решеток яңгыр кирәк-яраклары яңгыр канализациясе каршындагы наступлении оттепели тәэмин итү өчен даими спуска талых су.

8.4.3.1. Жирлек юлларының машиналар йөри торган өлешен механикаштырылган ысул белән (урып-жыю техникасы комплекслары) һәм Кар валлары барлыкка килгән вакытта жәяүлеләр кичү урыннарында, парковкалар (парковка кесәләре), шөһәр жир өсте транспортының тукталышлары һәм тукталыш платформалары, юллар каршында бүлгәргә кирәк.

8.4.3.2. Юлның машиналар йөри торган өлешендә карны лоткада яки төрле полосада жыештырырга һәм кар валлары рәвешендә 2,0 - 2,5 метр киңлектәге өзеклекләр ясарга кирәк.

8.4.3.3. Кар яуган вакытта юлларның машиналар йөри торган өлешендә кар ташлау урынын бетергәннән соң 6 сәгатътән дә соңга калмыйча чыгарырга тиеш.

8.4.3.4. Юлларны жыештырганда тышкы яктырту баганаларының, йорт яны щиткаларының, идарә итү шкафларының һәм башка корылмаларның, агачларның, куакларның сакланышын, шулай ук машиналар йөрү өлешендә механикаштырылган кар чистартканда яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итәргә кирәк.

4.4. Карны вакытлыча жыю урыннары ел саен Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә;

Вакытлыча складлау, карны яшел усентелергә булган участоклар территориясендә, балалар, спорт майданчыклары территориясендә урнаштыру,

шулай ук кар урнаштырганда Яшел утыртмаларга зыян килу тыела. Ишегалды территорияләрендә кар өюгә кар бүлеп бирүне күздә тотарга тиеш.

8.4.4.1. Карны вакытлыча урнаштыру урыннары керү юллары, яктырту, көнкүреш биналары һәм коймалар, кар өю өчен кирәкле механизмнар белән жиһазландырыла.

8.4.4.2. Вакытлыча складлау урыннарына кар, житештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган.

8.4.4.3. Әлеге Кагыйдәләрнең 8.4.4 пунктында билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгару һәм складлау тыела.

4.4. Карны вакытлыча жыю урыннары чүп-чардан чистартылырга һәм тәзекләндерелергә тиеш.

8.4.4.5. Законда каралган очраклардан тыш, тыела:

1) гомуми файдаланудагы юлларның йөрү өлешенә кар, квартал эчендәге юллардан, ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан чистартыла торган боз, шулай ук машиналар йөрү өлешен жыештыручы оешма белән килешү булмаганда күрсәтергә яисә хәрәкәт итәргә;

2) техник тоз һәм сыек хлористый кальций тротуарларда бозлавыкка каршы реагент сыйфатында, шәһәр пассажир транспорты тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел үсентеләр булган территорияләрдә кулланырга;

3) пычранган ком-тоз катнашмасы белән карның Ротор күчүе һәм шулай ук газоннарда сколот бозы, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм башка яшел үсентеләр;

4) түбәне эксплуатацияләү өчен билгеләнгән биналар, корылмалар (көрәкләр, скрепкалар, ломалар), төзелеш материаллары, ремонт калдыкларын, файдаланылмый торган механизмнарны һәм башка предметларны түбәгә салу;

5) биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чар воронкаларга су-сары торбаларга ташлану.

8.4.5. Агымдагы елның 1 октябренә кадәр жирле үзидарә органнары һәм юл хезмәтләре тарафыннан Кар кабул итү өчен урыннар (кар кудыру, кар эретү камералары, кар чыгару һәм вакытлыча кар өю өчен мәйданчыклар), урып-жыю техникасы кышкы чорда эшләргә эзер булырга тиеш.

8.4.6. Базалары саклау өчен бозлавыкка каршы материаллар булырга тиеш тулысынча жиһазландырылган һәм ремонтланган.

8.4.7. Тиешле объектларның тиешле торышын тәэмин итү буенча бурычлар йөкләнгән затлар аларны чисталыкта һәм тәртиптә тоту максатларында әлеге объектларның торышына мониторинг ясарга тиеш

8.4.8. Магистральләрнең, юллар, урам һәм юлларның йөрү өлешенә, шулай ук квартал эчендәге, ишегалды территорияләреннән, юридик һәм физик затларга караган территорияләрдән чистартылган кар тротуарларына, Ротор аша чыгу һәм пычранган карны күчерү, шулай ук газоннарда боз кыйпылчыкларын, чәчәк түтәлләрен, куаклар һәм башка яшел үсентеләрне чыгару рөхсәт ителми.

8.4.9. Карны чыгару кар кабул итү өчен махсус эзерләнгән урыннарда (кар өемнәре, кар эретү камералары, кар чыгару һәм вакытлыча кар өю өчен мәйданчыклар) башкарылырга тиеш. Карны башка урыннарда чыгару тыела.

8.4.10. Кар ташлау урыннары Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә.

8.4.11. Карны кардан соң кабул итү урыннары чүп-чардан чистартылырга һәм тәзекләндерелергә тиеш.

8.5. Тәзекләндерү элементларын тоту тәртибе

8.5.1. Төзеклэндерү элементларын карап тотуга гомуми таләпләр.

8.5.1.1. һәйкәлләрне, мемориалларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзеклэндерү элементларын карап тоту, милек хокукында, хужалык алып бару, оператив идарә итү хокукында тиешле төзеклэндерү элементларына ия булган физик һәм (яки) юридик затлар тарафыннан яисә милекче, вәкаләтле зат белән килешүләр нигезендә башкарылырга тиеш.

Төзеклэндерүнең башка элементларын тотуны оештыру авыл жирлеге бюджетында каралган акчалар чикләрендә Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан килешүләр (килешүләр, контрактлар) буенча гамәлгә ашырыла.

8.5.1.2. Канатлы, шул исәптән йорт яны территориясендә, павильоннар, киосклар, палаткалар һәм кече архитектура формалары яки тышкы төзеклэндерү элементлары, газон киртәләре, сезонлы базарлар, жәйге кафе, оград, коймалар, транспорт, гараж, хужалык тукталышларында павильоннар төзү һәм урнаштыру йортлар, сарайлар, тротуарлар коймалары, кече спорт корылмалары, кварталларны, бакчаларны, паркларны, пляжларны, реклама тумбаларын, газеталар өчен такталарны, щитларны, афишаларны һәм игъланнар, яктылык рекламаларын, элмә такталарын, биналарны һәм һәйкәлләрне декоратив яктырту жайланмаларын, урам ут баганаларын, терәк баганаларны, шул исәптән павильоннарны, киоскларны, палаткаларны һәм жәйге кафеларны төзеклэндерү элементларын муниципаль берәмлекнең вәкаләтле органнары белән килештерелгән проектлар буенча гына рәхсәт ителә.

8.5.1.3. Күчмә ваклап сату объектлары - лотоклар, арбалар, аттракционнар, шул исәптән уен, цирк, зоопарклар һәм т. шатров, өстәлләр, автоматлар урнаштыруга, эксплуатацияләүгә рәхсәт муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары белән килешү буенча бирелә.

8.5.1.4. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, шәхси фирмалар һәм эшмәкәрләр үрнәк тәртиптә павильоннар, киосклар, палаткалар һәм кече архитектура формалары тотарга, аларны ремонтлау һәм буяу белән килешеп, архитектура органнары белән буяулар житештерергә тиеш.

8.5.1.5. Киосклар, павильоннар, палаткалар, лотоклар, өстәлләр, коймалар, газон һәм тротуар киртәләре, транспортны көтү павильоннары, телефон кабиналары, кече спорт корылмалары, кварталларны, бакчаларны, паркларны, реклама тумбаларын, стендларны, газеталар өчен щитларны, афишаларны һәм игъланнар, транспорт тукталышларының күрсәтмәләрен, жәяүлеләр өчен эскәмияләрен елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә житештерергә кирәк.

8.5.1.6. Таш, тимер - бетон һәм металл оградларны, урам утлары фонарьларын, терәк-таянычларны, трансформатор будкаларын, металл капкалар, жәмәгать һәм сәнәгать биналарын елына бер тапкырдан да ким булмаган буяуны, ә ремонтны кирәк булганда башкарырга кирәк.

8.5.1.7. Витрина, элмә такталары һәм башка реклама төрләренә бәйле булмаган барлык оешма житекчеләре элмә такталарны, витриналар яки реклама алыштыруны яисә бетерүне билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән һәм архитектура-сәнәгать таләпләренә жавап бирмәүче Яшел Үзән муниципаль районы Башкарма комитетының таләпләрен үтәргә тиеш.

8.5.1.8. Витриналар махсус яктырту арматурасы белән жиһазландырылырга тиеш.

8.5.2. Элмә такталар, реклама һәм витриналар.

8.5.2.1. Һәр төрдәге элмә такталар урнаштыру Яшел Үзән муниципаль районы Башкарма комитеты белән эскизлар килештергәннән соң гына рәхсәт ителә ала.

8.5.2.2. Якты реклама һәм элмә такталардан файдаланучы оешмаларга көн саен тәүлекнең караңгы вакыты житү белән аларны кертергә һәм урам утларын сүндереп торы вакытын алдан ук сүндермәскә, әмма көн дә соңга калмыйча янган

газонет торбаларын һәм электролампларын үз вакытында алыштыруны тәэмин итәргә кирәк.

Аерым реклама билгеләре яки элмә такталары ватылмаган очракта аларны тулысынча сүндерергә кирәк.

8.5.2.3. Витриналар махсус яктырту җайланмалары белән җиһазландырылырга тиеш.

8.5.2.4. Газеталар, афишалар, плакатлар, төрле игъланнар һәм реклама бары тик махсус урнаштырылган стендларда гына эшләнәргә мөмкин.

8.5.2.5. Электротранспорт баганасы, урам утлары, биналар, коймалар һәм башка корылмалар игъланнарыннан чистартуны әлеге объектларны файдаланучы оешмалар башкара.

8.5.2.6. Тышкы реклама чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү билгеләнгән төр типтә башкарыла.

8.5.3. Төзелеш, урнаштыру һәм эчтәлеге кече архитектура формалары.

8.5.3.1. Физик яки юридик затлар кече архитектура формаларын тотканда аларны ремонтлау һәм буяу, төсле гамманы Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән килештерергә тиеш.

8.5.3.2. Киосклар, павильоннар, палаткалар, арбалар, лотоклар, өстәлләр, коймалар, газон киртәләре һәм тротуарлардагы киртәләрне, транспорт көтү павильоннары, телефон кабиналары, спорт корылмалары, афишалар һәм игъланнар өчен стендлар, реклама тумбалары, транспорт тукталышлары һәм кичүләр күрсәткечләре, эскәмияләр буяуны елына бер тапкырдан да ким башкарырга кирәк.

8.5.3.3. Урам утлары фонарьларының таш, тимер - бетон һәм металл киртәләрен, терәк, трансформатор будкаларын һәм киоскларны, торак, җәмәгать һәм сәнәгать биналарының металл капкаларын ике елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә буяуны, ә ремонтны кирәк булганда башкарырга кирәк.

4.4. Биналарны һәм корылмаларны ремонтлау һәм карап тоту.

8.5.4.1. Биналарны һәм корылмаларны эксплуатацияләүне, аларны ремонтлауны билгеләнгән кагыйдәләр һәм техник эксплуатацияләү нормалары нигезендә башкарырга кирәк.

8.5.4.2. Биналарның һәм корылмаларның фасадларын агымдагы һәм капитал ремонтлау, буяу эшләрен биналарның һәм корылмаларның милекчеләре техник торышына карап яисә милекче башка затлар белән килешү буенча башкарырга кирәк. Биналарны, төзелмәләрне һәм корылмаларны карап тоту үз эченә ала:

- конструктив элементларны һәм бизәкләүләрне, шул исәптән керү ишекләре һәм козырекларны, балкон һәм лоджия, карнизов, канат һәм аерым баскычлар коймаларын, төшерү һәм баскычларны, витрин, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында төзекләндерүне һәм торгызуны тәэмин итүче;

- водостокларның, су-Көнчыгыш торбаларының һәм саннарның төзек хәлдә булуын һәм карап тотуны тәэмин итү;

- түбәләрне һәм козырекларны вакытында кардан һәм боздан чистарту, карнизлардан боз киселгән кар һәм боз сөңгеләре, балкон һәм лоджияләрне бетерү, агач ботакларының ватык ботакларын кар һәм бозга зыян китерүдән саклау чараларын тәэмин итү белән бәйлә;

- герметизация, ялган кисү һәм җөйләр, ярыклар һәм выбоин;

- отмокаларны, цокольные тәрәзәләрне һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

- фасадта урнаштырылган электроушаткычны төзек хәлдә тоту һәм аны караңгылык башлану белән кертү;

- фасад өслекләрен эксплуатацияләү торышы һәм шартларына бәйле рәвештә вакытында чистарту һәм юдыру;
- тәрәзәләрне һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;
- язу, рәсемнәр, граффити, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән чистарту.

8.5.4.3. Аерым детальләрне бетерү яки үзгәртү белән бәйле биналарның барлык үзгәрешләре, шулай ук гамәлдәге тәрәзә, ишек проемларын урнаштыру һәм реконструкцияләү, канат, пандус, юллар урнаштыру һәм төзү, төрле техник җайланмалар, реклама конструкцияләре, элмә такталар Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән килешү буенча башкарыла.

8.5.4.4. Балконнарның, көймәләрнең нинди дә булса үзгәрешләрен башкару, урамга чыгучы биналарның тышкы фасадларының келәмнәрен, киём-салымын, балкон һәм тәрәзәләрен элдерү, шулай ук аларны йорт әйләнешенә төрле предметлары белән бутау тыела.

8.5.4.5. Ишегалды территорияләрен металл лом, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, йорт кирәк-яраклары һәм башка материаллар белән әйләндереп алу тыела.

8.5.4.6. Биналарда урамның исемен һәм расланган үрнәктәге йортларның номер билгеләрен, ә угловлы йортларда - кисешүче урам исемнәре күрсәтелгән күрсәткечләр куелырга тиеш.

Биналарда Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә, расланган үрнәктәге урам һәм номер билгеләре, ә углов йортларда – кисешүче урам исемнәре билгеләнергә тиеш.

8.5.5. Балалар һәм спорт майданчыкларында, паркларда, скверларда, ел фасылына карамастан, маневрлау (юл йөрү, борылу), транспорт чаралары туктап торы яки парковка, тагылма һәм башка хәрәкәт чаралары тыела.

8.6. Территорияләрен яшелләндерү һәм карап тоту буенча эшләр яшеллек

8.6.1. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләрен башкарганда булган яшел үсентеләрне мөмкин кадәр саклап калырга кирәк.

яшелләндерү объектлары янындагы төзелеш майданчыкларын оештырганда проектта сакланылучы яшел утыртмаларның бөтенлеген саклау, түбән һәм киң кроннарны өлешчә кисү, агач көүсәләрен саклау, куакларның кроннарын бәйләү, җир кишәрлекләре белән янәшә урнашкан үсемлекләр астына вак таш салу кебек чаралар күрергә кирәк;

территорияне планлаштыру, җир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, юлларны, юлларны һәм тротуарларны төзекләндерү яшелләндерү эшләре башлангыч алдыннан тәмамланырга тиеш;

туфрак катламын бозуга бәйле ремонт, төзелеш һәм башка эшләр үткәргәндә, килчәктә яшел төзелештә файдалану өчен туфракның уңдырышлы катламын төшерергә һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләрне эшләп бетергәннән соң бозылган җир участкаларын һәм ятмаларны торгызырга кирәк. Төзекләндерү эшләре житештерү проектында каралырга тиеш;

Яшел үсентеләр урнашкан Мамадыш-Әкил җирлегендә җир кишәрлекләре хосусый, дәүләт һәм муниципаль милектә булырга мөмкин.

Бу ятмалар урнашкан җир кишәрлекләренә милек формасына бәйsez рәвештә Мамадыш-Әкил җирлеге территориясендә барлык яшел үсентеләр дә сакланырга тиеш.

Яшел үсентеләре булган жир биләмәләреннән файдалануда (файдалануда) юридик яки физик затлар (алга таба - жирдән файдаланучылар) яшел үсентеләрне карап тотарга һәм сакларга тиеш

Оешмалар һәм ведомстволарның яшелләндерелгән территорияләрен карап тоту өлеге объект карамагында булган юридик һәм физик затларга йөкләнә. Шул ук вакытта яшелләндерелгән территорияне карап тоту категориясе яшелләндерү объектының урнашу урынына, функцияләре һәм әһәмиятенә карап Мамадыш-Әкил Башкарма комитетының вәкаләтле органы тарафыннан билгеләнә.

Яңа төзелә торган һәм гамәлдәге объектның һәр жирдән файдаланучысы Мамадыш-Әкил жирлегә территориясендә яшел үсентеләрне булдыру, карап тоту һәм саклау кагыйдәләрендә күрсәтелгән форма буенча хисап объекты паспорты булырга тиеш

8.6.1. Яшел үсентеләр хужалары:

яшел үсентеләрне саклауны һәм квалификацияле карауны тәэмин итәләр;

елның жәй айларында коры һава шартларында газоннар, чәчәк түтәлләре, агачлар һәм куаклар су сибүне тәэмин итәләр;

газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итәләр;

агачлар һәм куаклар утыртыла, шулай ук юллар, майданчыклар, газоннар чөлтәрен планлаштыру Башкарма комитет белән килештерелгән проектлар буенча гына үзгәртелә;

сулыклар булган очракта яшелләндерү объектларында аларны чисталыкта тоталар һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган капитал чистарталар;

8.6.1.2. Яшелләндерелгән территорияләрдә рөхсәт ителми:

аларның эшчәнлеген һәм хезмәт күрсәтүне тәэмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш урнаштыру;

агач һәм куак утырту, газоннарны һәм чәчәклекләргә юк итү;

йөрү, ял итү һәм уеннар өчен бакча, скверлар газоннарында, паркларның мемориаль зоналарында, гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары булган бульварларда урнашырга;

бу урын өчен махсус билгеләнмәгән яшелләндерү объектларында чаңгыда һәм чаналарда шуарга;

агачларга һәм башка яшел үсентеләргә гамаки, таган, турниклар, кер юу өчен бау, агачларга тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләр, афишалар, белдерүләр, агитация чараларын беркетергә материаллар, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәэмин итү чаралары, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан, чөнечкеле киртәләрдән арындыру;

тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләр (бирелгән рөхсәттән башка, паспортлар), агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәэмин итү чараларын урнаштырырга;

стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын урнаштыру, шул исәптән автомобильләр кую урыннарын һәм парковкаларны ел фасылына карамастан урнаштыру;

төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз бау;

бакчаларга казу;

йорт хайваннарын газоннарда һәм чәчәкләргә сибәргә;

кар ятмаларына кар элэгүне булдырмый кала торган махсус юнәлеш бирүче жайланмалардан башка роторлы кар чистарту машиналарын кулланырга;

яфракларны, үләнне, ботакларны яндыру, шулай ук аларны лотокларга һәм башка сууткәргеч жайланмаларга алыштырырга;

чүп-чарны газоннарда да ташларга;

учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәргә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга кирәк;

обрезать агачлар чыгару өчен сока, сумала, наносить аларга башка механические жәрәхәтләр;

житештерү һәм куллану калдыкларын, шул исәптән автомобиль покрышкаларын, территорияне төзекләндерү, жирлек территориясендә клумб оештыру өчен куллану;

күпьяеллык чәчәкләр белән шөгыйльләнүче жир участкаларыннан кар чыгару, шулай ук утырту белән шөгыйльләнүче участкаларны кардан ачу да житә;

. авыл жирлегә территорияләрендә, санитар таләпләр югары булган урыннардан тыш, агач кәүсәләрен агартырга (чүп контейнерлары, жәмәгать бәдрәфләре һәм тд якынлыгы).);

яшелләндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

агачларның тамырларын кәүсәсеннән 1,5 метрдан якин ераклыкта ачырга һәм агачларның муенткаларын жир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә;

транспорт чараларын, шул исәптән комплектланган (төзек булмаган), яшелләндерелгән территорияләрдә урман парклары, парклар, бакчалар, бульварлар, урманнар урнаштырырга, ел фасылына карамастан, әлеге территорияләрдә төзекләндерү эшләрен мәжбүри үткөрү шарты белән кирәкле эшләрне башкару очраklarыннан тыш;

транспорт чараларын, шул исәптән комплектланган (төзек булмаган), яшелләндерелгән территорияләрдә дөвалау, балалар укыту һәм фәнни учреждениеләре, сәнәгать предприятиеләре, спорт комплекслары һәм торак кварталлар урнаштырырга, ел фасылына карамастан, әлеге территорияләрдә кирәкле эшләрне башкару очраklarыннан тыш, әлеге территорияләрдә төзекләндерү эшләрен мәжбүри үткөрү шарты белән кирәкле эшләрне башкару очраklarыннан тыш.

8.6.2. Территорияне яшелләндерү, паркларны, скверларны, яшел зоналарны карап тоту һәм торгызу эшләре авыл жирлегә бюджетында бу максатларга каралган акчалар чикләрендә муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен Мамадыш-Әкил сатып алулар буенча башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла.

8.6.3. Барлык оештыру хокукый формаларның һәм милек рәвешләренең юридик һәм физик затлары гамәлдәге яшел үсентеләрнең тулы сакланышын һәм агротехник кагыйдәләр нигезендә аларны квалификацияле карауны тәмин итәргә тиеш:

- санитар чистарту үткөрү;

- газоннарда, чәчәк үсентеләргә вакытында су сибү;

- чүп үләннәренә, корткычларга һәм авыруларга каршы көрәш үткөрү;

- вакытында газ белән сугару үткөрү;

- чәчәкләр утырту, газон үләннәрен чөчү;

-Мамадыш-Әкил башкарма комитеты раслаган проект нигезендә төзекләндерү эшләрен үткөрү.

- яшел үсентеләрне санитар һәм формалы кисеп алу. Яшел үсентеләрне санитар һәм формалы кисеп алу Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән килешү булганда гамәлгә ашырыла.

Урамнар, майданнар, парклар, скверлар һәм күп катлы төзелеш кварталлары территориясендә агач һәм куаклыктар утырту, скверларны һәм паркларны чәчәкләп бизәү, шулай ук ландшафт архитектурасы объектларын Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән килештерелгән проектлар буенча гына реконструкцияләргә мөмкин.

4.4. Йорт яны территориясе чикләрендә яшел үсентеләр майданнарында тыю тыела:

- газоннарда һәм яшь урман утыртмаларында йөрергә һәм ятарга;
- агач, куаклар, юыну һәм ботаклар ватарга, яфраклар һәм чәчәкләр корырга, жимешләре жыярга;
- палаткалар ясау һәм учаклар үрчетү;
- газоннарны, чәчәк түтәлләрен, юлларны һәм сулыкларны чүпләргә;
- скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны бозарга;
- агачлардан сок чыгару, кирезләр ясау, агачларга белдерүләр, номер билгеләре, төрле күрсәткечләр ясау, агачларга крючкалар һәм гамакларны, качельләрне элдерү, бау өчен кадак һәм кадакларга кадак салу, керемне җилдә киптерү;
- велосипедта, мотоциклларда, атларда, тракторларда һәм автомашиналарда йөрү;
- автотранспорт чараларын юу, кер юу, шулай ук яшел үсентеләр территориясендә урнашкан сулыкларда хайваннарны коендыру;
- мал үрчетү;
- боз шугалаклары һәм кар таулары оештырырга, чаңгыда, тимераякта, чанада шуарга, уеннар, биюләр оештырырга;
- утыртмаларга зыян китерүдән саклауны гарантияләүче щит белән киртәләрсез төзелеш һәм ремонт эшләрен башкарырга;
- агачларның тамырларын кәүсәсеннән 1,5 метрдан да якин араларда ачарга һәм агачларның муенткаларын жир яки төзелеш чүпләре белән күмәргә;
- яшел үсентеләр территориясендә материаллар урнаштырырга, шулай ук якин-тирә территориядә яшел үсентеләр корткычларын таратуга ярдәм итүче материаллар складларын оештырырга;
- чүп-чар, кар һәм боз өемнәрен оештырырга, яшел үсентеләре булган участкалардан карны агач һәм куакларның сакланышын тәэмин итүче чаралар күрмичә генә ташларга;
- үсемлекләр, ком чыгару һәм башка казу эшләре башкару;
- паркларда, урман паркларында, скверларда һәм башка территорияләрдә этләрен урамда йөртү һәм сукмактан жибөрү;
- яфракларны һәм чүп-чарны яндыру.
- чүп жыю өчен контейнер, бункер, калдыкларны, шул исәптән тара, капчык, тартмалар һәм тд. урнаштыру.
- стационар булмаган, күчмә, күчерелмә реклама конструкцияләре, җайланмалар, штендерлар һәм тд урнаштыру һәм урнаштыру.

8.6.5. Гомуми файдалану территориясендә булган агач һәм куак агачларны үз белдеге белән кисеп алу, чикләнмәгән яки муниципаль милектә булган милек хокукы тыела.

8.6.6. Җир асты коммуникацияләрен төзү яисә салу зонасына керүче эре агачларны һәм куаклыктарны сүтү, гомуми файдалану территориясендә муниципаль берәмлек чикләрендә югары вольтлы линияләр һәм башка корылмалар урнаштыру, милек хокукы чикләнмәгән очракта гына Мамадыш-Әкил Башкарма комитетының язмача карары буенча гына башкарылырга мөмкин.

8.6.7. Җир асты коммуникацияләрен төзү яки салу белән бәйле эре агачларны һәм куакларны мәжбүри сүткән өчен торгызу бәясе алына.

8.6.8. Агач һәм куаклар кисүгә рөхсәт бирү торгызу бәясен түләгәннән соң башкарыла.

Әгәр күрсәтелгән ятмалар яңадан каралырга тиеш булса, рөхсәт бирү торгызу бәясен түләмичә генә башкарыла.

Яшел үсентеләрнең торгызу бәясе Россия Федерациясе Табигый ресурслар һәм экология министрлыгы тарафыннан расланган такслар һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян күләмен исәпләү методикалары нигезендә, ә алар булмаганда, әйләнә-тирә мохитнең бозылган торышын торгызуга факттагы чыгымнардан чыгып, тотылган югалтуларны, шул исәптән кулдан ычкынган файданы исәпкә алып, каплана.

Утырту урыны Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә.

Яшел үсентеләр бәясе жирлек бюджетына күчерелә.

8.6.9. Гаеплеләр белән яшел үсентеләрне теләсә нинди зыян күргән яки үз белдеге белән кисеп алган өчен зыян күргән яки юкка чыгарылган утыртмаларның торгызу бәясе алына.

8.6.10. Гражданның булган һәм торак һәм сәнәгать биналары төзелеш зонасына элэккән жиләк-жимеш үсентеләре һәм бакчаларының бәясен бәяләү РФ табигый ресурслар һәм экология министрлыгы тарафыннан расланган такслар һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян күләмен исәпләү методикалары нигезендә, ә алар булмаганда, әйләнә-тирә мохитнең бозылган торышын торгызуга факттагы чыгымнардан чыгып, тотылган зыяннарны, шул исәптән кулдан ычкынмаган файданы да исәпкә алып, Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан башкарыла».

8.6.11. Муниципаль берәмлек территориясендә агачларны законсыз кискән яки зыян күргән өчен гаепле затлар Россия Федерациясе Карары белән билгеләнгән зыянны капларга тиеш.

8.6.12. Йорт эчендәгә күп катлы торак төзелеш территорияләрендә агач һәм куаклар утырту торак-эксплуатация оешмалары көче белән һәм чаралары белән башкарыла.

8.6.13. Яшел үсентеләрне саклау өчен җаваплы затлар агачларның зыян килү билгеләре ачыкланганда, кирәкле чаралар күрү өчен Мамадыш-Әкил башкарма комитеты кичекмәстән танылу алырга тиеш.

8.6.14. Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан коры-сары кисүгә рөхсәт бирелә.

Агачларны кисүдән һәм кисүдән соң, авария хәлендәгә (гадәттән тыш) агачлар килеп чыгу, коры-чыдам, авария хәлендәгә агачларны кисүдән соң калган төп кисүләрне бетергәннән соң кисүдән соң киселеп калган агачларны чыгару җиде календарь көннән артмаган физик яки юридик затлар тарафыннан башкарыла.

8.6.15. Шәхси төзелеш зонасында кыйммәтле агач токымнарыннан һәм куаклардан тыш, агачларны сүтү жир кишәрлекләре милекчеләренә үз акчалары хисабына мөстәкыйль рәвештә башкарыла.

8.6.16. Предприятие, оешма җитәкчеләре, яшел үсентеләре һәм газоннары булган шәхси торак йортлар хужалары бурычлы:

- яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итү;
- яшел үсентеләрне квалификацияле карауны тәэмин итәргә;
- төзелеш калдыкларын, Материалларны, зур габаритлы көнкүреш калдыкларын һәм каты көнкүреш калдыкларын складларга юл куймаска.;
- корткычларга һәм авыруларга каршы көрәш чараларын күрергә, коры-сарыны җыештырырга, коры-сары һәм ватылган ботакларны кисәргә һәм Яраларны дөваларга, агачларда сатып алырга;
- жәйге чорда да коры һава шартларында да газоннар, чөчәк түтәлләре, агачлар һәм куаклар сибәргә кирәк;

- газоннарны чыгару һәм аларда материаллар, ком, чүп-чар, кар, боз һәм тд жыю тыела.;
- юллар челтәрен үзгәртү һәм жиһазлар урнаштыру белән яңадан планлаштыруны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына башкарырга;

8.7. Юлларны карап тоту һәм эксплуатацияләү

8.7.1. Муниципаль берәмлек территориясендә юл катламнарын саклау максаты белән тыела:

- сүс йөк ташый;
- рельслар, бүрәнеләр, тимер балкалар, торбалар, кирпич, башка авыр предметларны төяү-бушату эшләре вакытында төшерү һәм аларны складлау;
- каты катламлы авыл урамнары буйлап, казлар барышына машиналар куу;
- квартал эчендәге жәяүлеләр сукмакларында, тротуарларда зур йөк транспорты хәрәкәте һәм туктау.

8.7.2. Оешмалар 8.2.1 пункттында күрсәтелгән затлар белән килешүләр нигезендә муниципаль берәмлек территорияләрен жыештыралар. чын кагыйдәләр.

8.7.3. Муниципаль берәмлек чикләрендә гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын, күперләрен, тротуарларны һәм башка транспорт инженерлык корылмаларын агымдагы һәм капитал ремонтлау, төзү һәм реконструкцияләү (гомуми файдаланудагы автомобиль юлларыннан, күперләрдән һәм федераль һәм региональ әһәмияттәге башка транспорт инженерлык корылмаларыннан тыш) капитал салымнар планы нигезендә Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән килешүләр буенча оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

4.4. Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән килешүләр буенча оешмалар светофорларны, юл билгеләрен, тамгаларны һәм башка урам хәрәкәте иминлеген тәэмин итү объектларын эксплуатацияләүне, агымдагы һәм капитал ремонтлауны гамәлгә ашыра.

8.7.5. Жир асты челтәрләре урнашкан оешмалар даими рәвештә элемент люкларының түбәләре һәрвакыт юл өслеге дәрәжәсендә булуын, даими рәвештә төзек һәм ябык булуын күзәтеп торырга тиеш.

Урам һәм тротуарларның машиналар йөри торган өлешендә урнашкан Люк, коеларның түбәләрен, зыян килгән яки жиһимелгән очракта, кичекмәстән тотып алырга һәм 6 сәгать эчендә коммуникация булган оешмаларны торгызырга кирәк.

8.8. Мамадыш-Әкил авыл жиһилеге территориясен яктырту

8.8.1. Урамнар, юллар, мәйданнар, яр чаллы, күперләр, бульварлар һәм жәяүлеләр аллеялары, ижтимагый һәм рекреацион территорияләр, торак кварталлар, микрорайоннар, торак йортлар, сәнәгать һәм коммуналь оешмалар территорияләре, шулай ук входлар аркалары, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, торак пунктлар турында мәгълүмат элементлары тәүлекнең караңгы вакытында Мамадыш-Әкил башкарма комитеты раслаган расписание буенча яктыртылырга тиеш.

Әлеге объектларны яктырту бурычы аларның милекчеләренә яки вәкаләтле милекчегә йөкләнә.

8.8.2. Муниципаль берәмлек территориясен яктырту, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, физик һәм юридик затлар белән килешүләр буенча энергия белән тәэмин итүче оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәру

8.9.1. Заказчының бурычлары

8.9.1. Заказчы бурычлы:

8.9.1.1. Эшләр эшли башлаганчы аларны житештерүгә рөхсәт (ордер) рәсмиләштерергә кирәк.

Эшләр башланганчы милекченең, жир кишәрлегеннән файдаланучының жир эшләре башлануы, объектны карап тоту һәм техник эксплуатацияләү белән шөгыльләнүче оешмага хәбәр итәргә кирәк.

Заказ бирүче эш житештерүчене эшләр башкаруга ордер рәсмиләштерергә хокуклы.

8.9.1.1.2. Эшләрне башкарган очракта, подрядчы оешма аңа жир эшләрне башкаруга ордерның оригиналын тапшырды.

8.9.1.3. Эш житештерүче алыштырган очракта (объектны башка оешма тапшырганда) ордерны башка хезмәткәркә яки оешмага кичекмәстән яңадан рәсмиләштерергә.

8.9.1.4. Башкарма комитетның автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү (вакытлыча туктату) турында күрсәтмәсен алырга.

Автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү яки вакытлыча туктату очрагында мәгълүмат щит мондый чикләүләрне (туктату) башлаганчы биш көннән дә соңга калмыйча билгеләнергә тиеш.

8.9.1.1.5. Ордерда күрсәтелгән эшләрне башкару срокларын үтәүне контрольдә тоту. Жир эшенә Ордер 2 айга кадәр бирелә. Ордерда күрсәтелгән эшләр вакытын 1 айга кадәр озайту күздә тотыла.

8.9.1.1.6. Ордерда күрсәтелгән эшләрне билгеләнгән срокта тәмамларга мөмкинлек бирми торган сәбәпләр барлыкка килгән очракта, ордерда күрсәтелгән эшләрне башкару вакыты чыкканчы, эшләрне башкару срокларын биш календарь көннән дә соңга калмыйча озайту үтенече белән Башкарма комитетка мөрәжәгать итәргә кирәк.

8.9.1.7. Бозылган юл өслеген, яшел үсентеләрне һәм башка төзекләндерү элементларын үз акчалары хисабына торгызыган өчен җаваплылык хисе хисе йөртү.

Асфальт-бетон өслеген торгызу машиналар йөрү өлеше яки тротуарның бөтен киңлегенә һәм комплекста, шул исәптән машиналар йөрү өлешен, борт ташын, тротуарларны, яшелләндерелгән территорияләрне дә сыйфатлы итеп житештерелергә тиеш.

8.9.1.8. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының " объектны муниципаль ихтыяжлар өчен файдалануга кайтару турындагы актка кул куелганнан соң, билгеләнгән вакыт эчендә, кимчелек һәм деформация туганда торгызу эшләрне башкаруның гарантия срогын (биш ел) тәэмин итәргә.

Башкарылган эшләрне һәм төзекләндерү эшләрне кабул итү Башкарма комитет вәкилләре һәм эш башкаручы тарафыннан кул куелган акт белән тулысынча рәсмиләштерелә. Инженерлык-коммуникация (жир) эшләрне башкарганда башкарылган эшләрне кабул итү шулай ук Россия Эчке эшләр министрлыгының Яшел Үзән шәһәре һәм ЗМР буенча ЮХИДИ бүлеге вәкилләре катнашында башкарыла.

8.9.1.9. Ордерда күрсәтелгән эшләр срогы чыкканнан соң өч көн эчендә объектны Тышкы төзекләндерү элементларын бозуга бәйле эшләрне житештергәннән соң төзекләндерү эшләрне һәм төзекләндерүне торгызу буенча эшләрне кабул итү акты белән тапшырырга.

8.9.1.1.10. Кышкы чорда эшләр башкарылган очракта (1 ноябрьдән 31 мартка кадәр) ордерда күрсәтелгән эш вакыты чыкканнан соң өч көн эчендә төзекләндерүнең һәм юлларның жимерелгән элементларын торгызу буенча эшләрне арадаш кабул итү актын рәсмиләштерергә.

Төзеклөндөрү һәм юлларның жиһмерелгән элементларын соңғы торгызу 8.9.8.6 пунктында билгеләнгән тәртиптә башкарыла һәм төзеклөндөрү элементларын һәм юлларны тулысынча торгызу эшләре тәмамланганнан соң өч көн эчендә кабул итү акты белән тапшырыла.

Элек бирелгән ордерларны системалы (ике тапкырдан артык) ябу срокларын һәм тәртибен бозган очракта, заказ бирүчегә жиһ эшләрен башкаруга рөхсәт бирүдән баш тартылырга мөһкин.

8.9.1.1.11. Эш процессында проект чишелешләренә төзәтмәләр кертелгән очракта, ордерга тиешле үзгәрешләр кертергә, кирәкле килешүләр белән үзгәртеп корылган проект документациясен тәкъдим итергә кирәк.

Гамәлдәге ордерга үзгәрешләр һәм өстәмәләр бары тик аны бирү урыны буенча гына кертелә.

Ордерның гамәлдә булуы очрақларда туктатылырга мөһкин:

- ордерны рәсмиләштерүнең билгеләнгән тәртибен, рөхсәтләренә, килешүләренә гамәлдә булуын вакытлыча туктату тәртибен бозуларны ачыклау, алар нигезендә ул бирелгән иде;

- төзелеш мәйданчыгы янында урнашкан бина һәм корылмаларның конструкцияләре һәм элементлары деформациясә барлыкка килү.

Ордерның гамәлдә булуын туктату кызыксынган затларга хәбәр итү нигезендә башкарыла, шул ук вакытта ордер алына, алмашка житешсезлекләренә бетергәнчегә кадәр эшләренә туктату турында күрсәтмә бирелә. Ордерда аның гамәлдә булуын туктатып тору вакыты турында билге ясала. Ордерның гамәлләрен торгызу, кагыйдә бозуларны бетерүне раслау белән, язма мөрәжәгать буенча башкарыла.

8.9.1.12. Ордерда күрсәтелгән эш башланган көннән башлап 10 көн эчендә эш башланмаса, ордерны гамәлдән чыгару турында гариза белән мөрәжәгать итергә кирәк.

Аннулирование ордера житештерелә шулай ук очрақларда:

- төзелеш объектында кешеләрнең гомере яки сәламәтлегенә яки транспорт хәрәкәтенә куркыныч янау барлыкка килү, аларны бетерү өчен башка подрядчы оешмаларны яки жиһлекнең хезмәтләрен жәлеп итү таләп ителә;

- ордерның гамәлдә булуын туктатып торганнан соң яисә аны туктатырга китергән сәбәпләренә төзеклөндөрмичә эшләренә алып бару;

- ордерны рәсмиләштерүнең билгеләнгән тәртибен тупас бозуларны ачыклау, рөхсәтләренә (Документлар, килешүләр) гамәлдә булуын туктату, алар нигезендә ул бирелгән.

8.9.2. Эш житештерүче бурычлары

Эшләр әлегә рөхсәт алган оешма тарафыннан башкарыла ала. Оешма ордерда күрсәтелә.

8.9.2.1. Эшләр житештерүче бурычлы:

8.9.2.2. Объектта проект документациясә расланган эш гамәлгә ашырыла торган жиһ кишәрлегенә хокук билгеләүче ордер оригиналь документын, автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү яисә вакытлыча туктаткан очракта, автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү (вакытлыча туктату) турында ЗМР Башкарма комитеты күрсәтмәсә һәм юл хәрәкәтен оештыру схемалары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү (вакытлыча туктату) турында һәм аларның вәкилләренә тапшырырга кирәк., шул исәптән ЗМР Башкарма комитетының Административ-техник инспекциясә идарәсә хезмәткәрләренә дә.

8.9.2.3. Эш урынында эш төрен, заказчы, эш житештерүче һәм аның подрядчылары исемнәрен (субподряд килешүләре булган очракта), эшләренә башлау һәм тәмамлау вакытын, транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү

яисә вакытлыча туктату вакытын (мондый чикләү (туктату), эшләрне эшләү өчен җаваплы вазыйфаи затларның фамилиясен, исемен, әтисенең исемен, эш телефоннарын номерларын күрсәтеп мәгълүмат щитын урнаштырырга. Төзелеш, ремонт, җир эшләре башкарган өчен җаваплы зат эш башкарган урында булырга тиеш.

8.9.2.4. Юл хәрәкәтен оештыру схемасына ярашлы рәвештә юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү.

8.9.2.5. Барлык вакытлыча билгеләрнең, шулай ук эш зонасында урнашкан юл хәрәкәтен җайга салуның техник чараларының сакланышын һәм эчтәлеген тәмин итү.

8.9.2.6. Төзелеш майданчыгын (эшләр зонасын) җирлек урамнары белән тоташтыручы вакытлыча керү-чыгу урыннарын урнаштыру, аларны каты өслекле һәм автомойкалы итеп җиһазландыру зарур.

8.9.7. Эшләр җитештерүне контрольдә тотучы органнар вәкилләренә, шул исәптән ЗМР Башкарма комитетының Административ-техник инспекциясе идарәсе хезмәткәрләренә төзелеш майданчыгына керү мөмкинлеген тәмин итәргә (эшләр җитештерү зонасына).

8.9.8. Транспорт һәм җәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәмин итә торган эшләр җитештерү зонасын киртәләргә, эшләр алып бару зонасына керүче объектларның сакланышын оештырырга, юл хәрәкәтен оештыруның килешенгән схемасына туры китереп, юл хәрәкәтен оештыруның техник чараларын билгеләргә хәрәкәтләр, коймалар һәм юллау җайланмалары, 1,5 метрдан да ким булмаган киңлектәге җәяүлеләр күперләре, коймалар почмакларында Кызыл фонарьлар һәм һәр 50 метрдан да ким түгел.

Тротуар яки машиналар йөрү өлешен яндырып торучы койма ягында гамәлдәге нормалар нигезендә вертикаль тамгалар ясалырга тиеш. 1 метрдан артык тирәнлектәге казаннар (траншея) аларны стеналарын ныгытмыйча урнаштыру рөхсәт ителми.

Урамның ике ягында да җәяүлеләр хәрәкәтен оештыру өчен 1,5 метрдан да ким булмаган тротуар өчен полосалар калырга тиеш, шул ук вакытта алар перилны мәҗбүри урнаштыру буенча бөтен киңлеге белән әйләндереп алынган булырга тиеш.

8.9.9.9. Эшләр башкарганда ишегалларга (кварталларга) керү һәм корылмаларга траншея һәм җәяүлеләр күперләре аша чыгу урыннарын урнаштыру юлы белән керү мөмкинлеген тәмин итәргә. Кышкы вакытта алар даими рәвештә кардан һәм боздан чистартылырга, ком сибәргә тиеш.

8.9.2.10. Материалларны складлауны, техниканы вакытлыча саклау һәм көнкүреш шәһәрэн урнаштыруны ордер рәсмиләштергәндә Килештерү оешмалары белән килештерелгән проект (төзелешне, эшләрне оештыруны) нигезендә оештырырга, мондый Материалларны, эш урынына техника китерүне ордерда күрсәтелгән оешмаларда ордер теркәлгәннән соң гына җитештерергә һәм булган объектларның саклау зоналарына рөхсәт алырга (кирәк булганда территорияне гамәлдәге объектларның саклана торган зоналарында вакытлыча алырга).

8.9.2.11. Төзелеш майданчыгын (эшләр җитештерү зонасын) тиешле хәлдә тотарга. Җиһазлар, төзелеш материаллары, чүп-чар , грунт, кар, төзелеш калдыклары урнаштыру, шулай ук төзелеш майданчыгы территориясе өчен көнкүреш вагоннары урнаштыру тыела.

8.9.2.12. Төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункер-тупланмалар, эре габаритлы һәм төзелеш чүп-чары, шулай ук җитештерү һәм куллануның башка калдыклары булуны тәмин итәргә.

8.9.2.13. Төзелеш майданчыгыннан каты көнкүрөш калдыктары, зур габаритлы һәм төзелеш чүп-чары, шулай ук житештерү һәм куллануның башка калдыктарын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә.

8.9.2.14. Төзелеш майданчыктары, төзелеш материаллары житештерү объектлары (ЖБИ заводлары, эретү төөннәре һ.б.) мәжбүри тәртиптә автотранспорт тәгәрмәчләрән чистарту (юу) пунктлары белән жиһазландырылырга тиеш.

Авыл жирлеге территориясенә туфрак һәм автотранспорт тәгәрмәчләре белән пычрану тыела. 10 метрлы зона чикләрендә территорияне жыештыру һәм карап тоту өчен объект чигеннән (урам ягыннан-юлның машиналар йөрү өлешенә кадәр) җаваплылык, объекттан 50 метрлы төзелеш зонасы чикләрендә чыгу чигенә йөкләнә.

Төзелеш майданчыгы территориясендә аның коймасыннан биеклектәге грунт урнаштыру тыела.

8.9.2.15. Генераль Подрядчы төзелеш оешмасы подъезд юлларын чисталыкта тотуны, төзелеш майданчыктарын төзекләндерү һәм карап тотуны, җәяүлеләр өчен куркынычсыз тротуарларны урнаштыруны, тәүлекнең төнгә вакытында төзелеш майданчыгы коймаларын, автотранспорт керү урыннарын һәм җәяүлеләр өчен вакытлыча тротуарларны яктыртуны, үткәрелә торган төзелеш, төзекләндерү эшләре тәмамланганнан соң төзекләндерүне торгызырга бурычлы. Төзелеш майданчыгын койма проект нигезендә билгеләнгән тәртиптә башкарылырга тиеш. Коймалар тоташ һәм ышанычлы булырга, төзелеш майданчыгына чит кешеләрнең керүенә юл куймаска тиеш.

Эшләр тәмамлангач, урман һәм коймалар сүтелергә һәм бер атна эчендә чыгарылган булырга тиеш.

8.9.2.16. Ордерның шартларын, шул исәптән топ күтәрүдә күрсәтелгән эшләр житештерү зонасы чикләренен, шулай ук эшләрне башкару вакыты буенча (ордер буенча эшләр ордерсыз гына тәңгәлләштерелә) үтәргә.

8.9.2.17. Башкарма Комитет боерыгы нигезендә автомобиль юллары буенча транспорт чаралары хәрәкәтен вакытлыча чикләү (вакытлыча туктату) тәртибен һәм срокларын үтәргә.

8.9.2.18. Вакытлыча юл хәрәкәтен оештыруның гамәлдәге схемасын бозып башкарылган эшләр тәмамланганнан соң, әгәр дә проект белән башкасы каралмаган булса, юл хәрәкәтен җайга салу техник чараларының даими дислокациясен тулысынча торгызуны үтәргә кирәк.

8.9.2.19. Төп эшләр тәмамланганнан соң бозылган төзекләндерүне торгызу һәм материаллар, конструкцияләр, төзелеш чүп-чары, ордерда күрсәтелгән торгызу эшләреннән соң коймалар жыеп алу.

8.9.20. Шәхси торак йортларны, дачаларны һәм башка аз катлы төзелешләрне яңа төзелеш яисә реконструкцияләгәндә әлеге Кагыйдәләрнең 3.2 пунктында билгеләнгән территориянең санитар торышы өчен төзүчеләр җаваплы. Шәхси торак йорт төзелеше тәмамлангач, хужасы подъездлар төзү барышында бозылган юлларны үз хисабына торгызырга тиеш.

8.9.21. Индивидуаль төзелешне тормышка ашырганда зур габаритлы, көнкүрөш чүп-чарын һәм төзелеш калдыктарын җыю һәм чыгару өчен җаваплылык төзүче җилкәсенә төшә. Төзелеш калдыктарын хужасы махсус оешма белән өстәмә килешү буенча үз хисабына чыгарырга тиеш. Югарыда күрсәтелгән чүпне җыю өчен төзүче үз территориясендә шәхси чүп җыючы (контейнерга, бункер) куярга тиеш.

8.9.3. төзелеш объектлары резервланган

8.9.3.1. Төзелешнең законлы резервланган объекттын тоту өчен җаваплылык заказчы-төзүче җилкәсенә төшә.

4.4. Житештерү ордеры рәсмиләштерелә торган эшләр.

Яшел Үзән муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан бирелә торган ордер нигезендә түбәндәге төр эшләрне башкару рөхсәт ителә:

8.9.4.1. чыгару (алу), грунтны ачу һәм эшкәртү, шул исәптән аны алдагы теләсә нинди эш төрләренә планлаштыру;

8.9.4.2. юл киemen машиналар йөрү өлешендә, тротуарларны, юл кырыйларын, аеру полосаларын, яшел үсентеләр зоналарын ачу;

8.9.4.3. әлеге бүлекнең 5 пункттында күрсәтелгән юл эшләрненең барлык төрләре дә;

8.9.4.4. аларны салу ысулына, шул исәптән биштән төзелеш белән инженерлык коммуникацияләрен чыгару буенча жир эшләре; төзелеш майданчыгы аша транзит үтә торган яки аның чикләрендә тоташтыру ноктасы булган инженерлык коммуникацияләрен төзегәндә, реконструкцияләгәндә (капиталь ремонтлаганда) жир эшләре житештерү.; капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау максатлары өчен бирелгән жир участогыннан читтә объектны төзү (реконструкцияләү, капитал ремонт) чорына вакытлыча инженерлык коммуникацияләрен урнаштырганда жир эшләрен житештерү;

8.9.4.5. электр тапшыру, элемент линияләре баганалары, Электротранспорт элемент чөлтәре, ут баганалары урнаштыру (алмаштыру) ;

8.9.4.6. шпунтка кадау, свай жайланмасы (шул исәптән сынау свайлары да проект-тикшеренү эшләре стадиясендә);

8.9.4.7. инженерлык эшләнүләре вакытында жир эшләре житештерү, геодезик билгеләр урнаштыру;

8.9.4.8. вакытлыча коймалар, шул исәптән вакытлыча киртәләренә, төзелеш майданчыкларын, эшләр житештерү зоналарын урнаштыру (алмаштыру) һәм урнаштыру, билгеләнгән Положениене үзгәртмичә вакытлыча киртәләренә алыштырудан тыш, Мамадыш-Әкил башкарма комитеты тарафыннан бирелгән ордер нигезендә алыштырылган очракта, вакытлыча киртәләренә, шулай ук даими коймалар һәм киртәләренә урнаштыру һәм алыштырудан тыш;

8.9.4.9. стационар юл коймалары һәм жибәрә торган жайланмалар урнаштыру;

8.9.4.10. бина һәм корылмаларның фасадларын реконструкцияләгәндә, капитал һәм агымдагы ремонтлаганда, шулай ук биналарның (корылмаларның) фасадларын тикшергәндә, төзелеш урманнарын һәм стационар каланчаларны урнаштыру);

8.9.4.11. территорияләренә төзекләндергәндә һәм яшелләндергәндә жир, юл эшләре, шул исәптән агачлар утыртканда (күчереп утыртканда), бозылган төзекләндерүне локаль һәм комплекслы торгызуа;

8.9.4.12. вакытлыча кулланылыштагы стационар булмаган һәм әдәпсез объектлар, күмәк күпкатлы бер катлы гаражлар, ачык автостоянкалар, жәмәгать бәдрәфләре, спорт майданчыклары һәм башка объектлар төзегәндә жир эшләре житештерү;

8.9.4.13. жирлек инфраструктурасы элементларын урнаштыру, шул исәптән 0,3 метрдан артык тирәнәйтелгән аерым реклама конструкцияләрен, шулай ук 0,3 метрдан артык тирәнлектәге сәүдә, тукталыш һәм башка павильоннарын яисә 10 кв. метрдан артык майданлы павильоннарын урнаштыру;

8.9.4.14. төрле материаллар, конструкцияләр, жиһазлар урнаштыру;

8.9.4.15. авария хәлендәге эшләр житештерү һ. б.

8.9.5. Ордердан башка житештерү рөхсәт ителгән эшләр

ЗМР Башкарма комитетында ордер алу түбәндәге эш төрләрен башкару өчен таләп ителми:

8.9.5.1. трещин, деформацион юл өслеге швов;

8.9.5.2. юл катламын өстән эшкәртү;

8.9.5.3. алыштыру һәм көйләү крышек колодцев, реперов, газ һәм кабель келәмнәр;

8.9.5.4. юл су бирү корылмалары системасын пычрактан, чүп-чардан, чит илләрдән чистарту, Бу корылмаларның эшен кыенлаштыра торган эшләр;

8.9.5.5. юл хәрәкәтен оештыруның техник чараларын тышкы ремонтлау, аларның аерым элементларын алыштыру, тротуарларда һәм яшел үсентеләр зонасында тимер-бетон белән капланган стоек урнаштыру, 0,3 метрга кадәр тирәнлектәге юл билгеләре өчен нигез булып тора;

8.9.5.6. күперләрдә, юл үткәргечләрдә, деформация жөйлөрөнөң элементларын торгызу яки ремонтлау, яктырту баганалары, парапетов, кәрниз ташлары, тротуар плитәләре, откослар һәм конусов элементларын ремонтлау белән бәйлә тоннельләрдә эшләр, юл хәрәкәтен чикләмичә генә башкарылган очракта, эшләрне башкару шарты белән;

8.9.5.7. яшел үсентеләрне карау (сүтелгән агачлар урынына куаклар утыртуны да кертеп), жәяүлеләр сукмаклары, парклар, бакчалар, скверлар утырту;

8.9.5.8. жир эшләре житештермичә 10 кв. м мөйданлы павильоннарны урнаштыру;

8.9.6. Авария хәлендәге эшләрне житештерү тәртибе

8.9.6.1. Инженерлык коммуникацияләре хужалары авария турында сигнал алган вакытта кичекмәстән авария хәлендәге бригаданы жибәрергә тиеш, ул жаваплы зат житештергендә юл хәрәкәте иминлеген һәм инженерлык коммуникацияләре һәм башка объектларның сакланышын тәмин итеп, авария хәлендәге бригада үтәргә тиеш.

8.9.6.2. Инженерлык коммуникацияләрендә һәм корылмаларында авария-торгызу эшләрен (шул исәптән казылык) житештерү аларны эксплуатацияләгәндә яки төзелеш эшләрен башкарганда һәлак булган аварияләрне бетерү максатында авария хәлендәге телефонограммалары (факсограмм) нигезендә, объект хужасы тарафыннан Башкарма комитетка тапшырыла торган эшләр житештерү урынын жентекләп географик (адреслы) бөйләргә рөхсәт ителә.

Авария хәлендәге телефонограмманы (факсограмма) жибәру белән бер үк вакытта аварияне бетерүче оешма бер тәүлек эчендә авария хәлендәге эшләр башкаруга ордер Башкарма комитетында рәсмиләштерергә тиеш.

Кичке һәм төнге вакытта, ял һәм бөйрәм көннәрендә Башкарма комитетта ордерны рәсмиләштерү шарты белән авария эшләрен башкару рөхсәт ителә.

8.9.6.3. Авария зонасында жир асты коммуникацияләре булган оешмалар телефон программасын алган вакытта авария булган урынга башкарма сызыклар булган вәкилле кичекмәстән жибәрергә тиеш жирлектәге ведомствога караган коммуникацияләрнең (корылмаларның) урнашуын ачыклау һәм эш ысулын килештерү өчен.

Юл йөрү өлешендә авария эшләрен житештерү тәртибе шулай ук Россия Эчке эшләр министрлығының ЗМР буенча ЮХИДИ идарәсе белән дә килештерелергә тиеш.

Аварияне бетерү буенча эшләр тулысынча яисә өлешчә юл хәрәкәте ябуны таләп итсә, Россия Эчке эшләр министрлығының ЗМР буенча ЮХИДИ идарәсе органнары башкарма комитет белән берлектә тиз арада юл хәрәкәте ябылу, транспортны карап чыгу маршруты һәм зыян күрүне бетерү (кызыксынган эксплуатация оешмалары белән бергә) вакыты турында оператив карар кабул ителәр.

8.9.6.4. Аварияне бетерү буенча эш урынында оешманың авария эшләрен башкаручы жаваплы вәкиле, башкарма комитет тарафыннан бирелгән хезмәт таныклығы һәм ордery, яки телефонограммасы күчермәсе (факсограмма) булырга тиеш.

8.9.6.5. Төрле материаллар һәм жиһазлар урнаштырган яки авария урынында грунт яки төзелеш чүп-чары ташлаган оешмалар, әгәр бу авария эшләренә комачауласса, аварияне бетерү буенча эш башкаручы оешма таләбе буенча кичекмәстән һәм үз хисабына эшләр зонасын азат итәргә тиеш.

8.9.6.6. Коммуникация (Корылмалар) тибына бәйсез рәвештә, авария хәлендәге жимерек урыннарындагы төзекләндерү тулысынча торгызылган аварияләр биш тәүлек эчендә бетереләргә тиеш.

Эшләренә башкаручы оешма авария вакытында бетерелмәгән һәм төзекләндерү эшләрен яңадан торгызган өчен җаваплы.

8.9.6.7. Авария беткәннән соң, траншея (котлован) салынганнан һәм чүп-чар җыештырганнан соң, эшләр башкаручы оешма объектны тулысынча төзекләндерүне торгызу буенча башкарылган эшләренә кабул итү актын муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органнары кабул итү актын рәсмиләштереп тапшыра.

8.9.6.8. Төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләре махсус оешмалар тарафыннан башкарылырга тиеш.

Шул ук вакытта машиналар йөрү өлешен һәм тротуарларны торгызу эшләре ел фасылына карап 24 сәгать эчендә башкарылырга тиеш (автотранспортның авариясез хәрәкәтен һәм механикалаштырылган җыештыру өчен).

8.9.6.9. Кышкы чорда (1 ноябрьдән 31 мартка кадәр) эшләр башкарганда, кече архитектура формаларын, яшел үсентеләрне яңадан торгызу мөмкинлегенә булмау һәм асфальт капламын яңадан төзү зарурлыгы булмау сәбәпле, эшләр башкаручы 25 апрельдән 31 майга кадәр төзекләндерү эшләрен башкарырга тиеш.

8.9.6.10. Авария-торгызу эшләрен үткәрү объекты төзекләндерүнең һәм юл-ремонт эшләренең фактик башкарылуын һәм аларның сыйфатын тикшергәннән соң төшерелә, бу турыда территорияне баланс тотучы оешма вәкилләре, муниципаль берәмлекнең башкарма комитеты, шулай ук муниципаль берәмлекнең башкарма комитетының вәкаләтле органнары, шулай ук Россия Эчке эшләр министрлыгының ЗМР буенча ЮХИДИ идарәсе вәкилләре катнашында акт төзелә.

8.9.6.11. Әгәр авария хәлендәге эшләр житештерү зонасын төзекләндерү эшләрен ордерда аварияле эшләр башкаруга күрсәтелгән срокта башкару мөмкин булмаса, әлегә эшләренә башкару комитетында ордер рәсмиләштереләргә тиеш. Яраклылык вакыты чыккан ордер буенча эшләр ордерсыз эшләргә тиңләштерелә.

8.9.6.12. Авария хәлендәге кешеләр рәвешендә планлы эшләр башкару тыела.

8.9.6.13. Трассаның гомуми озынлыгы (траншея) булган инженерлык коммуникацияләрендә авария эшләрен башкару кирәк булганда, эшләренә башкаруга ордерны рәсмиләштерү өчен каралган тәртиптә рәсмиләштерелә.

8.9.7. Бозылган төзекләндерү эшләрен торгызу

8.9.7.1. Объектларны төзү, реконструкцияләү һәм ремонтлау (капиталь ремонт) эшләрен башкарганнан соң, башкарма комитет тарафыннан бирелгән ордерда күрсәтелгән срокларда бозылган төзекләндерүне торгызу эшләре башкарыла.

8.9.7.2. Траншея (котлован) салынганнан соң, урамнарда аркылы чыгу урыннарында һәм рельс юллары чикләрендә юл киёмнәрен торгызу эшләре берьюлы башланган һәм 24 сәгать дәвамында төгәлләнергә тиеш, ә калган барлык очракларда - өч тәүлек эчендә башкарылган.

Юл киеме, аны ярганнан соң, "автомобиль юллары" СНИПы таләпләре нигезендә торгызылырга тиеш 2.05.02-85 17.12.1985, ГОСТ Р 50597-93.

8.9.7.3. Траншея (котлован) салу буенча эшләр башкаручы, юл киemen яки тышкы төзекләндерү элементларын (яшел үсентеләрне, кара жир белән каплауны, үләнне, сукмакларны һәм мәйданчыкларны, кече архитектура формаларын һәм

тд. ны жыеп, яңадан торгызырга тиеш:

- төзелеш калдыклары белән эш итү буенча технологик регламент нигезендә калган Материаллардан, артык грунттан, төзелеш чүп-чарын чыгару;

- ремонт эшләре барышында юл катламына механик зыян килгән очракта, торгызу күләме объектны карап тотуны һәм техник эксплуатацияләүне гамәлгә ашыручы оешма вәкиле һәм эш житештерүче катнашында зыян китерү актын төзү белән комиссия тарафыннан билгеләнә.

8.9.7.4. Траншеяларны (казаннарны) машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарларда торгызу срокларын үтәү ЗМР Башкарма комитетының Административ-техник инспекциясе идарәсе тарафыннан контрольдә тотыла.

8.9.7.5. Йомыш полосаларының асфальт бетон катнашмасын жәю алдында тоташуын тәэмин итү өчен эшләр башкаручы аларны түбәндөгә таләпләрне исәпкә алып үтәргә тиеш:

а) асфальтның ватыклары горизонталь һәм вертикаль буенча кыстыргычсыз булырга тиеш;

б) нигез астында асфальтобетонные каплау булырга тиеш коры һәм чистартылган нче пычрак;

в) нигезләр каты яки сыек битум яки 0,5 л/кв. м исәбеннән битум эмульсия белән эшкәртелергә тиеш.

Шул рәвешле әзерләнгән урынга кайнар асфальт-бетон катнашмасы жәелә.

Яңа жәелгән һәм иске асфальт белән зарарлану урыннарын жентекләп шомарталар. Өслеге тигез булырга тиеш, йөзеп чыгармыйча һәм ачык жөйләр.

Асфальт катламын торгызу юлның машиналар йөрү өлеше һәм тротуарның бөтен киңлегә буенча башкарыла.

Юл катламының тиешле өлешен торгызу ел әйләнәсе башкарыла.

Кышкы чорда (1 ноябрьдән 31 мартка кадәр) эшләр башкарылган очракта, кар ташлау урыннарына чыгару юлы белән яраланган урынны һәм боздан тулысынча чистартып бетерергә, эш урыннарын грунт белән томаларга, бу участокта юл киёменең конструкциясе нигезендә кирәкле коэффициентка кадәр ком һәм вак таш нигезләрен әзерләргә, асфальт-бетон катламлы бер меткада жәю зарур.

8.9.7.6. Төзекләндерү эшләрен тулысынча торгызу 25 апрельдән 31 майга кадәр башкарыла.

Технологик эзлеклелектә асфальт-бетон капламнарны торгызу тышкы һава температурасы 10нан да ким булмаган вакытта көздән һәм 5тән дә ким булмашка тиеш.^o

8.9.7.7. Яшел зонаны торгызуны үсемлек грунтлары (кар һәм боздан башка) белән генә башкарырга кирәк. Үсемлек грунтының калынлыгы 30 см дан да ким булмашка тиеш. Яшел зонаның планировкасы горизонталь һәм вертикаль буенча төгәл үтәлергә тиеш.

8.9.7.8. Эшләр тәмамланганнан соң биш ел эчендә барлыкка килгән очракта, заказчы эш урынында кимчелекләрне бетерүне тәэмин итәргә тиеш.

8.9.7.9 оешма житәкчеләре, прораблар, мастерлар һәм башка вазыйфаи затлар эшләренә тиешенчә башкармау, юллар капламнарын һәм тротуарларны, яшел утыртмаларны, газоннарны, торак пунктларны төзекләндерү элементларын торгызу өчен жаваплы.

8.9.8. Жир, югары уку эшләре житештерүдә юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү

8.9.8.1. Эшләр башкаручы килештерелгән тәртип, эшләр житештерүнең чиратлылыгын тәэмин итәргә, аларны үтәү вакытын үтәргә, юл хәрәкәте иминлеген оештырырга тиеш.

8.9.8.2. Машиналар йөрү өлешендә, тротуарларда, юл читләрендә, бүлгеч полосаларда, урам газоннарында(яшел үсентеләр булган территорияләр) эшләү

тәртібе һәм вакыты бу эшләр чорында юл хәрәкәтен оештыру схемалары белән билгеләнә.

8.9.8.3. Юл хәрәкәтен оештыру схемасы проект документлары составында эшләнергә тиеш.

8.9.8.4. Эшләр житештерү урыны билгеләнгән үрнәктәге щит-заставкалар белән киртәләнә (вакытлыча юл бүлү су бүлү блоклары).

Урамнарның машиналар йөри торган өлешендә (магистральләр) киртәләрдән тыш Кызыл габарит фонарьлары, юл билгеләре, транспортның йөрешен, жәяүлеләр үтүен һәм һ. б. күрсәткечләр куела.

Урам утлары булмаганда жәяүлеләр хәрәкәте зоналарында эш урыннары яктырткыч белән жиһазландырыла.

8.9.8.5. Эшләр башкарыла торган вазыйфаи затлар коймаларның булу һәм торышы, яктырту һәм габарит фонарьлары эше, юл билгеләре һәм күрсәткечләр сакланышы өчен жаваплы.

8.9.8.6. Эшләргә башкарганда биналарга керү һәм керү юллары траншея аша жәяүлеләр күперләрен (эшләр зонасы) урнаштыру юлы белән, шулай ук янгынга каршы хезмәт органнары белән килештерелгән эш тәртібе нигезендә ишегалларга ирекле керү тәэмин ителергә тиеш.

8.9.8.7. Эшләр зонасын расланган проект (төзелеш, эшләргә оештыру) нигезендә тулысынча төзекләндерүгә кадәр эшне башлау, объектта механизмнар, техника, материаллар, инвентарь, вагон-көнкүреш жайланмалары урнаштыру тыела.

8.9.8.8. Аерым очракларда тротуар тулысынча ябылырга мөмкин, әмма шул ук вакытта жәяүлеләр кичү урыннарын оештыру белән капма-каршы тротуар буенча жәяүлеләрнең хәрәкәте мәжбүри тәртіптә сакланырга тиеш.

8.9.8.9. Биналарның һәм корылмаларның фасадлары өчен коймалар әлеге максатлар өчен яраклы, үзләренең декоратив, нык һәм янгың куркынычсызлыгы ягыннан, төзелешнең бөтен чорында үзенең беренчел үзгәртелеләрен саклый торган материаллардан алына. Шул ук вакытта урамнарда чыгучы фасадларның түбән ярус коймалары мәжбүри тәртіптә тоташ тыгыз булмаган материаллардан үтәлергә тиеш.

8.9.8.10. Житештерү зонасы жәяүлеләр зонасына якын урнашкан урыннарда жәяүлеләрнең иминлеген тәэмин итү максатларында саклагыч козырек куела, ә тротуарда транспорт хәрәкәте ягыннан перила урнаштырылган жәяүлеләр өчен түшәлгән.

8.9.8.11. Инвентарьлаштыру киртәләре гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә жавап бирергә тиеш.

8.9.8.12. Урамнарның машиналар йөри торган өлешендә коймалар сыйфатында полимер материаллардан махсус билгеләнгән блоklar кулланыла ала. Эшләр башкару зонасын киртәләү сыйфатында бетон блоklar һәм тимер-бетон свай кулланы тыела.

8.9.8.13. Эшләр башкаручы житештерү зонасын коймаларны урнаштырган (урнаштырган) вакытта ГОСТ 23407-78 таләпләрен үтәргә тиеш. Техник шартлар" дип аталган фәнни-гамәли конференция узачак, алар аның өчен мәжбүри булып тора. Коймалар зоналары эшләр ия булырга тиеш опрятный тышкы кыяфәте: буялган, чистартылган нче пычрак, юыну, түгел ия булырга тиеш проемов, поврежденных участковлары, отклонений нче вертикали, посторонних наклейки, игъланнар, язулар.

8.9.8.14. Коймалар һәм аларның элементлары яктылыкны кире кайтаручы материаллар кулланып башкарылырга һәм начар һава шартларына чыдам буяулар белән буялырга тиеш.

8.9.8.15. Эшләр башкаручы траншея аша жәяүлеләр корылмаларын тиешле тәртиптә тотуны тәэмин итәргә тиеш.

8.9.8.16. Урам һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешендә эшләр башкаручы эшләр житештерүче юл хәрәкәте иминлегенең кирәкле техник чаралары белән тәэмин ителергә тиеш: яхшыртылган яктылык-техник характеристикалары булган юл билгеләре, импульс сигнал укчылары, фонарьлар, юл эшчеләре һәм проблескалы майчкалары өчен кызгылт сары төстәге махсус униформалар. Юл хәрәкәте иминлегенең техник чараларын урнаштыру ведомство төзелеш нормалары (ЗТН 37-84) һәм ГОСТ Р 52289-2004 таләпләре нигезендә башкарыла. Күрсәтелгән акчалардан башка эшне машиналар йөрү өлешендә башлау тыела.

Юл билгеләрен урнаштыру урыннары һәм саны Юл хәрәкәтен оештыруның расланган схемасына туры килергә тиеш. Стандарт булмаган һәм кулдан ясалган юл билгеләрен һәм яктылыкны чагылдыручы үзенчәлекләрдән башка киртәләргә куллану тыела. Импульсные атучылары булырга тиеш кертелгән булу-булмауга карамастан, тәүлек вакыт. Юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары һәм куркынычсызлык чараларының башка чаралары гамәлдәге дәүләт стандартлары һәм әлеге продукцияне житештерүченең техник шартлары нигезендә үтәлергә тиеш.

8.9.8.17. Автомобиль транспорты һәм жәяүлеләр хәрәкәте урыннарында коеларның түбәләрен ачу кирәк булганда люки киртәләнгән, сигнализация чаралары һәм вакытлыча кисәтү билгеләре белән ремонтлана.

8.10. Жирлекнең әйләнә-тирә мохитенә карата аерым таләпләр

8.10.1. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны төзекләндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда әлеге объектларны картлар һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тотарга кирәк.

1.1.2. Өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны проектлау, төзү, йөртүгә ярдәм итүче техник чаралар һәм жиһазлар урнаштыру заказчы тарафыннан расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелеш вакытында гамәлгә ашырыла.

8.11. Территорияне бәйрәмчә бизәү

8.11.1. Муниципаль берәмлек территориясен бәйрәмчә бизәү Мамадыш-Әкил башкарма комитеты карары белән дәүләт һәм авыл жирлегә бәйрәмнәре, истәлекле вакыйгалар белән бәйле чаралар үткөрү чорында башкарыла.

Биналар, корылмалар муниципаль берәмлек территориясен бәйрәмчә рәсмиләштерү концепциясе кысаларында аларның хужалары тарафыннан рәсмиләштерелә.

8.11.2. Тантаналы һәм бәйрәм чараларын үткөрүгә бәйле эшләр оешмалар тарафыннан мөстәкыйль рәвештә үз акчалары, шулай ук Мамадыш-Әкил авыл жирлегә бюджетында бу максатларга каралган акчалар чикләрендә Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән килешүләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

8.11.3. Бәйрәмчә бизәлеше флаглар элөп кую, лозунглар, гирлянд, панно, декоратив элементлар һәм композицияләр кую, стендлар, киосклар, трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бәйрәм иллюминациясе урнаштыру белән бәйле.

8.11.4. Бәйрәм бизәлеше концепциясе чаралар программасы һәм объектларны урнаштыру схемасы һәм бәйрәм бизәлеше элементлары белән Мамадыш-Әкил башкарма комитеты раслаган.

8.11.5. Бәйрәм бизәләше элементларын әзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен җайга салу техник чараларының күрүчәнлеген төшерергә, зыян салырга һәм начарайтырга ярамый.

8.12. Биналарның (бина аларда), корылма һәм корылмаларның милекчеләренә катнашу тәртибе

якын-тирә территорияләргә төзекләндерүдә

8.12.1. Бина (бина аларда), корылма һәм корылмаларның милекчеләре әлеге кагыйдәләргә үтәлешен, төзекләндерү буенча эшләр исемлеген системалы рәвештә үтәүне тәмин итәргә тиеш.

8.12.2 очракта, әгәр беркетелгән территориядә урнашкан берничә милек биналары (биналар аларда), төзелешләр һәм корылмалар, йөкләмәләр буенча аны төзекләндерү мөмкин распределәтә алар арасында килешү яктарының.

1.1.3. Беркетелгән территорияләрдә төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру буенча чаралар комплексын башкаручы оешмалар Мамадыш-Әкил авыл җирлегендә яшәүчеләргә уңайлы яшәү тирәлеген булдыру, Мамадыш-Әкил авыл җирлеге территориясенә санитар һәм эстетик торышын яхшырту максатларында территорияләргә иҗтимагый үзидарә органнары белән тиешле территорияләрдә үзара хезмәттәшлек итәләр.

Кисәк 9. Инженерлык коммуналь чөлтәргә эчтәлеге

9.1. Җир асты һәм җир өсте инженерлык коммуникацияләргә (жылылык, су, газ, телекоммуникация һәм канализация чөлтәргә) булган оешмалар үз эшләрен башкаруга тиеш:

9.1.1. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының " Биналар һәм корылмалар, күп фатирлы торак йортларны гомуми файдаланудагы элемент чөлтәргә җир асты юлы белән, асылмалы элемент линияләргә кулланмыйча Тоташтыруга;

9.1.2. Торак йортлар, биналар һәм корылмалар эчендә милекчеләр, шулай ук кызыксынган оешмалар белән килешү буенча абонент чөлтәргә төзүне башкаруга.

9.2. Җир асты һәм җир өсте инженерлык коммуникацияләргә (жылылык, су, газ, телекоммуникация һәм канализация чөлтәргә) булган хужаларга рөхсәт ителми:

9.2.1. Элемент кабеле сыйфатында түбә фасадларын, бина диварларын, шулай ук башка корылмаларны һәм конструкцияләргә (төтен чыга торган, вентиляция конструкцияләргә, фронтоннар, козырькалар, ишекләр, тәрәзәләр, коллектив теле - һәм радиоприем антенналары, элемент системасы антенналары, биналарда урнаштырылган антенналар урнаштыру өчен мачталар) беркетүдән тыш, хосусый торак фондына караган биналарга элемент кабельләргә беркетүдән тыш куллану.

9.2.2. Элемент кабелен электр тапшыру линияләргә баганаларын һәм элементларын, урам яктырту системаларына караган урам утларын һәм конструкцияләргә, электрофикацияләнгән транспортның элемент чөлтәргәргә баганаларын һәм элементларын, реклама щитларын һәм башка реклама конструкцияләргә беркетү сыйфатында куллану.

9.2.3. Юл тамгаларын, светофорларны, мәгълүмат панельләргә урнаштыру өчен билгеләнгән корылмалар һәм конструкцияләргә беркетү сыйфатында юл чаты чикләргә светофорлар һәм мәгълүмат панельләргә белән идарә итү өчен билгеләнгән элемент кабельләргәргә тыш куллану.

4.4. Юл хәрәкәте өчен ике полосадан артык юл булган урам элементәсе кабеле белән кисешү, биеклеккә һәм кабель подвесына бәйсез рәвештә, һава юлы белән.

9.2.5. Элемтә кабельләрен автомобиль транспорты хәрәкәте өчен юл йөрү өлеше булган урам буйлап биеклектән һәм кабель подвесына бәйсез рәвештә урнаштыру.

Кисәк 10. Әлеге кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тоту һәм аларны бозган өчен җаваплылык

10.1. Әлеге кагыйдәләрне үтәмәгән өчен җаваплылык муниципаль берәмлек территориясендә даими яки вакытлыча яшәүче яисә үз эшчәнлеген башкаручы юридик, физик һәм вазыйфаи затларга йөкләнә.

1.2. Гражданның һәм вазыйфаи затларның әлеге кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылыкка тарту административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы, административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы һәм Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының башка закон чыгару һәм норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.3. Әлеге кагыйдәләрне бозган өчен административ хокук бозулар турында протоколларны рәсмиләштерү хокукынан Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы Административ хокук бозулар кодексы нигезендә дәүләт инспекциясе, контрольлек итүче, күзәтчелек һәм башка органнар хезмәткәрләре файдалана.

4.4. Административ хокук бозу турында беркетмәләр нигезендә әлеге кагыйдә бозучыларның административ җаваплылыкка тарту турында карар административ комиссия, шулай ук РФ һәм ТР Административ хокук бозулар кодексы белән билгеләнгән компетенция чикләрендә органнар һәм вазыйфаи затлар кабул итә.

Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү өлкәсендә фото һәм кино төшерү, видеоязма функцияләренә ия махсус техник чаралар кулланып, транспорт чарасы йөзү милекче яки җир кишәрлегенең яки башка хужасы тарафыннан башкарыла торган административ хокук бозу ачыкланган очракта яки фото чаралары- административ хокук бозу турындагы эш буенча карар административ хокук бозу турында эш кузгаткан зат катнашыннан башка чыгарыла.

1.5. Административ җәза билгеләнмәгән өчен административ җәза билгеләү вазыйфасы үтәүдән азат итми, шулай ук аларга китерелгән матди зыянны каплау бурычы да билгеләнгән.

11. БИНАЛАРНЫҢ, КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ФАСАДЛАРЫН КАРАП ТОТУ

11.1 биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә ала:

11.1 конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләре һәм козырькларны, балкон һәм лоджия, карнизов, канат һәм аерым баскычлар коймаларын, төшерү һәм баскычларны, витрин, декоратив детальләренә һәм башка конструктив элементларны ремонтлау һәм торгызуны үз вакытында хуплаучы һәм аларны буяучы;

11.1.2. Водостокларның, водосточные торбаларның һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм эчтәлеген тәэмин итү;

11.1.3 герметизация, ялгану һәм капшау швов, ярыклар һәм выбоин;

11.1.4. Отмоствалар, цокольные тәрәзәләр һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

11.1.5. Фасадта урнаштырылган электрошаткычны төзек хәлдә тоту һәм аны караңгылык башлану белән кертү;

11.1.6. Фасад өслекләрен эксплуатацияләүнең торышы һәм шартларына бәйле рәвештә вакытында чистартып һәм юып тору;

11.1.7. Үз вакытында юу тәрәзәләр һәм витрин, элмә такталар һәм күрсәткечләр;
11.1.8. Язулардан, рәсемнәр, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффити китерелгән чистарту.

1.2. Бина фасадлары, корылма һәм корылма элементлары составына керә:

- 1) приямки, керү подвалных бүлмә һәм чүп-чар;
- 2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, перила, керү юлында козырькалар, коймалар, диварлар, ишекләр һәм башкалар.);
- 3) цоколь һәм отмостка;
- 4) дивар плоскости;
- 5) чыгыш ясаучы фасад элементлары (балконы, лоджия, эркера, карнизы һ. б.);
- 6) түбә, шул исәптән вентиляцион һәм төтен торбалары, рәшәткәләр, түбә һәм тд чыгу юллары.;
- 7) архитектур детальләр һәм тышлау (колонналар, пилястралар, розеткалар, каплагычлар, фризалар, пояскалар һ. б.);
- 8) водосточные торбалар, шул исәптән воронки;
- 9) парапет һәм тәрәзә коймалары, рәшәткәләр;
- 10) тәрәзәләрнең металл отделкасы, балкон, поясков, цоколь, свесов һәм тдп чыгышлары.;
- 11) элмә металл конструкцияләр (флагны тотып торучылар, анкеталар, янғын баскычлары, вентиляцион жиһазлар һәм тдп.);
- 12) панельләр һәм блоklar арасында горизонталь һәм Вертикаль швалар (зур панельле һәм эре блоклы биналарның фасадлары);
- 13) пыяла, рамнар, балконные ишекләр;
- 14) биналар янындагы стационар коймалар.

1.3. Милекчеләр, башка биналар, корылмалар хужалары һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка затлар бурычлы:

11.3.1. Кирәк булганда, эмма елына бер тапкырдан да ким түгел, махсус техниканы кулланып, фасадларны чистарту һәм юарга кирәк;

11.3.2. Кирәк булганда, эмма елга ике тапкырдан да ким түгел, язын (жылыту системаларын сүндүргәннән соң) һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы), химик чаралар, эчке һәм тышкы өслекләргә тәрәзәләрне, балкон һәм лоджий ишекләрен, подъездларга керү ишекләргә чистартып, юарга һәм юарга;

11.3.3. Фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5 - 6 ел эчендә агымдагы ремонт үткәргә;

4.4. Фасадның аерым элементларына (цоколь, крылец, баскычлар, приямкалар, керү ишекләргә, капкалар, цоколь тәрәзәләргә, балконнар һәм лоджияләр, су-Көнчыгыш торбалары, подоконлы култыклар, линия ачышлары һәм башка конструктив элементлар) ремонт ясауда булышлык итүче башкарырга.

Ярдәм итүче ремонт өч елга бер тапкырдан да ким булмаска тиеш. Конструктив элементлар һәм фасадларны бизәү аларның нормаль тузу яки аларны кинәт зыян китерү (һәлакәтләр, табигий бәла-казалар, янғын һәм һ. б.) килеп туган очракта, өлегә хәлләр туктатылган көннән ике ай эчендә яңадан торгызылырга тиеш;

11.3.5. Чыгыш ясаучы фасад конструкцияләрен жимерелү куркынычы янаган очракта сак-кисәтү чараларын (коймалар, сеткалар урнаштыру, элементның жимерелә торган өлешен демонтажлау) үтәргә.

4.4. Фасадларны кулланганда рөхсәт ителми:

11.4.1 биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): сумкалар, буяу Ефәк юлы, ярыклар булу, штукатурка эленгән, тышланган ярыклар булу, кирпич өемен зыян китерү, тимер-бетон конструкцияләргә саклану катламын каплау һәм тмпп.;

- 11.4.2. Биналар һәм корылмаларның архитектур һәм сәнгать-скульптура детальләре: капительләр, фризлар, тартмалар, барельефлар, лепешкалар, орнаментлар, мозаик, сәнгать рәсемнәре һәм т.п.;
- 11.4.3. Панельара оятларны герметизацияләүне бозу;
- 4.4. Штукатурка, тышлау, фасадларның аскы өлеше, биналар яки корылмаларның буяу катламын, шул исәптән тәрәзә, Керү приямклары конструкциясенә төзек булмавы (катламлау, пычрату) ;
- 11.4.5. Чыгыш ясаучы биналарның һәм корылмаларның алгы якларына зыян китерү (пычрату): балконнар, лоджий, эркерлар, тамбурлар, карнизов, козырьков һәм т.п.;
- 11.4.6. Жимерелү (булмау, пычрату) балкон коймалары, лоджий, парапетов һәм тдп.;
- 11.4.7. Фасадны һәм аның элементларын бу бина өчен билгеләнгән бинаның төсә буенча аерып торучы материаллар, корылмалар проект колер паспорты белән бизәп, буяу;
- 11.4.8. Вәкаләтле орган белән килештермичә, проспект, урам, тыкрык, майдан исемнәре күрсәтүчеләрне урнаштыру һәм эксплуатацияләү;
- 11.4.9. Вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмаса, бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә, флаглар хужалары корылмаларында, флагштоктарда урнаштыру һәм эксплуатацияләү;
- 11.4.10. Исәптән төшерү, алыштыру яки урнаштыру, яңа архитектур детальләр яки урнаштыру гамәлдәге проемов, тәрәзә формасын үзгәртү, переоборудование яки урнаштыру яңа балконов һәм лоджий, эркеров, Төзелеш арасында пространство арасында балконнар килешмичә һәм билгеләнгән тәртиптә рөхсәт алу;
- 11.4.11. Биналарның, корылмаларның фасадларын (житештерү, склад, индивидуаль торак төзелешләреннән тыш) каплау өчен, территорияләренә (төзелешләрдән тыш) коймалары, гомуми кулланылыштагы территориянең фасадлары (шул исәптән майданнар, урамнар, йөрү урыннары, Яр Чаллы, гомуми файдаланудагы су объектларының яр бие полосалары, скверлар, бульварлар) өчен профнастил, металл битләр һәм башка шундый материаллар куллану, мәдәни мирас объектларыннан кала;
- 11.4.12. Раскраску фасад кадәр торгызу разрушенных яки поврежденных архитектура детальләрен;
- 11.4.13. Өлешчә фасадларны буяу (биналарның беренче катларының тулы буяуы искәrmә булып тора);
- 11.4.14. Төс чишелешен, рәсемне, артык очу калыңлыгын һәм башка элементларны ирекле үзгәртү фасадның гомум архитектур карарына туры килми торган тәрәзәләр һәм витриналар, ишекләр, балконнар һәм лоджий җайланмалары һәм җиһазлары;
- 11.4.15. Гамәлдәге козыреклар һәм элгечләрне өстәмә элементлар һәм биналарның һәм корылмаларның алгы якларын урнаштыру, аларны декоратив хәл итүне һәм тышкы кыяфәтен бозучы җиһазлар белән тәэмин итү;
- 11.4.16. Гомуми файдаланудагы территорияләрдән чыга һәм карап тикшерелә торган биналарда һәм корылмаларда Начар металл сөлгеләр урнаштыру, фасад архитектур хәленә туры килми торган ишек тутыргычлары урнаштыру, фасадта башка алымнарның төсләр һәм төсләр чишелешенә туры килми торган ишек тутыргычлар урнаштыру;
- 11.4.17. Үзгәртү урнаштыру ишек блогы бу проеме карата плоскости фасад;
- 11.4.18. Сыйфатсыз карар швов арасында тәрәзә һәм ишек тартмасы һәм проемом, начарайта торган тышкы кыяфәте фасадның;
- 11.4.19. Үтә күренмәлелекне ирекле үзгәртү, пыяла өсләген буяу һәм декоратив элпәләр белән каплау, пыяла пыялаларын пыялалары белән алыштыру;

11.4.20. Фасадлар, түбэлэр, бина стеналары (төтөн чыга торган урыннар, вентиляция, телевидение һәм радио коллектив кабул итү системасы антенналары, чыбык үткөргөчлө радиотапшырулар челтөре баганалары, фронтоннар, козырькалар, ишекләр, тәрәзэләр, парпетлар, янгынга каршы баскычлар, жир өсте һәм т .п.) асылма элементә линияләрен һәм һава-кабель кичүләрен беркетү сыйфатында куллану;

4.4.21. Балкон, лоджийларны тиешле рөхсәттән башка нинди дә булса үзгәрешләр житештерү, келәмнәр, киём-салым, тышкы яктан балконнар, лоджияләр һәм бинаның төп фасадлары тәрәзэләрен элөп кую, шулай ук аларның өй әйләнешенөң төрлө предметлары белән танышуы;

4.4.22. Тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру, архитектура детальләре, декора элементлары, өслөгө белән ценной архитектур отделкой, шулай ук крепление, алып бара торган биналарга зыян китерү архитектура поверхностей;

4.4.23. Керү төркемнәре урнаштырганда фасадның декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркемә элементлары, яңа бизеү һәм реклама элементлары белән ябу;

4.4.24. Бина диварларына, тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары корылмаларына рөхсәтсөз (законсыз) беркетү;

4.4.25. Афишалар, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукция элөп кую, шулай ук биналарның, корылмаларның фасадларында граффити төшерү.

1.5. Антенналар урнаштыру рөхсәт ителми:

11.5.1. Төп фасадларда;

11.5.2. Урамнан каралучы түбәдә, ишегалды фасадларында һәм брандмауэрларда;

11.5.3. Бина түбәсендә, биналарның һәм корылмаларның (манараларның, гөмбәзләренөң)этләрөндә, парпетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында.

1.1. Телевизион антенналар урнаштыру баланс тотучы, идәрөчө оешма(МКД) белән килешү буенча башкарылырга тиеш.

11.7. Тышкы күзөтү видеокамералары элмә такталар, козырькалар, балконнар, эркерлар астында, фасад участокларында, архитектура детальләреннән, декордан, бизөклөүнөң кыйммәтлө элементларыннан ирөклө урнаштырыла.

Колонналарда, фронтоннарда, карнизаларда, пилястрах, порталларда, козырекларда, балконнарның цоколында тышкы күзөтү видеокамераларын урнаштыру рөхсәт ителми.

11.8. Көртү:

11.8.1. Подъездларга көргөндө мәгълүмати стендлар урнаштыру;

11.8.2. Йорт фасадлары ягыннан жирлек урамнары буенда урнашкан биналарда тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру.

Кисәк 12. Шөхси торак төзелешө территорияләрен карап тоту

12.1. Шөхси торак төзелешө территориясән карап тоту гәмөлдөгө санитар кагыйдөләр һәм нормалар, шулай ук өлөгө Кагыйдөләр нигезөндө жаваплы затлар тарафыннан гәмөлгө ашырыла.

Шөхси торак төзелешө йортлары территорияләрен көндөлөк жыештыру өчөн жаваплылык территория хужаларына йөклөнө.

12.2. Шөхси торак йорт хужалары бурычлы:

- 1) шәхси торак йортларны һәм башка корылмаларны, шулай ук киртәләрне, шул исәптән йорт коймаларын төзәтү һәм аларның фасадыларын һәм башка аерым элементларны (көрү ишеге һәм козыреклар, түбә һәм баскычлар) ремонтлау);
- 2) Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән биеклектәге, йортларның тышкы күренешен һәм коймасының төсле чишелешен килештергә;
- 3) яшел үсентеләрне карауны тәэмин итәргә;
- 4) Мамадыш-Әкил башкарма комитеты белән килешү нигезендә, Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә проспект яисә урам исемнәре, тыкрыгы күрсәткечләре, шулай ук йорт номерлары урнаштыру;
- 5) су бирү канавы һәм торбаларын жиһазландырырга һәм чистартырга, язгы чорда кар сулары агызуны тәэмин итәргә;
- 6) житештерү һәм куллану калдыкларын бары тик махсус билгеләнгән урыннарда гына (контейнер майданчыкларында) куярга.

Шәхси торак төзелеше территорияләрендә тыела:

- 1) йорт биләмәләре чикләрен коймаларны урнаштыру;
- 2) йорт биләмәләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;
- 3) карны этәргә, чүп-чарны ташларга, йодрык ташларга, йорт яны территориясеннән сыек көнкүреш калдыклары агызырга;
- 4) муниципаль берәмлек Башкарма комитетының вәкаләтле органы биргән рөхсәттеннән (килештерүеннән) башка йорт биләмәләре өчен күмер, тара, утын, печән, тирес, чүп-чар, төзелеш материаллары һәм башкалар. Вақытлыча складлау срогы ике айдан да артмаска рөхсәт ителә;
- 5) йорт биләмәләре өчен транспорт чараларын юу;
- 6) йорт салу территориясе өчен жир асты чокырларын урнаштыру, төзү, эксплуатацияләү. Йорт салу территориясе эчендә урнашкан урам чокырларын төзүне, эксплуатацияләүне гамәлгә ашырган затлар үз хисабына, демонтаж урынын алга таба төзекләндереп, урам чокырын сүтеп алырга тиеш;
- 7) әлеге территориянең урам йөрешләрендә махсус транспорт һәм урып-жыю техникасының үтемлеләгән кыенлаштыра торган яисә тоткарлый торган чит ил юлларын урнаштыру;
- 8) төзекләндерү объектларын, кече архитектура формаларын, яшел үсентеләрне жимерү һәм бозарга, территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату, сулыкларны чүпләргә.

Кисәк 13. Инженер-коммуникация (Жир), төзелеш, ремонт һәм башка эшләр оештыру, үткөрү һәм житештерү. Төзелеш, реконструкция (реставрация), капитал ремонт объектларын карап тоту.

1.1. Төзелеш майданчыкларын һәм алар янындагы территорияләрне карап тоту 12-04-2002, СНИП 12-03-2000, СанПин 2.2.31384-03, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә башкарыла.

4.2. Жаваплы затлар, генераль подрядчы оешмалар, башкаручылар бурычлы:

- 1) төзелеш майданчыгы территориясенә бөтен периметры буенча, казу һәм жир эшләре ясау урыннарын коймалар урнаштыру. Коймалар гамәлдәге дәүләт стандартлары, нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры килергә тиеш;
- 2) төзелеш майданчыгы коймасының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатацион иминлеген, казу урыннарын һәм жир эшләре житештерүен тәэмин итәргә;
- 3) төзелеш майданчыгы коймасының техник торышын, жир эшләре өемнәре үткөрү һәм житештерү урыннарын, аның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан вақытында чистартуны, шулай ук мәгълүмати басма продукцияне карап тоту;

- 4) төзелеш майданчыгына якин тирә территорияне СНИП 12-04-2002, СанПиН 2.2.31384-03 таләпләре нигезендә төзекләндерү;
- 5) төзелеш майданчыгы территориясенә кергәндә, объект, генераль подрядчы, заказчы, жаваплы эш житештерүчеләрнең фамилияләре, телефон номерлары, эшләрнең башлану һәм тәмамлану вакыты күрсәтелгән төзелеш объекты паспорты урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;
- 6) төзелеш майданчыгына керү юлларын, урамнарның машиналар йөри торган өлешенә пычрак һәм чүп чыгармый торган транспорт чараларының тәгәрмәч юу пунктларын һәм майданчык эчендәге юлларны жиһазландырырга);
- 7) төзелеш майданчыгы территориясеннән чистартылган кар махсус жиһазландырылган чокырга чыгарырга;
- 8) һәр көнне пычрак һәм чүп-чардан, кардан һәм боздан тротуарлардан һәм төзелеш майданчыгына подъездлардан көндәлек жыештыруны тәмин итәргә;
- 9) төзелеш майданчыгы чикләреннән биш метрлы зона чикләрендә көн саен пычрак һәм чүп-чардан, кар һәм боздан көн саен жыештыруны тәмин итәргә (әгәр бу затларның калдыклар милекчеләре булып торулары расланган булса, яисә күрсәтелгән калдыклар аларга мөрәжәгать итеп алынган);
- 10) төзекләндерү объектларында инженер-коммуникация (Жир), ремонт һәм башка эшләр башкарганда норматив-хокукый актлар таләпләрен үтәргә;
- 11) төзелеш эшләре башкарганда тышкы яктырту челтәрләренең, яшел утыртмалар һәм кече архитектура рәвешләренең сакланышын тәмин итәргә;
- 12) төзелеш эшләре башкарганда жиһазланган һәм зыян күргән юл катламнарын, яшел үсентеләрне, газоннарны, тротуарларны, кече архитектура формаларын торгызуны тәмин итәргә;
- 13) жир эшләре үткәрелгән очракта грунтны чыгаруны тәмин итәргә;
- 14) төзелеш майданчыгы территориясендә каты коммуналь калдыклар жыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункер-тупланмалар, эре габаритлы һәм төзелеш чүп-чары, шулай ук житештерү һәм куллануның башка калдыклары булуны тәмин итәргә;
- 15) төзелеш майданчыгы территориясеннән каты коммуналь калдыкларны, зур габаритлы һәм төзелеш чүп-чарын, шулай ук гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә житештерүнең һәм куллануның башка калдыкларын чыгаруны оештыруны тәмин итә.

3.3.Тыю:

- 1) гражданның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, торак зона янында 23.00 сәгаттән 6.00 сәгәткә кадәр төзелеш, ремонт, төягеч һәм башка эшләр башкарырга;
- 2) тиешле рөхсәттән башка жирлек урамнарының машиналар йөрү өлешен тарайту яисә ябу;
- 3) төзелеш майданчыгы территориясендә аның коймасының биеклегеннән артып киткән грунт урнаштырырга;
- 4) жиһазлар, төзелеш материаллары, чүп-чар, грунт, кар, төзелеш калдыклары, шулай ук төзелеш майданчыгы территориясә өчен көнкүреш вагоннары урнаштыру;
- 5) калдыкларны һәм төзелеш калдыкларын яндыру;
- 6) тиешле рөхсәт алынмыйча, төзелеш майданчыгы территориясә өчен гамәлгә ашырыла торган жир асты инженер коммуникацияләрен чыгару буенча эшләр башкарырга;
- 7) төрле чүплекләр һәм көнкүреш һәм төзелеш чүп-чары, кәгазь, житештерү һәм куллану калдыклары, савытлар, өлгергән агачлар, яфраклар, кар (махсус билгеләнгән урыннардан тыш) ташларга.

8) техник чаралар белән тәэмин ителмәгән биналар, корылмалар һәм башка объектларны файдалануга тапшыру калдыкларны зарарсызландыру һәм куркынычсыз урнаштыру технологияләре.

Кисәк 13. Вазыйфаи затларның гамәлләренә (гамәл кылмавына) шикаять бирү

Вәкаләтле орган яисә аларның вазыйфаи затлары гамәлләренә (гамәл кылмавына) шикаять белдерү турында гариза Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә карап тикшерелергә тиеш.

Кисәк 14. Йомгаклау нигезләмәләре

Әлеге кагыйдәләргә кертелгән барлык үзгәрешләр һәм өстәмәләр Мамадыш-Әкил авыл җирлеге Советы карары белән кертелә.

1 нче кушымта

ТӨП ТЕРМИННАР ҺӘМ БИЛГЕЛӘУ

Ассимиляция потенциал (емкость) - экосистеманың үз-үзен чистартучы сәләте, вакыт берәмлеге өчен тупланырга мөмкин булган пычраткыч матдәләр санының максималь сыйдырышлылыгы күрсәткече аның нормаль эшчәнлеген бозмыйча экосистемадан читкә чыгарылган.

Бордюры таш түшәлгән яки киметелгән юл аркылы чыгу юлын тәэмин итә торган бордюры пандус - корылма.

Вертикаль яшелләндерү-балкон, лоджия, галерея, терәк диварлар һәм ТМП. ны кертәп, биналарның һәм корылмаларның алгы өслекләрен куллану.

Зональлек (типик зональлек) - территориянең табигый-географик шартларына бәйләү рәвештә үсемлекләрнең структурасын тасвирлау.

Түбә яшелләндерү-аларда архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк түтәлләре, бакчалары, агачлар һәм куаклар белән майданчыклар һ.б.) төзү өчен бина һәм корылмаларның түбәләрен куллану.

Ландшафт сәнгате объектларының күләмле-пространство структурасы-торақ пункт мөхитен Ландшафт оештыру методы яки формасы; күләмле-пространство структурасы төрләре: ябык (боскетлар, массивлар, роци), ачык Алан, лужайки, партерлар, эре чәчәк түтәлләре, майданнар, сулыклар, ясси спорт корылмалары), ярымутрык (роци, төркемнәр, шулай ук ябык һәм ачык структураларның элементларын бергә кушу).

Жәяүлеләр зоналары-транзит хәрәкәт итү максатларында һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган халык хәрәкәт итә торган торақ пункт территорияләрендәге участкалар: зур тизлекле һәм җир өсте жәмәгать транспортының тукталышлары, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренең, рекреацияләренең һәм т.п.ның югары концентрациясе, жәяүлеләр агымының суммар тыгызлыгы. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларда, жәяүлеләр урамнарында, торақ пункт майданы майданының жәяүле өлешләрендә

формалашырга мөмкин.

Жәяүлеләр урамнары-ул, кагыйдә буларак, транспорт элемтәсе өчен ябык һәм жәяүлеләр өчен жайлаштырылган торак пунктның төрле территорияләре һәм районнары арасында тарихи яктан барлыкка килгән элемтәләр. Жәяүлеләр урамнарының оптималь озынлыгын, объектларны ике яклы кабул итүдән чыгып, 800 - 1200 метр, киңлеге - 10 метрдан да ким булмаган һәм 30 метрдан да артмаган (оптималь 12-20 метр) билгеләргә тәкъдим ителә.

Жәяүлеләр өчен билгеләнгән жир кишәрлекләре һәм киңлекләр барлык мәйданның (вәкиллек һәм мемориаль) яисә аның бер өлеше (приобъектлы) территориясеннән гыйбарәт булырга мөмкин.

Рекреация потенциалы-территориянең табигать тирәлеген деградацияләмичә генә ял итә торган психофизиологик комфорт һәм ял итү (спорт-ныгыта торган эшчәнлек) мөмкинлеге белән тәэмин итү мөмкинлеге. Мәйдан берәмлеге өчен кешеләр саны (яки кеше-көн) белән чагылдырыла.

Агачлар утыртмасының шикле булуы - барлык катышларның горизонталь (вертикаль) проекциясе мәйданына мөгърифәтсез агачлар уыртуының горизонталь (вертикаль) мәйданының горизонталь (вертикаль) мәйданына мөнәсәбәте берәмлекнең унынчы өлешләрендә чагылдырыла.

Тактиль катлам-өслек катламының фактурасын сизелерлек үзгәртү белән катлам. Эспландлар-халык йөреше, аеруча әһәмиятле объектларга якин килүне оештыру өчен билгеләнгән магистральләр буйлап киң жәяүле уза торган үтәүләр. Эспланада киңлеге жәяүлеләр агымын үткөрү өчен кирәкле тротуар киңлеге 1,5-2 тапкыр артырга тиеш.

Өлеге кагыйдәгә №4 кушымтасына карата терминнар һәм билгеләмәләр

Туфракның биологик пычрану-туфрак пычрану төре һәм дәрәжәсе, шул ук вакытта ул үсемлекләренең нормаль эшләвен тәэмин итү сәләтен югалта.

Табигий һәм антропоген матдәләрдән торган Грунт - субстрат.

Минималь туфрак бүлеп бирү - трехмерный фрагмент туфрак сәләтле тәэмин итәргә тулы кыйммәтле тормыш циклы агач.

Уңдырышлы катлам-табигий туфракта бу гумуслы горизонт. Урбокоструктоземларда-20 см га кадәр уңдырышлы грунттан торган катлам (горизонт).

Минераль һәм органик материалдан ясалма рәвештә формалашучы һәм бирелгән физик, химик һәм биологик үзенчәлекләренә ия яисә табигий - кабул итү горизонтларының бозылган субстратыннан торган уңдырышлы грунт-грунт. Уңдырышлы грунтта көнкүреш һәм төзелеш чүп-чарының кушылуы булырга тиеш түгел. Физик балчык тоту (фракцияләр < 0,01 мм) - 30-40% тан да ким түгел, гумусны тоту - 3 - 4%, рН - 5,5 - 7,0.

Туфрак-грунт, туфрак процесслары белән үзгәртеп корылган һәм үсемлекләр эшчәнлеген тәэмин итү өчен оптималь үзенчәлекләргә ия.

Пычратуының өстенлекле компоненты-матдәләр яки биологик агент, ул беренче чиратта контрольдә булырга тиеш.

Туфракның санитар торышы-туфракның физик-химик һәм биологик үзенчәлекләрен, аның эпидемия һәм гигиена мөнәсәбәтләрендә сыйфатын һәм куркынычсызлык дәрәжәсен билгели торган жыелмасы.

2 нче кушымта

кома: ылыслы-шт. 1,0 x 1,0 x 1,0 0,8 | 0,63 | 0,79 | 0,25 | 0,565 |
 листовные-шт. 0,7 x 0,7 x x 0,6 | 0,27 | 0,38 | 0,11 | 0,241 |
 Агачлар өчен || | | | | | | | | |
 йомарлап: || | | | | | | | | |
 0,8 x 0,8 x 0,5 x 0,25 шт. 1,5 0,85 | 1,50 | 1,76 | 0,48 | 1,08 |
 1,0 x 1,0 x 0,6 0 0,85 | 3,07 | 3,61 | 0,99 | 2,23 |

1,3 x 1,3 x 0,6 1,01 шт. 2,2 x 2,2 0,85 | 4,11 | 4,84 | 1,24 | 2,97 |
 1,5 x 1,5 x 0,6 1,46 шт 2,4 0,85 | 5,18 | 5,76 | 1,49 | 3,35 |
 1,7 x 1,7 x 0,6 1,88 шт 2,6 0,85 | 6,08 | 6,76 | 1,68 | 3,79 |
 2,0 x 2,0 x 0,6 3,20 x 2,9 x 2,9 1,05 | 8,83 | 8,41 | 2,25 | 5,06 |

Куаклар: || | | | | | | | | |
 Йола. | тере - п. м. 0 0,5 | 0,25 | 0,5 | 0,1 | 0,225 |
 б/комгород || | | | | | | | | |
 Икеяклы. | тере п. м. 0,7 x x 0,7 | 0,35 | 0,7 | 0,14 | 0,315 |
 б/комгород || | | | | | | | | |

Куаклар в - шт. 0 0,5 | 0,14 | 0,29 | 0,057 | 0,127 |
 б/ком төркемнәре || | | | | | | | | |
 Куаклар өчен || | | | | | | | | |
 йомарлап: || | | | | | | | | |
 0,5 Н - 0,4 н-0.008 шт. 1,0 0,65 | 0,51 | 0,79 | 0,17 | 0,39 |
 Д - 0,8 Н - 0,5 н-0,25 шт. 1,5 0,85 | 1,50 | 1,76 | 0,48 | 1,08 |
 Д - 1,0 Н - 0,6 н-0,6 шт. 1,9 0,85 | 3,07 | 3,61 | 0,99 | 2,23 |

Таблица 3. Иң күп агач һәм куаклар
 1 гектарга яшелләнделерелгән территория

Данә саны

Типы объекларын	Агачлар	Куаклар
Гомуми файдаланудагы яшелләнделерелгән территорияләр		
Шәһәр һәм район парклары	120 - 170	800 - 1000 Парки
Скверлар	- 100 - 130	1000-1300 сквер
Шул бульварлар	- 200-300	1200-1300
Төзелеш участкаларында яшелләнделерелгән территорияләр		

Типы объекларын Агачлар Куаклар		
100 - 120 торак төзелеше участоклары	400 - 480	Участки
Балалар бакчалары һәм ясле участоклары	160 - 200	640 - 800 Участки
140 - 180 мәктәп участоклары	560 - 720	Участки
100 - 130 спорт комплекслары	400 - 520	комплексы
Хастаханәләр һәм дөваләу оешмалары	180-250	720-1000
Сәнәгать участоклары	150 - 180 <*>	600 - 720
предприятеләрнең		
Махсус билгеләнештәге яшелләнделгән территорияләр		
Яр Чаллы урамнары <*>	150 - 180	600 - 720
Зонаны яшелләндерү процентына карап, санитар-яклау зоналары		
Татарстан Республикасы Премьер-министры и. ш. Халиков катнаша.		
<*> Карап, профильле предприятие.		
< * > Үсентеләр рөхсәт ителгән очракта, 1 км.га.		
* > П.2.28 СанПиН 2.2.1/2.1.1.1031.		

Таблица 4. Яшелләнделгән территорияләрдә чәчәк түтәлләре өлеше
рекреация объекларын

Процентларда

Рекреация объекларын төрләре чәчәк түтәлләренең чагыштырма авырлыгы <*> майданнан

объекларын яшелләнделгән

Парклар 2,0-2,5

Бакчалары 2,5-3,0

Скверлар 4,0 - 5,0

Бульварлар-3,0 - 4,0

<*> Шулар исәптән Чәчәкле майданның яртысынан да ким булмашка тиеш формалаштыру берсе күпьяеллык үләннәр.

Таблица 5. Яшеллэндерелгән территорияләр белән тәэмин ителеш
жәмөгать, торак, житештерү төзелеше участоклары

Процентларда
Участок территорияләре
иҗтимагый, торак,
житештерү төзелешләре территориясендә яшеллэндерү
Балалар бакчалары - яслей кимендә 50
Мәктәп участоклары 40тан да ким түгел
Хастаханә участоклары 50-65
Мәдәни-агарту участоклары
20-30 нчы учреждениеләр
Югары уку йортлары территориясе 30-40
Техникум участоклары 40тан да ким түгел
Һөнәри техник училищелар участоклары 40 тан да ким түгел
40-60 торак төзелеше участоклары
10-15 <*>
<*> Житештерүнең тармак юнәлешенә карап.

Таблица 6. һаваның иң чик пычрануы
торак пункт территориясендә яшел үсентеләр өчен

Куб. метрга миллиграммалар
Фитотоксик мәдәният сараеның ингредиенты
Максималь
тәүлеклек уртача
Күкерт диоксиды 0,100 0,05
Азот диоксиды 0,09 0,05
0,35 0,17
0,47 0,24
0,65 0,14
Кыз газ 6,7 3,3
Бенз(а)пирен 0,0002 0,0001
Бензол 0,1 0,05
Үлчәүле матдәләр (пром. тузан,
цемент) 0,2 0,05
0,008 0,008
0,02 0,003 Формальдегид
Хлор 0,025 0,015

Таблица 7. Тавышны киметүнең көтелгән дәрәжәсе

Яшел үсентеләр полосасы киңлеге
 полосалар, М кимү
 тавыш дәрәжәсе
 L Азел бу дБА
 Бер йола яки шахмат утырту 10 - 15 4 - 5
 Шул 16 - 20 5 - 8
 3 рәт арасында ике йола
 - 5 м; саф шундый ук беррядлы утырту 21 - 25 8 - 10
 Аралары арасында - ике яки өчрядлы
 рядами 3 м; рядами охшаш беррядной
 утырту 26 - 30 10 - 12
 Искәрмә-тавыш саклау үсемлекләрендә сайларга киңәш ителә
 ярашуы түбәндәге агачлар һәм куаклар: клен остролистный, вяз
 гади, юкә вак-төяк, бальзамика, татар бальзамикасы,
 калинолистная, жимолость татар, дерен Ак, акация сары,
 Себер боярышники

Таблица 8. Төрле категориядәге үсемлекләр төрләре

Үсемлекләренең исеме түбәндәге категорияләрдә кулланырга тәкъдимнәр
 үсенте бакча,
 парклар скверлар,
 урамнар бульварлары һәм
 эчендәге юллар-
 квартал махсус
 1 2 3 4 5 6
 Яшеллек
 Чыршы + - + - + + + + - + + + + + + +
 Карагай
 Урыс + + + + + + + + + - +
 Тая көнбатыш + + + + + гына +
 ур., с
 огр. +
 Ак аяк + + + + - + + + + + + +
 Каен аек + + + + + + + + гына +
 ур., с
 огр. +
 Дүләнә
 даур + + + + -
 Боярыш + + + + + + + + + + + +
 Дүләнә
 канлы-Кызыл + + + - -
 Дүләнә
 Максимович + - - -
 Дүләнә
 кыю + + + + + + + +
 Дүләнә
 ялган + + + + + + + + + +
 Чия
 гади + + - + -
 Шома + + + + + + + +
 Бәз + + + + + + + +

Йөк
 гади + + Мәк. белән
 огр. +
 Йөк уссурий++ - + + + + + + + + + +
 Имән кызыл
 (Төньяк) + + + + +
 Сабакчалы имән + + + + - + ут белән. +
 Жостер
 зәгыйфь + + + + + + + +
 Тал ак + + + колт. с
 огр. + гына
 ур. +
 Тал ломкая + + белән огр. - - -
 Тал ломкая (ф.
 шарлавыклы + + + + +
 Гинналка Клен + + + белән огр. +
 Клен остролистный
 һәм аның формалары + белән огр. + янғын белән. +
 Клен көмеш + + бульв. с
 огр. - +
 Клен татар + + + + + +
 Ат каштан
 гади + + ут белән. + янғын белән. +
 Юкә Голланд + + + + +
 Юкә мелколистная + белән огр. + янғын белән. +
 Юкә крупнолистная + белән огр. + янғын белән. +
 Лох узколистный + белән огр. - +
 Маньчжур чикләвеге + + с бульвары
 огр. - +
 Рябина гибридная + + белән огр. - +
 Миләш
 гади + янғын. + янғын белән. +
 Миләш
 гади (ф.
 елау) + + ут белән. + (гына
 урамнар өчен) +
 Тирәк
 бальзамический - + белән огр. + янғын белән. + + янғын белән.
 Тополь Ак + + + колт. с
 огр. + гына
 ур., с
 огр. +
 Берлин Тополь + + + + + +
 Канада + + + + +
 Кытай теле + + + бульв. с
 огр. + гына
 ур. +
 Совет дәвере
 (ф. пирамидалы + + + + +
 Тополь кара + белән огр.- +огрдан. + янғын белән.
 Мамак Черемуха + + белән огр. - +
 Шомырт

гади + + + + + - + янғын белән. + янғын белән.
Өйдәге алма - + ут белән. - - -
Алмагач
Эзсез + - - -
Алма жыләк + - - -
Корычагач
пенсильванский + + + + + +
Корычагач
гади + + + + + ут белән. +
Куак
Барбарис
гади + + ут белән. - +
Барбарис
гади (ф.
пурпурный) + + + + + янғын белән. +
Барбарис Тунберг + + + + + + + + + +
Бирючина
гади + + + + +
Чия войлочная + + + с огр. +
Ак+ - + + + + + + +
Караган
агачсыман
(сары акация)+ - +
Караган
куаклык + + + + + +
Кизильник
гади + + + +
Зелпе
(төрле төрләре) + белән огр. + янғын белән. +
Карга (төрле
төрләре) + белән огр. - +
Балина гордовина + янғын сүндөрүчеләр белән. + янғын белән. +
Балан
гади + бульв.
янғын белән. - +
Кизильник
ялтыравыклы + + + + + + +
Куык
калаклы +
Роза (төрле
төрләре) + + - + белән огр. +
Сирень Венгрия + + белән огр. + янғын белән. +
Сирень
гади + + ут белән. + янғын белән. +
Карлыган
әлпия + + + + + + + +
Карлыган
алтынсу + + + ут белән. - +
Карлык
Ак + белән огр. + янғын белән. +
Спирея (төрле
төрләре) + + + белән огр. +

Форзичия + + + с огр. + янғын белән. +
 Чыбык-венечный + белән огр. - +
 Лианы
 Йөзем + + + + +
 Искәрмә-кыскарту таблицасында: белән огр. - чикләнгән; скв. -
 сквер , урамнар, бульв. - бульвар.

Таблица 9. Параметрлары һәм таләпләр өчен сортировки
 эре агачлар

Атамасы	Таләпләр	Машиналарында
Зур Диңгез Ярлары	д. алдан Сортировка булырга тиеш агачлар <*>пересажены ике тапкыр яки булырга тормышка ашырыла по (Кр. Д), кәүсәсеннән (см) эләктереп алу белән тигез халәткә китерелгән: тиешле агроприемлар ярдәмендә яңадан утыртылган. ике тапкыр нинди чараларга карамастан алар мероприятий 8 - 10 <*>, (2 x Пер) "күчереп утыртылган ике кеше-10 < * > - 12 тапкыр". Алар туры килергә тиеш берсе сорт, ия турыдан-туры ствол үсемлек саны транспортлаштырганда белдерелгән һәм биеклеке 180 см ким булмаган см үзәк побег эчендә кроны пучках: 5 артык түгел (төшереп калдыру: шарообразная һәм Плакучая формалар). Кр. д. үстерергә тиеш на бер урында дүрттән дә ким түгел вегетацион чорлардан соң соңгы күчеп утыру	
Зур Диңгез Ярлары	өч тапкыр күчереп утыртылган д. сортларга аерылырга тиеш Агачлар бер урында үсә менее яңадан утыртылган дүрт вегетация чорында кәүсәсеннән (см) тартып алганнан соң: өч тапкыр соңгы күчеп утыру. Көпшә биекlege (3 x-Пер), кимендә 200 см тәшкил итәргә тиеш. 10 - 12, 12 - 14, эре терпитные алга таба удаление сучьев тиеш удал 14 - 16, 16 - 18, агачлар, бара димәк, төре , 18 - 20, 20 - 25 яңадан утыртылган кешеләр мотовчатканың таралуына юл куярга тиеш түгел һәм алга таба интервал белән недопуст дүрт тапкыр яки аерылу (искәрмәләр: прививка 5 см, эләктергәндә һәм аннан да күбрәк штамба, шарообразная һәм плакучая 50 см - с артык формасы кроны). Крона даими рәвештә 10 см ара белән булырга тиеш киселү. Соңгы чәчүе булырга тиеш булырга да соңга калмыйча карап проведена төр, сортларның соңгы вегетация чоры предп (искәрмә булырга мөмкин, мәселән, күләмен мөмкин Роминия тәхәллүсе). Кисү күрсәтелгән	

өстәмә мәгълүматларга еллык үсеш буенча үткөрелә |
билгеләнгән срокларда. | | Гомуми биеклектә һәм постав
капчыкка төрелгән һәм Крон киңлегендә төргәкләнгән. | |
металл сетку яки киңлеге кроны бу см: |
контейнерлар | | | 60 - 100, 100 - 150, |
| | | 150 - 200, 200 - 300, |
| | | 300 - 400, 400 - 600 |
Гомуми биекlege см: |
югарырак 300 см белән |
интервью 100 см |
югарырак 500 см белән |
интервью белән 200 см |
югарырак 900 см белән |
интервью 300 см |
Күчеп утыру саны |
үсемлекләрдән бирелә |
төрчәк |
сетке (4 x пер, |
5 x по һәм тд.) |

Аллеялы агачлар-бу сортлау |
агачлар (Кр. | агачлар ничек тормышка ашырыла |
Кр өчен чыгыш ясаучы ботаклар барлыкка килә. | ж. (3 x Пер) |
яшелләндерү эшләре чикләнгән. | Аларда булырга тиеш | |
йә Марьям, йә Марьям, йә Марьям, йә Марьям, йә Марьям, йә Марьям | |
соңгы көнгә кадәр үткөрелгән | |
вегетация чоры. | | Биекlege | |
кәүсәсеннән: 25 см. кадәр күтәрәп алганда | |
220 см эләктергәндә 25 см артык түгел | |
кимендә 250 см | |

Кр. | д. с чөнки аларның сортировкасы турыдан туры үсенте юк |
шарообразной створки бу кроны, алар үстерелә белән ничек гамәлгә ашырыла |
вә елап, йолдызлар белән ант итәм. | ж. (3 x Пер) |
формасы куян | | |

Татарстан Республикасы Президенты р. н. Миңнеханов катнаша. | Д) - анык агач
үсемлекләр |
Кәүсәр һәм агач арасында чик. | |
Татарстан Республикасы Премьер-министры р. н. Миңнеханов катнашында
Татарстан Республикасы Экология һәм табигый байлыklar министрлыгының
"2009 елда Татарстан Республикасы Экология һәм табигый байлыklar
министрлыгы эше нәтижеләре һәм 2010 елга бурычлар турында" коллегия
утырышы |
күрсәткечләренң иң түбән төркеменә (мәсәлән: кәүсә эләктергәндә 10 см |
- 10-12 см түгел, ә 8-10 см интервалга) |

Таблица 10. Территорияне комплекслы төзеклөндөрү
рекреацион йөклөнөшкө карап

Елгалар-
онная
йөк,
кеше/га территориядөн файдалану режимы
төзеклөндөрү чарасына килүчеләр һәм
яшеллөндөрү
5кә кадәр ирекле куллану
бөтен территория
5-25 урта-
жайга салынулы хәрәкәт
күбесенчә
юл буенча-
тропиночной
ау. Мөмкин
куллану
кыр-кыр
агынты
шарт
махсус
системалы
аларны карау өчен 5-8% тыгызлыгы булган юл-сукмак челтөрөн оештыру, экологик
сукмак салу
сукмак
26-50 тыгызлыгы 12-15% булган юл-сукмак челтөрөн оештыру, экологик сукмак
салу, поляннарның кыргычларында буфер һәм туфрак саклаулы утыртмалар
булдыру, урман-парк массивын кисеп үтеп, автомагистраль буйларында янучы сак
полосалар булдыру
51-100 катгый-
жайга салынулы хәрәкәт
буенча гына
юлчыларга һәм
аллеяга. Ял алу
махсус
жиһазлы
мөйданчык,
интенсив итеп карау
үсентеләрне,
шул исәптән
актив яклау,
чыкканчыга кадәр
территорияне функциональ зоналаштыру һәм юл-сукмак челтөрөн оештыру 20-
25% тан да артык тыгызлык белән түгел, буферналар һәм
автомагистраль чикләре буйлап кыр саклаучы куаклар утыртмалары булдыру. Су
сибүне оештыру (шул исәптән су сибүнең һәм сугаруның автоматик системалары),
дренаж, яңгыр канализациясе, тышкы яктырту, парк биналары һәм корылмалары -
суүткәргеч һәм канализация, жылылык белән тәэмин итү, кайнар су белән тәэмин
итү,
телефонлаштыру. Чүп жыючылар, бәдрәфләр, МАФ урнаштыру
артык

100 гомуми тыгызлыгы 30-40% булган юл-сукмак челтәрен оештыру(керү юлларына һәм актив ял итү зоналарына якынак), 51-100 кеше йөкләнеше өчен төзекләндерү дәрәжәсе, кыйммәтле үсентеләр булган участокларны киртәләү яисә гомумән декоратив оградлар белән әйләндереп алу
Искәрмә. Йөкләнешләр артуны булдырмый калу мөмкинлеге булмаган очракта, рекреация объектның һәркем өчен мөмкин булган зоналарда формалаштыруны (11 таблица) күз алдында тотарга кирәк.

11 Таблица. Якынча чик дәрәжә
рекреацион йөкләнеш

Рекреационный тип	Предельная радиусы хезмәт күрсәтү	
торак объекты рекреационная халык (һәркем өчен мөмкин булган зона)	йөкләнеш - Сан	
	единовременных	
	килүчеләр уртача	
	объект буенча, кеше / га	
Урман	артык Түгел 5	-
Урман паркы	50дән артык түгел 15-20 мин.транспарк.	
	керү.	
Бакчасы	артык түгел 100-400-600 м	
Парк	300дән артык түгел, 1,2 - 1,5 км	Парк (күп функцияле).
Сквер, бульвар	100 һәм аннан да күбрәк 300 - 400 м	м
Искәрмә:		
1.	Рекреация объекты территориясендә с зоналары бүленергә мөмкин	рекреацион йөкләнешнең төрле дәрәжәсе.
2.	Чын рекреацион йөкләнеш йозаклар белән билгеләнә,	көтелгән- $R = Ni/Si$, кайда R-рекреационнаяуле йөкләнеш, Ni-рекреация объектларына килүчеләр саны, Si - майдан
	рекреацион территория.	Килүчеләр саны, бер үк вакытта
	рекреация территориясендә урнашкан, 10-15% кабул итәргә киңәш ителә	һәркем өчен мөмкин булган зонада яшәүче халык саныннан объекта
	рекреация.	

Таблица 12. Пандус уклонының күтәрелеш биеклегеннән бәйлелеге

Миллиметрларда

Пандус уклоны (нисбәт) күтәрелеш биеклеге

1: 8 кадәр 1: 10 75

1:10,1 1: 12 150

1:12,1 1: 15 600

1:15,1 кадәр 1: 20 760

УЕН ҺӘМ СПОРТ ЖИҢАЗЛАРЫ

Таблица 13. Уен һәм спорт жиһазлары составы

балалар яшенә карап

Яше билгеләнеше тәкъдим ителә торган уен һәм Назначение	
Жиһазлар	Физкультурное жиһазлар

Тыныч уеннар өчен-жырчылар |
мәктәп алды күнегүләре |
яшьсид

(1-3 ел) сабырлык, үсеш г.

хыял: | |

Б) тренировкалар өчен - домики, Пирамида, |
лазания, ходьбалар, гимнастик диварлар, чумалар, |

перешагивания, бревна, таулар |
подлезания, - кублар агач 20 x 40 x |

тигезлек: 15 см; |

- такталар 15, 20, 25 ши
см, озынлыгы 150, 200 һәм 250 см; |

агач такта - бер ахыры |

10 - 15 см биеклеккә күтәреләчәк; |

- поручнялы тау, баскычлы тау |

үзәк майдан да, озынлыгы да |

240 см, биеклеге 48 см (в |

үзәк өлешендә), киңлеге |

баскыч-70 см; |

баскычта-стремянка, биеклек |

100 яки 150 см, ераклык арасында |

кичмәләр-10 һәм 15 см. |

|

В) тренировкалар өчен - таган һәм качалка. | |

вестибулярного

аппараты, ныгыту | |

мышечной системасы | |

(арка мускуллары, корсак һәм | |

аяк), | |

| | камилләштерү | |

тигезлек, чувства

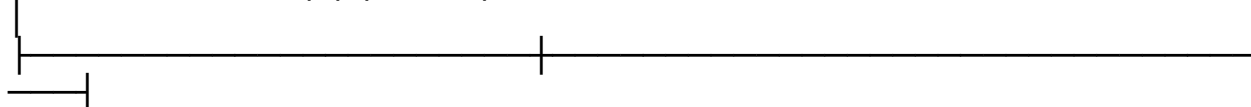
ритма, ориентировкалар в | |

киңлек: | |

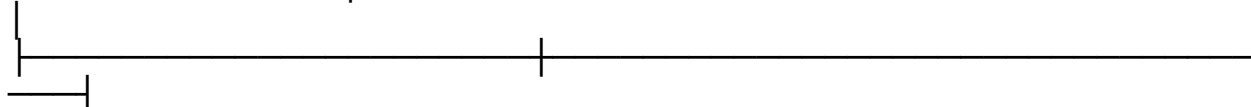
|

Балалар) өчен укыту һәм - Пирамида белән вертикальними һәм |

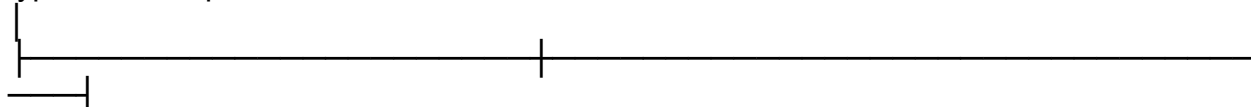
горизонталь перекладиналарны мәктәпкәчә камилләштерү; |
яше (3-7 лазания: - төрле Баскычлар лест
ел) конфигурации белән встроеными |
ярымсакчы, ярымсакчы; |
- тактасы биеклектә агач |
10-15 см (билгеләнә |
махсусставкалар). | | | |

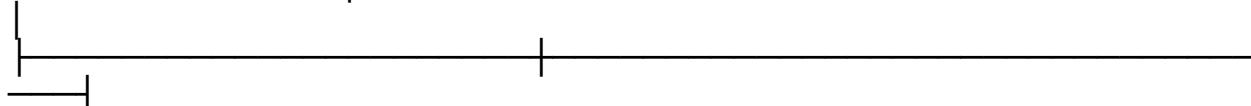
Б) укыту өчен - бревно белән стесанным верхом, |
тигезлек проч
күчеш, жир, озынлыгы 2,5 - 3,5 м, киңлеге 2,5
сикереш, 20-30 см; |
сикерү: - "крокодил" бум, озынлыгы 2,5 |
м, киңлеге 20 см, биеклегә 20 см; |
- гимнастик бүрәнәләр, |
горизонталь өлешенә озынлыгы 3,5 м, |
авышной-1,2 м, горизонталь м
өлешендә 30 яки 50 см, диаметр |
бревна-27 см; |
- гимнастик эскәмияләр, |
озынлыгы 3 м, киңлеге 20 см, калынлыгы |
3 см, биеклегә 20 см. |

В) укыту өчен - Горка белән поручнями, озынлыгы 2 |
керү, лазань, м, биеклегә 60 см; |
хәрәкәт бу - Горка белән лесенкой һәм скатом, |
дүртлек, озынлыгы 240, биеклегә 80, озынлыгы 240
скатыванию: лесенки һәм ската - 90 см, киңлеге |
урман кызлары һәм СКАТ-70 см

Г) укыту өчен - гимнастик стенка, |
көч үсеше, биеклегә 3 м, пролетларның киңлеге түгел |
гибкости, координацияләү кимендә 1 м, диаметр перекладины - |
хәрәкәтләр: 22 мм, ераклык арасында |
аркылы-25 см; |
- гимнаст баганалары |

Д) үстерү өчен - обручами белән стойкой өчен |
күзомера, төгәллек максаты белән ыргыту, биеклегә 120 - 130 |
хәрәкәтләр, җитезлек, см, диаметр обруча 40 - 50 см; |
метанияне укыту өчен - в ыргыту өчен жиһазлар |
максат: "чөчөк", "этәч", үзәк виде
мишеньлар 120 биеклектә урнашкан |
см (мл.дошк. | | |)- 150-200 см |

(мәктәпкәчә яшьтәге балалар тукталышы. | | |); |
- кольцеброслар - такта белән |
15 биекlege белән ныгытылган колышкалар | | |
- 20 см, кольцеброслар булырга мөмкин |
горизонталь һәм расположены
авыш; |
бытбылдык щ
рәвешендә дүрт концентрических |
диаметр белән 20, 40, 60, 80 даирәләр кругов
см, 110 биеклектәге мишень үзәге-см
120 см дәрәжәсе идән яки |
мәйданчыклар, әйләнәләр матурлана в
кызыл (үзәк), салат, сары |
зәңгәр дә; |
баскетбол щитлары ныгый |
ике агач яки |
металл стойках шулай булсын |
балдак 2 м дәрәжәдә була |
идән яки мәйдан өслеге. | | | |

Балалар гомуми өчен-гимнастик стенка |
мәктәп физик үсеше: биекlege кимендә 3 м, саны |
яше 4 - 6; пролет
- чүп-чар, |
перекладина-эспандер өчен |
күнегүләр башкару |
эленеп; |
кульязма-төрле |
конфигурации укыту өчен |
төрле ысуллар белән йөрү |
эленеп тора, тартыла; |
спорт-гимнастик |
комплекслар - 5 - 6 горизонталь комплексы
төрле ныгытылган перекладин |
биеклеккә, перекладиналарга мөмкин |
спорт снарядлары беркетелергә: |
кольца, трапеции, таган, колга һәм |
| | | н. б.; |
- сусыл борычлар |
төрле биеклекләр: | | | 1,5 - 2,2 - 3 м |
берәүләп урнашырга мөмкин |
линияләр яки "Г", "Т" хәрәфләре формасында |
яки елан. | | | |

Балалар төзекләндерү өчен-спорт комплекслары; |
олы мышечной көч, - спорт-уен комплекслары |
мәктәп укучыларына телекүпер һәм гомуми (микроскалодром, Велодром һәм и
яше физик үсеш. | | | |

Таблица 14. Уен жиһазларына таләпләр
Уен

жиһазлар таләпләр

Таган биекlege нче дәрәжәдәге жир кадәр утыргычлар качелей торышы тынгылык булырга тиеш кимендә 350 мм һәм артык түгел 635 мм. рөхсәт ителә түгел, ике утыргычлар бер рамка качелей. Икеләтә кәчелләрдә кечкенәләр өчен утыргычлар һәм зуррак балалар өчен яссы утыргычлар кулланылырга тиеш түгел.

Качалка биекlege нче жирнең кадәр утыргычлар торышы равновесия булырга тиеш 550-750 мм.максималь наклон утыргычлар каршындагы хәрәкәт артка һәм алга - түгел, артык 20 градус.

Качалканың конструкциясе анда утыручы баланың тирәкнең терәк өлеше астына эләгүенә юл куймаска тиеш, кискен почмак, аларның кабыну радиусы булырга тиеш түгел

1 Яңа материал-ны үзләштерү Дәрәслек, сүзлек белән эш итә белү

Карусели минималь ара жир дәрәжәсеннән алып түбән вращающейся конструкцияләр карусель булырга тиеш кимендә 60 мм һәм артык 110 мм. Түбән өслеге вращающейся платформа булырга тиеш гладкой. Максималь биекlege нче түбән дәрәжәдәге карусели кадәр аның югары ноктасы тәшкил итә 1М.

Горки керү горке аша башкарыла лестницу, лазательную секцию яки башка җайланмалар. Аерым торган тауның скаты биекlege, керү төренә карамастан, 2,5 м дан артмаска тиеш. Старт мәйданчыгы-300 мм дан да ким түгел, ә 5 градуска кадәр озынлыктагы 300 мм дан да ким булмаска тиеш, ләкин, кагыйдә буларак, мәйданчык киңlege тайгаклау участогының горизонталь тишелешенә тигез булырга тиеш. Аерым торган тауда старт мәйданчыгында Ян коймасының биекlege 0,15 метрдан да ким булмаска тиеш. Скольжение участогы наклоны теләсә кайсы ноктада 60 градустан артмаска тиеш. Соңгы участка ската уртача наклон 10 градустан артмаска тиеш. Край ската горки тиеш подгибаться юнәлеше буенча жиргә белән радиусом кимендә 50 мм һәм углом загиба кимендә 100 градус. Тау скаты кырыннан жиргә кадәр ераклык 100 мм. метрдан да артмаска тиеш. Тау-тоннель минималь биеклеккә һәм киңlege 750 мм булырга тиеш.

Таблица 15. Минималь ара куркынычсызлык
уен жиһазлары урнаштырганда

Уен

жиһазлар Минималь ераклык

Таган кимендә 1,5 м яklar нче боковых конструкцияләр һәм кимендә 2,0 м алга (элек) нче крайних нокталары таган бу наклон халәте

Качалки кимендә 1,0 м яklar нче боковых конструкцияләр һәм кимендә 1,5 м алга нче крайних нокталары качалка наклон халәте

Карусели кимендә 2 м яklar нче боковых конструкцияләр һәм түгел ким 3 м өскә таба нче түбән вращающейся өслегенә карусель

Таулар кимендә 1 м нче боковых яklar һәм 2 м алга нче

Түбән Як тау скаты

АГАЧ УТЫРТУ

Таблица 16. Тәкъдим ителә торган ераклык агач утырту

урам категориясенә карап

Бу метрда

Урам һәм юллар категориясе машиналар йөрүдән ераклык өлешендә кадәр ствола

Шөһәр әһәмиятендәге магистраль урамнар 5-7

Район әһәмиятендәге магистраль урамнар-3-4

Жирле әһәмияттәге урамнар һәм юллар 2-3

Керү 1,5-2

Искәрмә. Утырту өчен иң кулай төр: юкә

бүген Татарстан Президенты Рөстәм Миңнеханов "Формула-1" Toro Rosso командасы житәкчесе Франц Тост һәм аның пилоты Даниил Квят белән очрашты.

Берлин, клен татар, клен ясенелистый, яшень пенсильванский, тал шаровидная, вяз шома, боярышники, акация сары.

3 нче кушымта

ЖӘЯҮЛӘЛӘР КОММУНИКАЦИЯЛӘРЕ КИҢЛЕГЕ ТӘКЪДИМ ИТЕЛӘ ТОРГАН ИСӘПЛӘҮ

Тротуарларның һәм башка жәяүлеләр коммуникацияләренең киңлеген исәпләүне түбәндәге формула буенча житештерергә киңәш ителә:

$$B = b_l \times N \times k / p, \text{ кайда}$$

B - жәяүлеләр коммуникациясенә исәп-хисап киңлеге, м;

- жәяүлеләр хәрәкәтенең бер полосасының стандарт киңлеге 0,75 м га тигез;

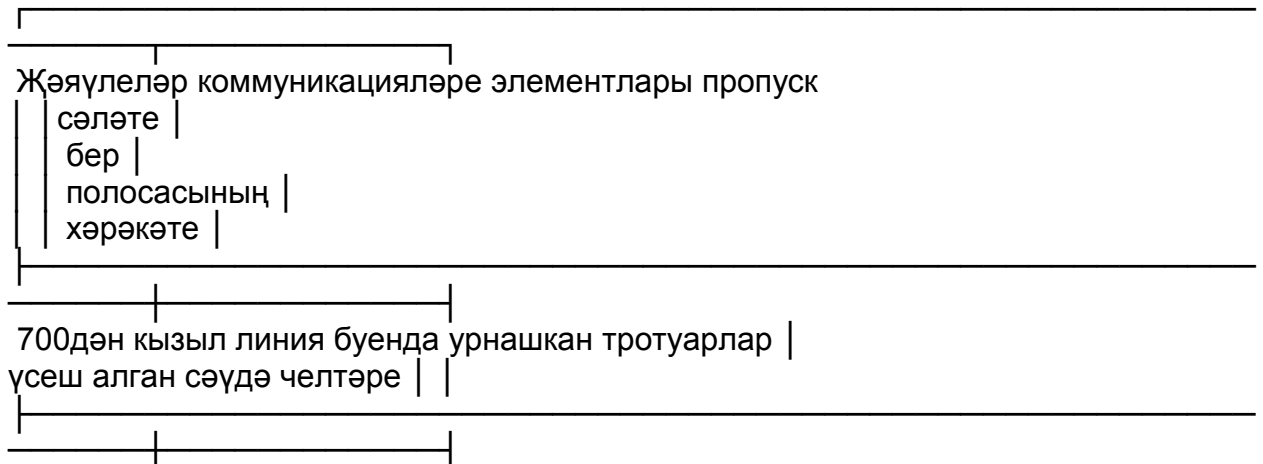
N - «пик» сәгатьләрендә жәяүлеләр хәрәкәтенең факттагы интенсивлыгы, участка ике юнәлеш буенча жәяүлеләр коммуникациясе, кеше/сәгать (әлеге натураль тикшерүләр нигезендә билгеләнә));

k-жәяүлеләр хәрәкәте интенсивлыгын перспектив үзгәртү коэффициенты (территориянең шөһәр төзелеше үсеше анализы нигезендә билгеләнә));

p - жәяүлеләр коммуникациясенә бер стандарт полосасының норматив үткөрү сәләте, кеше/сәгать, аны таблицада билгеләргә киңәш ителә:

Жәяүлеләр коммуникацияләренең үткөрү сәләте

Кеше сәгатенә

800дән артык урамның Кызыл линиясе буенда урнашкан тротуарлар |
кечкенә сәүдә челтәрею

Урам һәм юлларның яшел утыртмалары чикләрендә 800 - 1000 тротуарлар |
шулпа | |

600-700 жәяүлеләр юлы дороги

Машиналар йөрү өлеше аша (жир өсте) 1200-1500 жәяүлеләр юлыходы

Баскычлар 500-600 |

Пандус (уклон 1: 10) 700 |

* > Билгеләгәндә кабул ителә торган чик үткөрү сәләте |
максималь йөкләнеш - 1500 кеше/сәгать. |

Искөрмә. |

Жәяүлеләр хәрәкәтенең бер полосасының киңлеге-0,75 м. |

4 нче кушымта

ТУФРАК ПОКРЫТИЙ

Туфрак классификациясе

1. Муниципаль берәмлекләр шартларында туфрак покрыеның төрле генезисы бар. Туфрак тибына карап, аңа яшелләндерү системасында файдаланыр алдыннан аның окультурирование алымнары кулланыла.

1.1. Табигый туфраклар-тиешле табигый шартларда формалашкан һәм тулы профильле туфрак (аларны формалаштыру шартларына туры килә торган генетик горизонтлар).

1.2. Өслекле итеп үзгәртеп корылган туфрак-профильнең өске өлешендәге (40 см га кадәр) генетик горизонтларны юкка чыгару яки алыштыруы аркасында барлыкка килгән туфрак.

1.3. Татарстан Республикасы буенча Россельхознадзор идарәсенең фитосанитар, ашлык сыйфаты һәм орлык тикшерү бүлегенең дәүләт инспекторы тарафыннан 2015елның 7 нче апрелендә Белгиядән килгән 3 партия карантин продукция (190 тонна) көнбагыш тикшерелде. Түбәндәге төрләрне аерып торалар:

гидрогеологик шартлардан чыгып бирелә торган вертикаль структуралы катламлы махсус жылытылган грунтларда барлыкка килгән урбаноземнар - конструктороземнар - туфрак;

урбаноземнар-антропоген бозыла торган (in situ) бөтен тирәнлеккә максатчан рекультивация ясамый торган һәм гумуссированный горизонтка ия (ясалма рәвештә булдырылган, яки формалашкан туфрак процесслары белән) туфракта барлыкка килгән туфраклар.

2. Атропоген эшчәнлек бозылган территорияләрдә яшел утыртмаларны формалаштырганда, барлык яшелләнделә торган участка үсемлекләрнең туклану элементларында, дым һәм һавада ихтыяжын канәгатьләндерерлек жир шарының иң соңгы калынлыгын булдырырга тәкъдим ителә. Яшел үсентеләрне булдыру һәм реконструкцияләү эшләрен башкарганда туфрак катламының төрле дәрәжә пычрану очраklары билгеләнгәндә, пычрану дәрәжәсе һәм сыйфаты параметрлары нигезендә, аны рекультивацияләү гамәлгә ашырыла.

3. Агачлар һәм куаклар утыртканда уңдырышлы грунт белән тулган утырту чокырлары ясала. Үсемлек өчен тискәре грунт салынган территориядә туфрак катламын формалаштырганда, аны механик һәм сорбцион геохимик барьер ролен башкаручы 0,5 м куәтле каты суглинк катламнарын изоляцияләргә тәкъдим ителә. Авыр металл белән пычранган вакытта грунтка авырлыгы 6 проценттан да ким булмаган күләмдә углекислый известь кертергә киңәш ителә.

4. Туфрак өслеге һәм туфрак өемнәре бөтен куәт буенча көнкүреш һәм төзелеш чүп-чарыннан чистартылырга тиеш. Туфрак хасил итүче грунтны булдыру өчен кулланыла торган субстрат чүп үләннәренең чүпләнгән булу дәрәжәсе түбән булырга тиеш (өслеге кагыйдәләргә карата 4 нче кушымтаның 2 нче таблицасы).

5. Туфрак катламын проектлаганда туфракның химик пычрану дәрәжәсен исәпкә алырга тәкъдим ителә. Дәрәжәсе аның пычрану билгеләнә санитар һәм биологик аспектлары. Кешенең һәм йорт хайваннарының тормыш эшчәнлегенә өлкәсенә керүче өслеккә катлам өчен санитария халәтенең характеристикасы бирелә. Өслеге катламның куәте 30 к. Биологик характеристика үсемлекләрнең нормаль үсешен тәэмин итүче һәм 2 м тәшкил итүче туфрак катламнары өчен бирелә (өслеге кагыйдәгә 4 нче кушымтаның 3, 5, 6 таблицалары).

6. Туфракның санитар бәясе рәхсәт ителгән концентрациясе (ЦСК) яки санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары тарафыннан билгеләнгән якынча рәхсәт ителгән концентрациясе белән пычраткыч матдәләрнең факттагы концентрациясе белән чагыштырыла. Туфракның пычрануы дәрәжәсен биологик бәяләү, гадәттә, пычраткыч матдәләрнең фитотоксик ПСКИ белән факттагы концентрацияләренең (4, 8 нче кушымтаның өслеге кагыйдәләргә карата 4 таблицалары) чагыштыруы белән үткәрелә.

7. Туфракның пычрануының биологик дәрәжәсе, гадәттә, анда минималь туфрак бүлөп бирү чикләрендә пычратуның өстенлекле компоненты эчтәлегенең уртача дәрәжәсе буенча билгеләнә.

8. Каты фильтрлаучы грунтларда (ком, гравия, вак таш кертеләп, 40% тан артык) конструкторлар төзегәндә алар һәм конструкторлар арасында 20 см егәрлектәге урта һәм авыр Сугышлы су ташлардан торган катламын жәю тәкъдим ителә. ° Озынлыктагы авышлыктарда конструкторларны 5 тән артык әйләндергән очракта, аларны агулы авыр көпшәле грунт белән тутырып, обрешетка үткәргә кирәк. ° Өслә торган грунтның куәте-15-20 см.

9. Өслек су астына киткән территорияләрдә 2-3 метр туфрак покрлары, гадәттә, кайма капилляр күтәрелү аермасын төзү юлы белән, яшел утыртмаларның төрле типлары өчен тамыр жәю таләпләрен исәпкә алып, конструкцияләнә. Зурлыгы просоя һәм аның тирәнлегенә билгеләнә нигезендә таблицой. Жир асты суларын 2 метрдан да ким капилляр кайма жимерә торган территорияләрдә яшел үсентеләр системасын проектлаганда даими дренаж салырга киңәш ителә.

10. Жил эрозиясенә дучар ителгән территорияләрдә (жил тизлегенә 3 м/с дан артык) яшел үсентеләр системасын проектлаганда, 80 - 90% тыгызлыгы белән Дернов

Горизонт булдыруны күздә тотарга киңәш ителә. Спорт газоннарын урнаштыру өчен туфрак калыңлыгы төзегәндә, гадәттә, подстилющий грунтның фильтрлау сәләтенә карап, дүрт төрле конструкция кулланыла (әлеге кагыйдәгә карата 4 нче кушымтаның 7 нче таблицасы).

11. Муниципаль берәмлек шартларында газоннар һәм откослар өчен грунтлар, кагыйдә буларак, тулысынча алыштыруга мохтаж. Үсемлек жирләре катламы газон өчен 20 см тәшкит итәргә тиеш, ул үсемлек грунтының механик составын яхшыртып, өстәлмәләр кертү һәм күп тапкырлар болгату зарури: ком - 25%, торф - 25%, үсемлек жире - 50%. Шулай ук үсемлек грунтының уңдырышлылыгын яхшыртуны минераль һәм органик ашламалар кертүне күздә тотарга тәкъдим ителә. Төзекләндерү эшләрен проектлаштырганда, канәгатьләндерелә торган газоннарның сыйфатын яхшыртучы яңа ысуллардан файдаланырга киңәш ителә: гидропосев, «пикс» һ.б. жирлек шартларында газоннар урнаштырганда орлыклар чөчү нормасы, проектта тиешле шартларны күрсәтеп, 40 кв. метрдан да ким булмаска тиеш.

Яшел үсентеләрне карап тотуны төзелеш һәм реконструкция житештерә торган субъектлар тарафыннан, төзелеш яки реконструкция чорында эксплуатацияләүче оешма объектны тапшырганчы гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә.

Таблица 1. Туфрак сыйфатына таләпләр

Туфрак күрсәткечләре. катлам вә катламнарның тирән офыклары, см	0 - 20	20 - 50	50 - 150
Физик үзлекләре			
Физик эчтәлеге			
балчык < 0,01 мм	30 - 40	20 - 40	30 - 40
Тыгызлык			
г/см ³	0,8 - 1,1	1,0 - 1,2	1,2 - 1,3
Химик үзлекләре			
Кешелеклелек/о	4 - 5	1 - 0,5	0,5
pH	5,5 - 6,5	5,5 - 7,0	5,0 - 6,0
Эчтәлек ТМ мөнәсәбәт			
к ОДК	1	1	1
Pb мкр зурлыгы/с	<20	<20	<20
Мин. дәрәжә			
минераль тәэмин ителеш			
азот мг/100 гр туфрак	4,0	4,0	4,0
Эчтәлеге P ₂ O ₅ һәм K ₂ O			
мг/100 г туфрак (мин. мөмкин булган / оптимизм.)	10/40	һәм 35 10/20	һәм 15 10/15 һәм 10
Биологик үзлекләре			
Патогенных зурлыгы			
микроорганизмнар, шт./грамм			
жирлек			
Мезофаунаның төрлелеге,			
төрләре	4	3	2
Фитылык,			
фонга кыскалык	<1,1	1,1 - 1,3	1,1 - 1,3

Таблица 2. Чүп үләннәренең пычрану дәрәжәсе

1 кв. метрга данәчеләр саны
 Дәрәжәсе пычрану чүп үләннәренә саны
 Көчсез 1-50
 Уртача 51-100
 Көчле 100 дән артык

Таблица 3. Биологик күрсәткечләр
 һәм аларның бәяләү критерийлары

Биологик Сув . күрсәткечләре удовлет-вөзгыять ворит. хәл	удовлет экологик	Баш логич.	Тарту-Баш Тарту.	Эко- 				
Дәрәжәсе активлығын микробомассалар (кыскалык кимү)	<5 	5 - 10 	10 - 50 	50 - 100 	>100 			
Саны патоген микроорганизмнар 1 граммга туфрак	- 2 3 	3 4 	5 6 	6 	10 - 10 	10 - 10 	10 - 10 	>10
Тоту гельминт йомыркасы 1 кг туфрак	- кадәр 	10 	10 - 50 	50 - 100 	>100 			
Коңгыз (кыска)	>1,0 	1,0 - 0,01 	0,01 - 0,05 	0,05 - 0,001 	<0,001 			
Фитыр агулы (кыска)	- <1,1 	1,1 - 1,3 	1,3 - 1,6 	1,6 - 2,0 	>2,0 			
Бүсер агулы (Сан үсеше мутацияләр в белән чагыштырганда күзәтү)	- <2 	2 - 10 	1 - 100 	100 - 1000 	>100 			

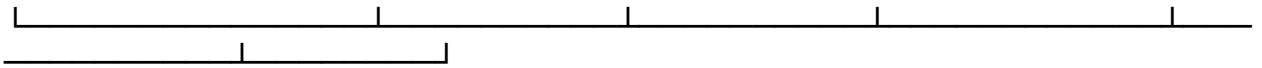

Таблица 4. Грунтларның фитотоксичлыгы, ОДК

Миллиграммнарда килограммын
 Cr Ni Zn Pb Cu As CL иона
 100 100 100 300 100 20 100

Таблица 5. Туфрак пычрану дәрәжәләре, шул ук вакытта туфракта ферментатив активлык бирелә

Миллиграммнарда 100 граммга
 Ферментлар <*> туфракта тоту
 кадмий кургаш цинк
 Каталаза 3 700 300
 Дегидрогеназа 5 300 700
 Инвертаза 10 >1000 10000
 50 >1000 > 10000
 Уреаза >100 >1000 > 10000
 <*> Төрле минерализация һәм синтез процессларында катнашучы ферментлар туфракта матдәләр.

Таблица 6. Туфрак пычрануның биологик дәрәжәсе покровы өчен шартлар житештерү Миллиграммнарда килограммын

Дәрәжә
 пычрану элементлары мг/кг
 TP мышьягы кургаш цинк кадмий бакыр никель хром
 Комлы һәм ашлы туфракта (тулай формалар)
 Әйбәт.
 <*> 1,0 - 2,0 1,0 - 2,1 16,0 - 32,0 27,1 - 55,0 0,26 - 0,5 16,1 - 33,0 10,1 - 20,0 50,0 - 100

Уртача <*> 2,1 - 4,0 2,2 - 4,2 32,1 - 64,0 55,1 - 110 0,6 - 1,0 33,1 - 165 20,0 - 100 101 - 500

Биек <*> 4,1 - 6,0 4,3 - 6,2 64,1 - 96 110,1 - 165 1,1 - 1,5 165,1 - 330 100,1 - 200 501 - 1000

Өч. югары.

<*> >6,0 >6,2 >96,0 >165 >1,5 >330 >200 >1000

РН суглинистлы һәм глинистлы туфракларда 5,5 дән ким (тулай формалар)

Әйбәт. 2,5 - 5,0 - 32 - 65 55 - 100 0,5 - 1,0 33 - 66 20 - 40 -

Уртача 5,1 - 10,0 - 66 - 130 111 - 220 1,1 - 2,0 67 - 330 41 - 200 -

Биек 10,1 - 15,0 - 131 - 195 221 - 330 2,1 - 3,0 331 - 660 201 - 400 -

Өч. биек >15 - >195 >330 >3,0 >660 -

Суглинистлы һәм глинистлы туфракта 5,5 тән артык (тулай формалар)

Әйбәт. 5 - 10 - 65 - 130 110 - 220 1,0 - 2,0 66 - 132 40 - 80 -

Уртача 11 - 20 - 131 - 260 221 - 400 2,1 - 4,0 133 - 660 81 - 400 -

Биек 21 - 30 - 261 - 390 401 - 660 4,1 - 6,0 661 - 1320 401 - 800 -

Өч. биек >30 - >390 >660 >6,0 >1320 >800 -

Хәрәкәтчән формалары

Әйбәт. - - 3,0 - 6,0 10,0 - 23,0 - 1,5 - 3,0 2,0 - 4,0 3,0 - 6,0

Уртача - 6,1 - 12,0 24,0 - 46,0 - 3,1 - 15,0 4,1 - 20,0 6,1 - 30,0

Биек - - 12,1 - 18,0 47,0 - 69,0 - 15,1 - 30 20,1 - 40,0 31,0 - 60,0

Өч. биек - >18,0 >69 - >30,0 >40,0 >60,0

<*> Нормаль дәрәжә-үсемлекләрнең нормаль үсеше, уртача алганда - орлыкның ундырышлылыгын киметү, тамыр системасын жиңелү, үсемлекләрнең морфологиясен үзгәртү, үсемлекләрнең үлүе - бик зур.

Таблица 7. Типы Корылмалар урбоконтруктоземов спорт газоннары булдыру өчен

Сантиметрларда

Тибы коренной токымлы тирәнлеге буенча профиль, см

0 - 15 16 - 30 31 - 45 46 - 60

Среднесуглинистые

белән урта фильтрацией Гумуссированный

төп токым катламы

урта күкертле көрән

токым

уртача күкертле төп токым

среднесуглинистая

Комлылар Яхшы

фильтрующие грунтлары Гумуссированный

урта кат күкертле

туфрак

Комлы тамыр токымы

ком

Авыррак

Начар фильтрующие
Гумуслы грунт
урта кат күкертле
туфрак. Дөрлөткөч
вак таш һәм
ком көрән
авыррак

Таблица 8. Авыр металлларның рөхсәт ителгән концентрациясе
һәм тычканы торак пункт туфракларында

Миллиграммнарда килограммын
Дәрәжә
концентрация
авыр металллар һәм
эчтәлек мукуллары
2 класс куркыныч 1 класс куркынычлык
никель бал цинк кургаш кадмий мышьяк

Фоновое
эчтәлек
комлы һәм
суперчалы почвах 5-10
СР. 6 5-12
СР. 8 25-30
СР. 28 4-9
0,01 - 0,1
0,05 0,9 - 1,7
СР. 1,5
Фоновое
эчтәлек
сугылучан һәм
глинистых почвах 15 -
Егерме биш
СР. 20 12-30
СР. 20 30-60
СР. 45 12-30
0,09 - 0,3
0,22 1,2 - 3,2
2,2

5 нче кушымта

Алым

РЕКРЕАЦИОН БИЛГЕЛӘНЭШ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕНДӨ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ

Таблица 1. Аллалар һәм юлларны, урман паркын оештыру
һәм башка эре рекреация объектлары

Төрләрән аллея киңлеге Назначение

юлларны да (м) төзекләндерү |

Төп 6-9-интенсив яшеллеккә рөхсәт ителә |
жәяүлеләр хәрәкәте аерым полосалар полосы
аллеялар һәм (300 дән артык сәгать). | | 2 м киңлектәге тәртип аша |
юллар * һәр 25-30 метр саен йөрү рөхсәт ителә. | |
парк эчендәге аллея ярда булса |
транспорт. | | | сулыклар, аның аркылы |
Профиль соединяет булырга мөмкин хәл ителде |
төрле дәрәжәдәге функциональ зоналар |
жир кишәрлекләре да кагылышы, стеналары белән бәйлә |
вә баскычлар белән. | | | Йөгертмә | :
төп керү юллары. | | | каты плитка. |
асфальтобетон) белән |
бортлану белән обра
таш белән. | | | | Ботакрез
биеклек 2,5 м |

Икенче урында - 3-4,5 интенсив трасса буенча бара |
пенные аллеялар жәяүлеләр хәрәкәте матур урыннар ала могот
юллар да * (сәгатенә 300 сәгатькә кадәр). | | кәкрәю |
Китү рөхсәт ителә. | | | Катлам: каты |
эксплуатация(плитка, асфальтобетон), |
транспорт. | | | вак таш белән эшкәртелгән |
| | | Соединяют | вяжущими. Ботакрез
икенче дәрәжәдәге керү юллары 2,0 - 2,5 м. садовый вход
парк объектлары да борт, чәчәк бордюралары һәм |
үзара. | | | үлән, су бирү лотоклары |
| | | | яки башкалар |

Өстәмә - 1,5 - 2,5 Жәяүлеләр Өчен Бушлай Допол
кече трассировка хәрәкәте, һәр борылышешельные
жәяүлеләр ешлыгы. | | акланган һәм теркәлгән |
Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы объектом
рөхсәт ителә. | | | төркем белән яки ялгызными
Аерым үсентеләргә чыгарыла. | | Буй |
парковым уклон рөхсәт ителә 80 |
корылмаларга. | | | промилле. | Катлам: плитка, |
туфрак яхшыртылган |

Троплар - 0,75-1,0 өстәмә трасса буенчаруется
прогулочная челтәре белән крутым склонам аша чыная, |
табигый чокырлар, инешләр. | | | |
характером катлам: Грунтое
Ландшафт. | | | | табигый. |

Велосипед-1,5-Велосипед Трассасы |

ные дорожки 2,25 прогул
 этәч, сизезенчесе). | | | | |
 | | | | Киңәш ителә пункты |
 техник хезмәт күрсәтү. | | | | Йөгертмә |
 каты. | | | | Ботакрез
 биеклек 2,5 м |

Юллар өчен 4,0 - 6,0 прогул
 ат чабышлары ,экипажларда, 60 промиллега кадәр бара. | |
 чана. | | | Ботакларны кисәргә рөхсәт ителә |
 керү юлы 4 м. Выс
 эксплуатация өслеге: грунт покры
 транспорт. | | | | яхшыртылган. |

Автомо-4,5-7,0 автомобиль трассасы буенчаруется
 бильная йөрү һәм юл периферии урман паркы " Пери
 парк эчендәге якта жәяүлеләр ягында дорога
 транспорт. | | коммуникацияләр. | Иң зур |
 70 озынлыктагы уклон рөхсәт ителә |
 йөрү тизлеге-промилле, максат-скорость
 40 км/сәг.эксплуат Радиусы |
 транспорт-15 метрдан да ким түгел. |
 Катлам: асфальтобетон, |
 вак таш, вак таш, |
 | | | | эшкәртү вяжущими, |
 бордюрлы таш. | | | |

Искәрмә: 1. | Жәяүлеләр алкалары киңлегенә зоналар кертелә |
 жәяүлеләр хәрәкәте, чикләмә Яшел полосалар, су бүлү юллары |
 лотоклар һәм эскәмияләр урнаштыру өчен майданчыклар. | Чикләү
 жайланмалары |
 Яшел полосалар киңлеге 6 метрдан артык булганда кирәк. |
 2. | Алль һәм тамгаланган юллар типларында " * " рөхсәт ителә |
 ролик такталарында, тимераякта, самокатларда махсус шуудан кала кат
 жиһазландырылган территорияләр. | |
 3. | Автомобиль юлларын с урман паркларында карарга кирәк |
 территориянең зурлыгы 100 гектардан артык. |

Таблица 2. Парк майданчыкларын оештыру

Кв метрда

Парковые майданы һәм майданчыгы	Билгеләү	Элементлары	Күләме	Мин.
		территорияләрне	норма	
		бүгенге		
йомыш - посет				

| | | | | теля |

| Төп | Үзәкләре, парк | Бассейннар, фонтаннар, | исәпкә алып, | 1,5 |
планлаштыру майданчыклары, скульптура, үткәру урыннары | |
партерлы яшеллеккә, Сәләткә урнаштырыла | |
чигенү цветники, парадное отходящих | |
аллей, керү ишеге янында һәм декоратив входа
паркның бер өлеше, яктырту. | | аллей | |
алдында катлам: плиточное | | |
корылмалар мощ

| | | таш | | |

| Майданда | Үткәру | Осветительное | 1200 - 5000 | 1,0 - 2,5 |
| массакуләм | концертлар, | жиһазлар | | |
чаралар бәйрәмнәр, (
зур күләме. | | прожекторлар). | | | |
Утырту буенча формалаша | | |
рәвешендә лугового периметр. | | | |
пространство яки катлам :газонное, | | |
майданы каты (плитка), | | |
| | регуляр | комбинированное | | |
сызлау. | | Элемтә | | | |
төп аллея буенча | | | |

| Майданчыгы | төрле | бөтен Жирдә: | 20 - 200 | 5 - 20 |
ял итү, парк өлешләрендә. | | яктырту, беседкалар, | | |
лужайки майданчыкларның төрләре : Пергола, трельяжи, | | |
- даими эскәмияләр, урналар. | | | |
планлаштыру белән декоратив | | |
даими рәсмиләштерү үзәгендә | | |
яшелләндерү; |
- даими. | | скульптура, вазон). | | | |
планлаштыру белән каплау: мощение | | |
плитка, борт белән обра
таш, бордюраларными
төркем белән чәчәкләр һәм үләннәр. | | | |
үсемлекләр; площадках
- ирекле газон луж
планлаштыру белән С
нурлану | | | |
| | ирекле | | | |
үсемлекләр төркемнәре групп

| Танцева- | Урнаштырыла | Яктырту, | 150 - 500 | 2,0 |
төп коймалар янында арысланнар, эскәмияләр | | |
майданчыклар, яки урналар. | | | |
корылмалар икенче каттагы катлам: | | |
| | аллеями | махсус | | |

Уен Аз Хәрәкәтле, Игров майданчыгы индивидуаль, физик культура- балалар өчен: хәрәкәтчән сәламәтләнדרү - 3 елга кадәр күмәк жиһазлар, 10 - 100 3,0 4-6 ел уеннар. Урнаштыру, яктырту, эскәмияләр , 120-300-5,0 Урна буенда-7-14. 500-2000-10,0 икенче каттагы катлам: лет аллей пес	яхшыртылган,	газон
Уен Хәрәкәтле 1200 - 1700 Игровые комплекслары күмәк уеннар өчен балаларны 14 яшькә кадәр		
Спортив- Төрле Махсус 150 - 7000 10,0 эмма-уен-хәрәкәтчән уеннар һәм жиһазлар и балалар өчен һәм күңел ачу, төзекләндрү, благоустройство яшүсмерләр, шул исәптән Велодром, исәпләнгән вел 10-17 скалодром, конкрет яшь, мини-рампалар өчен, спорт-уен лет өлкәннәр шуу өчен куллану ролик тимераяклары 6		
Каплау өчен алшартлар: Определяются ковые парки, урыннардагы асфальт-бетон, транспорт белән майданы белән кисешкән урында плиточным, плитки һәм таләпләр требованиями автостоян-хәрәкәт графигына баткан кәрәзле паркка керү юллары шәһәр газоны белән күй, транспорт жиһазландырылган транспорт белән бортлы таш белән		

Таблица 3. Майданы һәм паркларның үткөрү сәләте
Корылмалар һәм майданчыклар

Объектларның һәм корылмаларның исеме пропуск бер кв. метрлык Сәләт способность урын яки объект или (кеше көнендә) объект		
1 2 3		
Аттракцион зур < * > 250 800		
Татарстан Республикасы Премьер-министры и. ш. Халиков катнаша.		

Йезу бассейны: ачык 50 x 5 25	
Татарстан Республикасы Премьер-министры и. ш. Халиков катнаша.	
Игротека < * > 100 20	
Хор җырлау майданчыгы 6,0 1,0	
Майданы (терраса, зал) өчен 4,0 1,5 бию	
Ачык театры 1,0 1,0	
Жәйге кинотеатр (фойессыз) 5,0 1,2	
Жәйге цирк 2,0 1,5	
Күргәзмә павильоны 5,0 10	
Ачык лекторий 3,0 0	
Павильон өчен уку һәм тихих уеннар 6,0 3	
Кафе 6,0 2,5	
Сәүдә киоск 50,0 6	
Киоск-китапханә 50,0 60	
Касса < * > 120,0 (1 сәгать) 2,0	
Бөдрәф 20	
Беседкалар өчен ял 10,0 2,0	

Су-чаңгы станциясе 6,0 4

Физкультура-тренажерлар залы 10,0 Физкультурно

Жәйге раздевалка 20,0 2,0

Кышкы чишенү бүлмәсе Зимняя

Жәйге душ белән раздевалками 10,0 1,5

Автомобиль кую урыннары < * > 4,0 машиналар 25,0 |

Велосипед өчен тукталышлар < * > 12,0 машиналар 1,0 |

Биллиардная (1 өстәл) 6 20 |

Балалар автодромы < * > 100 10

Каток < * > 100 x 4 51 X 24 |

Корт өчен теннис (ябык) < * > 4 x 5 30 x 18 |

Бадминтон майданчыгы < * > 4 x 5 6,1 x 13,4 |

Баскетбол майданчыгы < * > 15 x 4 26 x 14 |

Волейбол майданчыгы < * > 18 x 4 19 x 9 |

Гимнастика майданчыгы < * > 30 x 5 40 x 26 |

Шәһәрчәкләр өчен майданчык < * > 10 x 5 30 x 15 |

Балалар өчен майданчык 6 2

Массакуләм уеннар өчен майданчык 6 3

Нст өчен мөйданчык. теннис (1 5 x 4 2,7 x 1,52 өстөл)	
Теннис мөйданы < * > 4 x 5 40 x 20 Площадка	
Футбол кыры < * > 24 x 2 90 x 45 96 x 94	
Алкалы хоккей кыры < * > 20 x 2 60 x 30	
Спорт үзөгө, стадион < * > 20 x 2 96 x 120	
Консультация пункты 5,4 <*> Мөйдан нормасы объектка бирелде. Объект парк территориясендө урнашкан.	

6 нчы кушымта

Алым
ЖИТЕШТЕРҮ БИЛГЕЛӘНЭШЕНДӘГЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӨ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ

Житештерү объектларын төзекләндерү
төрле тармаклар

Тармак яклау чаралары тәкъдим ителә торган кабул итүләр предприятияләрнең әйләнә-тирә мохитне төзекләндерү	
Приборлар төзү-цехларны максималь рәвештә газоннан изоляцияләү яралар да-ярдәмче, склад катламнары, каты өслекләр генә электрон зоналары һәм урамнар; каты булмаган материаллардан. сәнәгать территорияне саклау сулыкларны, фонтаннарны һәм фонт тузан һәм башка су сибү торбасыннан. зарарсызлыктар, шулай ук саклагыч полосаларның тыгыз утырту кояш кызудан. массивлар һәм төркемнәр. Рядовые утырту буенда төп алым. Корылучы үсемлекләр уагаqsız дәхи алар гаурәтлөрән зинадан саклаучылардыр. мамыклап. Тәкъдим ителә торган: жиләк-жимеш агачлары,	

чәчәкләр, розарийлар. | | | |

Туку изоляциясе бизәү майданчыклары урнаштыру читтә |
цехлар сәнәгате; бизәкләү цехларының тәэсир итү зонасын булдыру. | |
уңайлы шартлар бизәү тирәсендә яшелләндерү |
ял итү һәм хәрәкәт итү цехларының яхшы булуын тәэмин итә |
территориясе буенча; |
шумозащита чәчәк түтәлләрен киң куллану, |
фонтаннар, декоратив скульптуралар, |
уен жайланмалары, чаралары |
мәгълүмат. | | | Майданчыклар шаулапащ
ял итү. | | |
Бакчалары плоских түбәләрендә корпуслар. | | | |
Ассортиментта чикләүләр юк: |
ылыслы ,ственные
чәчәк атучы куаклар, лианнар һәм |
| | | н. б. |

Май-изоляциясе-тотрыклы газон булдыру. | | |
дельная һәм житештерү тыгыз агач-куакковые
инженерлык ятмаларыннан сәт цехлары 50% ка кадәр майданны били |
сәнәгать озелен |
коммуникацияләр; эреләндерелгән Однород төркемнәре |
үсентеләр тузаннан саклау территорияне "тондыра" |
бөтен яктан. | | | |
Ассортиментта облад
бактерицид үзлекләре: имән |
кызыл, миләш ,ыкнов
Европа карагач, чыршы ак, |
сербская н. б. Серб
Юл чыгымнарын каплау - монолит |
бетон, бетон плитәләрдән тротуарлар. | | | |
Икмәк пешерү зонасы-Изоляция окруж
сәнәгать-ул матур үсеп килүче төркемнәр белән янәшә на
үзагач утыртмалары территорияләре ность
торақ пункты нче (юкә, клен, тополь Канада, |
житештерү миләшләре гади, карагачница
шау-шу; Себер, чыршы ак). | | |
Яхшы Предзавод зонасында - ялгызлар |
агачларның декоратив нәсхәләрен жыллату | |
| | территорияләрне | (чыршы колючая, сизая, серебристая, |
Швед клены). | | | |

Ит комбинаты-селитебной саклау, ял майданчыклары янында урнаштыру |
син территория нче Административ корпусы, у |
ис үтеп керү; кеше күп йөри торган цехлар урыннарда да проник
тузаннан саклану; эзер продукцияне читкә жибөрү. | | |
территориянең аэрациясе гади газон, ажуралы аэ
агач-куак утырту. | | | |

Ассортиментта облад
бактерицид үзлекләре белән. | | | Утырту |
цехларның визуаль изоляциясе өчен |

Төзелеш тавыш кимү, тыгыз саклагыч утырту из
сәнәгать тизлек жыл һәм зур живописных төркемнәре һәм |
массивларга язылганлык. | |
территорияләр; ял майданчыклары бизируются
изоляция төсле. | |
якын-тирәдәге чәчәк актив кертелә |
төзелеш, транспорт корылмалары, территории
торак пункты; кече архитектура формалары һәм башкалар |
жанлану төзекләндерү элементлары. | |
монотон һәм ассортимент: Клен, ясен, юкә, |
төссез мохит вязы һәм тдп. |

7 нче кушымта

ТРАНСПОРТ ҺӘМ ЖӘЯҮЛӘЛӘР КОММУНИКАЦИЯЛӘРЕН КАПЛАУ ТӨРЛӘРЕ

Таблица 1. Транспорт коммуникацияләрен каплау

Объект югары катламның комплекслы материалы норматив Материал
документ проезж
юл челтәрен | | |

Юллар һәм урамнар Асфальтобетон: ГОСТ 9128-97 |
Магистраль урамнар - А һәм Б төрләре, 1 маркалы; | |
гомумшәһәр әһәмияткә ия: | - щебнемастичный; | ТУ-5718-001- |
- белән өзлексез 001168-2000 |
хәрәкәт - кою Тибы II. | ТУ 400-24-158-89 |
Татарстан Республикасы Президенты р. н. Миңнеханов катнаша. |
Кероховатых өчен ту 57-1841 смес
катлау-катлау. | | 02804042596-01 |
- белән регулируемым хәрәкәте шул ук |

Магистраль урамнар Б һәм ГОСТ 9128-97 типтагы Асфальтобетон типов
район әһәмиятендәге В, 1 маркалы марки

Местного значения: | | |

- в жилой застройке и Д	Асфальтобетон типов В, Г	ГОСТ 9128-97
в производственной и коммунально-складской зонах	Асфальтобетон типов Б и В	ГОСТ 9128-97
Площади Представительские, приобъектные, общественно- транспортные	Асфальтобетон типов Б и В. Пластбетон цветной. Штучные элементы из искусственного или природного камня.	ГОСТ 9128-97 ТУ 400-24-110-76
Транспортных развязок	Асфальтобетон: - типов А и Б; - щебнемастичный	ГОСТ 9128-97 ТУ 5718-001- 00011168-2000
Искусственные сооружения Мосты, эстакады, путепроводы, тоннели	Асфальтобетон: - тип Б; - щебнемастичный;	ГОСТ 9128-97 ТУ-5718-001 - 00011168-2000 ТУ 400-24-158-89 <*>
	- литой типов I и II. Смеси для шероховатых слоев износа	ТУ 57-1841- 02804042596-01

Таблица 2. Жәяүлеләр коммуникацияларен каплау

Объект	Материал каплау:	комплексы
төзеклөндерү озелененной территорияларне техник зона	тротуар жәяүлеләр зонасы дорожки бу пандусов	
Магистраль	Асфальтобетон-Штучные урам төрләрә Г һәм Д. элементлары из гомумшәһәр һәм Штучные ясалма район әһәмиятендәге элементлар арасыннан яки табиғый элементлар ясалма таш. яки табиғый сыпучих катнашмасы	

| | таш | | материаллары | |
| | тоткарсыз | |
| | яки укрепленные или
| | аллы-артлы | |

	Урамнар жирле	шул ук	-	-	Асфальтобетон
	әһәмияттәге тибындагы в, г һәм Д.				
	торак цементобетон.				
	төзелеше				
	шул	Асфальтобетон	-	-	
	житештерү һәм типтагы Г һәм Д.				
	коммуналь-Цементобетон				
	склад зоналарында				

| | Жәяүле урам Штучные шт
	элементлары бер	элементлары берсе -				
	ясалма	ясалма				
	яки табиғый	яки табиғый				
	таш.			таш.		
	Пластбетон					
	төсле	төсле				

| | Мәйданнар Штучные Площади
| | представительские, элементлары арасыннан элементы
| | ясалма приобо, приоб
| | ижтимагый - яки табиғый яки табиғый или
| | таш. | | | таш. | | |
| | Асфальтобетон Асфаль
	типтагы г һәм д. типтагы Г һәм д.					
	Пластбетон					
	төсле.			төсле.		
	транспорт	Штучные				
	чишелеше	элементлары берсе -				
	ясалма					
	яки табиғый					
	таш.					
	Асфальтобетон					
	типтагы г һәм Д					

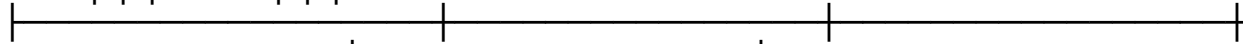
| | Жәяүлеләр дә шул ук хәл и
| | жир өсте юлы, проезд
| | | өлешендә яки | | |
| | Ыштанные
		элементлары берсе -		
		ясалма		
		яки табиғый		
		таш		

жир асты нәм асфальтобетон: Асфальтобетон |

жир өсте типтагы в, г, д. типтагы в, Г, Д |

Элементлары штучные | | |

		се		
		ясалма		
		яки табигый		
таш. | | | | | |

| Күперләр, эстакады, | Штучные | - | - | шул ук |

юлүткөргечләр, элементлары берсе | | | |

Тоннель ясалма | | | |

| | яки табигый | | | |

таш. | | | | | |

Асфальтобетон | | | |

типтагы г нәм Д | | | |